

ЕПОХАТА
на
АСЕНОВЦИ

ПИСМА ѕ КАЛОАНА
—
—
до ИНОКЕНТИЯ III.

в С.С.ШАНГОВЪ и О.ДАМАНЪ ГЛОВЪ,
д-ръ по теология и философия.

Interroga Patrem tuum et annuntiabit tibi, maiores
tuos et dicent: (Deut 32, 7).

Попитай своя баша и ще ти иззвѣсти, твоите дѣди
и ще ти кажатъ. (Второзаконие 32, 7).

София, м. юни 1921 година.

XXXI. 5 $\frac{1}{2}$
3517

ЕПОХАТА НА АСЕНЕВЦИ

Писмата на КАЛОЯНА
до ИНОКЕНТИ III

Отъ С. С. ШАНГОВЪ и
О. ДАМЯНЪ ГОЛОВЪ.
Д-ръ по Теология и Философия.

Interroga Patrem tuum et annuntiabit tibi, maiores
tuos et dicent. (Deut 32,7).
Попитай своя баща и ще ти извѣсти, твоите дѣди
и ще ти кажатъ. (Второзаконие 32, 7).

СЪДЪРЖАНИЕ

Предисловие		стр. I.
Асенъ I и Петъръ. ГЛАВА ПЪРВА. Подъ Византийското робство. Забавлението въ Цариградъ. Данъци, грабежи, военна повинностъ. — Бойове по всички фронтове. Разкошъ и разление.		
I. Пробуждането на България		стр. 5
II. Положението на България подъ Византия споредъ чудите писатели		стр. 7
ГЛАВА ВТОРА — Причини за възстанието. — България подъ Византия. — Опити за освобождение. — Норманитъ — Първи кръстоносци		стр. 8
ГЛАВА ТРЕТА . — Икономически гнетъ. — Освенъ политически имало редъ икономически причини за възстане. — Търговията спряла. — Земедълъм никакво. — Добитъка изяла войската и кръстоносците		стр. 10
I. Маджаро-Византийската война		11
II. Нормани		11
III. 1185. Възстанието		12
IV. Обявяванието на възстанието		13
V. Стратегъ Врана и Асенъ — 1186 год.		17
VI. Помощъта на Стефанъ Неманя		17
VII. Българската победа прѣз 1188 год.		18
VIII. Стефанъ Неманя 1190—92 год		19
IX. Константинъ Ангелъ		19
X. Българитъ въ Одринъ и София		20
XI. Българитъ въ Македония		20
XII. Алексий III и Исаакъ Ангелъ. — Пленяванието на Севастократа		20
XIII. † Иоанъ Асенъ № 1196		21
Калоянъ. ГЛАВА ЧЕТВЪРТА		24
II. Кончината на Стрезъ		27
III. Калоянъ и отношенията му съ Инокентий III.		28
ГЛАВА ПЕТА. — Положението на Българската Църква прѣз времето на Гръцкото робство		29
ГЛАВА ШЕСТА. — Какъ стана освобождението отъ духовното робство		30
Първо послание на папата и отговоръ на Калоянъ		31
III. Писмо на Архиепископа Василия		32
IV. Писмо на князъ Белота до Негово Светешество		33
ГЛАВА СЕДМА. — Забавени отговори на Папата до Калоянъ. Новъ делегат. Съединението на българската църква съ католическата въ нова фаза		33
Второ писмо на Калоянъ до папата Инокентий III.		34
ГЛАВА ОСМА. — Папскиятъ нунци Иоанъ Капеланъ пристига въ България. Какви условия прѣдлага. Въпросътъ за съединението на църквата окончательно рѣшенъ		35
ГЛАВА ДЕВЕТА. — Какъ стана официалното пристъди- наване на Българската съ католическа Църква		стр. 36
ГЛАВА ДЕСЕТА. — Иоанъ Капеланъ заедно съ Власий, епископъ на Браницево се връща въ Римъ. Чрѣзъ своятъ послания до Папата патриархъ Василий и царь Калоянъ молятъ да имъ се разрѣши да освещаватъ Светии елей, или кризма. Уреждане на католическата иерархия въ България		стр. 38
ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА. — Констанций и трибуниътъ Сергей, които бѣха изпратени отъ Василия въ Римъ, се връщатъ въ България и носятъ отговоръ на Папата		стр. 39
ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА. — Иоанъ Капеланъ и Власий Браницевски пристигатъ въ Римъ. Важенъ съвѣтъ Кардиналъ Лъвъ отъ Светия Кръстъ — въ България		стр. 40
ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА. — Кардиналъ Лъвъ въ България. Пътуването му прѣз Унгария. Усилния маджарски кралъ да осути короняването на Калоянъ. Застъпничество на Папата		стр. 43
Послание на Калоянъ до Папата		44
Послание на Патриархъ Василий до Папата		45
ГЛАВА ЧЕТИРНАДЕСЕТА. — I. Четвъртий кръсто- носентъ походъ и Калоянъ. Кръстоносци на Балдуин и сълбата на Алексий III. Алексий Ангелъ и Мураули		стр. 45
II. Кръстоносци въ Цариградъ		47
III. Кръстоносци и причина за скватка съ Калоянъ		47
IV. Битката прѣдъ Одринъ		50
V. Отглеждането		52
VI. Къмъ Солунъ и Сѣресъ		52
VII. Къмъ Цариградъ		53
VIII. Папата и IV-тий Кръстоносъ походъ		54
XI. Папата моли за Балдуин Фландъски. До Калоянъ — Царя на Българи и Власи		стр. 55
X. Калоянъ за своятъ права		55
XI. Гръцкото вѣроломство		56
XII. Послѣдно папско послание		56
ГЛАВА XV. — I. Пояснение на епохата отъ 1203—1207. Смъртта на Калоянъ прѣдъ Солунъ		стр. 58
II. Боя при Мосинополь — уговоръ		59
III. Боя при Руса или Русонъ (Кешанъ)		59
IV. Боя при Мосинополь		59
ГЛАВА XVI. Обсадата на Солунъ. Смъртта на Калоянъ		56
II. Печенеги, кумани, власи и Калоянъ		62
III. Борили и Йоссеневи		64
ГЛАВА XVII. Никейския императоръ, епирския деспотъ и Българския царь		стр. 65
II. Първата победа на Борила		66
ГЛАВА XVIII. Борили, Иоанъ Асенъ II. Славъ. I. Женитбата на Имп. Хенриха съ Мария, дъщеря на Иоана, споредни, — на Борила (Buris) 1213 год. споредъ други		стр. 69
II. Богумилството		70
III. Появата на Иоана Асенъ II.		71
IV. Войната съ Киръ Теодора — деспотъ Епирски		72

V. Отношенията на Иоанъ Асенъ II съ Латините . . .	стр. 74
VI. Въротърпимостта на И Асеня II и лошиятъ послѣдици отъ това	стр. 75
ГЛАВА XIX. — Иоанъ Асенъ II отложенъ отъ Западната Църква	стр. 77
ГЛАВА XX. — I. Иоанъ Асенъ отново се връща къмъ Западната Църква и получава прощение и отмвна на Кръстоносния походъ противъ него.	стр. 78
II. 1237 — Епископъ Перуджино	79
ГЛАВА XXI. Послѣдия отъ унитията съ Римската черква	84
Старобългарско църковно пѣнне	86
ГЛАВА XXII. — Какви измѣнения сѫ въвели Иоанъ Калеланъ и кардиналъ Лъвъ	стр. 86
ГЛАВА XXIII. — Каква вѣра сѫ изповѣдавали прѣществениците на Калояна царетѣ: Борисъ, Симеонъ, Петъръ и Самуилъ	стр. 87
ГЛАВА XXIV. — Калоянъ, патриархъ Въссли, Браничевския, Нишки и Велесбусдуски владици католики ли бѣха или православни? Кога Българите напуснаха католическата вѣра и приеха Гърциците учения	стр. 91
ГЛАВА XXV. — Приемниците на Калояна, Борила и Иоанъ Асенъ II	стр. 94
ГЛАВА XXVI. — Раздѣлението на унобългарските земи спѣдъ Атила между източната и западната империи и църкви	стр. 97

ПРИЛОЖЕНИЕ. — Писмата на Калояна, патриархъ Василия до Папата Иконенти III и на Иконенти III до Калояна, Василия до Унгарския императоръ, до Унгарския кралъ и пр. на Латински езикъ отъ стр. 99 до края.	
---	--

КЪМЪ ЧИТАТЕЛЯ.

Пропуснали сме исторически печатни грѣшки: Вместо Велесбусдуски—ние сме печатали велешки; стр. 38 вместо митрополитъ велешки, да се чете Велесбусдуски; тъй сѫщо и на стр. 91,—вместо велешки да се чете Велесбусдуски или Кюстендилски.

Прѣдисловие

Широконаучното схващане за историята се заключава въ това: отъ частичните реконструкции на известни исторически събития, провѣрени съ данни на чистата наука — отъ самите първоначални извори — да се сложи или реконструира общия характеръ на събитията, характеризиращи единъ народъ въ разните епохи на неговото битие.

Тия изслѣдвания, обаче, водени съ известна прѣдразливостъ, подложени на една строга научна дисциплина, въ резултатъ трѣба да даджатъ нѣщо, което да освѣтълва тъмното, да разгадае загадъчното и да обясни необяснимото.

Всрѣдъ историческите проблеми, които вариратъ до безкрайностъ, нашата национална история биде сварена отъ XIX вѣкъ на Крестонския кръстопът и понеже гърьзътъ бѣха онимчихили нашата книжнинна, тя трѣбаше да се напише отъ резултата на стълкновенния и общите противоречия.

Всрѣдъ цикъла на цивилизираните народи, въ които се подредиха даже сърби, маджари и ромжии, ние се явихме като обезнадѣленъ дѣца. Прахътъ на въквѣтъ бѣ затрупалъ нашето минало. Шурмътъ на противникътъ възнесъ бѣ размиълъ основитъ на нашите национални гордини. За щастие намѣриха се данни високо и недвусмислено говорящи за нашето минало, нашещо произходене и тия данни бѣха запазени въ Ватикана, въ Patristica Latina, въ Archivo dello stato di Venezia, въ Бритишъ Музеумъ, най-постъ въ писмата на Калояна до Папата, въ които той заявява келтолатинския произходъ на своя домъ и своя народъ, които изкарва коренни жители на полутората и законни претенденти на Цариградъ.

Прѣдъ подобно едно свидѣтелство всички хипотези за нашия произходъ трѣбвало би да се считатъ за прости куфологии; обаче на мѣрица съ учени, които се повѣлькоха подиръ школи, които служатъ на политиката, вместо на чистата наука и заклеймихиа нашето име съ имена едно отъ друго колкото фабульозни и фантastични, толкова и неоснователни.

Тези хипотези се опровергаваха взаимно, защото едната чисто славянската — изяде финската и черемииската, тази послѣдната биде побѣдена отъ призракъ на туризма и монголизма, който още витае надъ меното въ картийтъ на нашите училища.

Азъ нѣма да настоявамъ върху общеизвестния фактъ: доколко тия пакостни замѣствания сѫ принесли за нашето национално по-гнусяване отъ единъ подобренъ баснословенъ произходъ, рожба на грѣцката фантазия.

Но ако е научна аксиома това, че единъ народъ изгражда своето бѫдеще върху основитъ на своето минало, то трѣбва да при-

знаемъ, че тия основи прѣдварително бѣха замърсени отъ нашитѣ врагове, които до V вѣкъ ни извадиха, че сме били роби въ остръвъ Сканция и че единъ човѣкъ ни купилъ за цената на единъ конь; слѣдъ туй ни нарочиха Кимерийци, сир. Келти и ни пращаха въ Меотида, адската врата, които бѣха всички варварски народи; слѣдъ туй ни нарочиха хуни, скити, прѣзрѣни варвари, доколе Реслеръ и Клапротъ ни практика въ Волга, които ни дала едно име, въ VII вѣкъ, когато тя се нарочише Атель.

Най-новата „научна теория“ бѣше монголския ни произходъ.

Вѣобща прѣзъ всѣка епоха нашитѣ врагове заблагорѣменно вземаха мѣрки да ни лепнатъ едно клеймо, за да не можемъ да вземемъ участие въ обществото на народите.

Прѣдъ подобна една алтернатива нашитѣ учени, вмѣсто да взематъ неутралитетъ въ случаи Латински, арабски, египетски и полски-славянски автори; Като Нестора, вмѣсто да се вслушаватъ въ показанията на Диодора, на Св. Иеронима на Монаха Ранулфа, на Приска, на Марцелина, най-послѣ — на самия царь Калоянъ императоръ на България, който знае по-добре отъ всички произхода на своя народъ, прѣзрѣха даннитѣ отъ III до XII вѣкъ и отидоха да носятъ вода въ грѣшката воденица.

Смиренни ученици на Отца Паисия, Юрий Венелина, Гавраила Кръстевича, ний, като сравняхимъ тѣхнитѣ трудове съ древнитѣ лѣтописци, съ латински и френски автори, изслѣдващи източната Римска империя, дойдохме до заключение, че нашата сегашна, нова история, почива на една фалшиви основа, когато първоначалнитѣ наши лѣтописци сѫ били много по-близо до истината.

Поненеке историята въ наши дни едно колективно дѣло, въ което се подвизаватъ една тъпла отъ зидари, безъ да се познаватъ, зидари отъ всички езици и всички нации, ний постигахме тѣхнитѣ градения, въ които намѣрихме материали, нуждни за градиво и орнаментика на нашето национално здание.

Ний написахме историята на България отъ III в. прѣди Христѣ до падането ни подъ Турция, за сега само въ 3000 страници ржко-писни.

Настоящия томъ, обхващающъ епохата на Асеновци, е единъ изводъ отъ голѣмата тази история, която за сега изцѣло не можа да излѣзе поради липса на срѣдства за издаването ѝ.

Надѣваме се, обаче, че родолюбиви българи съ покупката на този томъ ще ни подкрепятъ и насырдчатъ да можемъ да издадемъ прѣдвидущите и последующи томове, по епокитѣ които визиратъ.

Ние избрахме епохата на Асеновци, защото тя е най- slabosvѣтената отъ Фенеръ... и най ясно освѣтена отъ Римъ. Ний прѣ- почетохме епохата, когато България се е борила съ триглавата Византийска империя.

Alfred Rambaud, френски историкъ, ето какъ се изразява за борбите, които България е водила съ Византия и прѣди нея, съ което ясно иска да установи, че тя, България е съществувала като държава и прѣди Византия въ Балканския полуостровъ, безъ да го казва въ сѫщностъ:

„Политическото сѫстояние на България, което не ѝ позволяваше да има една истинска династия и една постоянна столица, не ѝ позволяло едно затвърдяване на традициите и въ послѣдствие — една истинска постоянна армия съ опитни шефове...“

„Симеонъ, Самуилъ, Иоанъ Асенъ — своеобразни генерали, не създадоха замѣстници, които да ги наследятъ.“

„Разликата между Гърция и България въ X в. не се състоише въ природната незадничавост, или долюкачественост на младата раса, напротивъ, силата на елинизма се криеше само въ традициите, чито вѣковни завѣти бѣха источникъ на сила и вечна енергия.“

„Но Българите бѣха побѣдени не отъ гърците на X вѣкъ, отъ когато отъ стария Римъ, на който Цариградъ бѣше ученикъ и на слѣдникъ Удара, когто ги сломи, бѣше повдигнатъ противъ тѣхъ отъ прѣди хиляда и дѣвѣтъ години. Въ сѫщностъ тѣ бѣха побѣдени отъ Мариусъ, Юлий Цезарь и Траянъ. Прѣдъ подобни побѣдители тѣхното самолюбие може да се задоволи и да се поклони...“

Въ сѫщностъ Рамбо има прѣдвидъ Помпеа и Краса, Диоклетиана, който прѣсели тракийското племе Кеннаси — въ Панония, Теодорикъ, който биде възваленъ като укротителъ и разселителъ на „ferocissimi Bulgari“, на мѣкостта на имп. Хераклия, на строгостта на Юстиниания II, на Никифора Фока и Василия Вулгароктона.

Прѣдъ подобни жестоки людеъ Българина не се е покланялъ, а е свивалъ наново юркумъ за новъ и по-силенъ ударъ.

Този ударъ сломи Западната империя, разби Византия, порази Отоманитѣ, не които нанесе coup de grâce прѣдъ стѣните на Цариградъ.

Въпрѣки машежата сѫдба и измѣнчивостта на цацето, България не е изчезвала, не е загивала, не се е затрила. Врѣмето работи за нея и всрѣдъ клѣтвите на едни, срѣдъ тласка на противнитѣ възни, срѣдъ заканийтѣ на други, тя се очисти отъ свояте пороци слѣдъ като ги съзнае, слѣдъ проучаващето на своята история — учителка на народитѣ, и ще порастне по мощна, по страшна, по великолѣбна.

Авторитетъ.

„Българите и Сарацините създават една истинска услуга на цивилизацията, като разсипаха тази империя, която във петъквоното си просъществуване като гръкоизвестийска, не е дала нито единъ учень, нито единъ художникъ, нито единъ мислителъ, нито единъ историкъ, ако броимъ Ания Комини и патриарха Никифора, и нещастното за християнството дойде отъ това, че то се зароди въ Изтокъ, гдѣто Византийската империя го измѣни въ прости обрядности, „Никава литература, Никакъвъ идеализъмъ“, казва Джонъ Дрейпъръ.

Белетристът се представява отъ паличохумориста, или памфлетиста Продромъс, който пише забавни разкази изъ семейство си животъ, съ които разсмиваш императора, за да изпроси нѣкоя дуката . . .

Царьтъ императорът скандализирал обществото съ своите любовници, между които е била нѣкоя си Маркиза, възпитаница на императрицата Агнеса, принцеса отъ Франция. Калуеритъ тънли въ пороци и ненаситна алчност. Чиновниците живѣли съ грабежъ, а въ срѣдъ Цариградъ гъмжили крадци, разбояници и безступравни кучета.

Eudes Deuil, който посѣтилъ Цариградъ къмъ 1147 година, сир. 60 години прѣдъ четвъртий кр. походъ ето какъ говори за Източната Столица:

„Славата ѝ е велика; но тя не прѣвъзхожда, даже не отговаря на своята слава. Пищни дворци, великолѣпни църкви, множество скажи реликви, мощи, съ които събиратъ сребро и злато, голъми градини, водни съоръжения за прѣсна вода — остави отъ римляните — но въ рѣдът на обществените здания и дворци на благородници — квартали кални, мръсни, зловонни, къщи въ които нявга слънце не прониква, жалки и паднали създания, бѣднота, способна и привикана на всички подности и унижения. Безопасностъ — накакъ . . . Убийства и кражби — всѣкъ день. Въ Цариградъ има толкова крадци, колкото и бѣди. Полиция безсилна; никой не мисли за закона, или да застави народъ да го уважава“. Никакъвъ авторитетъ, никакво уважение императоръ.

Въследствие на тая потреса прѣзъ 12 април 1204 г. когато Цариградъ билъ прѣвзетъ отъ Кръстоносците, единъ денъ въ прѣмъ на тържественна аудиенция единъ латински баронъ се омъждиръ и сѣднала на императорския престолъ. Алексий III, който билъ правъ, се правилъ, че не винда какво става задъ него. Графъ Балдуинъ го подръпналъ за ръкава и той стана съвсѣмъ неохотно. На другий денъ императора поканили барона на аудиенция и го запитали за неговото произхождение.

— Азъ съмъ роденъ въ Франция и отъ малъкъ — и до днесъ търся човѣкъ да се сразя на дуелъ; но не намирамъ, отвърнала барона, глѣддаки право въ очите гръцки василевъ, който не внушава, споредъ него, никакво уважение.

Византийцитъ вече сами не могатъ да защищаватъ своето отечество, защото забавленията по цирковътъ, игрищъ на сини и бѣли, надпрѣпусканятията въ иподрома, въ които взимали участие императора

Асенъ I и Петъръ

1185 — 1196

ГЛАВА ПЪРВА.

Подъ Византийското робство. — Забавленията въ Цариградъ. — Данци, грабежи, военна повинностъ, — Бойове по всички фронтове. — Раакошъ и разтление

I. Пробуждането на България.

Несмѣтните богатства отъ злато и сребро, храни, покъщнина, украси, и добитъкъ, които Византийцитъ обрали отъ дѣтѣтъ Българии и прѣнесли въ Цариградъ, Солунъ и Одринъ, до такава степенъ раслабили и безъ това нестѣгнатъ прави въ Византийската столица, щото ромейската аристократия прѣстанала да се занимава съ друго освѣнъ съ надпрѣпусканя по иподрома, по гулии и пиршества, които станови на саскаща потрѣба и цѣлъ на живота въ Источниятъ Римъ.

Силно разстроена отъ вѣтъ, заплашена отъ вѣнь, лишенна отъ нравствени добродѣтели, Византийската империя се приближавала къмъ голяма катастрофа. Всъръбъ безкрайнѣтъ свои страдания и изпитания Българите се утѣшавали съ това, че Византия пада отъ денъ на денъ и че числото на нейните неприятели растѣло ежедневно.

Врѣмѧто работило за Българите.

Въ придуинавския провинции се распореждали Куманите, наричани още Узи, или Половци. Норманците, които Българите бѣха привели за своя защита прѣди години, нападаха Егейските острови; Араби, Сарацини — въ Никомедия; въ Никея и Икония (Кони) — Селджуци на югъ отъ Кавказъ — Руси и Черкези; отъ Северозападъ — първигъ авангарди на Кръстоносците. Роберть де Клари, Бонифаций Монфератски и Вилхардуенъ, които описватъ тая епоха на Византийското падение, казватъ, че въ Цариградъ били събрани дѣтѣтъ трети отъ всичкото злато въ свѣтъ. Ни въ врѣмѧто на Александъръ, ни въ врѣмѧто на Карла Велики, нито прѣдъ това, нито слѣдъ това не е имало наслой на повече богатства. Но срѣдъ тая паплачъ отъ наситени благородници отъ злато и трапези, долу въ тълпата, която се хранила отъ тѣхните трохи, нѣмало нито единъ, който да мисли за империята.

„Тодоръ Врана бѣ єдинствення поддържатель на империята: но и той бѣ единъ гръкъ, който се държи за империята, но никой не се държи за него, освѣнъ негодиците и авантюристътъ“ казватъ единигоси Кръстоносца Вилхардемъ и Никифоръ Влемидъ, възпитателъ на императора по врѣмѧто на Ватацеса.

Разтлението било невъобразимо; пороци — отъ всички сортове; вѣра — само за церемония

съ патриарха и благородниците, не давали място за други учени. Дребните църковни интриги и тия около двореца ангажирали всичкото внимание на мислящите хора в империята.

Въ Византийският войски се сражавали; Българи, руси, грузини, черкези, ерменци, араби, турци — подъ името империята. Източната църква, изродена въ обредност и дребна нажива, прѣдизвикала падение и последвалото турско нашествие.

Числото на монастирите и на монасите постоянно растяло. И всички заможенъ калугери имали свое близко съмейство въ града, гдѣто прѣкарали свободното си време, слѣдъ постът. На Атон се обрязала цѣла република. Недоволниятъ българи, сърби и албанци пълнили или гори, или монастири. Въ населението расло негодуванието противъ духовенството и неговите скандали, създавали дневния въпросъ по села и градове. Фенеръ доказавал чрезъ диспютъ своята негодност до цари надъ духовете и правили всичко за да докажат на западната църква, че искушението, което източната църква съе — ще надмине вратата здрава . . .

Богомилството, слѣдъ онничожението на западната българска църква, която признавала Римъ, получило криле и подхвръкнало. То завладѣло Босна, Зара, и Катаро. Нови ереси се навъздили, а порочното гръцко духовенство прѣставляло добра прѣищна точка за тѣхъ. Въ панагонъ на нравственото и духовното падение въ вѣрско отношение, Коменено сънце ослабили демократията, създадена отъ Българите, като възъли крѣостничество чрезъ парицитѣ, или робитѣ, давайки прѣдинана на западния феодализъмъ. Търговията се вършила отъ италиянци: генуезци, венецианци, рабужани, пизанци и амalfитяни.

II. Положението на Българите подъ Византия, спорѣдъ чузидѣ писатели.

Изначала, въ първите години слѣдъ поробението на Западна България (1014 — 1017 — 1071) спорѣдъ нарѣжданията на Василия Вулгарохона България била подчинена на единъ дуксъ, живѣщъ въ Скопие.

Областите на западна България били раздѣлени на тигте, или bandes, които замѣстили старите Български shire — ширъ, които гърцитѣ лѣтописци наричатъ „сиресъ“. Турните се подчинявали на стратига, а той — на аристократия, или Логотета, който живѣлъ въ Цариградъ.

Всички поддържавени Българинъ въ Западна България който ималъ чистъ волове, се задължавалъ да внася въ държава, камбари на бирника по една мѣра пшеница, мѣра просо, кърчакъ вино, а еснафът — по двѣ срѣбърни номизи.

По думите на архиепископа на България — гърка Теофилакъ, тия бирники били цѣли обирници и покрай обикновенниятъ данъци, взимали безброй други подъ видъ на „кумеркъ“ — или търговски налози.

Отъ рѣкописите на Роберта Кърцона (въ Британ. Музей) се вижда, че Българската знать и наследници не се изгубили, а се запазили особно въ западна България, или Влахия, Северна Тे-

салия, която носила името Бѣла Влахия за разлика отъ Дунавска, или Черна Влахия (Honorable Robert Curzon, Catalogue of materials for writing early writings on tablets etc, London 1894, Bulgarian perg. № 150, 151, 152, 153.)

Прѣдъ септемвриятъ 1064 г. 600,000 узи се появили на Дунава. Българите, които живѣли въ Източна България, неплащащи никакви данъци Византии, имали въ обязанностъ да пазятъ империята отъ задунавски варвари.

Инкорпорирани въ легиони, смѣсени съ гърци, Българите се разбѣгали и като отворили широко вратите на империята за новата вѣна, дали ѹ първия тласъкъ къмъ пропласта.

Императоръ Константинъ Дука изгубилъ ума и дума. Узитѣ промарширували на бъзигътѣ си коне Мизия, Тракия и Македония до Термопили, а слѣдъ това се върнали къмъ Цариградъ.

Гърцитѣ, отчаяни, починали да се готвятъ да се изселятъ изъ Европа въ нѣкоя нова прѣзморска земя . . .

Отчаяние и тероръ царували въ Цариградъ.

Но, по Божие мановение, нѣкаква епидемия, циреи или чума, се явila срѣди узитѣ, отъ които частъ измрѣла, а друга избѣгала по старти си селища.

(Ж. М. Н. П. Х. CXCVI стр. 292)

Въ 1067 осемдесетъ хиляди узи и печеняни, повикани противъ Византия отъ унгарския Крал Соломона, били разбити въ Кула (Кърклийска Кула до Хераклия, дн. село Раклица!) и се върнали обратно въ старти си селища.

Споредъ Ansbert (Fontes Rerum Austriacarum v.) Българския царь Петъръ, живущъ въ Прѣслава, който се подписвашъ още и „imperator glaucesiae“, при нашеество на Фридриха Барбаруса въ Балканския полуостровъ, когато братъ му Иоанъ Асенъ водилъ кръвопролитни воини съ Византийцитѣ въ Тракия и Македония и съ своите побѣди туржалъ въ трепетъ гърци и ромен, (той, Петъръ) изпратилъ пословство до Фридриха, съ което му прѣдалъ голяма отъ страна на България, която би била дала една съズъна подкрепа отъ 40,000 души Българи и 20,000 власи и кумани; сръбски Князъ Стефанъ Неманѧ отъ своя страна обѣщавала Фридриху 20,000 души. Това било въ началото на 1189.

Въ началото на 1190 г. слѣдъ като вече получилъ отказъ отъ страна на Фридрихъ, Калоянъ му изпраща второ пословство, съ което го уѣщава да спрѣ обирите и мародерствата, вършени отъ „аламанитѣ“, или нѣмитѣ, които оплѣнили цѣла Тракия, и нѣкъ ище бѣже принуденъ да защищава съ оржие своите поданици, и слага отъ себе всѣка отговорностъ.

По случая на Фридриха Барбаруса гръцкия хронистъ Никита Конийски пише:

„Като влѣзъ въ града Пловдивъ Фридрихъ Барбарус нашелъ града почти запустѣлъ, тъй като въ него били останали само едини бѣдни сироти, цѣлото имущество на които състояло въ една дреха, която едва покривала голотите имъ.“

¹⁾ Така Кула, Castra, биде открита въ Лозенградските лози и тя по голѣмина е два пъти по-голяма отъ крѣостъ Castra Martena Urbs).

Арменцитѣ (Павликянитѣ) които считали нѣмцитѣ за сродни тѣмъ по вѣра, защото съзирали сходство въ догматите, симпатизирали на Фридриха и се записвали въ армията му. Околността на Пловдивъ била пълна съ трупове, остали незаровени слѣдъ битките между Калоянъ, Иванко и гърцитѣ. Моръ въртувалъ по хората, а войската на кърстоносците ограбила всички жизненни запаси.

III. За Асенъ и Петра въ Fleurii XVIII четемъ.

Отъ сто и петдесетъ години Българитѣ, които бѣха подчинени отъ гърцитѣ, прѣзъ царуванието на Исаакъ Ангела се повдигаха и възстанаха подъ водителството на двамата братя — Петър и Асенъ, които водѣха своя произход отъ старата българска царска фамилия. Около годината 1189 Асенъ като биде убитъ, а Петър остана за малко — третий братъ Иоанъ или Иоаниций още именувани, приобщи се къмъ управлението на царството. Същиятъ, подбуденъ отъ своята вжрѣшна омраза противъ гърдитѣ, изпрати до Римъ легати прѣзъ 1197 година.*

ГЛАВА ВТОРА

Причини за възстанието

България подъ Византия. — Опiti за освобождение. — Норманитѣ. — Първите кърстоносци.

Прѣзъ 1017 г. чрѣзъ коалицията, която Византия сполучила да образува противъ България, въ нея се похвърлили: Руситѣ на Владимира, Испанцитѣ, Шведитѣ и Франкитѣ. Въ късно врѣме тѣзи орди, движими отъ жаждата за пълънъ и обиръ, насти съ златото, набрано отъ Северна България, сринали всички крѣости и градове, изклари жителите, опожарили посвѣтите и зели въ пълънъ хора заедно съ награбените добитъкъ. Нещастните възстания на Делиана и Тихомира, Стефана, Воислава, Гавралия, Добромира въ Несебъръ, Лека изъ Пловдивъ, възбунтували София — не допринесли друго, освѣтънъ кръвъ, пожъръ и развалини. Народа бились съзманъ, а маладежкитѣ, които не желали вече да се сражаватъ за България — били изпращани въ Азия и Африка да сражаватъ съ „враговете“ на гръцката империя... .

Минали тридесетъ години. Българскиятѣ първеници, забѣгнали въ Римъ; укрѣпили се въ Драчъ, чрѣзъ делегати до Папата поискали неговата закрила. И легати на Святия Престолъ веднага заминали за северните католически страни. Въ 1081 г. една 80 хилядна нормандска войска подъ заповѣдта на Робертъ Гуискаръ, подъ предлогъ на кърстоносци излизала на брѣга на Дурацо. Синъ на Боемундъ, който завѣти Епиръ, бились повиканъ отъ Българитѣ въ Охридъ да дойде и ги освободи отъ гърцитѣ. Съ негова помощъ тѣ избили гърцитѣ гар-

* Quippe Bulgari annos plus quam centum quinquaginta graecis subjecti, regnante Isaaco Angelo seditiōem moverunt, Petru et Asan fratribus ex antiqua regum ipsisrū strīpe editis, Ductoribus. Asan circa annum millesimum centesimum octogesimum nonum fratre functo, Petrus haud diu superest fuit, successorem, relinques fratrem tertium, Ioannem seu Ioannicium nomen quem Regni socium adserivat. Is, ut suam adversus Graecos muniret potentiam, Legatis anno 1197 Romam missit.

низони и завзели всичките крѣости на Илирия, Епиръ и Македония включително съ Солунъ.

Но частието имъ не траяло за дълго. Боемундъ бились разбитъ въ Тракийската килура, а баща му — при Димитрица — до устието на Струма. Слѣдъ тия побѣди Гърция увеличила своята пословична строгость, почнала разселенията и масовото отвлечение добитъка на населението.

Кърстоносците на „Gautier sans avoïg“ Голакътъ Валтеръ, съставени отъ италиянци и нѣмци — не могли да внесатъ успокояние въ Изтокъ, благодарение на гладътъ, който ги гонѣлъ и липсата на дисциплина.

По-послѣ въ Ниши нѣмцитѣ на Валтера запалили нѣколко български воденици. Българитѣ отъ града се завтекли къмъ лагерътъ и се срѣщнали съ кърстоносци. Надъ самия мостъ на Морава до крѣстътъ се почнала скватка, която траяла часъ и се обирнала въ формено сражение. Много нѣмци кърстоносци били хвърлены въ рѣката. Други починали отъ стрѣлъти на българитѣ. Когато Готфридъ-Булонски довътласъ съ главната войска, рѣдътъ бились възстановенъ, тъй като той обяснилъ на народа мисията, съ която сѫ тръгнали и какъ въ Македония кърстоносците на Боемунда намѣрили добъръ приемъ и че съ тѣхна помошь Българитѣ тамъ се освободили отъ гърцитѣ. Българитѣ обяснили, че тѣ дали всичкото си брашно на обѣдните кърстоносци, но че нѣмцитѣ били ненаситни и имъ запалили водениците.

Съ трѣби и сигнали събирили разпръснатите; но все таки 10,000 души и двѣ хиляди кола заедно съ колата, на която били натоварени парти, липсали.

Слѣдъ тая случаја кърстоносците не нападали освѣтънъ на гръцки и богомилски села, тъй като имъ обяснили, че Българитѣ не сѫ ереци, а църквата имъ е благословена и е въ связъ съ святото сѣдлице.

Bohemon de Targentъ достига до Мезинополисъ, гдѣто е бить отъ Теодоръ Врана (1185).

Първи се погрижили за освобождението на България отъ гръцкофранцузкото иго прѣзъ XII вѣкъ — Папътъ.*)

Папа Инокентий и неговия прѣдшественикъ, които организираха освобождението на България чрѣзъ Маджаритѣ и Норманитѣ, слѣдъ поражението на кърстоносците — въ устието на Струма отъ Визиентеца Врана — пише на Маджарския кралъ:

„Praevalidentibus Graecis Bulgari perdidérunt regiam dignitatem, qui nito compulsi sunt gravi sub iugo Constantiopolitano servire, donec possimmo duo fratres Petrus videlicet et joannitius de priorum regum pro-sapia descendentes, terram patrum suorum non tam occupare quat recuperare coeperunt.“

* Отъ онния бѣгли исторически данни става ясно, че въ срѣднитѣ векове България се издигала и цѣтвѣла сама въ единение съ Святата Римска Църква, или въ уния съ нея въ каквато сѫ били Борисъ — изъ начало Симеонъ, Самуилъ, Калоянъ и Иоанъ II. Нейното падение въ 969 год. веднага слѣдъ сватбата на Петра съ Византийския дворъ и обрата му отъ унията. Паданието въ XIII вѣкъ почва слѣдъ сватбата въ Лампсакъ между дъщерята на Иоана Асенъ II и деветгодишния синъ на Ватацесъ.

Икономически гнетъ

Осъвнът политическият ѝ имало рѣдък икономични причини за възвание. — Търговията спрѣла. — Земедѣлие — никакво. — Добитъка изяла войската и кръстоносците.

Керваните сътъкларии, копринени платове, кинкайерии и др. стоки търсели съзидани изъ Византия, която не произвеждала друго осъвнъ тържество и скандали.

Исаакъ Ангелосъ, който изгубилъ своята първа жена, поискълъ за жена дъщерята на унгарския краль Бела III — Маргарита. А за да направи тая сватба по тържествената и великолѣбна, той обложилъ нещастните провинции на империята съ новъ налогъ за сватбата. А държавните бирници, по заповѣдъ на своето висше началство, взели да продаватъ добитъка на българското население.

Михаилъ Акоминатъ, подиръ свадбата императора Исаака произнесълъ слово, въ което се говори напълно и опредѣлено на българското възвание:

„Отървалия се лукавъ робъ, Петъръ, възгорденъ отъ свободата, дарена му отъ императора, намисли да стане самъ господарь на Българйтѣ и власитѣ...“

Въ възванието взели участие двата етнически елементи: Българи и власи. Послѣдните, които били пастири изъ планините, се смигъли за най-надѣжни проводници изъ балканските планински плажети и били необходими фуражери и пътевадии въ Хемусъ и Доспата. Петъръ и Асенъ говорили свободно власки и български. Прѣѣддаваната цѣль била: възстановление на българското царство, въ което винаги власитѣ се ползвали съ абсолютна свобода.

Никита Конинътъ, обаче е на друго мнение. Той казва: „Власти се отначало се бавили и не искали да възваватъ, като се бояли

) Първенствената роля на Балканския полуостровъ слѣдъ Михаилъ II заема Сърбия, която го прѣдава на Отомнитъ, възръки географичната защита въ Тракия на легендарния Български князъ на Ксанти — Момчилъ.

Кой се яви въ защита на поробената България, поробена съ участието на руския князъ Святослава и Владимира?

Първия прѣѣзъ Мизия, за да я прѣда Византии. Втория — Владимиръ, съ безброй руси, варяги, испанци и нормани разсипа и падирами Западна България на Самуила, като изгрои столиците Пресла и Охридъ, и сринга крѣпостнѣ Могленъ, Креси и Просекъ — до основи.

Застѫпничеството на Папата прѣѣзъ католическите държави образувало онова цѣнно обществено мнение на Западъ, Християнска Унгария и Нормания, което прѣдизвика освободителната война на Бела III, както и последуващите зори на царе, които не идеаха да спасяватъ Българското царство, но повдигаха духа на свобода.

Това папско посрѣдничество заедно съ послѣдните кръстоносни походи, подготви пътя и отвори странниците на славата за папския любимци Калояна (Иоаннис) и Иоана Асенъ II въ прѣврата половина на царуванието имъ

отъ послѣдствията; но данътъ въ овци, която Исаакъ почналъ да събира въ подготовката на своя бракъ съ Маргарита Унгарска, заставили и тѣхъ да се присъединятъ къмъ Българитѣ.

Хониятъ казва още, че при освѣщаването на църквата св. Димитъръ се явили жени съ разпушнати коси и съ блуждащи очи, които говорили отъ името на Бога, (а въ сѫщностъ, подбудени отъ зли духове Ник. X.), че ужъ Богъ благоволилъ да дари свобода на българо-румънското пѣтѣ, за затова именно и иконата на св. Димитъра напустнала Солунъ и прѣхвъръкала въ Търново. Никита казва:

„Разбития Петъръ избѣга при свиньообразните хора, скитътъ половинъ и като се надѣвалъ на отстѣплението на Византийските войски, канъши ги да мономгнатъ.“

Изъ балканските кули, гнѣзда на възстанятията, почнали да се стичатъ подъ прѣдлогъ на поклонение на светии, недоволнитъ селяни, които до сега минавали за доволни и носили равнодушно своето срамно гръцко иго. Гѣ, които прѣживали свободата и чадата си, не прѣвлячили добитъка си. Въ май 1182 год. братъ на Мануила, Андроникъ Комнина завладѣлъ Цариградъ и като взель въ пѣтѣнъ регентството, дала заповѣдъ да арестуватъ въ тъмнина регентката-майка — Мария Антиохийска, а нанейтъ приятели, Латинските търговци въ Златни Рогъ, които броили повече отъ 60,000 души, извършилъ такава сѣчъ, щото Папата се видѣлъ принуденъ да прѣдпише на Унгарския краль Бела III (които билъ окжененъ за сестра на Мария Антиохийска) да отвори война на Византийската Империя и на вълнѣзълъ въ владѣнието на Комнена прѣзъ 1182 година.

I. Маджаро-Византийската война.

Заедно съ унгарските войски, които нахлули въ бившите български владѣнія, се присъедини и срѣбъския Жупланъ Стефанъ Неманъ, който заставилъ остатъците отъ Блатенското и др. княжества въ Босна да му се покорятъ и се бълъ обявилъ за независимъ. Съ тѣхъ потѣглили и Българитѣ и Браничево — до Рилски Монастиръ.

Съзованите Маджари, Сърби и Българи прѣвзели и разрушили кулигът въ византийските крѣпости на градовете: Бълградъ, Браничево, Нишъ и София, които били заети отъ византийските гарнизони. Византийската войска, прѣзъ Трояновиятъ порти по стария пътъ „via singidunum“ се оттѣглила до Пловдивъ.

Като пристигнала въ София, краль Бела по молба на Българите отъ днешна Сърбия и Панония, прѣнесъла мощите на Свети Иоанъ Рилски въ Гранъ (Остряганъ)*)

II. Нормани.

Похода на краль Бела III турилъ въ движение цѣла Европа. Българитѣ, които отъ вѣкове признавали юрисдикцията на Папския прѣстолъ, се обрънали къмъ него за помощъ и понеже похода на

*) Ви житието отъ Патриарха Евтимия, на Св. Иоанъ Рилски, публикувано въ „Гласникъ“ 22 и Никита Акоминатъ, edit. Ворп., 359—362.

кralъ Белла не се увѣнчалъ съ пъленъ успѣхъ, противъ Византия чрѣзъ папските легати била повдигната грозната сила на Норманитѣ, които прѣди вѣкъ бѣха завладѣли Северна Франция и Южна Англия. Гибелъта на Византия, изпратена като Божие наказание и въздаяние, висѣла надъ главата ѝ.

А Българитѣ въ Мизия все още мирували.

Прѣзъ лѣтото, 1185 год., осемдесетхилядна нормандска войска прѣплувала по море на военни кораби до Драчъ (Дурао), слѣзла на брѣгъ. Посрѣдната радуно съ Българе и Албанци, Норманитѣ побѣдоносно сѣзлези въ Солунъ, завладѣли го и се опложили направо за Цариградъ.

Въ столицата на Византия владѣела пълна анархия. На девети день отъ падането на Солунъ, когато слуха за похода на Норманитѣ къмъ столицата, пристигнала, тъпата, която образуvalа „народъ“ при търкествата и церемонията, виканки „Евгие Августе, си никасъ!“ сега наявѣла въ двореца, свалила Адроника и по единъ най-жестокъ начинъ го омъртвила (12 септемврий 1185). На прѣстола бѣла възкачъ Исаакъ II Ангелъ, чието царуване се означавало съ една голѣма победа надъ Норманитѣ.

III. 1185. Възстанieto.

На Българитѣ, които пълнили редовете на маджарската и нормандската армии, било писано да видятъ какъ гръцкий военачалникъ Врана издѣбнала и разбила Норманитѣ при Димитрица, при устието на Струма. Подиръ това примирието на маджаритѣ съ гърцийтѣ, които се и посватили, накарало българитѣ да помислятъ по-серизно за своето освобождение. Споредъ Никита Акомината възстанietо се почнало въ болканските съврътлища; тъкъ приложна надписа на мраморна плоча, който поставилъ нѣвла Василий Вулгарохонъ за свойти наследници:

„Ако нѣкога Българитѣ почнатъ да възтаватъ, трѣба, като мене, да прѣбродите цѣлата имъ страна и дасе не остави нито едно място, нито една крѣпостъ безъ гарнизонъ. Това е единственото срѣдство да държите въ покорностъ тази бунтуваща се—вълнуваща се и не-покорна нация.“

Споредъ писмата на Папа Инокентий III, който живо се интересувалъ отъ сѫдбата на България, възстанietо било прѣдизвикано отъ двама братя Петър и Иоанниций—произходящи отъ старата династия: (Praealentibus graecis Bulgari perdididerunt regiam dignitatem sub iugo Constantinopolitano servire, donec novissime duo fratres, Petrus videlicet et Ioannitius, de priorum regum prosapia descendentes, terram patrum suorum non tam occupare quam recuperare coeperunt. (Папа Инокентий III къмъ унгар. кралъ).

„Потиснати отъ гърцийтѣ—Българитѣ изгубиха царската власт. Противъ товаробско подчинение на цариградското иго съ се появили напослѣдъкъ нови двама братя—Петър и Иоанниций, произходящи отъ старата царска благородна лоза, които съ почнали не да

окупиратъ тѣй да рѣчемъ, бащината си земя, а да си прѣотниматъ или реукопиратъ това, което имъ при- надлежи.

Invalescente Graecorum potentia. Bulgari d gnitate regia, jugum imperatoris Constantinopolitani Subire coacti sunt. Us que duum nuper Petris et Ioannitiis, ex veterum Regum genere  editi, patrum suorum haereditatem sibi vindicarunt.

(Fleuri t. XIX page 35).

Главниятъ свидѣтель на това възстание Никита Акомината гръкъ изъ Мала-Азия, който при посѣднитѣ императори въ Цариградъ билъ шефъ на канцелариата, или придворенъ свидѣтникъ (главенъ логотетъ) и като участникъ въ нѣкой отъ походите противъ Българитѣ, описва мѣжду другото това възстание по слѣдни начинъ:

На чело на възстанietо стояли тримата братя Иоанъ Бѣлгунъ, нарѣченъ още Асенъ Теодоръ, втори, називани Петър и Калоянъ или Иоанниций. Двамата братя се намирали въ дружески отношения съ Власитѣ*, учили или кумани, които отъ врѣмeto на Бозия насеявали Власитѣ, българи и полското възвищение Дилю Орминъ, гдѣто си сѫ и до днес. Тѣ били отъ царски родъ. Папата Инокентий въ цитираната по-горѣ грамота ги признава за наследници на старѣ царе. Други допълняватъ това, че тѣ сѫ били отъ по-потъкло на избѣгали отъ западна България Самуиловъ внукъ Гавраиль.

Въ качеството си на васали, тѣ ежедневно се явявали при Византийския дворъ съ стотина коне. Няя година тѣ имали да отправяватъ нѣкога искания до цариградското правителство, а именно: желанието на Българи и Власи да служатъ подъ свои вождове и знамена въ Византийската империя, както е било по врѣмeto на Кубратъ и Терева. И второ: селяните се оплаквали отъ тѣжкитѣ данъи, които се събирали съ голѣма строгостъ, като се квестирвали даже работни добѣтъкъ, тѣ като на хазната били потрѣбни пари за войната противъ норманитѣ и маджаритѣ. Своите искания двамата братя изказали въ Кипъсъ (Илса) на югъ отъ Фере въ императорския лѣтѣн дворецъ. Тѣ насторояли на своятъ искання и понеже Асенъ говорилъ смѣло и възбудено, като заплашилъ дори съ възстание, то чичото на императора—Иоанъ Севастократора (фелдмаршала) заповѣдалъ да пѣтъниятъ на Асенъ. Двамата князе слѣдъ туй получили да се изпѣтънатъ изъ ржѣтъ на скрѣзата, която се състояла повечето отъ Българи и наемници славаки. Веднага слѣдъ завръщането си въ Търново възстанietо било решено и обявено.

IV. Обявяванието на възстанietо.

Невъзмутимитѣ до тогава Българи се възмутили. Националното имъ честолюбие било явно, публично и жестоко осърбено. Тѣхнитѣ прѣстивали—срѣдъ данъта отъ сто коня—получили двѣ пѣтъници.

Съ врѣщането, на двамата братя въ тѣхната непрѣвзимаема крѣпост до драга на Янтра—старото Trinovo—тѣ съвикали духовенството, народа и боляритѣ отъ Сѣверъ, даже отъ тия край Дунава—за освѣ-

* Власитѣ отъ Македония и Куманитѣ отъ днешна Влахия и Далъ Орминъ.

щаването на една църква, която тъй били въздигнали по-рано — въ името на „Св. Димитрия“. По време на церемонията Асенъ, който бил даровит оратор, се обърна къмъ народа съзламенна речь и като му припомнил обирничествата и неизтвъстства на гръцкият власти, тъкното обидно високомъдре и бахвалство прѣдъ България, и въобще срамния режимъ, който тежи надъ главата на славната нѣкога и побдоносна България, казалъ:

„Не Византия ли съ редица вѣкове е плащаща намъ данъ и правила приношения въ злато и скъпи облѣвка“? Сега, поделъ той, ние, достойният и здрави тѣломъ и духомъ наследници на наши славни поколѣнія, свиваме глава прѣдъ ония, които не смѣха да ни погледнатъ и поднасяме въ данъкъ послѣдната си пера и последният кракъ отъ добитъкъ на ония, които не смѣха по-рано да надникнатъ въ нашите граници, а днесъ бѣркатъ въ нашите хамбари, въ нашите югли, въ нашите мандри, въ нашите джебове, по пазитъ на нашите жени! Българи! Ако ние сме истински синове на баштиятъ си, ние не бихме търпѣли едно толкова срамно, толкова унизително, колкото и неестествено робство!“

Всѣрѣдъ общия възгласъ на народа „достоенъ“, архиепископа Велики, слѣдъ една жива речь провъзгласилъ по-голѣмъ братъ Теодоръ за царь подъ името Иоанъ Асенъ. Поставилъ му златна корона, обѣкъти му багряница и златообщити червени ботуши — бѣлътъ на царско достоинство. Съ приемане титлата „Царь на Българите и Власите“, той починалъ да устройва възстановието, като привличалъ болгаритъ чрезъ титли, права и имущество. Василий осталъ въ Търново въ качеството на самостоятеленъ патриархъ¹⁾.

Първата грижа слѣдъ това на Иоана Асеня била да потегли за старата столица — Прѣслава. Но въпрѣкъ голѣматъ и стѣгнатъ обсада, той не мождалъ да я освободи отъ гръцки гарнизонъ, защото не разполагалъ съ обсадни машини. Съ обсадата се наповарилъ браточедъ му Беллота и Бѣлътъ.

Споредъ Акомината, слѣдъ тои неуспѣхъ Петъръ и Асенъ, спогонени отъ войските на Исаакъ Ангела, въ време на една гжста мъгла въ балканския прѣтърпѣли едно поражение, войската имъ се пръскнала и тѣ били принудени да търсятъ прибѣжище при Куманите въ Шашко.

Исаакъ Ангелъ се върналъ съ голѣмъ триумфъ въ Цариградъ прѣзъ лѣтото на 1185 година.

Прѣзъ есента Асенъ наново се появява съ една войска отъ Българи, Кумани (узи) и Власи, които довелъ отъ Малорусия, Молдавия и Галиция, гдѣто главната лоза отъ династията Асенъ, отъ първия свенодонорамски произходъ, дълго била запазена.

Прѣзъ Дунава той се промъкналъ въ Тракия, гдѣто отново билъ разбитъ отъ Севастократора Иоана.

1) Robert de Clary (издание на Hopf. Chroniques Grecoromaines. Berlin, 1873 chapitre LXIV) Книги сънти Иоанъ Асенъ I (Петър) и Калояна за едно и също лицо и че Калоянъ, или Иоанънъ (Kalo-Joannit), както го нарича лапа Иконентийски билъ освободителъ на България отъ търгитъ и основателъ на новото царство. Същото изказа и отъ писаната на Папата, както и отъ тия на Калоянъ, че той е, скъпо чѣдъ Симеонъ (Петър и Самуилъ) иска корона и желъзъ отъ Римъ. Но единъ Петъръ или Калоянъ, възставши противъ Цариградъ и който не е можалъ да има корона отъ Цариградъ, а отъ Римъ, отъ архитътъ се знае, че подобнъ е имало. У Ватиканската архива има данни за Калоянъ.

Тогава той прѣдложилъ съюзъ на Кръстоносците, и до тѣхното пристигане, се оттеглилъ въ планините.

Завидѣвши на славата на своя чично, — Иоанъ Севастократоръ — билъ повиканъ отъ Исаакъ Ангела въ Цариградъ. На негово място за главнокомандуващъ на гръцката армия станалъ цезарь Иоанъ Кантакузенъ, който ималъ този недостатъкъ, че билъ ослѣпенъ прѣдъ години чрѣзъ зрѣнието на своятъ подвѣдомствени. Подобно ослѣпяване било нѣщо твърдѣ обикновено въ Византия, гдѣто първенецъ съ цѣло зрѣние се считалъ за опасенъ за прѣстола, като далекогледащи и дълбокоизиращи се въ дворцовите скандали. Той трѣбвало да гледа чрѣзъ чужди очи.

Въ една тъмна нощъ Българитъ нападнали гърцитъ и ги разбили съвѣршенно. Петъръ и Асенъ като пѣнници цѣляха лагерь на гърцитъ, взели кесарските мантии на Исаакъ и тия на Иоанъ Кантакузенъ и съ тѣхъ се показвали на войската.

Тая била първата победа на Асеня.

Георгий Акрополитъ, — Великъ логотетъ — Византийски писателъ, който е писалъ почти като съврѣменникъ на възстановието, казва:

„Прѣди подпадането си подъ Ромейска властъ Българитъ не малко злини сѫ причиявали намъ и въ редица бояве сѫ разклащи отъ основи Ромейската империя.

Тѣ биха още дълго време робували, ако не бѣ свадбата съ унгарката на императора Исаакъ Ангела.

„Като искаше да изкара тая сватба съ истински императорски луксъ, за своя бранчъ пиръ той даде заповѣдъ на държавните бирници да събиратъ: волове, овце, кози и даже свини и понеже този добитъкъ изобилствуващъ само срѣдъ Българитъ, тѣмъ се падна най-голѣмата тѣжесть. Непокорни и по-рано, тѣ разразиха своето недоволство въ открайни бунти...“

Съюзници на Българитъ бѣха скититъ. Като събраха една войска отъ Българи и скити, примирама братя Асиянъ, Петъръ и Иоанъ повдигнаха възстановието...

Понататъкъ Георгий Акрополитъ разказва какъ императора Исаакъ Ангелъ снаряжалъ армия, потеглилъ и направилъ десантъ въ Месемврия.

„Българитъ и скититъ, които се бѣха укрепили въ крѣпостта „Стринава“, като чули за императорските войски въ Месемврия, се затворили вътре; но Исаакъ Ангелъ прѣминалъ Емусъ (Балкана) и обсадилъ Тринава или Стринава.

„Обаче, обяснява той, единъ Българинъ, прибѣгналъ като се направилъ на дезертьоръ, подмамилъ императора, като му казалъ, че задъ него, въ тила му, голѣма скитска

Пояснение

Пояснение за топографии и стратегии за боя при Боруицица слъдъц обсадата на Търново.

войска се движки и го дебне. И като дръзложил на императора да го изведе прѣзъ скрити пажети въ Тракия, Исаакъ Ангель се съгласилъ.

„Обаче, при прохода на Емусъ, въ една пакостна тѣснина, многообразни Българи се нахвърляли върху императорската армия, разбили и разпъснали я, като плѣнили самия Исаакъ Севастократора съ цѣлия му щабъ.

„Много ромеи, знатата на Византия падна въ тая битка. Императора, който бѣше почти плѣненъ, съ своята свита, прѣоблечънъ, едва успѣ да се промъкне и избѣга въ Цариградъ съ нѣколко души.

„Българитѣ се възгордѣха за тази голѣма победа, и особено отъ разкошната плачка на императорското съкроверие, принадлежностѣ и царския крестъ.

„Този златенъ крестъ, който заключаваше въ себѣ части отъ Божествениятъ крестъ и мѣдъкото отъ... и моши... биде хвърленъ отъ царския священикъ въ рѣката, но Българитѣ го намѣриха и извадиха“...

„Въ слѣдующата година Исаакъ Ангелъ биде ослѣпенъ отъ брата си Алексия. Но Ромеите продължаваха да воюватъ съ Българитѣ въ Вереа и Пловдивъ.“

„Българитѣ въ слѣдующата година, казва Хониатъ, се пръснаха като пчели и скакащи изъ Тракия; тѣ бѣха повече отъ пролѣтната цвѣтъ. Тѣ плѣняваха и убиваха.“

Скити (Половци, Узи) власи и Българи се понесли изъ Тракия, която теже възстанала и като разрушили всички гръцки кули и крѣости, появили се въ околностите на Цариградъ.

Императора приготвилъ голѣма армия, набрана изъ Мала Азия и се приготвилъ за голѣмъ походъ.

На чело на похода стоялъ самия императора. Панагеристите на императора прѣдварително го прославявали:

„Пропонтида же се покрне съ военни кораби
И Иструпотамонъ (рѣка Дунавъ.) порена отъ ромейски вѣсла,
Ще понесе становѣтъ и викивегъ на нашите врази“...

„Извѣши ти подвизи безчетни,
Но този, о василевес, е най-великия отъ онния, които те очакватъ...
Но сегашните Българи не били единоврѣмешните плѣмена...
Въ една тѣснина балканска гръцката войска била същена и поразена. Надъ нея спускали камъни и цѣли скали.“

„Прѣзъ това време когато всѣки се грижелъ за своето лично спасение, Българитѣ обградили отряда и избили го като овци въ скотобойна“...

Отстѫплението на гръцката армия начело съ Исаакъ Ангела споредъ Георгия Акрополита и Никита Хониатъ станало по най-кжжия путь за Вереа — Ст. Загора, а най-кжжия путь за Ст. Загора е прѣзъ Боруицица — Джбени — Ст. Загора. Самото име Боруицица — значи путь за Боруй или Ст. Загора (Боруй, Верей, Вереа, Вероа).

При отстѫплението Исаакъ разпрѣдѣлилъ войската си по слѣдниятъ начинъ:

Протостраторътъ Мануиль Камицъ и Исаакъ Ангель съ отрядъ си образували авангарда. Дѣдото на Василесъ — Иоанъ Дука бѣлъ назначенъ съ отряда си въ ариергардъ, а главниятъ силъ въ срѣдата на фалангата предъ които вървѣла обозътъ и се точила нестроевата прислуга, командувалъ самъ Исаакъ Конемънъ (Исаакъ Ангель) и родния му братъ Алексис бѣлъ флангова закрила.

До като войската се движила по тоя начинъ изъ труднопроходимата тѣснина на Поповската рѣка нѣдѣлъ къмъ „днешните осморки“, дѣло при постройка на линията се намѣриха хиляди черепи, имало дълбокъ ровъ, въ който се струялъ планински потокъ. Българитѣ се появили отъ дѣвѣтъ страни на тѣсния проходъ и заплашивали всѣка минута съ нападение. Обаче, по дадена заповѣдъ, тѣ пропустяли авангарда. Но когато приближила тая част отъ фалангата, или центра, дѣло бѣла Василесъ и неговата свита, а така също и болярите, които го съпроводиха, шомъ тѣ влѣзли въ тѣснинѣ, дѣло кѣма на кждѣ да се избѣгне. Българитѣ ни нападнали отъ вси страни и се юрнали въ пълния си боевой строй.

„Византийската пѣхота не изгубила пристрастие духа и веднага като напрѣгната всичките си сили, за да не бѫде обградена, тя бѣрже се издигала по височинѣ около днешната Калояница и Попово, и съ голѣма мяка еле-еле сполучили да се спасятъ нѣкакъ начело съ царя и малина отъ болярите му, почти голи и боси. Василесъ си изгуби каската. Подъ страшенъ грайдъ отъ камъни, които лѣгъти оттъръ, Василесъ между конетѣ и труповете на своятѣ самопожертовани се, винищитѣ, едва дали путь на Исаака.

„Враговете сѣкли всички, които настигали.

„Много народъ биде изтрепанъ въ опита си да спаси царя, който подобно на Давидъ-царя, покъртвувалъ Богу, защото запази главата му съ цѣната на толкова много глави“....

Чачалникъ на ариергарда, Иоанъ Дука, като видѣлъ грозната сѣча на центра, счѣлъ за благоразумно да се отдалечи по другъ путь, като оставилъ послѣдните на яростта на Българитѣ. Него прѣвѣлъ за пари по една спасителна пажетка единъ българинъ на име Литвой.

Много отъ плѣнените били продадени въ далечни страни.

„Кой Еремия ще оплаче и опише тѣхните сълзи? Завѣръша Никита Хониатъ.

Василесъ, отъ своя страна, като се върналъ въ Цариградъ, разтрѣбъль че е нанесълъ голѣма победа...

Ораторскитѣ дарби на Иоана Асена. Единъ неговъ указъ къмъ армията.

Никита Хониятъ дава гласностъ на слѣдната военна рѣчъ, прогласена срѣди народа отъ Иоана Асена:

„Българи,

Не вѣрвайте на всѣки служъ! Донася ли мълвата, че извѣстъ човѣкъ е мѫжественъ, не се стрѣскай на часътъ, като че ли той е наистина такъвъ. Говори ли се за нѣкой, че е стражливецъ и малодушъ, не рискувай и не зляпъ прѣди да се увѣрнешъ, макаръ, разумѣва се, че не трѣба да си запушвашъ ушиятъ съвѣтъ, защото и слухъ не всѣкога лъже, особено, когато говори по-голямата частъ отъ народа. Трѣбва, подобно на пробелъ камъкъ, да се прѣброятъ дѣлата на хората, които мълвата хули или прѣвъзнеса, а въ повѣщето случаи, необходлимо е да се постави своето око за сѫдия и тогава именно да се приеме като справедлива или да се зареже, като лъжливка. Въ сѫщностъ, ушиятъ не виждатъ дѣлата, но като набератъ всѣкъвка глычи, запазватъ само чуджитѣ и често противорѣчни разсаждения; само окото е най-надежната проводникъ въ пляти и свидѣтель безъ измама на всичко това, защото не слуша отъ страна, като ушиятъ, а направо самичко винда. За това време не трѣба да се смущаватъ отъ това, че мълвата прославя сегашния византийски царь за храбъръ, а трѣбва да се види такъвъ ли е въ сѫщностъ, какъвъто го величаятъ. Нека ви бѫде вождъ и вѣрънъ ръководителъ въ това дѣло прѣднини животъ на този човѣкъ. Но еки ви го изследватъ внимателно, то ще видите, че този човѣкъ съ нищо не е заслужилъ своята слава. Той съвѣтъ не е вземалъ участие въ войната, никога не се е подхвърлилъ на опасностъ, като се е сражавалъ или помагалъ на брана си въ неговиѣ битки за византийското владичество, — което много добре зная азъ, който постоянно грабихъ и опустошавахъ неприятелската земя, като получавахъ побѣди слѣдъ побѣди, трупахъ трофеи надъ трофеи, — и не вѣнагра за трудоветъ той е получилъ багряница и царски вѣнецъ, но както е явно отъ дѣлата му овладѣлъ скиптира по играта на слѣпото щастие. Отъ това азъ, право да си кажа, и не мога да разберо, по какъвъ начинъ този човѣкъ, който ни веднажъ не се е показвалъ въ сраженията и който ни си рѣж, ни съ съвѣтъ, ни съ рѣчъ, никога не е бѣркаль на нашитъ дѣла, изведенъ се е промѣнилъ съвѣтъ, нао-нако. Азъ же се помъжча да обясня въмѣтъ, колкото е въмѣжко, моите мысли за този човѣкъ и за цѣлата неговъ роль съ примѣръ. Видите ли вие тканитѣ, които висятъ и се развѣзватъ на моето копие? По цвѣтъ тѣ са различни; но какъ сѫ по материя? — Всичкитѣ тѣ сѫ направени отъ единъ прѣкъда и сѫ изтъкани отъ единъ ткачъ. Като се различаватъ по цвѣтъ, тѣ като че ли се различаватъ и по материя, но това не е и не е. Така сѫ и братята Исаакъ и Алекси, отъ които единиятъ е лишенъ вѣче отъ царството, а другиятъ още носи багряница и се украсява съ властителски вѣнецъ; тѣ иматъ единъ баща, една земя ги е родила, всичко по равно тѣ сѫ получили, освѣтъ това, че вторириятъ отъ нихъ, Алекси

Пояснение

16

ще бѫде на години по-старъ. Отъ това, както ми се струва и както всички ние знаемъ отъ опитъ, и на войнѣ между тѣхъ не ще да има особено различие. Казавамъ, че ние по предишному, т. е. пакъ така както по-напрѣдъ, трѣбва да водимъ войната, като знаемъ че и сега ние ще застанемъ противъ сѫщите люде, които по-рано побѣждавахме, за да не кажа, че тѣ сѫ станали още по-малодуши, тѣ като отъ една страна е явно, че византийцитѣ ве сѫ отслабнали и паднали духомъ, слѣдъ като толкова паки ги гонихме стъ позоръ, а тѣ ни веднъжъ не можаха да поправятъ своите дѣла,

а отъ друга страна, трѣбва да се вземе въ сѫмѣтка не ги ли е наказаль Господъ за това, че тѣ незаконно лишиха отъ царската властъ Исаака, който ги освободи отъ тежкото робство на тиранина! Люде, които се въоружаватъ така противъ свояти спасители, не трѣбва ли при първия удобенъ случай да бѫдатъ изтрѣбени отъ авраговетъ, като клетвопрестъглиници?

Като възбудиши съ такива мили, умоветеъ на своите подчинени, Асенъ стъ още по-голямъ, отколкото прѣи, самоувѣреностъ нападналъ областта около Амфиописъ, при днешното село Еникьой, съ цѣлъ да прѣдизвика византийцитѣ на бой. Когато слухъ за напализането на българитѣ въ Сѣрските прѣѣди достигнало до севастократора Исаака, той по неолитностъ, увлечень отъ малодуствъ и надменностъ, се устремиши противъ нихъ по първото известие, безъ да разузнае добре обстановката. Въ единъ мигъ, по условния звукъ на тръбата, всичката войска била поставена на нога. „Той първъ седналъ на бойнъ си конъ, надѣнъ съ сунта бързина паницира и потърсвайки колието си, полѣтѣлъ на бой съ противника, като че ли сѫ му устроили лъвъ за елени или сѫ му приготвили тамъ забава съ ловитъ на другъ дивечъ.“

Асенъ не оставилъ обаче да го търсѧтъ дълго врѣмѣ, той се билъ приближилъ и разположилъ на позиция на 30 стадии (около 6 кил.) отъ лагера на Исаака, като разположилъ най-добрата и по-голямата частъ отъ войската си въ засада по разни мѣста. Исаакъ така лудешки повелъ войската си срѣчу българитѣ, че конницата отъ прѣпускане по пляти, когато влѣзла въ боя била съвѣршенно бесполезна; пѣхотата, измѣчена така сѫщо отъ бързото движение, станала въ пособствието за нищо негодна. По тоя начинъ той се приближилъ къмъ това място, гдѣто се билъ разположилъ Асенъ и „безъ да прѣвиди стратегическата тѣнкостъ и хитростъ“ на Асенъ, казава Никита, съ такава изъмѣнѣра разпаленостъ се устремиши върху противника, като че ли несъмѣнно е трѣбовало да го побѣди и да го обѣрне въ бѣгство. Когато Исаакъ увлеченъ отъ мнимия успѣхъ, билъ напрѣдналъ достатъчно, отборните български отряди, скрити въ засада, скокнали и влѣзли въ работи. Исаакъ се озовалъ обхванатъ отъ всички страни като въ мръка; той изгубилъ по-голямата частъ отъ своята войска и самъ билъ плененъ отъ единъ куманинъ.

Послѣ това българитѣ, подобно на лъвъ въ сѫвѣтъ владѣния, безъ страхъ се хвърлили на плятика и грабежъ, защото византийцитѣ вече не се съпротивявали, но всѣки, който не билъ станалъ жертва на меча, съ страхъ се обѣрналъ въ бѣгство.

Византийски автори за Иоанна Асенъ.

Никита Хониятъ, който е бил управител на града Пловдивъ прѣди Алексий III да го отстъпи на Иванко, ето какъ прѣдава случая съ убийството на Иоанна Асенъ:

Иванко бил човѣкъ високъ корпулентенъ и съ извѣрдена мускулатура. Обладанъ отъ неудържима страсть къмъ жената на царя, той злоупотребявалъ съ царското гостоприемство. Узналъ за това отъ придворнитѣ, царя веднажъ го повикалъ и остро изобичилъ. Иванко не скрилъ, че посѣщава поконѣ на двореца; но това той превилъ не за царицата, а за нейната сестра, въ която билъ силно влюбенъ.

По нататъшниятъ ходъ на дворцовата драма е почти схожата, както у другите съвременни лѣтописи.

Слѣдът убийството на Асенъ и обсаджанието на града отъ Каляна и Петра, Иванко избѣгалъ въ Цариградъ, гдѣто го оженили за деветгодишната дъщеря на Исака. Но вѣрънъ на своята неудържима страсть, той починалъ да любезничи чрезъмѣрно съ своята тъща. Скандалъ въ Цариградъ билъ толкова голѣмъ, особено чрезъ циничнитѣ признания на Иванко, що призворнитѣ постыгвали Василевса да го изпрати за управител (губернаторъ единъ видъ) на Пловдивъ, гдѣто той се обазвель на началата на самовластенъ деспотъ.

(Български и руски автори по Асенъ I: Полк. Венедиковъ, М. Дриновъ, В. Д. Стояновъ, Юрий Венелинъ; френски: Шлюмберже).

V. Стратега Врана и Асенъ — 1186 год.

Срѣщу побѣдителитѣ Българи билъ изпратенъ съ нова армия отъ Азияти прочутия Врана, побѣдителя на Норманийтѣ при устието на Струма — човѣкъ съ голѣмъ благоутробие, вѣчно гладенъ и ненаситетъ въ питие. По народностъ Врана билъ ренегатъ Българинъ.

Но, покрай лакомията си, Врана билъ и добъръ стратегъ, щащащъ крѣпъ на своите войници, набрани изъ планинитѣ и знающи тайнитѣ пѣтеки.

Стѣпка по стѣпка, подъ водителството на всѣци пѣтеводци изъ подкупени балкански пастири, той прѣѣдавалъ Асенъ, дебнялъ и нападалъ Българитѣ изнадъвѣди, разстрѣвалъ и аломащоцявалъ ги, докѣ тѣ се разѣли и оттѣглили къмъ Дунава за ново окопитване.

Малко слѣдъ това, побѣдителя Вранасъ, величанъ отъ войската си като Василевъ, възмечталъ да вземе прѣстола, върналъ се и обсадилъ Цариградъ. Въ това критическо положение императора се обѣрналъ до рицара Маркизъ Конрадъ де Монтфератъ, който излѣзъ съ войски срѣчу Врана, но прѣди да открие сражението прѣдложилъ на Врана да изѣбѣзва на единочна борба. Дѣвѣтъ войски, които цвѣли своята крѣпъ по-високо отъ тая на своятъ генерали, се сгъласили.

Съ единъ ударъ на копие Конрадъ свалилъ Врана отъ коня, слѣзъ и го пѣтвилъ. Врана поискала милостъ. — Не бой се, казаълъ надмѣнно Конрадъ това нѣма да ти kostува нѣщо повече, освѣй главата! Ти била отрѣзана и поднесена на Василевса, който се забавлявалъ съ нея и дѣлъ на призворнитѣ да я ригатъ и се гаврятъ надъ нея, а грамадниятъ мѣхъ на Врана послужилъ за посмѣшище на тъпътъ, които стрѣлялъ съ лжкове по него и по главата, която въ ужасно изорудованъ видъ била отнесена най-сетне на нещастната му вдовица. Тѣлото му повлечено отъ тъпътата, било хвърлено въ морето.

Такива били нравите на „културна Византия“...

Прѣвъз пролѣтъта на 1187 г. краль Бела върнаръ мошилъ на Св. Иоана Рилски, вслѣдствие една спогодба съ гърцитѣ.

VI. Помощта на Стефанъ Немана.

Слѣдът пропадането на Западна България за нейна смѣтка на съверъ се засилва Рашка, гдѣто се стичатъ всички недоволни елементи отъ югъ. Къмъ 1150 година ний я намираме раздѣлена между четири брата.

Вассали на Мануила I Комнена, тѣ намиратъ свобода достатъчна за да се оформятъ въ независими княжества. Най-малкиятъ отъ тяхъ — Стефанъ Неманя (1159 — 1195) подчинява другите си братя и сполучава да изпължи Византійцитѣ къмъ 1169. Той осаждилъ и наказалъ Богомилитѣ, нахлули изъ България, като заставилъ останалитѣ да изѣбѣгатъ въ Водский днешненъ кантонъ (Стара Левендина) и по настъпъ до Южна Франция.

Къмъ 1188 за да помогне на Иоанна Асенъ въ борбата му съ Византия, той нахлува въ Македония съ легиони смѣсени отъ Българи, Сърби и Албанци, изпъжджа гърцитѣ и дохожда до София и по на югъ отъ Скопие.

VII. Българската победа прѣз 1188.

Помощта, указана на Българите от Стефана Неманя, била използвана твърд сполучливо от Иоанна Асен, който получил значителна помощ от власи и кумани и нахулу по стара тактика – въ Тракия. Сърбите обаче задържали Морава съ Бълградъ и Браничево.

Василевса на Гърция, Исаакъ Ангелъ, съ останалата си войска, начало на 2,000 души наемни кавалерия от арменци, латинци и испанци, потеглил да дири Българите.

Под Одринъ нему донесели разведчици, че Българите, прѣтворени съ плѣнка, се намират на нѣколько леги пѣхъ и се движатъ съ голъмъ бавност. Той ги застигналъ безъ особена трудност.

Но Иоанъ Асенъ, винаги практиченъ при подобни случаи, отдѣлилъ прикритие за обоза, когото изпратилъ по скришни птици между Авролева (Дервишъ могила) и Левка, а самъ съ войската, въ пълна готовностъ посрѣдъ Василевса при Лардеа. – Отъ Таврокома Исаакъ довътасълъ и ангажиравълъ първи боя. 1188 г. Покачени на своятъ малки пъргави кончета, мѣтации безброй стрѣли отъ своите посрѣдни били я, обстрѣлявали, атакували съ дълги брадви и копия, поразявали и намалявали я. Тѣ подгъввали и се връщали съ по-голяма яростъ Гърциятъ прѣзъ полетъ, се отблъсвали въ пълънъ кариеръ къмъ Цариградъ. Исаакъ Ангелъ, мислъчи, че ще бѫде по-добре да атакува Асенъ отъ западъ, край Марица, слѣдъ нѣколько мѣсечи, минала балканъ при Етрополе и обсадилъ града Любечъ). Прѣзъ врѣме на тая обсада, която траяла три мѣсечи, Исаакъ Ангелъ сполучилъ да пълни жената на царъ Асенъ. Послѣдвали прѣговори, които се увѣнчали съ едно временно примире. Асенъ дала въ залогъ братя си Иоанникия срещу освобождението на пленената съ измама своя жена.

Въ всѣми случаи Исаакъ Ангелъ се върнаше безъ да може да прѣвземе крѣпостта Любечъ.

Царь Асенъ за да получи обратно жена си, билъ принуденъ да даде въ залогъ братя си Калояна – доколо намѣри срѣдство да го освободи. Той билъ затворенъ въ София.

Предложението съюзъ на Кръстоносците на Фридриха Барбароса да държи Асену да освободи братя си Калояна прѣдъ видъ настъпващата опасностъ за Византия. Въ София населението се повдигнало въ Калоянъ застаналъ на чело.

Ето какъ Лебо описва положението на Кръстоносците въ Византийската империя: Гърциятъ имъ устройваха засади.

„Петъръ и Асенъ съ Стефанъ Неманя, напротивъ ги снабдяваха съ храна въ пълно изобилие и ги отрупваха съ неинъ вниманието. Единъ договоръ между тѣхъ послѣдава. Биде рѣшено щото къмъ стотѣ хиляди войници на Фридриха да се прибавятъ 40 000 българи и 20,000 кумани. Тази армия не трѣбва да се разпушта преди падането на Цариградъ. Ядьтъ на Фридрихъ и взъмущението му достигнаха свое пароксизъмъ, когато се узна, че гърциятъ хвърлили въ тюрма посланика му и че патриархъ въ църквата „Св. София“ наричашъ кръстоносците кучета, които трѣбва да се колятъ и избиваатъ“.

1) Зимата прѣзъ 1188 гърциятъ начело съ Императора прѣнарали въ София (гл. Никита Хониятъ 521–522).

Прѣзъ 1188 гърциятъ укрепили „Тroyновата врата“ противъ кръстоносците и Българите.

Въ 1189 нормани и нѣмци подъ водителството на Фридрих I, който се отправлява за святия място, се срѣщатъ въ Пловдивъ съ Византийските войски, които се оттеглятъ безъ бой, защото били разбити порано отъ Българите.

Дукъ де Соби и Comte de Megal въ Пловдивъ и Verea (Стара Загора); българското население на тези градове приело съ радостъ кръстоносците, като освободители и се надпрѣвзирали да продаватъ и поднасятъ даромъ всѣкакви храни. Власицъ и Павликинъ даже влѣзли като наемни войници въ кръстоносните войски на Нѣмания. Въ Нишъ Фридрихъ билъ посвѣтенъ отъ Нѣманя, който билъ завзѣль града съ помощта на Българите.

Впрочемъ, живота въ Пловдивъ стана невъзможенъ и даже опасенъ за войската по съобразяване отъ санитаренъ характеръ, поради остатъкъ отъ разлагаващи се трупове на войници, паднали въ врѣме на гръцко-български боеве. Той оставя малъкъ гарнизонъ въ Пловдивъ и се установилъ на дълга квартира въ Одринъ. Слѣдъ това прѣвзелъ градовете: Провадия (Пропата) до Одринъ, Манавата, Аркадиополисъ (Люле Бургасъ), слѣдъ туй измѣнъ направление и прѣзъ Галиполи промъ минава въ Мала Азия на 1-и мартъ 1190 г. слѣдъ сключения договоръ съ гърциятъ на 14 февр. с. г.

Слѣдъ заминаването на кръстоносците прѣзъ Хелеспонта за Божи Гробъ, борбата на Византия съ Българите продължиха. Василевса Исаакъ Ангелъ за да заглуши протеста на армията, платилъ ѝ заплатата за два мѣсечи и начало на нея потеглилъ по море прѣзъ Ахикало, чрезъ десантъ къмъ Балканъ, защото Тракия била цѣла въ възстановие.

Тамъ той, въ Ахикало, узналъ отъ гърциятъ, че Българите съже ново укрепили всички балкански проходи.

Прѣзъ тая експедиция Българите, които бѣгали по канарийтъ като сръни и диви кози, изненадали византийците и ги разбили погромно.

VIII. Стефанъ Неманъ. – 1190–92.

Слѣдъ оттеглянето на кръстоносците на Фридрихъ Барбароса, сръбския кралъ Стефанъ Неманъ завезъ Нишъ, разрушавъ София, Перникъ, Стобъ, Велбуждъ, или днешниятъ Юстендилъ, Скопие и Призрѣнъ), но византийците изпратили сила войска, които поразили срѣбъ при Морава и завезла дори Бълградъ, крайбраничниятъ градъ на Самуиловата империя. Въ този градъ Исаакъ Ангелъ ималъ послѣдно свидане съ краль Белла III.

Въ началото на 1192 година Исаакъ Ангелъ изпратилъ сила армия подъ водителството на братовчеда си

IX. Константинъ Ангелъ,

който поразилъ Българските войски къмъ Пловдивъ, и насырдченъ отъ похвалъ на вѣроломни другари, прокламирали се за императоръ на Византия.

1) Никита Хониятъ по случая пише, че Скопие и Нишъ били завезти отъ Българите, а не отъ Сърбите.

За похода противъ Сърбите: „Eustatii Opuscula“ ed. Tafel 44 и „Komnenen und Normannen“, Tafel – notice 102.

Но тукъ, при слуха за една нова армия, изпратена противъ него и опита му да се примири съ Българите, които отново се доближили до града, заставили приближените му офицери да го арестуват и ослепятъ. Когато узналъ тая вѣсть Иоанъ Асенъ казалъ: „Богъ да поживи Исаакъ Ангелъ! Докѣт имамъ подобни неприятели, азъ нѣмамъ нужда отъ тѣхното появяване!

X. Българите въ Одринъ и София.

Българите се възползвали отъ това положение, напрѣднали, разбили гърцийт и завзели Одринъ до Чорлу. Въ слѣдующата пролѣт тѣ завзели София, гдѣто намѣрили останките на Св. Иоанна Рилски, които Бела III бѣлъ възвѣрналъ и ги отнесли съ голѣмо църковно тѣрьство въ Търново.

XI. Българите въ Македония.

Войната при Кипсела, описана доста подробно отъ съврѣменницийт гърци лѣтописци, а особено отъ Никита, който билъ на нѣколко пѫти подлаганъ на строги изпитания отъ своя императоръ, когото слѣдвалъ, покачнатъ на мule, съставлява единъ особенъ и тѣрьдъ забавителенъ исторически сюжетъ, когото прѣдавамъ въ на-шиятъ бѣлѣжки.

Плана на Исаакъ Ангела да повдигне въ гѣрба на Българите маджаритет, съ които се сродилъ, не сполучилъ и маджарите закъснели съ окупацията на Видинъ, както било рѣшено, и който градъ имъ билъ даденъ като зестра отъ Византия.

Въ лагера на Кипсела на 10-и Април 1195 година разбитият отъ Българите Коменъ Исаакъ Ангелъ, билъ детрониранъ отъ вѣзунтувалит се войски и ослѣпенъ. Българите прѣбродили прѣзъ София и Велбъждъ цѣло Македония. Български и кумански войски се явили при Сересъ, гдѣто разбили гърцийт войски.

XII. Алексий III и Исаакъ Ангелъ. — Плѣняванието на Севастократора.

Какво прѣдставлявала отъ себѣ презъ тая епоха Византийската империя?

Въ Цариградъ редѣтъ се поддържалъ отъ Варягите. Узурпаторъ — Василевъ Алексий III, билъ изнеженъ Сарданапълъ, или Източень Неронъ. Войската била наемна и безъ всѣкаква дисциплина. Стрифоны, адмирала на Флотата, я прѣброняналъ на злато и сребро за своите любимици и любимки.

Революцията въ Цариградъ дала поводъ на Иоанна Асена да се намѣси и използва положението. Той държалъ вече Тракия до Кипсела.

Новия василевъ Алексий III побѣрзъ да сключи миръ съ Българския царъ, но неговите делегати били елиминирани по единъ хитър начинъ и войната била продължена.

Византийската армия получила за главнокомандущи — Севастократора Исаака — зеть на Алексий III. За да му даде поводъ да се

заблуди съ една фалшивиа побѣда — Иоанъ Асенъ му прѣдставиъ на едно-двѣ събъсвания илюзията на побѣда, като подобѣгвашъ прѣдъ неговото появяване.

Тая тактика заблудила Исаака и той се помислилъ за неуязвимъ.

При Амфиополисъ — въ Македония — 1196 година, двѣтѣ армии се достигнали.

Гърцийт съобщили на Севастократора Исаака, че Българите плѣнѣятъ Сѣрско и той побѣрзъ да иде и ги накаже".

Покаченъ на силенъ конъ, начело на своята варяжска кавалерия, Севастократоръ се понесалъ срѣзу Иоанна Асена; но въ това време плѣхата закъснѣла.

Заобиколенъ отъ Българите при Амфиополисъ, Ксантийско, Византийските войски постдѣлно били плѣнени, или избити до кракъ, а самъ Севастократоръ — взетъ въ плѣнъ отъ Асена. (1196).

По тут време въ Родопите се явява новъ единъ Български войвода — Добромурий Стрѣзъ.

Съ армията, съ която разполагалъ Алексий III се явилъ при Кипсела, гдѣто станала срѣщата съ Стрѣзъ, Господари на Струмица съ титла Деспотъ.

До 1198 императора не можалъ да прѣдође на Добромурия Стрѣзъ, който се затвърдилъ въ своятѣ владѣнія.

XIII. † Иоанъ Асенъ † 1196.

Плѣнени при Амфиополисъ (до Ксанти) гърци Севастократоръ Исаакъ, съмѫтилъ съ своето лукавство да спечели благоразположението на Иоанна Асена, който го приемъ съ правата на царски плѣнникъ и го задържалъ въ дворецъ си въ Търново.

Въ скъзки дворецъ въ качествѣ на заложникъ отъ васалното Българо-влашко войводство, около днешното Търговище и окръзътъ: Жиу, Аркешъ и Жилава, се назиралъ въ дворецъ на Иоанна Асена вълашки войвода Иованка (Ки се ануме и нѣ лимба булгарска Иованка). Въздигъ Шинкай). Отношенията на този войвода съ придворнитѣ боляри и князини му давали възможностъ да развие една мярка отъ интриги, душата и инстигатора на който билъ Севастократора Исаакъ.

Заложника и плѣнника вземали на своя страна всички недоволни боляри чрезъ суми и подаръци, изпращани тайно отъ Алексий III.

Исаакъ подбудилъ Иванко да се освободи отъ Асена, като му узурпира короната. Въ случаи на успѣхъ той му обѣщавашъ приятелство, помощта на Алексея III и ржката на своята дъщеря — Теодора — да ѝ царица. Въ случаи на неуспѣхъ — Византийска помощъ противъ болярите, или — закрила въ случаи на бѣгство въ Цариградъ.

Една нощъ той билъ повинканъ на обяснение отъ обидений Иоанъ Асенъ.

Прѣдугаждайки, че царя трѣбва да е узналъ заговора, Иванко не мръдна.

Но когато царя повториъ своята заповѣдъ, заговорниците боляри го наговорили да вземе съ себе подъ дрѣхата си кинжалъ и ако царя се нахвърля срѣзу него — да го остави на място.

Още съ влизанието си въ двореца между царя и Иванко се завързала остра прѣпирня. Иованъ Асенъ обвинилъ Иванка, че се намира въ тайни връзки съ сестрата на императорицата, жената на Алексия III. Иванко не се оправдавалъ много, а при опита на Асенъ да го арестова, извадилъ кинжалъ и го забилъ въ гърдите му.

Още сѫщата ноќи, доколо още убийството не било станало достояние на столицата, привържениците на Иванко и гръцките партизани въ крѣпостта завзели града.

Петъръ и Калоянъ, (които поглъгли отъ София и живущия въ своето княжество въ Мундракъ и Цалдава-Беллота) веднага се завтекли съ войската си и обсадили столицата, която рѣшили да прѣзематъ съ гладъ. На Иванко, който поискашъ помощь отъ Алексия III, били изпратени два корпуса; но воиниците, отъ които по-вечето били изпитвали опасността на балканските твърдости, се разбунтували казтайки: „Ний не познаваме добръ тѣзи балкани; но познаваме достатъчно чистото на погиналиите въ тѣхъ наши другари, които изгубиха живота си въ безкрайните гръцки слѣпешки авантюри, водени отъ слѣпчи военачалини. Вий ни водите на касапница. Ний не сме разположени да ви слѣдваме“.

И се разѣгнали кой на кѣждъ види.

Прѣзъ 1199 една малка кавалкада отъ власи и Българи завзематъ южна Тракия до Чорлу (Цурулонъ) за да оберятъ панайирджиите, събрани за празника свети Георги. Идуши отъ кѣмъ Атонъ, по море, тѣ слазятъ въ Куперионъ; но като получаватъ единъ отпоръ отъ набралите се тамъ богомолци за Св. Георги, нападатъ и оплѣняватъ Чорлата. Гръцките войски ги достигатъ и обиратъ плочката, но когато се завръщатъ за Цариградъ, при Виза, една тѣла отъ мѣстни Българи, въоръжени небързо, плѣняватъ гръцката армия, до самата Виза и си подѣлятъ плочката й.

Тъмни времена настанали за Тракия слѣдъ това; тя става арена на войните съ Латини, Гърци и Българи.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

Следът трагичната смърть на старши братъ — Иоанъ ѹасенъ, — на пръстола на Българският царе се покачил по-младият братъ Иоаниций, наречън отъ Гърци също Калоянисъ, отъ Латиницъ — Иоанъ и Иеханъ, а отъ папата — Calo-loannitius или Kalo-loannis.

Никога до негово време България не била видяла единъ по способенъ царь, устроителя на една държава съ единъ можгъщ народъ, който народъ по рано не личилъ съ свое свидетелство за една стъпната национална вързка, осъвънъ във време на война.

Следът война, а често и въ самия ѹ разгаръ, Българина заболявалъ отъ настолдия за своя домъ, своею съмѣстьво, за което, съ едно ужасно лъжкомисление, рискувалъ общото отечество — сигурността на всички съмѣстви.

За подобнът единъ народъ отъ неформирало национално тѣсто, трѣбваше единъ царь грубъ и свирепъ, безмилостенъ въ време на война, стремителенъ като скокъ всебозирателенъ като оръль, безшрамен като лъвъ и мъжъръ като философъ.

Калоянъ притѣжаваше нѣщо повече. Той бѣше и дипломатъ, и то-по тънъкъ отъ Симеона.

Въ всѣи денъ, всѣи часъ, всѣи моментъ той мислѣше за бѫдещето, държавъкъ настоящето.

Неговите вързъи съ папата и отвръщенето му отъ Фенеръ и Цариградъ, като го сприятилиха съ Святия Прѣстолъ, станаха най-солидния стимулъ за поиздигането, увеличаванието и възвеличаванието на България инейното име въ странство.

Тихо, мѣдро, систематично и планомѣрно той си начерта програма, засе се съ обединението на българските земи, която програма прослѣди, наложи и реализира само въ 10 години.

Бънкшата на неговата политика не бѣ освѣнъ най-прѣдвидливата, най-обважателната, най-разумната. Той сноубѣше побѣди на своятъ приятелства и прѣдвардаваше пораженията чрѣзъ тѣхъ.

Нависналътъ безбройни врагове: маджари, събири, гърци, латини, не го плашеха. Приятъ на Папата — това не му прѣчеше да бие латиницъ кръстоносци; добъръ католикъ, съ единъ синовенъ езикъ той обяснява на „Святъ Отецъ“ съвѣтъ съображеніе за християнски маджарски събрать — Краль Емерикъ, претендентъ на исконни български земи.

Опирънъ на свояти книги и прѣданія — той обяснява на Папата какъ Византинскиятъ Василевъ съзулрили короната на тракийскитѣ, или древнобългарски, келторомейски князе...

**

Двѣ противни Калоянъ звѣзди грѣхъ на българския хоризонтъ, когато той пое кормилото на управлението.

Това бѣха: Иванко — въ Пловдивъ и Добромиръ Стрѣзъ — гравицъ войладъ, единъ отъ шестътъ „външни войлади“ — въ Струмица — двама властолюбиви князе съ малки дарби и голѣми претенции. Но, благодарение на своя гений, съ прѣкъратяването на тѣхните авантури се натоварила Алексий III.

Цареубиеца Иванко за свойтѣ заслуги къмъ Византия, споредъ прѣдварителнѣ споразумения, получи пловдивско съ една значителна частъ отъ укрепленія Родопи (Ридопа) дотогаващи български владения. Обаче, вместо да работи за Византия, той прибралъ около себе си заговорницѣ боляри, нѣкож отъ познатитѣ свои солдати богоунили, всички павликини въ Пловдивско, тогава строги друидисти и дуалисти (секта донесена отъ Арменска Пасена, гдѣ съ били оставени отъ Вендоѣзагаритѣ) и лека полека се обезвъръ на началата на независимътъ князъ.

По този начинъ вместо да стане една опасностъ за Калоянъ, той станалъ едно за Алексия III, съ когото имало да се разправя и въ чистъ примики да попада.

Понеже гъркската колония въ Варна опитала случаја съ междуцарствието да се обяви за независима съ Калатисъ — Круни, Калоянъ прибрѣзълъ и съ своятъ мѣтленъ машини така разрушилъ стѣните на градъ и събралиятъ край тѣхъ за съпротива гърци, щото отполѣ византинския лѣтописецъ Никита така извръща разказа за обсадата, като че ли Калоянъ живи заровилъ защитникътъ, или „бунтующій се граждани“. Това било на 24 мартъ 1201 година.

Слѣдъ туй за да накакне Алексия III чрѣзъ чужди рѣчи, както той постъпваше спрямо България, Калоянъ чрѣзъ бракъ се сроди съ Куманицѣ, живущи край Дунава и подъ водителството на тѣхните главатари „джигитата“ имъ даде пѣть къмъ Византия и княжествата на Иванко и на това на бунтующи се Асенций — Добромиръ** — Стражимирий (Стрѣзъ). — Ужика Калоянъ царя, или Stratius Nerus joannitius, както го наречи императоръ лат. Хенрихъ (Макушевъ 60).

Куманицѣ изѣршили голѣми опустошения на югъ. Самъ Иванко, като разпластилъ изпратенитѣ му отъ Алексия византински войски, набралъ българи и укрепилъ срѣдногорските тѣснини, когозападнѣ склоновете на Стара-Планина и Източните Родопи, тъкъ като въ Просѣкъ и Струмица се подвизавалъ Добромиръ.

Прѣдъ развой на тая политическа живеница, която самъ си създадъ, Алексий III попросилъ и сключилъ миръ съ Калоянъ, „бояцъ се да не би и старопрѣстолниятъ Цариградъ да изпита участъта на Варна“, (споредъ Никита).

Слѣдъ като омиротвори югъ чрѣзъ рѣчи, които го размириха, Калоянъ се обирна на сѣверъ, дѣло Вуканъ втория синъ на Неманя, князъ Черногорски (Рашка) си бѣ послужилъ съ Венгритъ, или Маджаритъ*, за да му заграби Рашика, но поради което бѣ станалъ тѣхънъ васълъ. Калоянъ се отправи съ войските си на сѣверъ, заве съ старобългарските градове Нишъ, Бѣлградъ и Браничево, като даже Рашика на своя съズънникъ и роднини — Стефанъ Неманя

* Подъ водителство на Коцасъ.

** Легендата за Стрѣзъ въ „Гласникъ“ VIII — 144. Сравни Макушевъ, въ „Варшав. Универ. Извѣстія“ 1872 № 3 — 66.

Къмъ 1168 г. Сърбия -- това бѣше Рашка. Слѣдъ съмъртта на Жупана Завидъ, царството му биде раздѣлено между четиримата му синове, васали на Византийцѣ. Най-стария отъ тѣхъ -- Тихомиръ, побѣденъ отъ брата си Стефанъ Неманя, се отнесе до Гърциѣ, когото му дадоха въ помощъ една армия, която биде на своя редъ онничожена отъ Неманя (1196). Въ това сражение падна Тихомиръ. Силата на Неманя порасна чрезъ съюза му съ бъзи Кулини, Босненски господарь. Прѣзъ 1183 год. Стеф. Неманя въ съюзъ съ мажжарите нахлу въ България, която бѣше още поддремна на гърциѣ, достигна до Срѣдецъ (София), но слѣдъ туй биде бѣть отъ Исаакъ Ангела, който стигна до Бѣлаградъ. Това се повтори въ 1191 г. Сърбите, който бѣха заезели Врая, Ниши, Скопие и Призренъ, се спрѣхъ въ старото си отчество -- Рашка. -- Своятъ побѣди, обаче, тѣ дължаха на Българите, която именно по това време, на чело на Иоана Асенса ломѣха Византийската империя, да събрятъ нахлуваха въ почти призди и лишили отъ гарнизони области. Слѣдъ раздѣлението на Българите, Исаакъ Ангел промарширува цѣлата заграбена отъ сърбите Бълг. моравска област и не се спре, освѣнъ при Сава.

Прѣзъ 1196 година Стефанъ Неманя абдикира тѣржествено въ полза на своя втори синъ, пакъ Стефанъ Неманя -- велики жупанъ. Третия синъ на стария Ст. Неманя -- Рачко, прие монашество и биде нарѣченъ Сава -- по сегашъ съ Сава. Слѣдъ своята абдикиация и стария Ст. Неманя отива при Сава, съ когото се поселяватъ въ българския монастиръ Хилендаръ, въ който въздвигатъ днешната църква въ него.

Зачало на царуването на новия Ст. Неманя не бѣ щастливо, поради тѣржда обсниматъ вражда между него и Вуканъ, законий първороденъ синъ на Ст. Неманя, католикъ, когото баща му бѣ онеправданъ отъ прѣстола, на когото бѣ поставилъ по-младия Ст. Неманя II. Съ помошца на Угриѣ Вуканъ сполучи да завземе Рашка, дѣло царува всичко двѣ години (1202 -- 1204).

Между туй Стефанъ Неманя II бѣ съюзникъ на Калоянъ. Царя на Българите отблъсна Вуканъ и си приобщи къмъ царството заграбените отъ него Български Поморавски области плъсъ Бѣлаградъ, Скопие, Призренъ и Юстендилъ. (1204) Съ негова помощъ Стефанъ Неманя Вторий се затвърди на сръбския (Рашки) прѣстолъ, сир. въ земите: Раса (Нови Пазаръ), Дурацо, Четинъе, Сараево и Блатенското княжество на западъ отъ Бѣлаградъ.

Калоянъ завърши своя походъ съ завземането на Скопие, Призренъ и Юстендилъ.

Добромиръ Стрѣзъ -- неговия братовчедъ, който нѣкога съ 500 души възстананици противъ Византия, се бѣ отмѣтъналъ въпостъдствие и миналъ на страната на Византийцѣ, взема положението на altera pars между сърби и Българи.

Назначенъ за командантъ на кулата въ Струмица, той даль обѣщаніе да се противопостави на нахлуването на Калоянъ въ Македония, на когото Алексей го нарѣкала деспотъ. Но постъдните -- Стрѣзъ, къмъ края на 1197 г. си избрали за столица Просъкъ и се обявилъ за независимъ.

Заключенъ въ тая непрѣстъпна кула въ Вардарския клусири, Стрѣзъ обсаденъ отъ Византийцѣ, сразилявъ дълго време пристигнатъ имъ, като тѣркалятъ върху неприятеля камъни и цѣли скали. Най-сетиѣ Алексий трѣбвало да отстъпли на възстаналий князъ Горна Македония до

Сѣръ, като му даль за жена дъщерята на братовчеда си протостратора Камицъ, а послѣ -- тая на Иванко.

Въ това вѣме цареубиеца Иванко, възползвуванъ отъ бъркотията въ полуострова, простирая своята паяжина къмъ Пловдивъ.

Изпратенъ въ византийски войски противъ него въ Срѣдна Гора той оплѣтъ като въ мрѣжа. Поставени на тѣсно отъ Цариградъ, Гърциѣ изпратили до Иванко друга един принцеса -- Теодора, сестра на императорицата, съ която той имаъ сношение по-рано и която му дала сили да се подчини на изкушенята за българската корона, която му обѣща възпитанъ Исаакъ.

Опѣръ на крѣпостнѣ (*, "та охиромата"), които той построилъ въ Родопа и на българския наемници, които се стичали подъ неговътъ знамъза на плакча, Иванко въ 1199 година, въ съюзъ съ Калояна, нападналъ на Византия. Изпратенъ насрѣща му протостраторъ Камицъ той взелъ въ пѣтъ при Баткунъ и го изпроводилъ въ дарь на Калояна.

Докато Византийцѣ обсаждали Криччимъ*) и другите близки крѣпости, Иванко нахлуилъ въ Струмската и Смолянска провинии и до-стигналъ до Егейско море.

Като не могли да го побѣдятъ съ открыти гърди, Гърциѣ, които той напразилъ, за гѣто изпратили първата му жена на Стрѣзъ, тѣ чрезъ втората му жена, княгиня Теодора, устроили една срѣща за обяснение край Станичиската крѣпост. Съ вѣроломство той тамъ бѣль взелъ въ пѣтъ, отведенъ въ Цариградъ, дѣло бѣль изпратенъ да изгнане въ Цариградските торни.

Такъ завршилъ безславно за себѣ и бесполезно за отечеството униеща на Асенъ, приятеля на Алексия III, когото алчността за пари, жадността за слава, слабостта за чужди жени -- погубиха.

II. Кончината на Стрѣзъ.

Пѣтънъ при Баткунъ отъ самия Калоянъ, (а не отъ Иванко) (1198 г. **) Камицъ бѣль изпратенъ въ Търново.

Но Добромиръ Стрѣзъ, бившиятъ командантъ на Струмица, братовчедъ на Асененъ, като завзелъ Просъкъ и други нѣкои крѣпости край Вардаръ, както е известно, прѣзъ врѣмѧто на Алексия, се обзви за деспотъ. Този Стрѣзъ бѣше зеть на Камица и по молбѣ на жена си, застъпилъ си прѣдъ своя вуйчо -- Калоянъ, да отстъпи срѣщу откупъ Камица, който трѣбвало да се противопостави наново на крѣстоносците. Камицъ бѣль освободенъ, но Византийския императоръ, който бѣль обѣщалъ Стрѣзу да плати откупъ, не изпълнилъ обѣщаніето си, поради което Стрѣзъ конфискувалъ огромниятъ владения на Камица въ южна Тракия. Тогава Камицъ самъ, възмутенъ отъ Визант. императоръ, вѣзъзъ въ съюзъ съ зеть си Стрѣзъ и съ него заедно засели Прилепъ и Битоля; самъ той -- Камицъ -- се въмъкналъ до Тесалия. Но въ 1201 год. Стрѣзъ заключилъ миръ, като върналъ обратно нѣкое отъ завоюваните мѣста.

*) Криччимъ -- въ Вилхардуенъ: Криччимъ -- Планински Крѣсть Срѣзъ се у крѣстоносците още и подъ името Сесцице -- Черквице -- а нѣкога развалини и до днес се намиратъ на С. отъ Криччимъ, на лѣвия брѣгъ на Вѣча до напището на Мемадиъ, по последниятъ Кастелъ.

**) Никита 675 -- 687.

Същата година слѣдът наказанието на възбунтуваний гр. Варна, Византия сключила миръ съ Калоян. Края на Стрѣзовото царуване се крие въ Трапезица, гдѣто той е билъ повикан и задържан отъ Калоян.

Името Стрѣзоно се често срѣща въ Македония, Италия и даже Германия. Впрочемъ то нѣма нищо общо, въ повечето случаи съ Стрѣза, защото е диформация на славянската дума Стражово — сир. кула, отбранителен, граниченъ пунктъ.

Слѣдът наказанието, което получили въ Варна (24 мартъ 1201), който възбунтуванъ градъ Българитѣ взели съ пристъпъ, Византиниците се принудили да сключатъ миръ съ Калоян. Така тѣ признали слѣдъ 16 години война правата на новосвободена България върху всички земи отъ Карпатите до Атира и Апри и отъ Черно Море до горната част на Вардаръ съ Скопие — до полузависимата държава на Стрѣза, и подъ нея — отъ Смолянската провинция — до Егей.

Бѣлградъ и Баничево влязали въ границиѣ на България. Въ 1205 година Сава и Българска Морава съ Нишь били въ Българското Царство.

Прѣди това врѣме царь Калоянъ, като прослѣдилъ свояте архиви и разчелъ своите интереси, намѣрилъ ѝ разумно да се обѣре за корона и утвѣрдение на царската сї власт до Папата, отъ гдѣто споредъ неговите книги прѣдшествениците му получавали корона.

Опита съ Фридриха I., водителъ на кръстоносците, чрезъ когото Калоянъ, въ качестве на съюзникъ, се опитала да добие корона, не излѣзъ сполучливъ.

Особено слѣдъ неуспѣха на Фридриха въ Мала Азия, тая нишка съ Римъ се считала за скъсана.

* * *

Слѣдъ завземанието на Бѣлградъ и Баничево, Калоянъ отправя писмо до Папата (1203 г.), въ което му пише: „Петъ епископства Български, които принадлежатъ на моята империя, сѫ завезти и задържани отъ Унгарския краль“. (Teiner 30).

Обаче въ слѣдващата — 1204 год. Българитѣ се явяватъ на устиято на Морава и Сава, а Унгарския краль Емерихъ се оплаква на Папата: „за изгубванието прѣдишната зестра на Маргарита своята сестра — Византийска принцеса.

III. Калоянъ и отношенията му съ Ионентий III

Надаренъ съ единъ държавнически умъ — рѣдкостъ за срѣдните вѣкове, на който справедливо се удивляватъ съврѣменниците, Калоянъ, царя на освободена отъ грозното двойно иго на Византия — цѣрковно и политическо, съ своята прозорливостъ, съ познанията на минната наша история, (кито книги още не били изгоряни отъ Фенеръ) се заелъ прѣди всичко да повърне църквата къмъ първоизточника на получената свѣтилна, като Сиромо-Илиарийска България пръвъ получила отъ Римския първосвященикъ чрезъ неговите апостоли, легати, проповѣдници и допълнено чрезъ покръщенето на узитъ и славянинъ, които епископъ Павелъ, (споредъ свидѣтелството на архиепископа Соломона и Ананитъ на френскиятъ краль), извѣршилъ въ България прѣзъ врѣмето на царя Бориса прѣди обръщанието му до Фенеръ.

Калоянъ разбралъ, че величието на България винаги идѣло въ дни на уния съ Римъ и падението ѝ било винаги резултатъ на едно политическо разбѣрателство и вѣрско единение съ филетически и вѣчно по-тайнорожденъ Фенеръ.

Той поискала и рѣшилъ безъ колебание да освободи Българската църква отъ тая пакостна зависимостъ отъ гърциѣ по слѣдующите сображенія:

I. Прѣди всичко единъ прозорливъ и далновиденъ умъ, какъвто е бѣль Калоянъ, не можалъ да не забѣлѣжи, че освобождението на Българския народъ не е пълно, че то не е съврѣменно и че безъ духовно освобождение отъ Фенеръ — България рискувала, при единъ по-слабъ царь — отново да попадне подъ пълна зависимостъ отъ византиниците.

II. Това свое рѣшеніе: да скъса за винаги съ Фенеръ, той бѣ основалъ на данни, намѣрени въ царските архиви, ости отъ дѣлъти му, отъ които голѣма частъ говорили за келтолатинския произходъ на Българитѣ, които въ миналото сѫ били привързани къмъ Римъ, че връзките съ него сѫ били много по-стари отъ тия съ Цариградъ, и че той самъ, Калоянъ, по кульъ е много по-близо до Римъ, отколкото до Цариградъ.

Въ споразумѣніе съ книга Беллота (Бѣлгунъ, по-стария братъ на Калоянъ?) и еп. Василий, тѣ рѣшили да се обѣрнатъ до старата изѣка—църква, къмъ която Българитѣ сѫ се числили по-рано.

Auctores consulendi:

Автори, които говорятъ за този въпросъ и отъ които черпимъ настоящите данни.

Migne. T. 214 pag. 825 № 266; T. 214 p. 1112 № 115 до стр. 1116 № 119; Migne T. 215 p. 156 № 143 Migne, T. 215 p. 287 до стр. 292 № 8; Migne T. 215 p. 552, 553, 705, 710 № 230, 231, 129, 132. — Claudio Fleurii. T. XVIII et XIX; Volentinus Lah, De Unione Bulgariorum cum Ecclesia Romana; Baronii et Raynaldi annales soec. IX et XV; Herrengröten Photius I. II. III. Голубински. Кратки очерки истории правосл. церкви; Helfferding Geschichte der Serben und Bulgaren; Дриновъ. Исторически прѣгледъ на Бълг. православна църква; Illigicum sacram I. III. VIII; Martinov, Annus eccles. graeco-Slavus; Archivium Vaticanicum. „Свѣобща история Рамбо и Лависъ; Balusii I.—Tomassini: Disciplina Ecclesiastica; Pejaczevich Historia Serbiea; Палаузовъ: Вѣкъ болг. Царя Симеона и др. и др. —

ГЛАВА ПЕТА

Положението на Българската Църква прѣвърътъ врѣмето на Гръцкото робство.

Когато Гръцкиятъ императоръ Васили Българоубиецъ прѣвзе и пороби България, не я подчини напълно подъ Цариградската Църква, но даде ѝ самовластно управление. Споредъ Енгатамъ тонъ Канонъ на императора, Българската Църква нѣмаше право да си избира владиците, но единъ пжъ назначени отъ императора, прѣбваше да бѫдатъ

ржкоположени от Български епископи. Въ това време България броеше 30 епископства и първенството бъше въ ръците на Охридския архиепископът. Тази независимост на Българската Църква е била повече привидна, защото ако изключимъ паўрия архиепископът Иванъ, останалите владици, всички съ били гърци по произходжение. — Така пише Nilus Doxapatius, съвръмененъ и анонименъ писателъ; така твърдятъ и авторитетъ Theophilactus, гръцки владика архиепископъ на цѣла България (v. M. R. gr. T. 126) който живѣше прѣзъ 1084 — до 1105 година; така и други автори, както напримѣръ Pejaczewich „Historia Serbieae p. 111, Голубински стр. 259.

Лъвъ Охридски, архиепископъ на България, съратникъ на гордия и надмѣнънъ гръкъ Михаилъ Церулари, който успѣ да го подведе по своите води, изглежда, че не е бѣль българинъ, защото не би се съгласилъ да пороби своя народъ и не би се съгласилъ никога да ратува за велика Елада.

Тѣзи двама блестители на схизмата, Михаилъ Церулари и Лъвъ Охридски, съ били афоресани отъ Папата Лъвъ IX прѣзъ 1054 година (Baronii gr. appo XIX).

Щомъ братята Асеневци се освободили отъ гръцкото политическо робство, замислили да се освободятъ и отъ духовното.

ГЛАВА II-a

Какъ стана освобождението отъ духовното робство.

При все, че Асенъ и Петъръ прѣзъ цѣлия си животъ мечтаеха да влезатъ въ връзка съ Римския първосвещеникъ, Папата, тѣ не успѣха да видятъ на дѣло свояте мечти.

Калоянъ бѣ онзи щастливъ царь, който успѣ да даде на своя народъ и политическата пълна независимост и католическата вѣра, вѣрата на свояте дѣди: Борисъ, Симеонъ, Петъръ и Самуилъ.

Главниятъ фактори на унията сѫ: Папата Инокенти III, Калоянъ и Загорския архиепископъ Васили.

Голямъ прѣстявия сѫ се появили при изпълнението на унията главно отъ интригите на Гръцкиятъ лукавства, отъ страна на Маджарското съперничество. Всички усилия на царь Калоянъ да изпрати свои послания до Папата сѫ били безъ послѣдствия за цѣли шестъ години, защото заклѣтвѣтъ врагове на Българското племе сѫ прѣлястували.

Наистина, не е нуждана голѣма мѣдростъ, за да се разбере цѣлта, съ която Гръцкиятъ владими и царе, раздѣлка източната отъ западната църква. — Не е причината за „Filioque“ не за касенъ или безкъсанъ хѣлбъ, защо Гръцкиятъ се отцикли отъ едината Христова Църква. Първенството на Папата е било винаги признавано въ цѣлата Христова Църква и то отъ съществуванието на Християнството до днес. Главната цѣлъ на Гръцкиятъ е била: чрѣзъ религията да погърчатъ всички иконидни племена на Балканския Полуостровъ.

Така ние виждаме, че когато римо-католическата църква е признала отъ вѣкове славянския езикъ въ службите, когато тѣ е прозвѣглasiла за свои свещици Кирилъ и Методия, гръцката църква едва тѣрпи славянскиятъ обредъ, а просвѣтителътъ и апостолъ на славянскиятъ народи Фенеръ не е още призналъ за свои свѣти.

Безъ съдѣйствието на Римъ славяните не биха имали нито азбука, нито славянски обредъ. — Прѣвъ, който писа до Калоянъ на бъль Римскиятъ първосвещеникъ Папата Инокенти III. — Не се знае отъ гдѣ и по кой путь е узналъ за намѣренiето на Калоянъ, Папата е писалъ слѣдното писмо до Царя на Българите:

I., „До благородния мѣжъ Иоаниций,
императоръ на Българите и власиѣ.

„Обърна Господъ своя погледъ къмъ твоето смирене и набожностъ която, както ни е известно, ти отдавна питашъ къмъ Римската Църква. Той всемошно те е запазилъ всрѣдъ шума на войните и бойовете, които си водили, и не тъкмо те е запазилъ, но той прѣчудно и всемилостивише те е въздигналъ и разширилъ.

И ние, като чухме, че твоятъ предѣдъ сѫ склонъ произходенето си отъ благородното потомство на градъ Римъ, и че тиси придобилъ не само благородството по кръвъ, но и синовна любовъ и набожность къмъ Римската Църква, (Апостолското седалище) — по наслѣдствено право, по-рано бѣхме рѣшили да те посѣтимъ, било чрѣзъ наши легати, било писменно, но било по причини на голѣми и важни грижи за църквата, до днесъ не сме могли да турнемъ въ изпълнение това наше рѣшеніе. Сега, обаче, при все, че сме прѣтрупани съ голѣми грижи, рѣшихме да се натоваримъ и съ тази и даже да изпълнимъ онуй, що отдавна ни бѣ прѣсрѣдъ, да те подкрепимъ въ твоята набожностъ къмъ Свѣтия Прѣстолъ чрѣзъ наши легати. Като опредѣляме за тази цѣль нашия взѣобленъ синъ Доменикъ, архиепископъ священослужителъствующъ за гърциѣ въ Бриндизи, лично го отправимъ за тази цѣль до Вѣсъ. Увѣщавамъ твоето благородие и съвѣтвамъ въ Господа да го приемите смиренно, набожно, и да се отнесете почетно и благосклонно къмъ него и чрѣзъ това да засвидѣтелствуващъ твоята набожностъ и привързаностъ къмъ насть.

Щомъ стане известна на насть искренността на твоято рѣшеніе и пламеността на твоята набожностъ ще изпрати по висъкъ легатъ при тебѣ за да те, увѣрятъ и подтвърдятъ нашата благосклонностъ къмъ тебе (Migne T. 214 pag. 825 № 266). Вижъ точния текстъ на латински, приложение № I.

Калоянъ, Беллата и архиепископа Василий щомъ получили това писмо, рѣшили да взѣобновятъ унията съ Римската Църква.

(Cр. Migne. Patriistica Latina t. t. 214 pag. 825 et 215 seu Steph. Baluze. Epistolae Inocentii III Parisiis 1682 t. I ab initio: gesta Innocentii III p. 30—43).

II. Отговоръ на Калояна.

Цѣло събитие бѣ въ България писмото на Римския първосвещеникъ Калоянъ и архиепископъ Василий, независимо отвориха на Папата.

Въ тѣзи писма до Папата излагатъ свояте нужди, показватъ се готови да приематъ унията и молятъ Папата да признае Калояна за Царь на бѣлгари и власи и да му даде Царската корона.

*До уважаемия и прѣсвятии Отецъ,
Вѣрховенъ Първосвещенникъ на Църквата.*

Калоянъ, императоръ на Българитѣ и власите, съобщава на Ваше Светейшество, че получихъ посланието Ви чрѣзъ архиепископа на Бриндизи, което ми е по-очинно отъ злато и скъпоживотни камени — затова благодаря на Бога, който посѣти своя недостоенъ служителъ, защото обѣрна своя погледъ на неговото смирение и си спомни за синътъ . . .

А сега светии Отецъ, като добъръ пастиръ и глава на всички вѣрущи християни, понеже искате да съберете всичките си чада приѣдъ Католическото и Апостолското съдѣлище, потърсихъ и настъ, тѣлесно по-ставенъ тѣл далечъ отъ Васъ.

При все, че и моятъ братъ сж искали много пакти да изпратятъ легати до Ваше Светейшество, но тѣзи легати не сж могли да пристигнатъ до Васъ поради многочестни наши врагове. И сие се опитахме да изпратимъ трижды такива до Васъ, но не сме могли да получимъ онова уѣщеніе, което очаквахме. И сега вѣждакъ, че Ваше Светейшество е благоволилъ да изпрати въ нашата империя такива, ние, като собственни нейни и най-любими чада, изпращамъ на най-обичани и любими баша, до Ваше Милостивие, избрания монахъ Брандицибурски, вѣренъ пресвитеръ Власий заедно съ вашия вѣренъ пратеникъ архиепископа на Бриндизи, за да ви поднесатъ нашите благодарности, приятелство и подчинение, като на духовенъ отецъ и Вѣрховенъ Първосвещенникъ.

„Святъ отче, Вие ни указахте си Вашето послание желанието си да знаете като каквѫбихме искали отъ Римската Църква, а това да Ви изкажемъ ясно и безъ колебаніе.

„Ето какви сж нашите желания:

Поръвъ: желаете да бдѣмъ приети съ цѣлата си империя като естествени чада на тази майка.

Второ: молите тази майка да ни даде короната и почетнитетъ отлиния, които се слѣдватъ на нашия санъ и които нашите прѣдѣстественици, древни императори, сж имали. Единъ отъ тѣль ще бъде царъ Петъръ, другия — царь Самуилъ, както това личи отъ нашите архиви.

„Да не се очудвате, че Вашия легатъ не се е завърналъ тѣл скоро, защото ние бѣмъ по правото си да се съмѣнвамъ въ него, понеже бѣмъ идвали много души съ цѣлъ да ни измамятъ, но ние съзнахме и успѣхме добре да се предѣзлимъ отъ тѣль. Като получихме свѣдѣнія отъ Претаксата за него, ние сме успокоени . . .

По-нататъкъ Калоянъ моли Папата да му изпрати нови и по-висши чиновници. (Migne T. 214 pag. 1112 № 115).

III. ПИСМО НА АРХИЕПИСКОПА ВАСИЛИЯ.

„До многоуважаемия и Вѣрховенъ Първосвещенникъ, Папата, азъ, недостоенъ епископъ на Ваше Светейшество, и Пастиръ въ Загора, приѣтъ, радостъ и подчинение отправямъ до Васъ, както подобава къмъ духовенъ баша.

„При все, че не съмъ въ състояние да Ви се предѣставя лично за да Ви поздравя, това върша съ уѣздие по духовенъ начинъ, като съобщавамъ на Ваше Светейшество, че като видѣхме Вашия пратеникъ, архиепископа на Бриндизи — Доминика — изпратенъ до настъ, недостоинъ

Ваши синове, благодарили на Бога, който не прѣзървѣ своятѣ недостойни служители, понеже сме гладни и жадни за благодатта и благословенитето на Католическия и Апостолски Прѣстолъ, защото нашиятѣ Господари и императори, такъ и ние, отъ години правимъ усилия да изпратимъ до Васъ наши легати и не сме могли. Сега по милост на всемогъщия Богъ и на Ваше Светейшество, като изпратихте привѣтъ и благословъ до императора ни, много голѣмо добро направихте.

И ние като се научихме отъ самия императоръ за тѣлни настъ, който ни повика, за да ни увѣдоми, дигнамъ ржѣ си къмъ небето съ цѣлъ народъ и кезахме: Помена ни Господъ и ни даде онуй, че ние даже не сме мислили за възможено.

За това ние малки и голѣми като добри чада, молимъ, Ви като добъръ баща, това че проси нашиятъ императоръ, да получи, понеже заслужава да има това, защото Той и цѣлата империя сж привъзрани извѣрдено много къмъ Римската Църква, понеже сж наследници и потомци отъ Римски произходъ или кръвъ . . .

Освѣти това Василий прѣпоръжча своя делегатъ, който ще пристигне въ Римъ съ архиепископите Доминика и моли Папата да ги изслуша, защото императоръ е повѣръль на тѣль своятѣ тайни. (M. T. 214 p. 1115). Вижъ приложение № III.

IV Писмо на князъ Белота до Негово Светейшество.

Заедно съ Калоянъ и архиепископа Василия писа князъ Белота до Папата следното писмо, въ което моли да бдѣ претъ въ Римската Църква той, съпругата и дѣцата му съ всички свои сродници:

„Азъ Белота, князъ, голѣмъ гръшникъ, поздравявамъ велико то Ваше Светейшество, прославено въ цѣлия свѣтъ. — Ние Ви извѣстявамъ, че като дойдѣ до Вашия. Нуни архиепископъ Доминикъ, и като ни даде свѣдѣнія за Ваше Светейшество и за Вашето посланіе, това ни възрадава прѣмного. Азъ отъ страна на Бога привѣтствувамъ Ваше Светейшество и Ви моля да ме не забравяте въ молитвѣ Ви. Като благословите мене, за да бдѣ причастенъ въ благодатта на Римската църква, не само азъ, но и моята съпруга, моятъ дѣца и цѣлата ми Домъ. (M. T. 214. p. 1116, № 118). Вижъ прил. № IV.

ГЛАВА СЕДМА

Забавени отговори на Папата до Калояна. Новъ делегатъ. Съединението на българската църква съ католическата въ нова фаза.

Калоянъ изпрати своето послание и онова на Загорския!) епископъ Василий и на княза Белота съ архиепископа Доминика и съ новоназначената Брандицибурски владика Власи, който по късно е бълъ ржкоположенъ отъ самия Папа за владика.

Папата видега отговоря на Калоянъ, Василий и Белота, като назначава своя вѣренъ капеланъ Иоанъ за делегатъ.

Този неговъ делегатъ, или нунци имаше за цѣлъ да води прѣговори за окончателното присъединяване на Българската съ католи-

) Въ XII вѣкъ Загорье се наричала днешна България, въ Македония — България.

ческата църква, да уговоря за условията за даване царската корона на Калояна и да донесе (pallium), палиума на архиепископът Василий когото тръбаше да назначи Търновски владика и примиат на цѣла България. Мисията на капеланъ Иоанъ е била повече подготвителна.

Понеже бѣ задълженъ, прѣди да иде въ България да уреди нѣкои въпроси въ Босна, между които бѣ и завѣщанието на Сибилия съпруга на Претексат, която бѣ завѣщала на Римската църква (20,000) двадесет хиляди златни ипери. Този легатъ научи отъ самите врагове на Калоянъ, каквото бѣха маджарите и тѣхния кралъ, че Калоянъ е много привързанъ къмъ Римската църква.

Калоянъ не можа да търпи дългото баване на папския нунци, и като знаеше, че Папата му бѣше отговорилъ и, че писмата бѣха на пътъ, изпраща до Римъ новъ свой делегатъ и то самия неговъ приятелъ Васили.

Архепископът Васили, рѣшителенъ като своя царь, безъ колебание тръгна и въ кратко времѣ пристигна въ градъ Дурацо.

Г҃рѣцитъ и този пътъ се явиха на сцената, и успѣха да по-пречатъ на архиепископа да отиде лично до Римъ, виждайки, че не е възможно да изпрати грѣцките послания съ двама куриера, които се наричаха трибуни Сергей и Константинъ; тѣ веднага заминаха и отнесоха въ Римъ това писмо на българския царь:

Второ писмо на Калояна до папата Инокентий III.

„Императорътъ на Българиятъ до Светия Господаръ, Патриархъ на Християнската Вѣра, отъ изтокъ до западъ, Римския Папа. — Азъ Ви изпращамъ това писмо и бихъ се прѣмного възрадъвалъ, ако моите нунци би Ви намѣрили здравъ и бодръ, съ всички онзи, които скъсътъ тебе и съ всички твои приятели и сродници. Азъ по Божия, сила и чрѣзъ молитвѣтъ на Дѣва Мария, на Светитѣ Апостоли Петъръ и Павелъ, и поради твоите молитви съмъ много добръ. Азъ Калоянъ императоръ на Българиятъ, разбрѣрамъ, че Вие имате власти да вързвате и да разврзвате, сѫщата властъ, каквото е ималъ апостолъ Петъръ, на когото е казалъ Богъ: „аквакто вържешъ тукъ на земята, вързано ще биде и на небето, каквото развржешъ тукъ, разврзано ще биде и на небето...“. Така и на тебе Богъ върчи такъ благодать, за това когото вържешъ вързанъ е, когото развржешъ, разврзанъ ще биде. Азъ извѣствамъ на Ваше Светейшество, че вече скъ изтекли шестъ години отъ както азъ единъ пътъ, два пъти и три пъти съмъ изпращалъ но монти делегати не скъ могли да пристигнатъ до Ваше Светейшество ва да Ви донесатъ моето слово, а на мене вашето утѣщение.

Господъ вдъхнови Ваше Светейшество за да ми изпрати Доминика, архепископътъ Брунзуински, и отъ това разбрѣхъ че не сте забравили мене, вашиятъ служителъ, на който делегатъ азъ отдалъхъ честь, като на ваши човѣкъ, и дадохъ му писма да Ви донесе. Дали е донель или не, единъ Богъ може да знае. Щомъ се научихъ гърѣщътъ за това ми изпратихъ патриархъ си, а императорътъ имъ пише до мене: „Ела при насъ и ще да те коронуваме и ще ти дадемъ патриархъ, защото твоята империя безъ патриархъ не може се закрѣли. Азъ не ги приемѣ, и се обѣрнахъ къмъ Ваше Светейшество, защото

искамъ да бѫда слуга на светитѣ апостоли Петъръ Павелъ. Нека Вамъ бѫде известно, Ваше Светейшество, че азъ изпратихъ до Васъ мой архиепископъ съ всички наредждания, пари, покринени платове, во-сънъ пити и срѣбо, съ коне и мулета, за да поздрави Ваше Светейшество вѣтъто мене. И азъ моля заради молитвѣтъ на апостолъ Петъръ и на Ваше Светейшество, да ми изпратите кардинали, на които да заповѣдатъ да ме короноватъ за императоръ, и въ моето царство да направяватъ патриархъ, и да бѫде твой служителъ прѣзъ цѣлия си животъ (M. T. 215 р. 155 № 142). Вижъ приложение № V.

ГЛАВА ОСМА.

Папскиятъ нунци Иоанъ Капеланъ пристига въ България. Какви условия прѣдлага. Въпросътъ за съединението на църквата окончателно рѣшенъ.

Когато архиепископътъ Васили прѣбиваваше въ Дурацо и ми-слѣше да замине з: Римъ, пристигна отговорътъ на Папата съ носи-теля на писмото Иоанъ Капеланъ, папски нунци.

Въ това послание Светия Отецъ напомнява на Калояна, че дълъгъ най-свѣщенъ на Светия Прѣсвѣтъ е този: да пасе овците и както квачката събира пиленца си подъ крилѣтъ, така отъ най-далечнѣтъ страни на свѣтъ да събира на Лоното на Едината Света, Католическа и Апостолска Църква христовите овце.

Слѣдъ като помножи главните мисли, изказани отъ Калояна въ писмото, изпратено до Папата, хвали неговото благородуване, че не е лъкотвѣренъ и че само тогава е повѣрвалъ, когато Претексатъ го е увѣрилъ . . . Слѣдъ това постъпва въ жизненъ въпросъ, като казва: „Вие най-смириено молите Римската църква да видаде короната, която бѣ дадена на знаменитѣтъ царе Петъръ, Самуилъ и на много други по-ранни предади, както е регистрирано въ архивите . . . „Ние, обаче, за да се увѣримъ по добре върху онова, що твърдите, заповѣдахме да се прочетатъ най-старателно нашите „gegesta“ отъ които явно личи и изнамѣрваме, че дѣйствително въ земята на тебе подчинена е имало много царе, които скъ били короновани. Освѣтиъ това намѣриме отговорътъ, които често пъти е давалъ Папата на Царя на Българиятъ, и че този царь, на когото често пъти е отговарялъ Римскиятъ Първо-свещеникъ се е обѣрналъ, като е приелъ Христовото учение, слѣдъ като е слушалъ проповѣдите му, се е покръстилъ той и неговиятъ народъ. Тъкъ сѫщо и пратеникътъ на Михаила, царь на българиятъ е придружилъ своите писма съ царски дарения, е молилъ да изпрати единого отъ кардиналиятъ за архиепископъ. Разказва още въ това послание, че гърѣщъ съ успѣхъ да подкупятъ българите, които скъ прокудили изъ царството си Латинските свещеници. По тѣзи съображенія за сега не изпраща до Калояна кардиналъ а само своя капеланъ Иоанъ, на когото дава пълномощие въ цѣлото царство, да поправи всички духовни нѣща, тѣй както му се бидѣло по-добре, наврѣменно и съврѣменно.

Даватъ се наредждания да бѫдатъ ржкоположени владиците отъ католически владици, да отнесе „палиум“ на архиепископъ Василия.

Папата заповъдва още на Василия да издири най-старателно отъ българските архици, каква корона е била давана отъ Римската църква на прѣдшествениците на Калояна, и за всичко да уговоря съ царя, за онуй що е нужно да се върши.

Най-послѣ увѣщава Калояна да приеме съ почетъ своя нунци, и своя народъ да слуша неговитъ наредждания. (М. Т. 214 р. 1113 № 1116. Вижъ прилож. № VI).

— Прилагаме тукъ и отговора на Папата до архиепископъ Василия.

Въ това послание папата, спѣдъ поучението, което служи за прѣдговоръ, дава му тоже ясното учение на католическата църква, че Свети Петър не само е получилъ власть отъ Бога, но още и дълъгъ да потвърждава своите братя епископи, при все че живѣять далеко. „Не е възможно, казва Папата на Василия, да има единство, въ Църквата и да се запази това единство, ако не се запази единството на Главата, или управлението на Църквата, а да бѫде по скоро постигнато това единство, азъ Ви изпращамъ моя делегатъ, който да подкрепи Калояна въ Светото му рѣшеніе, да бѫде на пънто подчиненъ на Светото Седалище. Казва още че той очаква отъ своя капеланъ да го освѣти, дали Калоянъ е въ истинската вѣра, дали е искренъ въ Своето подчинение и пр. . . .

Радва се още за жаждата на Василия да придобие благословия на Светото Седалище, за това че е призналъ „Магистерюма“ или власть да получава на Светия Прѣстолъ и казва, че тази е цѣлта земщото е изпратилъ до Калояна Своя Капеланъ.

Повтаря още всичко онова, що бѣ казалъ въ посланието до Калояна, насырдявая архиепископа да постоянствува въ единението съ Римската Църква. „Вие, казва Папата, призначахте вече магистериума и Първенсктъ на Римската Църква, за това изпълняватъ нареджданията на моя делегатъ, защото той ще има прѣдаде моите повеления и упътвания, ще рижколови владиците, че издиратъ най-старателно каква е била короната (кракъса, или императорска) която е давала Римската Църква на Българските царе, прѣдшественици на Калоянъ (М. Т. 214 1116 — 1119). Вижъ прилож. VI, VII и VIII.

Сѫщиятъ делегатъ донесе и отговора на Папата до князъ Белота, въ което писмо го насырдявая и отправя до Иоанъ Капеланъ, папски делегатъ, който е получилъ наредждания да задоволи князъ.

ГЛАВА ДЕВЕТА.

Какъ стана официалното присъединяване на Българската съ католическата Църква.

При все, че Капеланъ Иоанъ имаше наредждание отъ Папата да прѣ говоря съ Царя на България и съ духовенството, като видѣ че българите бързаха да поставятъ въ изпълнение оново, що отъ дълги години желаха, рѣши да пристъпи къмъ официалното присъединяване на Българската съ Римо-Католическата църква. Отъ пис-

мoto на Папата личи, че той е ималъ голѣми права, за това е и могълъ да извърши този тържественъ актъ. Ето какъ е станало всичко. Когато архиепископъ Василий правѣше усилия да замине за Римъ, пристига въ Дураци курьера на царя Калоянъ и му съобщава, че е пристигналъ въ Търново папски делегатъ Иоанъ Капеланъ, че архиепископъ Василий бѣ назначенъ отъ Папата за Приматъ на Цѣла България съ съделице въ Търново. — Най-съвѣтно Папскиятъ делегатъ е привѣтъ въ изпълнение нареджданията на Папата. Събира се царь, духовенство и народъ въ Търново и Калоянъ съ весело и радостно печатъ на Империята:

— „Въ името на Отца и Сина и Светаго Духа. Аминъ.

„Понеже Господъ нашъ Иисус Христосъ благоволи да ме избере за императоръ на цѣла България и Влахия, прѣѣхъ архивътъ на нашите предѣди, писма и книги и онѣзи на нашиятъ императоръ за да узная отъ гдѣ сѫ тѣ приели царство и удобрение за императори, отъ кого сѫ тѣ получили короната върху тѣхните глави и патриархески благословъ, и като прѣглеждамъ най-внимателно всичко, намѣрихме тази истина, че онѣзи блажени императори на Българи и Власи, Симеонъ, Петъръ, Самуилъ, наши прѣдшественици, сѫ получавали короната на империята и патриархески благословъ отъ Римската Църква, апостолското Седалище, отъ княза на апостолътъ. Така и моята империя покъжела да приеме благословеніе и признане за императоръ, като му се даде корона съ патриархески благословъ отъ Римската Църква, отъ княза на апостолътъ Петра и отъ прѣсветия нашъ вселенски Отецъ Папа Инокентий III . . . И така всички църкви на цѣлата ми империя, и приходитъ имъ и моятъ патриархъ, митрополитъ, епископи, архиепископи и всички свещеници да бѫдатъ подчинени на Римската Църква и да изпълняватъ всички закони, обичаи, обреди, (legem, consuetudinem et observantiam), които сѫ изпълнявали блажениятъ императоръ на България и Влахия, наши прѣдшественици, и ние сѫщо искаме да ги подражаваме и да вървимъ по тѣхните стълки. За по голъма сигурностъ моята империя саморъчно поддържа и запечатва съ своя златенъ печатъ, че никога не ще се отдѣли отъ Римската Църква и отъ апостолското Седалище, отъ князъ на Апостолътъ Петра. Нито империята ми, нито нѣкой отъ моите князе ще се отстрани отъ нея за въ бѫдеще и че азъ ще бѫда призванъ и възлюбенъ синъ на Прѣсветото и Апостолско Римско Седалище. За въ бѫдеще, каквито земи би придобила моята империя, Християнски или езически, ще бѫдатъ поставени подъ рижководството на Римската Църква и на Апостолското Седалище (М. Т. 215. 287. № 4). Вижъ прилож. VIII.

ГЛАВА ДЕСЕТА.

Иоанъ Капеланъ заедно съ Власий, епископъ на Браничево, се връща въ Римъ. Чръбът своятъ послания до Папата патриархъ Васили и царь Калоянъ молят да имъ се разрѣши да освещаватъ Светия елей, или крима. Уреждане на католическата иерархия въ България.

Делегатъ Иоанъ, папски капеланъ, придруженъ отъ пратеника на Калояна, Власи Браничевски, отнесоха запечатанъ указа на Калояна и други дѣл писма, едно на Василия, другото на царь Калоянъ. — Патриархъ Васили Търновски така пишеше до Папата слѣдъ като бѣ отправилъ много поздрави:

„Това що душата ми желаше за цѣли 18 години, ето че днесъ, Богъ и твоите свети молитви ни дадохте. Нека знае В. Светейшество, какъ постъпиха (разказва събитието въ Дурацо). Много съжалява, че не е могълъ да отиде въ Римъ по причини на лукавите гърци и, че е билъ принуденъ да изпраща своето послание и онова на царя до Папата чрезъ вѣрни неми лица. — „Получихъ писмото отъ моя Господаръ, когато бѣхъ въ Дурацо, въ което ми казаха: Вѣрни се веднага, защото тукъ пристигна единъ кардиналъ, изпратенъ отъ нашия Господаръ Папата. Като прочете писмото на милиостивия ни императоръ, азъ се върнахъ веднага и намѣрихъ единъ светъ човѣкъ, праведенъ, изпратенъ отъ Ваше Светейшество, името му е Иоанъ Капеланъ и той ми връчи всички послания, изпратени отъ Ваше Светейшество и ги прочетохме.

Прѣмъното се въздрадва душата ни отъ това и съ рѣжъ вдигнати къмъ небето благодаримъ на Бога, че посѣти свои народъ и нашия отецъ, който търси изгубената овца, която той наѣтрѣ и благоволи да я повърне въ очварната!... Разказва още въ писмото си, че е получилъ палиумъ на 8 септември и че е обѣщала послушностъ.. и продължава така: Свети Отче, моля Ваше Светейшество да разрѣшишъ, да изпълните Църковната Иерархия и какъ би трѣбвало азъ да управлявамъ паството, което ми е повърено отъ Бога и отъ Ваше Светейшество. Нѣмаме свето Кризма, даже бѣхме получили отъ гърците, които заедно съ Васъ ще ни мразятъ за въ бѫдеще.

„Знайте, Господарю мой, че всички тѣзи нѣща са ваша принадлежностъ, за всичко молимъ разрѣщение и упътвання около вѣпроса на Светото масло (chrisma) по кой начинъ би трѣбвало да кръщавамъ нашия народъ и да не остане нашето племе безъ Свето масло, което било голѣмъ грѣхъ.

„За всички тѣзи нѣща твоите изгубени чада и загинаващи, очаквамъ упътвання. Моля също да изпратите, Добри Отче, за моите двама митрополити Прѣславски и Велешки палиуми. Най-послѣдъ моля, да блада снабдено съ всичка властъ, нужна за изпълнение на моя понтификаленъ дѣлъгъ и съ всичко да ме снабди Ваше Светейшество. (М. П. 265. p. 288. № 3). Вижъ приложение № IX.

Слѣдъ това слѣдватъ посланията на двама архиепископи и трима епископи, които молятъ Папата да имъ даде палиума.

Посланието на Калояна до Папата е слѣдъ като отправя своятъ синовни привѣти до Папата, разказва му, че той е изпращалъ много пажи свои делегати до Римъ, но че не сѫ могли да пристигнатъ по причина на много врагове които имъ прѣбъчали пажи, която участъ е сполетила и послѣдната неговъ делегатъ Василия Примата на България, понеже съ пристигането въ Дураце получиль отказъ на свободенъ пропускъ за Римъ. Съжалява, че този достоенъ прелатъ не е могълъ да дойде въ Римъ, за да изпълни желанието на империята споредъ обичаите на моите прѣдшественици, императорът на Българи и Власи, на моите предѣди Симеонъ, Петъръ, Самуилъ и на всички останали български императори.

Въ същото послание разказва за пристигането на Иоанъ Капеланъ, папски делегатъ. Какъ той е прѣдалъ „палиумъ“ на Василия и го е провѣгласилъ за Примата на Цѣла България и че Васили е при接纳ъ всички условия на Капелана Иоанъ. Моли още Папата да изпрати на Василия Патриаршеска Патерница, за да събере прѣснатътъ овце, и великая столица Търново да имъ за въ бѫдеще, слѣдъ смъртъта на Василия, патриархъ. Моли още, да се позволи на Примата да освещава светото масло (christma) въ великата църква на Търново, за кръщението на християнътъ. Нека знае В. Светейшество, че щомъ Ромеите научатъ, че сме получили ржък положение отъ Васъ, не ще ни даватъ свето масло. И друго моля още В. С. да ни изпрати единъ отъ кардиналите, или този които дойде, или другъ назначенъ отъ В. С., който да дойде въ империята ми и да ми донесе Вашите благословъ и да коронова моата империя... Ако въ всички тѣзи нѣща, В. С. бихте ни задоволили, цѣлата ми империя на Българи и Власи, ще счита това като знакъ, че сме възлюбени чада на Православната Римска църква...“

Въ това послание прѣдлага на Папата да рѣши спора, който съществуваше между него и маджарския кралъ. Прѣпоръжва най-послѣ Власии, браничевски епископъ и изпраща подаръци до Папата. М. Т. 215 р. 290 Вижъ прилож. X.

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА.

Констанций и трибуналъ Сергий, конто бѣха изпратени отъ Василия въ Римъ, се връщатъ въ България и носятъ отговора на Папата.

„Щомъ получихъ писмата Ви, пише папата, изпратени до насъ отъ благородния мжъ Калоянъ, Владѣтель Български, чръбъ пресвитер Константи Коместабулария Сергий, бѣхме обезети отъ неизказаната радостъ, защото разбрѣхме, че вие двамата много право вѣрвате за ключовѣтъ на църквата, за първенството на Римската Църква и че признавате, че нѣмъ принадлежи въластида да вързвамъ и да разръзвамъ и че нѣмъ е подвѣрена въластида да получавамъ за църковната дисциплина... Имайки прѣдъ видъ, че на насъ не само е казано отъ Господъ въ лицето на свети Петра: „На тебе ще дамъ ключовѣтъ на небесното царство...“, но още е казано чръбъ пророка: „Ето азъ те

поставихъ днесъ надъ народи и царства, за да рушишъ, прогонвашъ и погубвашъ, да създашъ и да посъвашъ, за това искате отъ насъ церската диадема и на патриаршеското достоинство достолепието". Най-послѣ слѣдъ като дава обикновенѣтъ наставления на Калояна, увѣщава го да пази миръ съ Вълка (Вулкано) сръбския крълъ, който насъкоро бѣ приель католическата вѣра и бѣ се съединилъ съ Римъ. (М. Т. 215 р. 156. № 143). Вижъ приложение XI.

ГЛАВА ДВАНДЕСЕТА.

**Иоанъ Капеланъ и Власий Браницевски пристиггатъ въ Римъ.
Важенъ съвѣтъ. Кардиналъ Лъвъ отъ Светия Кръстъ
— въ България.**

Щомъ Капеланъ Иоанъ и Власий Браницевски пристигнаха въ Римъ, Папата събра важенъ съвѣтъ на кардинали и прелати. Съвѣтътъ бѣ председателствуван отъ самия Папа и рѣши да се удовлетворятъ всички желания на Калояна, понеже сѫ били много справедливи.

Съвѣтътъ назначи кардинала Лъвъ (Леонъ) отъ Светия Кръстъ, за извънреденъ нунци, давашъ пълна власт на Примата нему нужна за упражняването и изпълнението на длъжността, която заемаше, а на Калояна трѣбваше да се отнесе корона, изработена въ Римъ и царски жезъл и знаме, украсено съ знака на Кръста и стъ два жезла, отъ които единият имаше значението на власт, другия на умбростъ. Новиятъ папски делегатъ, придружени отъ Власий Браницевски, мина прѣзъ Унгария, като постъпе освѣти казанилъ подъръзи на Папата за Калояна, сѫщо и тѣзи дѣй писма, едното бѣ за Калояна, другото за епископа Василия.

— Писмото до царя бѣ слѣдното:

„До Калояна, знаменития царь на Българи и Власи и на неговите потомци, които ще наследятъ както трона му, така и неговата набожностъ къмъ Светия Престоль на вѣки... Царьъ, надъ царѣтъ и господарь надъ господарите Исусъ Христосъ, свещеникътъ во вѣки споредъ Мелхиседекъ, Комуто Отецъ е дъль въ рѣжъ всичко, подъ чийто нозѣ е подчинилъ всичко, комуто принадлежи и земята и всичко, комуто има по нея, цѣлата, сиречъ, земя и всички нейни обитатели, комуто се приблиля всѣко небесно колѣно, земно и адоло, е назначилъ на Св. Сѣдалище и Римската Църква върховенъ понтифексъ, когото поставя за замѣстникъ на св. Петра, да владѣе надъ народитъ, комуто е дъль властъ да изкоренява, да събира, разпръсва и разрушава както и да съзижда, комуто казва чрезъ пророка, единъ отъ свещеницитетъ, Апостолъ: „Ето че съмъ те поставилъ надъ народитъ и царствата, да изкоренявашъ, да събърояшъ, разрушавашъ и разпръскашъ, да стронишъ и посаждашъ“. Това Той за да докаже по-ясно, Самъ, като станаъл за човѣкъ човѣкъ, непосредствено е поставилъ основитъ на вселенската Църква, като е предѣлъ магистериума на Петра, кнїза на апостолитъ и още първънштата, като му каязъ: „Ти си Петър и на тоя камъкъ ще съградя Своята Църква и вратата Ядови не ще прѣдолъжатъ надъ нея; и на тебъ ще дамъ ключовете на царството небесно. И нататъкъ: каквото вържешъ на земята, ще бѫде вързано на небето и

каквото развържешъ на земята, ще бѫде развързано и на небето“. Това Той казаъл, когато стъпилъ въ Идумея за да Му се подчиняятъ и другите синове, а тѣхните стада, които не сѫ били отъ това стадо, да се приведатъ и станатъ единъ съ единъ пастиръ, който именно надъ всички е Благословениятъ Богъ.

Слѣдътъ своята смърть, обаче, когато Спасителътъ се възнасялъ на Небето и си прѣпоръжвалъ Петру стадото, сиречъ, Църквата и нейните овце, казаъл му: Паси овцетъ ми, което повторилъ три пъти, съ което е искаль да означи, какво не принадлежатъ на неговото стадо ония овце, които упорото отказватъ да се подчиняватъ на Св. Петра и не искатъ да възприематъ неговата поука както и да се подчинятъ на магистерума му. И тъй църквата е ковчегъ, въ когото се спасяватъ мащина, когато всички други загиватъ въ потопа. Слѣдователно, както всички овце, които не били въ ковчега, сѫ се издавани въ потопа, тъй всички, които оставатъ вънъ отъ Църквата, ще бѫдатъ осъдени въ вечния сѫдъ. Ковчегътъ прѣдставлява Църквата. За него се чете, че е ходилъ съ Спасителя: той, проче, тъй еписано, че по морския вѣли, което прѣдставлява този съвѣтъ, е отишелъ съ Спасителя. И въ това ясно се забѣлѣзва, че на Петра не се прѣдава нѣкакъ особена църква, а цѣлъ съвѣтъ и цѣлата вселенска Църква. Проче, както водитъ сѫ много и на тѣхъ отговаря много го народи, тъй сѫщо обширното и необозримо море прѣдставлява цѣлата съвѣтъ. Тъй че, Спасителътъ, като повикалъ нѣколинца, които да се грижатъ за Църквата му, на св. Петра дава пълновластие, като му казва: „Ти ще си наречътъ Кефастъ“, което ще рече и камъкъ и глава. И тъй се показва, че Петъръ е главата на Църквата: Той прилича на балсама, когото притча отъ главата на Арон и отива въ брадата му и по другите му части безъ да падне нишо отъ него на земята и се затъче, тъй както и всичките чувства, които сѫ въ главата, по нѣкоя тѣхна част минаватъ въ другите членове. Освѣти това, Петъръ, като запитали дали на брата си, който го осърби, че прощава до седемъ пъти, чете се, че Спасителътъ му отговорилъ: не до седемъ пъти ти казвамъ, но седемдесетъ пъти до седемъ. И наистина, тъй като всѣко врѣме се съдържа въ числото седемъ дни, на това място помножаването на седморката означава всичките на свѣтъ грѣхове, понеже самичекъ Петъръ не само всички грѣшки, но и на всички грѣховѣтъ може да опреся. Нему, а не на другъ е казъл Спасителътъ: Слѣдътъ мѣ, т. е., да го подържа въ длъжността на истински пастиръ и въ църковното пълновластие: него Той е поставилъ за замѣстникъ на своята длъжностъ и за наследникъ на своя магистериум и за туй нему е дъль своето завѣщание и то тъй, че отъ това наследство да могатъ да се даватъ дарове и на другите идещи сътѣдъ него, и на другите нему поддатлини. И понеже, макаръ и незаслужено, ний днесъ го замѣстяме, и понеже като родени въ земя, владѣни отъ човѣка, трѣбваше да даде Спасителътъ и онова, което е нужно за царѣтъ да царува, а на князетъ да владѣйтъ, намъ ни се струва, че съ св. Петра и не го вържатъ наслѣдници и намъ е казано: Азъ се молихъ за тебе, Петре, да не оскудѣваша твоята вѣра, а ти; когато се обѣрнешъ, утвърди твоятъ братя. Тъй като сме отредени отъ Спасителъ да пасемъ овцетъ Му и като искаме да положимъ своите башкиски грижи за всичко духовно и вѣдоменно за Българския и Влашки наполи които ваши отъ ти по-

връмъ сж отдалечени от лоното на своята майка, подкръпени съ властта на Христос, съ която Самуиъл помаза за царь Давида, тъбъ сжко ний поставяме надъ тѣхъ и чръзъ възлюбленния синъ Левъ ти-тулованъ съ Св. Кръстъ, пресвиръ Кардиналъ, легатъ на Апостолското Съдалище, мжъ прозорливъ и честенъ, избрънъ между всички наши братя, ти изпращаме царска диадема, която ще ти се положи на главата отъ неговитъ ръжъ, като отъ нашитъ. Той ще получи отъ тебе пейната клетва, съ която ще бждешъ намъ и на наследницитъ ни и на Римската Църква подчиненъ и (добъръ) тачитель, съ която ще подържашъ всички земи и народи подчинени на твоего царство, въ уважение и повинност спръмо Апостолското Съдалище.

Досъкно просбата на Благочестия ние братя Власия, Брандизуберенски епископъ, когото сте изпратили до съ. Седалище, ний ви даваме пълна свобода да излѣте обществени пари съ вашъ образъ. На Благочестия ний братъ Архиепископа Търновски ний му даваме всички привилегии на Примата отъ странитъ, които управлявате. Той, неговитъ наследници, както и вашиятъ за въ бждеще, като дадатъ сѫщата клетва, въ името на властта на Апостолическото Съдалище ще получатъ достойността на примата и ще бждатъ короновані. На Примата (патриархъ) ще се подчиняватъ всички митрополити, ржкоположени и установени бло въ България било въ Влахия. Тъ же му отдаватъ по канонически установенъ редъ потрѣбната часть и уважение. И тър, прочее, прѣбрдъгъ сине, добрина, която Апостолическото седалище, твоята майка, ти прави, трбова да я признаешъ, че си Ни длъженъ за всичко, каквото смети на направили. За това утвърди царството си да бжде подчинено на Св. Съдалище, като че ли да бжде основано на самия Св. Петьоръ, на неговия твърдъ камъкъ, за когото говори самия Апостолъ: Камъкътъ бѣше Христосъ, когото не ще поклатятъ нито проливнатъ дъждове, нито духането на вѣтротвѣтъ, нито теченията на рѣкъти. Ти, обаве, освѣйнъ подкръпата на Св. Апостолическо Съдалище, въ която виждамъ привъръзаността ти къмъ него, която питашъ, да можешъ, освѣйнъ това, да постигнешъ и вѣчното царство, както си постигнала и връменното.

„Постановявамъ: прочее, щото никому и пр. и пр. тия привилегии на нашето благоволение и нашето рѣшѣние и пр. и пр. Ако нѣкой отъ пр. М. Т. 215 р. 292 № 8. Вижъ приложение № XII.

13. — До архиепископа на Търново, Приматъ на Българи и Власи и на всички негови приемници, които наследяватъ канонически неговата привъръзаностъ къмъ Светия Прѣстъль.

Въ това писмо папата показва, че той е назначилъ Калояна за царь на България и т. н. и т. н. — Слѣдъ това пише: „Сжко назначавамъ и тебе за приматъ въ царството на Българи и Власи и съ настоящата привилегия даваме на Търновската Църква пръврѣстуваща властъ, като нареддамъ, че ти и твоите приемници... да имате пръврѣстъ надъ всички митрополити въ България и Влахия и тѣ да отдаватъ частъ на тебе, каквато се слѣдва на Примата... и нека бжде извѣстно на твоето братство, че при нась тѣзи дѣлъ назъвания Приматъ и Патриархъ означаватъ една и сжка длъжностъ, при все че думитъ не сж еднаквозвучни.

„Съ настоящата привилегия позволявамъ както на тебе, така и на твоите приемници и даваме властъ да помазватъ, да благославява-

и да коронуватъ за въ бждеще царетъ на Българи и Власи... Задължава още Примата да ржкополага владиците, а митрополитъ да получаватъ винаги канони отъ Светото Съдалище и всѣко четиригодие да посѣщаватъ лично или чръзъ свои делегати Апостолското Съдалище”.

Приди да коронуватъ царя да изискватъ клетва за вѣрность и послушностъ къмъ Папата.

На всички владици въ България и Влахия се дава позволение да освещаватъ светото масло (*chrîsma*) за оглашени и болни, която церемония да се извършва най-тържествено вѣка година на велики чевтвъртъкъ въ катедралната църква, както е обичай въ цѣлата Римо-католическа църква. Заповѣда още тайнството на миропомазанието да се дава само отъ владиците и да бждатъ помазвани свещеници и владици при ржкоположението си.

„При все че до нинѣ при въсъ нито свещеници въ ржкоположението си, нито епископитъ въ освещаването не сж били помазвани, изиска ма за въ бждеще да изпълняватъ това, което е повелъ господинъ, а не просто нашъ обредъ, звѣцът е заповѣдано въ закона търъвъсъщници и свещеници да бждатъ тържествено помазвани. Освѣти това, позволявамъ на Твоето Братство да носите въ цѣла България и Влахия окакено на гърли си знамето изъ Господното Страдание светия кръстъ”. — М. Т. 215 р. 280 № 2. — и 3. Вижъ приложение № XIII.

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА.

Кардиналъ Лъвъ въ България. Пѣтуването му прѣвѣтъ Унгария. Усилия на маджарския кралъ да осути коронясването на Калояна. Застѣлничество на Папата.

По сжши пѣть, по който бѣ дошелъ Капеланъ Йоанъ тръгна и кардиналъ Лъвъ. Маджаритъ на всѣкакъ мъ бѣка устроили радушъ приемъ, благолично пристигна на лагера Кеве, при брга на Дунава. Българитъ го очакваха на противоположния брѣгъ. Когато всичко бѣ готово, пристигна заповѣдъ отъ маджарския кралъ, въ която се забранявашъ на кардинала да замине въ България, докѣ не бжде рѣшено спорътъ, който сѫществуващъ между Калояна и маджарския кралъ. Азъ не мога, казавашъ Лъвъ, да налагамъ условия, които даватъ поводъ да се мисли, че ние търгувамъ съ духовната властъ; прѣди да приемамъ нѣкого въ лоното на църквата, да му искаемъ да плаща това съ отглеждане на земи. Това би било симонически грѣхъ (*Claudi Fleuril. XIX* р. 35). Азъ не мога да давамъ заповѣди на този, който не още обвѣръзъ съ духовни връзки къмъ Светия Прѣстъль, най-послѣ подобѣнь въпросъ прѣвишава моята властъ. — За това свое рѣшѣние, той и браничевския владика Власи, бѣха хвърлени въ затворъ.

Папата като научи за недѣлата постълка на унгарския краль прѣдизвѣсти му, че би постъпилъ много строго съ него, ако не даде свободенъ пропускъ на неговия делегатъ. „Помни, казваше Папата, какви услуги съмъ направилъ на твоя баща. Ти казвашъ, че Калоянъ

е узурпаторъ на земйтѣ, които владѣе и, че не би трѣбвало ние да се поставяме въ услугите на Узурпатора. Голяма грѣшка имашъ, лише папата до Емерика, нима не знаешъ, че много царе, които сѫ се наслѣдвали мирно въ царствотѣ си, сѫ били отъ настъ короновані? Така Петъръ, Самуилъ сѫ били короновані отъ Свѣтия Прѣстолъ. Но когато гѣрците сѫ имали надмошне надъ тѣхъ, бѣлгарите сѫ изгубили своето царско достоинство и за дълги години бѣха принудени да плащатъ подъ игото на цариградските императори, докѣ Петъръ и Иоанци, потомци на древнѣтъ бѣлгарски царе, не сѫ узурпирали, но сѫ освободили наследствената земя на свояти отци, тѣй че въ единъ само денъ сѫ имали блѣскави побѣди надъ многобройни врагове. — Не отричай, че може би Иоанци да е прѣзвѣтъ чужди зами, но ние му даваме короната на неговото, а не на чуждо царство.

„Ние искааме той да повърне чуждото, но и неговото да му се отстѫпи. На всѣмъ правото, което му се слѣдва щъ бѣде дадено отъ настъ, защото самиятъ Иоанци е поискалъ отъ настъ да бѣдже арбитри въ спора ви.

Наближаваха днитѣ на великото събрание въ Унгария въ който день синътъ на Маджарския краль, на име Бела IV, трѣбаше да бѣде коронованъ, при все че бѣше още малолѣтъ. Папата заяви, че ако той откаже да даде свободенъ пропускъ на Кардинала, той не би дълъ съгласието си неговия натураленъ синъ Бела да бѣде коронованъ, защото вие прѣпъяввате моето духовно чадо Калоянъ, да бѣде коронованъ. Не е основателъ вашиятъ страхъ, че Калоянъ, слѣдъ като получи короната ще изневѣри, защото ако би отказалъ въ случаи да се подчини на нашата арбитражъ, той ще бѣде много тежко наказанъ. — (M. Г. 215 р. 410, № 126).

Като получи това писмо, Унгарскиятъ краль веднага издаde заповѣдъ Кардиналъ Лъвъ и Власи Браницевски да бѣдже освободени, да се улеснятъ въ пътуването имъ.

На 15 октомври 1204 година пристигнаха въ Търново, на 7-и ноември освети Василия за Патриархъ на цѣла Бѣлгария и Влахия, на всички владици Лъвъ подари по една митра, а на митрополитъ даде палиуми.

На 8 ноември, когато по възточния обредъ се празнува празникъ на Св. Михаилъ Архангелъ (Рангеловъденъ) при тържествена служба положи царската корона на главата му, която корона бѣ изработена въ Римъ и изпратена за Калояна.

На 15 ноември 1204 година, Кардиналът отпътува отъ Бѣлгария за Римъ, като отнесе тѣзи двѣ писма едното отъ Калоянъ, а другото отъ Патриархъ Василия: —

Послание на Калояна до Папата.

Отъ Калоянъ, Царя на цѣла Бѣлгария и Влахия, възвисенъ отъ Бога и отъ Ионкенти трети, най Свѣтъ и възлюбленъ въ Христа, нашъ Отецъ, приемника на Апостолъ Петра, Римски Папа. —

„Нека бѣде известно на Ваше Светейшество, духовниятъ Отецъ на моето Царство, на моя Господаръ Папата, че Господинъ Лъвъ, легата

на Свѣтия Прѣстолъ, дойде въ моето царство и ми донесе Короната, който, слѣдъ като я благослови, положи я върху главата ми и даде въ рѣжѣтѣ ми жезаль и знамето, и благослови по Ваша повеля Свѣщенната Патриархъ на цѣлото ми царство Бѣлгария и Влахия и всички нѣщъ нареди, и възвеличи Ваше Светейшество... Лиши още на В. С. за Латинитѣ, които прѣвзеха Цариградъ, да имъ пишете да се държатъ далеко отъ царството ми, понеже никакво зло не е имъ сторила моята империя, така тѣ да не ме маловажаватъ. Ако тѣ биха се осмѣлили да правятъ насилни противъ империята ми, азъ ще се защитя както трѣбва. Ако отъ тѣхъ паднатъ убити, ако бѣдятъ съразени, В. С. да не се съмнявате въ моята империя, за всичко искаме да ни бѣдятъ свободни рѣжѣтѣ... Въ скъщото писмо говори и моли Папата да рѣши споръ между Унгари и Бѣлгари, и най-после го моли да приеме двама младжи на име Васили и Бетелемъ, и да ги изучи въ латинския езикъ, защото въ Бѣлгария нѣмало граматики да знаятъ и да пишатъ на латински кореспонденция и слѣдъ като се изучатъ да се връщатъ тукъ въ отечеството си за да кореспондиратъ съ Римъ на Латински. M. T. 215 р. 352 № 230, — Вижъ приложение XV.

Послание на Патриархъ Василий до Папата.

„Изобилни привѣтствия и много благопожелания отъ мене, Василий, смиренъ приматъ на Бѣлгари и Власи, отправямъ къмъ всебогия баща, Господаря и моя Отецъ, най-великодушни и милостивъ мой баща Ионкентий. Нека бѣде известно на Ваше велико Светейшество, че Кардиналът Лъвъ пристигна при насъ здравъ... който донесе и даде всичка онази власт, нужна за Патриаршеското достоинство и всички одежди, които ми бѣха изпратени отъ В. С. азъ получихъ.

Прѣдаде ми тоже прѣстъна, привилегията, писмата и упътванията. По Ваша повеля ме помаза съ кризма (миръ), като ми благослови, посвети ме за патриархъ... Азъ въ него денъ рѣжкоположихъ двама митрополити, Кардиналът ги благослови и даде имъ палиуми, а на останалите владици даде митри. Въ празника на Св. Михаила положи царската корона на Господаря на всички Бѣлгари и Власи и ми даде царския жезълъ. Всичко това извирши Кардиналъ Лъвъ и като ми благослови се раздѣли отъ настъ. — M. T. 215 р. 553 № 231.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

I. Четвъртиятъ кръстоносенъ походъ и Калоянъ. Кръстоносците на Ба дуина и сѫдбата на Алексий III. Алексий Ангелъ и Мурзуфли.

Скандалитѣ въ Византинската империя, които компрометираха християнството въ очите на Сарацините и Турците, завладѣвши градове като Икония, Антиохия и Иерусалимъ, дразнѣше и възмущаваше чувството на ръсово достоинство и лично честолюбие срѣди западното рицарство. Прѣзъ 1202 год. въ Зара единъ отъ Визант. кандидати на прѣстола Алексий Ангелъ, синъ на Исаакъ Ангелъ, бѣ дошълъ да измолва застѫпничеството на кръстоносците противъ узурпатора на прѣ-

стола Алексий III. Въпреки протестите на Папата и проричането му, че священия походът няма да успее, ако се оплете въ Византийски интриги, нъкои от водителите, начело със Балдуина Фландрски, (които отголосът бѣ пленен от Калоян) се увлякоха и взеха въ свои ръце каузата на хитрия претендент.

Хенрихъ IV понесе кръста на IV-та кръстоносна война въ Бари и земята на своя страна цѣла Германия.

Зѣт погледнат от Папата, който не глащаше съ добро око повдигнегет авторитета на Хohenstaufenския домъ, той сполучава да ангажира една армия от нѣмци, французи и част от италианци, на 22 септ. 1197 год. една флота прѣз Месина ги отнася въ Бейрут. Но въ туй време почива Хенрихъ VI, насъкло слѣдъ него Папа Целестинъ (1198) и на сцената се явява новия и високодаровит папа Инокентий III.

По желането на Арменския крал Леонт, Инокентий III издава була за нова кръстоносна война.

Луи де Бло и Тибо де Шампонтъ повѣждат вѣрници. Между новите риари на кръста сѫ: Симонъ ди Монфоръ, бѣдящия Конти ди Тулуза, фландрския дукъ Бадуенъ (Балдуинъ) и братята му Евстать и Ари и др.

Обекта на новата кръстоносна война бѣше Египетъ, гдѣто споредъ плана на Инокентий III, трѣбаше да поразятъ Еюбийските сultани, за да се земе съ по-голяма лесота Сирия и Ерусалимъ.

Но Венецианците, които имаха свои кантори въ Сирия и брѣга на Африка, страхувайки се отъ отмъщението на Султаните, чрѣзъ стапия Ари и Дандоло, сполучиха да отклонятъ Балдуина и Монферата отъ морския путь, като ги насочватъ по пътя, който минаваше прѣзъ новосвободена България и тѣ прѣвзеха Цариградъ по сухо и море.

Има данни въ Ватикана, спорѣдъ които даровития и съзвѣшънен въ всъко отношение апостолски замѣтникъ още тогава предрекалъ на Балдуина и на Вилхардуена пълънъ неуспѣхъ, придръжень съ окончателна катастрофа.

Nicetas Choniates (Никита Хониятъ) въ своята рѣчъ, произнесена противъ Латините прѣзъ 1204 година слѣдъ падането на Цариградъ ето какътъ язикъ дѣрки спрямо Латинските кръстоносци:

„Разбойниците, които станаха господари на Цариградъ, жадни за злато, като всички варварски народи, се отдаходаха на неописуеми актове на насилие, обиръ и разрушение. Тѣ отвориха гробовете на императорите, които украсяваха иерона на великия храмъ, отнесоха богатствата, които се намираха тамъ, перлите, скъпоценниятъ камъни, скъпоцѣнни тъквици, запазени отъ толкова веково настаси. Тѣ осъверниха тѣлото на императора Юстинианъ. Може да се каже, че тези жестоки завоеватели нѣмаха милостъ ни къмъ живите, ни къмъ мъртвите. Тѣ обидиха дори и Бога.

„На тѣзи разбойници дойдоха и други наследници. Тѣ хвърлиха въ огнь и столиха статутъ отъ бронза на Атина... пр.

„Discours de Nicetas Choniates“ Willechard. et Walancienne an 1204: „Les brigands, qui se rendirent maîtres de Constantinople, affamés d'or, comme tous les peuples barbares, se lancèrent à des excès inouïs de pillage et de désolation. Ils ouvrirent les tombeaux des empereurs, qui

II. Кръстоносците въ Цариградъ.

Още прѣди падането на Цариградъ въ ръцѣ на Кръстоносците патриархъ Иоанъ Коматий избѣгълъ въ Димотика. Като намѣрилъ прѣстола на патриархъ вакантенъ, рицарятъ латини назначили за патриархъ на Изтокъ Римска Империя Венециански благородникъ Тома Морозини, човѣкъ съ високъ моралъ и голѣма репутация. Въ самата столица тѣ се разпореждали като сѣщински ступани.

III. Кръстоносците и причина за схватка съ Калоян.

На друго място ний отблѣзахме голѣмия прѣломъ, произлѣзълъ въ политиката на Изтокъ слѣдъ позвъздането на новите фактори — кръстоносците.

На 23 юни 1203 г. при заходъ сънце прѣдъ Цариградъ се появила флотата на латинските кръстоносци, потеглили да освобождаватъ Божи гробъ. Въ триста голѣми кораби пристигнали Венецианските корсари, ломбарди, французи, нѣмци, около 30,000 души, подъ началството на 90 годишния Ерико Дандоло, голѣмъ врагъ на гърците, който прѣди 30 години въ битността посланикъ при Визан-

doraient l'hieron du grand temple; ils enlevèrent les richesses, qui s'y trouvaient, les perles, les pierres précieuses, les diamants, trésors respectés depuis tant de siècles et dont ils s'emparèrent avec un avidité effrénée. Ils outragèrent le corps de l'empereur Justinien... On peut dire, que ces conquérants féroces n'ont fait grâce ni aux vivants, ni aux morts. Ils ont insulté Dieu, ils ont jeté les statues de bronze au feu... etc. etc.

„Les barbares, ennemis de tout ce, qui est beau... anéantirent tous les monuments de l'antiquité.

„On fit fondre aussi l'ane chargé, marchant en rouant contre l'anier, qui le suivait. Auguste avait fait placer ce groupe dans la ville d'Aictium, que les grecs appellent Nicopolis en mémoire de la rencontre qui l'avail fait avec le villageois Nicou, an cherchant l'armée d'Antoine (Antonius).

„Варварите, неприятели на всичко красиво и хубаво, онициожиха всички памѣтници и стариини на античното минало...

„Тѣ стопиха сѫщо и статутъ на натоварената магарица — цивилица за пърлението си, идяще слѣдъ нея, които Августъ бѣше излѣъ въ спомѣнъ на срѣщата си съ този селянинъ — пътеводачъ (които се казваши Нику) и чрѣзъ който той намѣри арията на Антония, която бѣше изгубилъ“. Тая магарица бѣ поставена въ Актиумъ, или Никополь...

Въобщъ гръцките общественици по него врѣме обвиняваха франколините въ такива варварства, каквито прѣискаха и на Българите прѣзъ последната война. И апела имъ Европа бѣше все сѫщия: да се спасятъ старините, художествените ценности, които „Варварите“ латини разграбили, стопявали и онициожавали.

Оржжието е едно и сѫщо. И маниерите — тоже.

тийския дворъ — бил ослепен от тъх съвадъното огледало, което отражавало сълнчевите лъчи. Кръстоносците обсадили града 9 месеца. Във продължение на това време във градът императорът се свали и провъзгласявали един слѣдъ други. Но на 13 април 1204 година Източната Палмира паднала, венецианците влязли и ударили такъв сбъй и грабежъ на града на коварството и измѣната, че спорѣдъ гръцкия лѣтописец Никита Акоминатъ, до тогава въ Цариградъ не се запомнило подобен сбъй, придвижъ съз грабежъ.

„Грабителите, които ограбвали народите, подчинени тъмъ съ чуждо оружие, били ограбени, каза Робертъ де Клари.

Уласенъ отъ великолѣпното на кръстоносците и тѣхната добра подготовка, дължима на банкерите на Анри Дандоло, Алексий III избѣгалъ съ корабъ въ Доблатъ (до днешният Бургазъ) като оставилъ даже синъ си и дщеря си. Кръстоносците извадили стария Исаакъ Ангела отъ неговата зловонна килия, обѣлъши го въ императорски отличия и го коронясали за василевсъ. Синъ му Алекси, който се завърна въ града — на 1 август с. г. бѣ коронованъ на мястото на баща си отъ латинските барони. Но още въ следуващата зима единъ бунтъ на придворната камарила, предостави прѣстола на амбициозния Дука нарѣченъ Мурзулъ, като kostува живота на василевса Алекси и баща му — Исаакъ Ангелосъ.

Възмущени отъ тия нови цареубийства, предизвикани отъ гърци, кръстоносците на 14 април 1204, прѣзематъ съ пристъпъ Цариградъ, Петъръ Амисенски съ една вълна отъ кръстоносци влизатъ въ града и споредъ обичаите на него време, похахянчиха съ тѣй, както гърците обичали да хазаничайчатъ въ прѣзиметъ български градове нѣвага при прѣземяванията на дѣлътъ Българии.

Съ този прѣвратъ положението на България се усложнявало ужасно. Враговете и претендентът се увеличавали. Като обсаждали сериозността на положението той, Калоянъ, още прѣзъ февруари 1204 г. изпратилъ пратеничество до латините, обсаждавщи Цариградъ на които правили прѣдложение да имъ иде на помощь съ 100,000 души войска, но ако тѣ го призначатъ за кралъ на България и ходатайствуваатъ прѣдъ папата за да му бѫде изпратена нужданата корона.

Обаче латините се отнесли къмъ неговото прѣдложение съ голѣма недѣмѣнностъ, като забѣлѣзали обидно на неговите делегати, че българския принцесъ прѣдварително да изпразни пропинките, които е заелъ.

Графъ Балдуинъ Фландръски сѫщиятъ денъ получилъ въ „Света София“ императорска корона.

Побѣдителите си поддълни Тракия и Македония... Рение-Сенъоръ де Трить, или Валенсиенъ, получава Пловдивското Дукство, отнето отъ Калояна.

Хюгъ де Сенъ Полъ — Демотишкото графство.

Хенрихъ Монтфератски — Западна Тракия съ голѣма част отъ Македония, или тъй нарѣченото Солунско царство.

Протестът на Калоян и неговите прѣдложения за разбирателство се приемали съ насмѣшъ и изпращали съ обиди и оскрѣблени.

Побѣдителите византитували, ликували и пѣвали.

Въ ноември 1204 година въ моментъ, когато Калоянъ билъ коронясванъ отъ папския делегатъ Кардиналъ Лъвъ и патриарха Ва-

силия, фландриския рицарь Renier de Trit, комуто било раздадено въ владение отъ Императора Балдуина „Пловдивското дукство“ начело на една кавалкада отъ 120 рицара, поканенъ отъ Гърци, встъпилъ въ града Пловдивъ, всрѣдъ голѣми церемонии, устроени му отъ тѣхъ, които се стражуваха отъ навлизане на Калояновите войски. Българокатолиците въ Пловдивъ, Павликиниетъ — били изложени на голѣми обиди, оскрѣблени и наказания.

Сблъскването между Българи и Франки било неизбежно. Гърци тъкмо ликували, окидайки кървавата развѣза между двама врагове.

Между туй, поводъ за война съ Латините дали пакъ самите гърци отъ Одринъ и Демотика.

Повикали Латините, като освободители срѣщу Българите, гърци тѣ се изльзяли въ своите чаяния. Гръцките граждани, архонти и афтенди извѣскъдѣ били прѣзирани, обиждани и грубо оскрѣблени отъ латините, които не вѣрвали на никакви гръцки клетви за вѣрностъ, тѣ като знаели, че тѣ сѫ готови на всѣка измѣна и всѣко вѣроломство.

Гърци издебнали, когато Латините слѣдъ два мѣсѣца отвъртиха върса на Мала Азия, нападнали латинските слаби гарнизони въ Демотика, Верегава, Паниумъ, Хераклия, Селиврия, Цурулонъ, Атира и ги изклъдвали.

Слѣдъ туй избрали смѣсени депутатии отъ българи и гърци извѣсни градъ на Тракия, които изпратили до Калояна, когото молили да дойде и ги освободи отъ властта на латините.

Робертъ де Клари въ своята „De la conquest de Constantinople, Paris CLIX, 132“ каза, че Павликиниетъ въ Пловдивъ, които били болнишество отъ жителите на града, се прѣдадли на Калояна Български Царь, комуто прѣдади тайно ключовете на града и го повикали за това като да гѣхтъ царь. (1205).

Бурята, прѣдѣвѣщана на Балдуина и Дандоло отъ Папата, напликала. Тѣ се омотали въ гръцките прѣмки. Наказанието идъло.

Прѣзъ февруари 1205 г. едно общо възвание пламнало почти изъ цѣла Тракия.

Разпръснатиѣ на малки гарнизони латини, били избити. Гърци, които до скоро посрѣдъца латините като освободители, се присъединили съ Българите.

Въ началото на мѣсецъ Април 1205 год. Българите и Гърците въ Демотика, като издебнали момента, когато латините били ангажирани въ Сирія, нападнали и изхлъпали франкския гарнизонъ въ града, поради което гарнизонъ въ Одринъ като чуль за приближаването на Калояновите пѣтици, изпразнилъ града и заминнал да се присъедини къмъ армията на Стария Дандоло и Балдуина Фландръски, императоръ на Латинската държава, на която Цариградъ билъ вече столица.

По случај Георгий Акрополитъ пише:

„Ромейтъ помолиха царь Иоанна за да се съедини съ тѣхъ и изгони Латините. А той, Иоанъ, се охотно съгласилъ и призвалъ съ себе си Скитите.“

„И рѣшилъ той, Иоанъ, царя на Българите, да употреби спрямо латините скитски начинъ за водене на война. Италиянците обикновено водятъ бой на конъ, тежко въоружени отъ глава до нозъ и пореди това, въ свойте нападения на неприятеля сѫ изненадвали посѣдните — винаги медленни и слабоподвижни.

Жофров де Вилхардуен въ своята книга „Conquête de Constantinople“ ето какво казва по случай поканата, отправена до Калоян от Гърци:

„Тѣ изпратиха секретни делегати отъ всички Тракийски градове до Калоян, който бѣше царь на Влахия и България, бѣше воювал срѣтъ тѣхъ и воюваше постоянно. Впрочемъ тѣ не бѣха отстали върломостта отъ сърцата си.

„И тѣ му обявиха, че ще го направяват императоръ, че тѣ ще му се покорятъ всички, като му се заклеха, че ще да го поддържатъ като тѣхънъ господарь*).

IV. Битката прѣдъ Одринъ.

Начело на една 18,000-дна армия, съ прибавениетъ 8000 Венецианци на Хенрихъ Дандоло — Балдуинъ се отправилъ за Одринъ, въ който Гърци и Българи до 100,000 души се били затворили. Съ тази 25 хилядна армия Балдуинъ съ зе да обсади Одринъ, когато се научи, че Калоянъ, или Иоанисицъ, начало на една 30 хилядна армия отъ Българи, власи и кумани, идеше да освободи Одринъ отъ обсадата на Латинитъ. Силите на двѣтъ армии, разположени на два километра една отъ друга, бѣха почти равни. Подмасени отъ кавалерията на Калоянъ, съставена отъ ловки и легкоподвижни конници — кумани, латинитъ се увѣлъки подиръ тактическо едно отстъжение на тази кавалерия и въвълчени въ Арденския долини край с. Франга, на 5 километра отъ Одринъ, били забиколени и избити отъ Българитъ.

Самъ Балдуинъ дълго време се борилъ съ своята широка бранда противъ българитъ, който го обкръжили като оси. Най-сетне, раненъ на двѣ места, той билъ заловенъ живъ и отвѣденъ въ пленъ при Калоянъ. Тамъ едва той скърбиль, за гдѣто отказалъ на Калояновото предложение за миръ**).

Между прѣврти рицари, паднали въ това сражение, гдѣто Българитъ съ послужили съ своята тактика, нарѣчена „траншь-шхектъ“ — два удара — можемъ да споменемъ:

*) Ils prirent des messagers secr t ment de toutes les cit s du pays et les envoy r ent   Johannis, qui  tait roi de Blaue et de Bogrie, qui avait fait la guerre contre eux et le faisai touj rs. Les grecs n'avaient pas rej t  la felonie hors de leurs coeurs...

— E ils lui mand rent, qu'ils le feraient empereur et qu'ils se rendraient tous et puis — lui jurerent de lui obeir comme   leur seigneur*.

**) Въ врѣме на своите прѣговори съ латинитъ, прѣзъ 13 априлъ 1205 г., царь Калоянъ поканилъ на гости до Одринския лагеръ единъ отъ най-добрите латински рицари, Pierre de Brasieus, приуажденъ отъ трима други рицари. Брасио се явилъ на отлични конъ, снареденъ по рицарски, цѣлъ въ бѣла броня — въ българския станъ, гдѣто бились редувно прѣть и угостенъ отъ самия Калоянъ и болярите край него. Въ разговора съ Латинитъ Българитъ изказвали очудване отъ кавалерийството на латинитъ и се чудили: какво ги е заставило да си напустятъ земята и да дойдатъ въ една толкова далечна авантюра! —

Конть де Бло, падналъ първи; Етиенъ, Конть де Перш, Рено де Монтирай, Матио де Валмуть, Робър де Консой, — смъртно ранени, останали на бойното поле.

Самъ Балдуинъ, окованъ въ желѣза, провѣденъ прѣзъ Одринъ, бѣль отведенъ и затворенъ въ Търновската крѣстъ.

Три хиляди рицари, облѣчени въ блѣскава броня, легнали за винаги на полесражението.

Относително Одринската битка Вилхардуенъ пише:

„И пристигна императора до Одринъ и видѣ хоругвите на Иоанисицъ, царя на Власи и Богри, които хоругви се вѣха тамъ по кули и стѣнѣ. А града бѣше доста укрѣблъ и пъленъ съ хора. Но все пакъ го обсадиха съ твърдѣ малко войска.

„А това бѣше въ вторникъ 29 мартъ 1205 година на денъ на Врѣбница“)

На чело на войската бѣше императора Балдуинъ съ цѣлта на рицаритъ, а въ тила — стария Венец дожъ, който не виждаше нищо!).

„И като се появи ненадѣйно Иоанъ, царя на българитъ и Владисътъ, узна се, че той води освѣтъ Българитъ и Владисътъ — още и 14,000 команди, които не бѣха покръстени. (Вилхардуенъ „Conquete de Constantinople“).

Графъ Балдуинъ изпратилъ Етиена де Першъ, конть Луи де Бло и Рене де Монтирай да направятъ фуражировка въ околността на Певтия, отъ гдѣто отвѣлки доста добитъкъ.

Сблъскването почнало слѣдъ 13 априлъ, когато посланиците на Калоянъ били върнати отъ Балдуина, отказващи се да сключи миръ съ него. Калоянъ, който ималъ лагеръ си на 5 левги отъ латинитъ, пратилъ куманици да вдигнатъ алвара около латинския лагеръ и да се разбѣгатъ. Латинитъ ги подгонили и гонили два километра, но като били обкръжени и избити достатъчно, върнали се.

— Ба! Отвърнала Петъръ Брасо. Та нима вие не знаете какъ великиятъ градъ Троя нѣкога е билъ разрушенъ отъ върломостта на Гърци? Троя е нашето старо отечество и ний се изваждамъ само да отмъжимъ на Гърци!

Българитъ изпратили любезноз и неврѣдимъ този гонителъ и отмъжителъ на тѣхните исконни врагове. Но предложението на Калоянъ за съюзъ били отблъснати. Отъ токъ разказъ мимоходомъ идемъ да потвърдимъ, че въ XII в. още бѣ живъ спомена у Келтолатинския народи, особено у старите Фриги — Фръзи, или Франки, че Троя е била първото имъ отечество.

Това сѫщото предѣзие за произхода на всички Келти е било дало, навѣро, поводъ на царь Калоянъ, произходящъ отъ старата Асенъовска династия на Бългеритъ, идущи отъ Болгъръ, Троя, Кенасъ, Слава, Свания, Борусия — въ България и ето защо той се изважда за князъ отъ стара кръвъ, сродна на другите владѣщи домове.

*) Et vinrent devant Andrinople et vinrent les gonfalons de Johannis — le roi de Blaue et de Bogrie sur les murs et sur les tours (g. de Willehardouin „La conquete de Constantinople etc...“

1) Et il ne voyait goutte...

Държал се важенъ воененъ съвѣтъ, въ който се решило да се не уличаватъ, да и атакуватъ съмнката.

На 14 април латини¹ отслукили божествена служба и на съдели да обѣдватъ, когато отъ българския лагер се задала една оглушителна вакарма. Българите нападнати и дошли дори до самия имъ папионисъ на службата. Дало се набързо аларма за бой и рицарите се наредили въ гъстъ строй за атака. Отбива на атаките траялъ почти цѣлъ денъ. „Конът Луи де Блоу излѣзе първи съ своя корпуса пробива линията на куманинъ, подгонва ги и ги гони съзли да вървятъ. Но тукъ бѣхашвът се връща заседи съ много българи и почва се бой, и вой, и смърт. Нашитъ (les croisés) се разбѣгаха. Луи, раненъ на дѣтъ мѣста, се бранеше юнашки и много съвѣтъ повали. Като видѣ императора, че такъвъ храбъръ рицаръ погина, изоставенъ на свои сили, пристигна и нова съвѣтъ... И много съвѣтъ падна. Тукъ бѣха Рено де Монтмийр, братъ на лука Неверь, Валинкуръ, Готие ди Ньойи и много други, щаста на Нормандия...

„Смрачаваше се. Луи де Блоу бѣ плътенъ и добутъ въ императора Балдуинъ плътенъ, турентъ въ окови и прѣведенъ въ Одринъ, отъ дѣто бѣ изпратенъ въ Тринаца.

V. Оттеглянието.

„Жефроа де Шампань, който вардеше една отъ одринските крѣпости порти, присъщите дезертърът и съ молби и заплашвания ги застави да се наредятъ въ боевъ редъ въ лагера. Вещнага слѣдъ това подъ прѣдседателството на Венецъ, докън Дандоло, се образува воененъ съвѣтъ. Отстъплението, което се обръна въ бѣгство, биде прѣшено. Начело на кръстоносците при това отстъжение бѣ поставенъ слѣпия докън Дандоло!“

„Ний бѣхме разбити²) и се отеглихме подъ прикритието на нощта.“

Акрополът по случая описва тактиката, съ която тѣ за блудили бѣгърът, като запалили голѣми огньове и маскирали около тѣхъ да се вижда, че войската стоятъ...

„А цѣлата земя оставилъ и владѣше я Иоханнесъ, царя на Богрите.“

Куманинъ припуска слѣдъ настъ дори до Цариградъ.

Слѣдъ тая побѣда Калоянъ завзелъ градовете Дайнъ, Панедоръ, Чорлу и др. на които жителите³ отвѣль въ плѣнъ.

VI. Кѣмъ Солунъ и Сѣресь.

Покрай Егейските бѣгове Калоянъ потегли съ своята армия за Солунъ; но по пътя юто узналъ че Хюгъ де Колеми и Гюомъ д'Аръ (Виллемъ д'Арски) съ отрядъ кръстоносци заематъ Сѣресь, об-

¹) За Дандоло Вилкардеу⁴ казва: „et il ne voyait goutte, — а той не виждаше нищо“.

²) „Nous fumes en deconfiture“.

³) „Et toute la terre l' etait a Johannis le roi de Blaquis et de Bogrie, qui la tenait“. (Conquête du pape par Willehardouin 230 — 250).

садилъ крѣпостта, поставилъ обсадните каменомѣтатели и мангонии машини (ses pierriers et ses mangoneaux) и нанесе такива пакости на крѣпостта, чо обсадните бѣха принудени да просятъ примирие и да се предѣдължатъ. Калоянъ приелъ рицарите съ голѣма почетъ първия денъ; но на третия, като узналъ за нови интриги на гръцки и латини, прѣдъложилъ имъ да си избератъ едно отъ тригът: да бѫдатъ изпратени въ Солунъ, въ Цариградъ, или въ Унгария — за да се върнатъ въ Франция и Италия.

Вилкардеу⁵ казва, че Калоянъ имъ дълъ дума да ги отведе до едно отъ тригът тия мѣста съ конетъ имъ, но не издѣржала обѣщанието си, защото...

Рицарите⁶ били отведенни до Унгария пѣши, наистина съ конетъ си, но на тѣхъ ъздили други...

Калоянъ дълъ заповѣдаше щото: който язикъ роптае, да замълчи заседи съ главата.

Въ тая обсада Пиеръ де Брасио бѣлъ раненъ съ камъкъ, твърдъ тежко, но оздравѣлъ.

Отъ Сѣръ Калоянъ минавъ край Струма, безъ да се отбива въ Солунъ, дѣто бѣлъ залостенъ маркизъ Бонифаций.

Прѣзъ Родопа Калоянъ се озовалъ въ Пловдивъ, отгдѣто получилъ писмо отъ Българите⁷ Павликани:

„Sire, chevauche devant Fineople, ou envoie ton armée; nous te rendrons toute la ville!“

„Господарю, шавинъ, — мрдни къмъ Пловдивъ, или прати своята армия: ние ще ти прѣдадемъ цѣлата градъ“

Българите⁸ Попеликани (Павликани).

Рене де Трите юто узналъ за тая постѣжка на Българите, избили мнозина отъ тѣхъ по доноса на гръцкия владика, а сажъ се оттеглилъ въ Станичиската крѣпость.

Като пристигналъ въ Пловдивъ и прѣвзелъ града, царъ Калоянъ бѣлъ ужасенъ отъ висящите избѣсени, или набити на колъ тѣла на своите вѣрни павликани (католики). За да отмѣти на гърци⁹ за тая подлостъ той избѣсилъ стотина души отъ най-видниятъ, между които на първо място — владиката. Другите изпратилъ въ плѣнъ.

VII. Кѣмъ Цариградъ.

На 31 януари 1206 година, Калоянъ, начело съ голѣма армия отъ Българи и Кумани, при крѣпостта Русса въ укасъ бой избили прѣвзелъ конетъ, а посѣлъ и саните кръстоносци. Цѣла нощъ бѣгали спасилъ се кръстоносци съ коне, и на сутринта на втори денъ се явили въ Родосто.

На 2 февруари с. година Калоянъ атакувалъ и прѣвзелъ съ пристѣпъ Аркадиополъ. Бегъ¹⁰ де Франзуръ — начальникъ на войските — билъ доведенъ прѣдъ Калоянъ, който дълъ заповѣда да му взематъ главата, за гдѣто е заблудилъ другите войници и побѣръкъ пъти имъ — отъ Иерусалимъ — въ Аркадиополъ.

Слѣдъ той пътъ прѣвзелъ Алпулу (Naples — Наполеъ) разрушилъ до основи.

При извѣстното, че Калоянъ завзелъ Клполу, Венецианците въ Цариградъ и Родосто – хора, коне, обози се нахвърляли въ корабите при такава паника, щото половината се изтъквали, избили и издавали въ морето, останалите живи – развили платната и напуснали Златния Рогъ и Синята Мармира.

„Другите драгари отъ Фландрия, които имаха коне, и не настъпиха място въ корабите, се отправиха пѣши обратно за отечеството си.

— Ah! Come se fut un grand dommage! завършва Вилхардуен тая глава отъ своята одисея (Willehardouin „Conquête de Constantinople page 249)

Калоянъ достигналъ до Анастасиевата стѣна, разрушилъ всички гръколатински крѣости, въздигнати противъ него, а отяните противници отвѣтиха въ плѣнъ.

На връщание Калоянъ се спрѣъль въ крѣостните Rodestnik и Ferem, или Фремъ (Ефремъ до Миникъ и Родопникъ).

VIII. Папата и IV-ий Кръстоносенъ походъ.

Инокентий III при извѣстното, че кръстоносците сѫ завзели Зара на Далматинския брѣгъ, ги отложча отъ църквата.

Прѣз декемврий 1204 година, когато вече Балдуинъ бѣше императоръ Цариградски, единъ корабъ отъ Сень Жанъ Д'Акръ донесе мѣртвото тѣло на жена му – Мария Шампанска.

На 14 Април 1205 г. той падна въ плѣнъ у Калояна. А въ юни 1206 г. въ отговоръ на молбата на Инокентий III да освободи Балдуина, своя братъ по Христоса, Калоянъ отговоря, че това е въ неговата зависимост, защото Балдуинъ билъ намѣренъ умръл въ затвора си. Разни басни и фантастични слухове се прѣскака по случай сѫдбата на Балдуина. Споредъ единъ, той избѣгъл отъ затвора – въ Сирия, гдѣто е живѣлъ още 14 години. Споредъ друга – една версия, той е сполучилъ да възбуди въ сърдцето на Клониновата жена, куманка, пламенна любовъ. Узнайъ за това отъ придворните слуги въ Царевецъ, Калоянъ, който починалъ живо още последствията отъ свободата, дадена на плѣнника Севастократора Исаака, взелъ мѣрки оврѣме, за да не изпита участята на брата си Иоанъ Асенъ. Въ това му рѣшеніе го подкрепиля неговия сродникъ Князъ Белота (Бѣлгунт) и патриархъ Василий. Балдуинъ билъ осъденъ на гладна смърт и съдѣдъ нѣколко дена починалъ, споредъ Търновското прѣдание, въ затворническата кула на днешният Хисаръ подъ Царевецъ, до рѣката Янтра*.

* Басната на Алберикусъ за драматичната любовъ на Калояновата жена – куманка – съ плѣнението на Балдуинъ и нововѣковните писки, споредъ които Балдуинъ е билъ хвърленъ съ отсѣчени рѣжи и нозѣ въ единъ трапъ, гдѣто го изкъзвали птиците небесни, нѣматъ потвърждение въ историята и сѫ една отъ обикновенитѣ гръцки клевети.

IX. Папата моли за Балдуина Фландрски. До Калояна – Царя на Българи и Власи.

Прѣсвѣтлий и пр.

„Понеже сте приели отъ нась чрѣзъ легата на Апостолското Сѣдалище корона и военно знаме, тѣй че твоето царство е по-особенъ начинъ царство и на блаженія Петъръ искаемъ да прѣвидимъ да биде освободена твоята империя отъ нашествието на врагове, отъ дѣто и да идатъ тѣ, за да се радвашъ на миръ и тишина.

„Нека бѫде известно на тебъ, о, най-възлюбленый сине, че ще пристигне многобройна войска отъ западъ въ Гърция, освѧти онзи, която е вече на мѣстото.

„Нашъ дълъгъ е за това да прѣвидимъ запазването на твоето царство, за това колкото по-скоро можешъ сключи миръ съ Латиниѣ, да не би отъ една страна да те нападнатъ Унгарциѣ, отъ друга – Латиниѣ, и ти не би можалъ да устоишъ не двафронтови напада. По тѣзи именно съобразженія те увѣщавамъ съ искренна вѣра да се възхновишъ отъ желаніето за сключване единъ миръ съ Латиниѣ, като използува Ваша Сѣгѣтства за тая цѣль, като посрѣдникъ Балдуина, когото държите въ плѣнъ у Васъ. Понеже ние заповѣддамъ по апостолското начало на Хенрика Монфератски, брата на Балдуина, който идѣ съ голѣма войска, противъ Васъ, да сключи съ Васъ миръ чрѣзъ Балдуина, да те оставяте напълно свободенъ и прѣкарятъ всѣко дразненіе противъ тебѣ. (Baluze i Gesta p. 69 № CVII Migne t. 215 р. 705 № 125)

XVII Съ особено послание Папата увѣщава Хенриха – брата Балдуиновъ – да сключи миръ съ неговия „възлюбленъ синъ Калоянъ“. (M. T. 215 р. 710 № 132). Вижъ приложение № XVIII.

X. Калоянъ за своите права.

На тѣзи постѣпѣнки на Папата Калоянъ отговаря саморежично съ най-литературенъ студирани гръцки язикъ, като казва, че щомъ чуялъ за падането на Цариградъ (1203) той изпратилъ легати и послания до Латиниѣ, като имъ казалъ, че желаетъ да живѣе въ миръ съ тѣхъ; но че тѣ му отговорили по единъ много надмѣнъ начинъ, какво само тогава би имало миръ между Латиниѣ и Калоянъ, когато той имъ повърне всички онзи земи, които сѫ били владѣни отъ Цариградъ, градъ, когото тѣ прѣвзеха съ насилие . . .

„Азъ съмъ по-правъ като защищавамъ бащиното си огнище, отоколкото тѣ съ Цариградъ, когото прѣвзеха и задържаха. Но понеже азъ съмъ прѣвзелъ онзи земи, които нашишъ баши скъ притехавали нѣга, а тѣ – прѣвзеха Цариградъ, който не е билъ никога тѣхънъ. Освѣтъ това, азъ – владѣи това не само по сила на побѣдитѣ си, но и въ сила на горкората, законно получена отъ Върховния Прѣвъсъщеникъ, когато онзи, които дързостно скъ се наричали Цариградски василевси, не скъ съмъ дързостъ узуратори на империята и короната.

„За това и империята съ по-голѣмо право принадлежи на мене, отъ колкото на василевси. По тѣзи буджидения, казва Калоянъ, азъ съ силно упование въ побѣдата се сражавамъ подъ нова знаме, което ми бѣ дадено отъ Свети Петъръ, отъ колкото вий, които носите фалшиви кръстове по гърдитѣ си.

„Принуденъ отъ Латинитѣ да се самозащищавамъ, Богъ ми дари неочекана победа, защото Той упорствува на горделивите, а на смирените дава своята благодать. Тия побѣди азъ знамъ, че дължа на особеното покровителство на блаженния Св. Петъръ“.

Касателно Балдуина, казва Калоянъ, азъ не съмъ вече въ състояние да освободя въпросната императоръ, тъй като „той е пластиль послѣдната дань на пластила“, доколѣ бъль още въ затвора. (Baluz I Gesta p. 69 № CVII).

Ницето Хониятъ, съвръменъ историкъ по онай епоха, ето какво пише за намѣрението на Латинитѣ да прѣземятъ България и си я поддѣлятъ:

По сѫщата причина Калоянъ като изпрати свои тѣ посланици и писменни послания до Латинитѣ, въ които говорише, че той желава да живѣе въ миръ съ тѣхъ, на посланиките му било казано, че на Калоянъ се не полага да говори като на царь съ свои равни, а като на слуга спрямо свои господари. Въ противънъ случай тѣ биха нахули съ оружие даже въ Мизия, понеже той чрѣзъ бунтъ като прѣзърълъ гърцитѣ и е отнелъ тая земя отъ тѣхъ — ромеитѣ, а тѣ — латинитѣ — ще я повърнатъ въ първото й положение“.

Сѫщото намѣрение на Кръстоносците откриватъ и посланията на папа Григорий IX до Балдуина II, въ които го упрѣвка за претенциите (прѣдявленията) изказани за смѣтка на територии, принадлежащи на България и въобще за цѣлата тая областъ, прѣдъ видъ на това, че нѣкога тя била всасана въ Цариградската империя, а за отнетите провинции и споровете по тѣхъ, нека всичко изпрати писменно до Святия прѣстолъ (Raynaldi a 1238 № 4).

XI. Гъръцкото вѣроломство.

Гърцитѣ, които прѣзъ 1205 апелираха и измолиха Калояновото застъпничество противъ кръстоносците латини, слѣдъ като се освободиха отъ опеката на послѣдните, замислили да изпъдятъ и Българитѣ изъ Тракия. И стана това, че гърцитѣ, които бѣха нарѣки български владѣтель на Иоанинци — Калоянъ, почнаха потайно да враждуватъ противъ него, да заговорничатъ, доклете Калоянъ заповѣти тѣхните ниши.

Латини и гърци възстановали прѣзъ 1205 година противъ Калоянъ когото вече гърцитѣ клеймели съ име Скило-Яни (Кучо Иванъ).

Но царя на Българитѣ и Власиѣтѣ като видѣлъ какъ гърцитѣ призоваватъ чужденеца въ вѣтршините работи на полуострова, отвърнали имъ съ сѫщата мѣрка и подпомогнатъ отъ куманите нанесъль такава сѣчъ надъ гърцитѣ въ редица сражения, чюто тѣ въ своята немощъ се оплакали на най-голѣмия си врагъ — папата.

XII. Послѣдно папско послание.

Въ 1207 година папата отправилъ на 24 май едно послание до Калояна, съ което ходатайствува прѣдъ него да сключи миръ съ латинитѣ.

„На вѣзлюбления нашъ синъ Калояна,
знаменитъ царь на Българитѣ.

„Понеже Богъ упорствува на горделивите, а на смирените дава благодать..., да деното тържество отъ Бога на тебе, ти не би трѣбвало да припинишъ на своята храбростъ. Освѣти това, ти като приписа тия побѣди на себе, не си отдалъ слава Богу!..

Доказателство за това е, че като изпратихме до тебе нашия нунций — легатъ до тебе съ мисия да те увѣщае да сключишъ миръ съ латинитѣ, които сѫ въ Цариградъ, ти не само че не си съ съгласъ на това, но още прие и изпрати нашия делегатъ такъ безпочно..., че не е достойно за церското ти достоинство.

„При все, че слѣдъ казаната побѣда си се възгордѣлъ въ своята душа прѣмънъ, но тъй като ти ни си прѣмънъ милъ въ Христѣ и те любимъ съ искрена любовъ въ негово име, ние приемемъ твоя пратеникъ и твоите послания съ голѣмо благоволение и за всичко, което казвашъ въ казанитѣ послания, си вземахме най-внимателни бѣлѣжи.

„И наистина, като разбрахме, че си желалъ отдавна да изпратишъ твоите делегати до настъ и не си могълъ, защото унгарския краля не ти е давалъ пропускъ, нито пътъ венецианецътъ сѫти позволили да ги изпратиша прѣзъ Дурацо, ние заповѣдяхме писмено на унгарския краълъ, нашъ вѣзлюбленъ синъ, да дава свободънъ и гарантиранъ пропускъ на твоите делегати да минаватъ прѣзъ негово царство. Сѫщо заповѣдяхме и на Венецианския Дожъ — да дава свободънъ пропускъ прѣзъ Дурацо. Като имамъ прѣдъ видъ твоята набожностъ и привързаностъ къмъ Светия Прѣстолъ и че си рѣшилъ да постоянствиашъ въ това, че ако би се явила нужда, ти си готовъ и глагала си да положишъ за настъ (carpit exortipes pro eadem) ние поръжавамъ Ваше величество на Господа и благодаримъ на Онзи, който е дарителъ на всички блага, че въ своето милосърдие ти е вѣзънивъ това рѣшението. Увѣзвавамъ и призовавамъ о Господѣ Ваша Царска Сѣбѣтъ и чрѣзъ апостолския послания повелявамъ да сключишъ миръ, или примирие съ нашия синъ въ Христѣ — Хенрика, Цариградски знаменитъ императоръ и съ другите латини, които прѣбиватъ въ империята на Романия (източната Р. Империя) и това да биде приложено въ изпълнение. Относително въпросъ: да изпратимъ нашъ делегатъ (нунций) като видимъ, че това ще бѫде отъ полза, че се стараемъ да го извършимъ, както ще ни вѣзъхови Господъ отъ горѣ... Издадено осемъ дни прѣдъ Календитѣ на юни (24 май) прѣзъ десетата ни година (M. t. 215 p. 1162 № 65. Baluz II p. 35). Вижъ приложение № XXI.

Това послание, по всѣка вѣроятностъ не ще да е получено отъ Калоянъ, защото сѫщата година, при обсадата на Солунъ, той биде убитъ чрѣзъ заговора, въ които влязаше Манастрасъ, жена му и др. нѣкои отъ боляритѣ-гъркофили.

ГЛАВА XV.

I. Пояснение на епохата от 1203—1207. Смъртта на Калояна предъ Солунъ.

Както видяхме от предидущите глави, следъ падането от същата на Иванко, Византийската империя се почувствува по-свободна въ свойте отношения спрямо България. Но осъвънъ на бойното поле, гърците имали успехъ и въ политиката.

Както по времето на Симонеа, поставени на тъсно, тъ се обрънаха до Маркаригъ (И туркесъ); както по времето на Бориса II, тъ се обрънаха до Сватослава, а постъ и до сина му Владимира, когото затъгаха съ един принцеса, така и сега, съ специално посoltство, тъ поклонили Волинския княз Романъ Мъстиславович да помогне на Византия. Романъ, когото днешни руски поетъ Купринъ обезсъмъти въ своята творение, въ същност не е бил съвънъ едно жалко орджие на Византия. Съ съборъ от юнаци атамани той нахлуле въ Молдавия и разбъръ съюзниците и възглавилъ Българи и Кумански племена.

Византия отдъхнала. Никита Хуниядъ въ славни дитирамби и съ тръпки прикрие възлъвъ неговата заслуга къмъ Християнството.

Калоянъ, обаче, даль да се разбере, че складата е вложила въ главата му достатъчъ ум за да пази на гърците върхомството.

Отъ предидущите глави ний видяхме, какъ той се разплъзна съ Гърци и Латини и какъ хитро маневрираше пореди липсата на Кумани и възли, които реди години отстъпуваха отъ редоветъ на него изѣтъ войски.

Той доведе разбитъ ний-сетиѣ до тамъ, че Ласкарий, императора на Никиев, съмъ да му предложи съюзъ противъ Латиния. И използва той по-очередно на Латинитъ противъ Ласкарий, ту Ласкарий противъ Латинитъ.

Отъ боювѣтъ, които води съ Гърци Латини между 1200 до 1207 заслужава да се забѣльзяще още: обсадата на Одринъ, презъ 1206 година; боя при Мосинополь 1207, обсадата на Демотика на два пъти и обсадата на Солунъ — 1207 година.

Поставенъ на тъсно, пореди разбитъ му възасали въ Македония, която тогава се наричала „Собственна България“, царьъ на Загорье, както се наричала тогава България задъ Хемуса — Калоянъ, въ правото си на български императоръ, изпратилъ въ опразнената отъ Иванко Смолянска областъ Иоанъ Спиридонакъ, който се обявилъ за деспотъ на Смоленско**). Поразенъ съ измама отъ Алексия Палеолога и Иоана Иконополита — Спиридонакъ избѣгалъ въ Загорье (България) при Калоянъ. Къмъ 1201 год. Калоянъ заедно съ Спиридонака завзелъ укрепените родопски градъ Констанца (не Костенецъ?)***).

Отъ тукъ той измѣняше маршрута и потеглюва, споредъ Никита, за Варна, която прѣвзелъ на страстната сѫбота. Слѣдъ като поразилъ

**) Смоленска областъ — днесни Банско, Неврокопъ, Мелникъ до старата Пелла. Своето име получила отъ смолата, боровия катранъ, който произвеждала и произвежда до наши дни.

***) Въ елинъ ръкописъ за похода на Фридрих Барбароса излиза, че тази паланка Константинъ е била нѣждѣ къмъ р. Клокотница.

Византийците при Варна, Калоянъ съзвърза миръ и се обръща къмъ Сърбия, дѣто Емерихъ Унгарски се мѫчила да се наложи чрѣзъ Вукана.

Тая война достатъчно ща биде описана въ настъпното издание. Атаканисъ, или Камишъ, нареченъ въ Гърция Камишъ, става въ послѣдствие отъ български пѣнникъ — войвода на Калояна.

II. Боя при Мосинополь — уговоренъ.

Прѣзъ юли 1207 година Бонифаций Монфератски се срѣшиналъ съ императоръ Хенриха въ Кипела, дѣто рѣшили да атакуватъ и се отбраняватъ задружно отъ Калояна.

III. Боя при Русса, или Русионъ (Кешантъ).

Констабла на Кръстоносните войски, като научилъ, че елинъ български разузнавателъ отрядъ билъ избитъ отъ едно латинско фуражирско отдѣление, на 30 януари 1206 година, направилъ излазъ отъ Русионъ и атакувалъ 7000 души отъ Кумани и Българи. Построени на четири ешапона, тъ приели атаката на Българите, но притиснати и избити силено, почнали отстъпление, като оставили отрядъ на Виленъ де Лоо. Захваналъ се ужасентъ бой и съвъчъ, ужасно ура оглушило въздуха. Коне и рицари вспълсили, падли по земята.

Остатъкъ отъ Лоо билъ отхвърленъ къмъ отряда на Андрей де Арбоасъ, а този — на свой редъ — до отряда на Конетабла де Танремонъ. Тия три отряда разбити, билъ отхвърленъ къмъ отряда на Шарль до Френъ. Сто и десетъ рицари паднали отъ главното командване, а загубите въ коне и хора, пѣхотинци — нѣмалъ четъ.

Този бой, споредъ Вилхардена, билъ по-страшенъ отъ ония при Одринъ въ 1205 година.

IV. Боя при Мосинополь.

Слѣдъ споразумѣнието между Хенриха и Бонифация, послѣдниятъ потегли къмъ морето за Солунъ.

Но при крѣпостта Мосинополь (дн. Алъ Юстъ Калеси) до Кумерчинъ (днеси Гюмюрджина) войските на Бонифаций били обградени отъ Българите, мнозина избити, а самъ Бонифаций Монфератски, тежко раненъ, билъ плененъ. Българи го отвлякоха главата му, слѣдъ като той умѣръ отъ кръвоизливане, и я поднесли на Калоянъ, който останалъ особено доволенъ отъ този тѣжънъ подигъ.

Това било на денъ на Благовѣщене 1207 година.

ГЛАВА XVI.

I. Обсадата на Солунъ.

† КАЛОЯНЪ.

Въ Солунъ билъ гвалдъ и сбиръ отъ рицари и байли около малолѣтния байль Димитрий, наследникъ на обезглавения Бонифаций.

Било общи трауръ и смятене. Солунското кралство било обезглавено. Маргарита Унгарска — вдовица за втори пътъ Нещастна съ

Исаакъ Ангела, когото детронираха и ослѣпиха, тя доживѣ да получи вѣстта за обезглавяването на втория си мажъ от своя зетъ — Калоянъ.

При това положение, спѣдъ споразумение съ Ласкариса, Калоянъ, начело на многобройна армия, потегли за Солунъ.

Иоанъ Хартофилакъ въ житието на Св. Димитрий Солунски етакъ описва обсадата на Солунъ и „поражението во сиѣ“ на царь Калоянъ:

„Когато се видиха Българите, надъ които тогава царуващие Иоанъ, или Иоаница, както по прозвище се нарика и до сега той, — Калоянъ — въркавше въпрѣки забраненето на всѣки разлада съ Гърциите. Като обикнови всичката Македония, като обиколи всички страни и не остави нито помень отъ: прибѫдища, които събра до самата основа, население — което пѣтъниѧ, вървава и го прави жители прибрѣжни на студения Дунавъ, — просто казано — тамъ дѣто се яви той — тамъ е и опустошението.“

„Устрои се той къмъ Солунската градъ съ неудъръкимо стремление.“

„Войската му — повече отъ пѣтъска на водите морски: отъ Българи, отъ дромати, отъ татари, отъ хазари, отъ Гърци, отъ алани, отъ руси и отъ всички плѣмъни на всички раси, които храни съверната страна. Хиляди стоглава, която най-добре би се нарибра многоглава, или стоглава телефонъ или сторжъ исполнитъ, или други нѣкакъ свирѣпи сѫщества. И наистина, имаше тук стрѣлци, слеменоноси, щитники, прашници, копиеносци и всички видове ополчение и всички родове войска.“

Най-напредъ върви войводата отъ неговото воинство Манастръ. Той бѣ най-воинствен и командуваше огромна армия, която бѣ разположена край рѣката Галика; но тамъ трѣвисти поля съ малко и за тоза той — царя на Българите, разбръталата си съ всички останали воинства въ Лагадина, което място не е далечъ отъ града и гдѣто има вода и трѣва да задоволяват много войска, много, голѣмо количество коле.“

„И така спущаше се воинства отъ рѣка Галика, отъ Лагадина, и този градъ — великия Солунъ, вѣнчаваш го съ укорния и нежелателенъ вѣнецъ на нуждата. Градът се обложи отъ всѣкѣдъ съ воинства. Полковете изпълниха въ чко наиздола. Хълмовете се изръзваваха, а земята долу се тресѣше отъ конското ринане и тежко въоръжение, а горѣ — конското цвилене се отразяваше въ екове подобни на гърмотвици, коя удре и влагат трепетъ въ сърцата на гражданинѣтъ. Нѣкакъ нисъла, че това е Ксерксъ, който противъ Египетъ води. Би казалъ човѣкъ, че това е Рапсакъ, отъ Асирия или Санхизъръ, съ своето безбройно воинство, воюващи и драмата противъ Иудеа. И щомъ прѣдания сгънъ загасне, отзадъ му новъ огньъ се възьмъни, или както еписано въ Боже-твенното писане: като пищещъ ракъ въ лицето му и като неузнаваемо поле задъ него. И щомъ като пристигна въ безисленото свое воинство този царь враждебенъ, отъ съвернѣтъ високи кълмове, отъ гдѣто цвѣти градъ се мигомъ обозрива, отъ тѣзи висоти наблюдаваш Калоянъ (Иоаници) величите и храбростта на зданиета и почтенитетъ църкви, за които разпиташе и се увѣдомяваше.“

„Когато видѣ черквата на великия Свети Димитрий, като разпита и като узна, че е черквата на мѫженика Димитрий, веднага слѣде отъ коня, поклони се и рече: „Святъ Димитри! Ако пѫвѣземъ този градъ, ще ти направя добъръ манастиръ!“ И изглеждаше, че не съ притворство произнесе той този свой обѣтъ.“

И скрои лукъвъ планъ противъ светлий градъ. Но Богъ, който разрушава плановете на язичниците, не утърди и тоя планъ, съ който искаше да разрушитъ градътъ на мѫженика и всички онѣзи жители, които би избѣгнали отъ острите на мечъ — да изели, и да повали градътъ до основание и да запустятъ голѣмътъ му блага, и по този начинъ прочутни и най-крайниятъ отъ градовете да обрѣте тъ почернѣло и безлюдно поле.“

„Но ти Димитрие, добъгъ мягчине, градохранителю (кастрофилаке) отечестволюбче, взлѣгътъ земничалниче (орх-стратиге) отъ Божието отплечене, посмѣ си на неговото безумие и на суетния му планъ си ругаше и изоставяше своето оружие противъ него. Въздържащъ се обаче, като ми даваше врѣме дено и нѣкакъ целомѣдрено се разкае и отстъпи отъ злобата и суетата, които бѣ наимисил.“

„Но той, напротивъ, като изпрати разузнавачи съ голѣма бързина около цвѣти градъ и като изброяваха всѣка кула и между тѣхъ всичките разстояния на сѣмѣнѣтъ: и всички зѣбки по тѣхъ, всична събра всичкото старчество (герони) — на събѣтъ и състави планъ за предстоящата бой; къмъ коя кула — кой полѣкъ и кое негово воинство ще пристъпятъ. И всичките полѣкъ, и дѣлъ възходни машини съ стълби да занесе. И всичките воинства единовременно съ се сражаватъ — да успѣятъ по лесно и по-удобно, бѣзъ ни най-малъкъ щучъ да спазятъ бранния законъ (закона за въднене война, който имаха Българите. Междунар. законъ. Авт.).

„И действително всичко щѣше да се изпълни споредъ плана. Кждѣ имаше тогава толкова хора, способни за бой противъ безчисленното множество въ воинства, ако великия нашъ кастрофилакъ и архистратигъ и добѣрѣпрѣдѣлникъ Димитрий съ своята сила не бѣ прѣдприетъ поиздѣтата толкова спасителна за града!“

„Слѣдъ като той, Иоаниций, царя на Българите, още отъ вечера устрои, и бронйтъ, и лжловетъ, и оджисто и всѣко друго пригответление и устройство, така че още се пукването на зората на Изтокъ да обкръжи градътъ, той самъ, на сънъ се отдава...“

По нататъкъ Хартофилаксъ дава полетъ на грѣшкото си въобразение за баснословното злодѣяние, което извѣшилъ съ. Димитрий, за да спаси грѣшната Солунъ отъ оногова, който го призовава и обѣщава да му въздигне великолѣпнъ монастыръ. Това изопачение на християнството намира своето опровержение въ историята. Калоянъ е билъ убитъ отъ човѣкъ, приличенъ на Манастръ, който веднага слѣдъ убийството на царя се прогласилъ за царь на Българите — фактъ, който намираме въ Погановски поменъкъ на царятъ¹⁾. Той царуваше всичко нѣколько дни и билъ убитъ съ камъни отъ разрѣзания народъ. Неговото място засъ

¹⁾ Георги Акрополитъ, който нарича Калоянъ — Скилоянъ, разказва една отъ обикновенитъ грѣци легенди, съ които изобилватъ тѣхните хроники: Будо-би съ Димитъръ самъ се явилъ и поразилъ Калоянъ съ копие, казвайки му: — Стой! Врѣме е да поставимъ прѣдѣлъ на честолюбивитъ претенции!¹⁾

Акрополитъ не назава защо съ Димитъръ е толкова занѣсънъ и дали и той е билъ занѣсенъ въ заговора съ Бориса и Невѣрната Кумника... Но фактъ е че не са. Димитъръ, въ Борисъ се оженялъ за жената на своя вуйчо.

Stacrius (изд. Бонъ на В. П. между които и Акрополитъ Георгис: Robert de Clary; Ramalikъ на Шаферика — оти. Биографията на Немания; у Алберика — тази легенда се приповеда по подобие на онакъ за Несторъ, водителя на славянитъ, обсѫдавши Солунъ.

сестриния синъ на Калояна — Бориљ слѣдъ една гражданска война, въ която Иоанъ Асен и Александър — двата сина на Иоана Асена I — братъ на Калояна — избѣгали въ Малорусия при Киевскиятъ князе. (Киевъ — старий Унинваръ — Унски градъ; Киу — Ключъ; основ. камънъ).

II. Печенеги, кумани, власи и Калоянъ.

Понеже прѣзъ X в. пътва биде покорена Източна България, или Мизия и Скития Минора, а западна България падна окончателно слѣдъ трикратните генерални битки прѣзъ 1014, 1017, 1041 и най-послѣ Елемър, васалъ Бѣлградски — прѣзъ 1071 година, то допуските е и логично заключението, че тая, западна България, въ която идеата за Българска държава е заварена оть историята въ VI в. и просъществувала по-късно — че тя не ще да е останала безучастна спрямо Търновското въстание прѣзъ 1185, и че частъ оть Асеновци не ще да си прощупатъ да използватъ високите бойни качества на шопите, населящи крѣпостите: Батъри, Батанъ, Цутрато, Перникъ, Стобъ, Босграда и Кула, или Кастра Мартена Урбъ.

Тия племена, нарѣчени оть Константина Парфирогенета „Патинаки“, подъ водителството на петима свои вождове се явяватъ на Дунава, когото минаватъ и се установяватъ въ „Maesia Mediterranea“ или Софийско и Кюстендилско. 1054 — 1061 — 1080.

Споредъ Парфирогенета Панциранаките били 7 племена: Иртиль, Цуръ, Гила, Куллай, Галмизът, Хопонъ, Цопонъ, а князеве на тѣзи племена били:

На темата Иртиль — Мещанъ.

На — . Цурта — Коулетъ, (Цурта, Цупра до дн. Царибродъ).

На — . Гила — Куркутантъ (Курлатанъ).

На — . Куллай — Паунъ (въ Кула — Castra Martena).

На — . Харовай — Кайдумъ,

На — . Талмать — Костанъ,

На — . Хопонъ — Гжизи, — Gâmsy (въ Гжмизградъ).

На — . Цопонъ — Батанъ (дн. Батановци до крѣпостта Босграда).

Името Батанъ (Шишко) е Келтийско. То ни напомва вохда на Келтийтъ Батанъ Атось, установенъ съ чистъ оть войските на Болга въ долината изъ Болгаръ Морава (Бронгосъ) въ 279 год., прѣди Христа — шефъ на Скордиските келти. Всички тия имена — до едно сѫ келтийски.

Въ общия нашъ трудъ ний даваме етимологическата разборъ на всѣко едно оть тия племена, вождове и селища — Батанъ, Батиль, Панзарево и пр.

Ведно съ професора В. Добруски ний сме съгласни, че тия племена сѫ неславянски, а чисто вендокелтийски. Прѣданието, че Боянъ е по-стара оть София, което лансира г. В. Добруски, е праводоподобно.

Шопите не сѫ придошли изново въ полуострова въ 1060 година, а сѫ племе келтоскийско, което изгонено оть Диоклетиана, се върза съ своятъ башини огнища, носейки името на Лидисъ, князъ на Кула въ V вѣкъ. По пътя, задъ Панония, то се е слѣдо съ Вендитъ. Визант. императоръ Парфирогенетъ казва, че на тѣхъ, най-послѣ, било позволено да се поселятъ между София и Нишъ (Сердика и Нисосъ).

Като знаемъ, обаче, какъ Византийците изолзваватъ истината, колато се касае до завръщането на една изгнана нация, както е случая съ Българийтъ прѣзъ IV и V в. при Теодоси, Анастасия и въ VI в. при Хераклий, случае съ върнатиетъ при императоръ Валентъ, тъвдѣ е ясно да се разбере, че Цопонитъ, Пънциранаките (конопенци) и други Скайски колъни не сѫ никои други, освѣтъ старите келто-български или Родопски, Оескуски, Моравски и др. племена, които императоръ Василий II прогони оть Тракия и Мизия — въ Панония около града Шопиана, или Сопиана, родното място на по-постъпниятъ императоръ Максимианъ, просто панонско селянче.

Като е така: можла ли е тая есенциално българска провинция да стои безучастни при едно общо българско въстание?

Шопите сѫ проче, келтийско племе, което изгонено оть Римляните, се засели въ Панония, Малорусия и Галиция, дѣто и дѣ днесъ думата шопъ (chope, shopé) е синонимъ на селянъ. Подъ водителството на duxes bulgarorum за които ни говори Георгий Прей, тѣ се отправятъ въ княжеството Almus, или Лотиското княжество около Кула, което заематъ отново, слѣдъ 10 вѣка и се поселяватъ до Стобъ и на западъ до Скопие — на съверъ — до Nissus, или Нишъ.

Въръдъ тѣзи чисто български племена, идущи оть Унгарвъръ и Панония, е билъ оставенъ като пѣтънинъ въ София младия Иоанисий, или Калоянъ въ 1188 година, отмѣна на жената на Иоанъ Асенъ.

Ремонтирането на църквата Св. София, която е била по-рано римска буза, а послѣ — римски храмъ, донасяните на иконата св. Димитър и освѣщаването на храма е дало поволя за голѣмата шопско въстание въ 1188 година, подъ водителството на Иоанъ ция, или Калоянъ. Въръщанието мощите на св. Иоанъ Рилски и полаганието имъ временно тукъ, въ тази църква — „Св. София“ — дало името на градъ, който оть тогава, вмѣсто Скайя Сердика, Сардика, Триадиция, Средецъ, почва да се нарича София.

Намѣренитъ саркофази на царствената двойка, прѣстена съ надпис „Витомиръ“ и епиграфъ съ този прѣзъ ясно говорятъ въ попза на твърденията на стария нашъ книжникъ Петко Р. Славейковъ.

Срѣди шопското това племе и до днесъ още се крѣпятъ прѣданието за царь Калоянъ, прѣднинето за иконата „св. Димитъръ“, избѣгавши оть Солунъ, тукъ е по-живо; а най-паче — че туха не е било въпросъ за храмъ св. Димитъръ, а за иконата. Чудотворната икона на този сваeteцъ, въ когото българите много вѣрвали.

Срѣди Софийските българи — дори до Троянъ и Ихтиманъ до освобождението се бѣ запазилъ деньъ на това въстание, които се празновалъ съ голѣмо тѣръство — на денът на „Св. София“ въ който денъ населението отъ цѣлата околнностъ се стичало въ града.

Името на царь Калоянъ не е нигдѣ тъй живо, както срѣди шопите и южното Родопско и Страндженско население. Имена Калояновци сѫ запазени само въ Тракия. Калояновъ връхъ има задъ Борушица. Църква съ изображение на царь Калоянъ е запазена въ Бояна — до София.

Albergicus, който дава единъ по-романтиченъ жанръ на печалната сѫдба на Балдуина Фландърски, казва, че жената на Иоана, — една, куманка, се опитала да изкуси неговото цѣломождие, защото била

плънена от негозата стройна външност и високия му станът. Отблъсната, тя го наклъвеше и Калоянъ го погубил същества смърть.

Възката тая басня води своето начало от клъвешите, които гърците отпослед пушаха срещу Скило-Яни... Тъй не се посещавали да му пристапиш Крумовия обличай да си послужи същера на убийния свой противник.

Albericus каза, че една Бургундка, на връщане от Божий гроб (по пътя *via Singidunum* — сир. Бълградъ — София) намерила трупа на Балдуина и го тържествено погребала. Богът, който възлюбил благородството на Балдуина и издръжливостта му предъ женски изкушения, освятил неговите гълъбни останки, които почнали да правят чудеса. И народа отъ околността почнали да се стичат за исцеление.

В *Лиларден*, като описва озовождението на обеднените кръстносци в Станимака, каза, че Рене де Трить узнал, че Балдуинъ, който бил възлът у Калоянъ, починали във тъмницата. Това събитие остава покрито въ мракъ. Въз скъжото слабо осветление стон и появленето на нозъ един претендентъ въ Македония, български князъ *Шишманъ*, намѣстникъ на Калоянъ въ Простъръ, който на своя глава, слѣд като бил изгоненъ отъ този градъ, нападнал и обсадил Солунъ, гдѣто била Маргарита, владица на Бонифация и регентка на Димитрий. Предполага се, че този Шишманъ е нѣкой отъ внуците на Самуила, чийто баща се наричала Никола Шишманъ. Отъ този родъ отпослъ се явява Иоанъ Алекандър и синъ му Иоанъ Шишманъ, който носи това келтийско име *Shishman*¹⁾ — Шишманъ — Свѣтъль човѣкъ, *Albericus, Villehardouin Geofroa* — „La conquête de Constantinople; Valencienne съ прибавените манускрипти; „De Kalojannis rei scriptores“; „De Bouillon d'Avenses“ и пр.

III. Борилъ и Асеновци.

Изглежда, че Куманската не е дала наследници на единъ отъ най-достойнѣт и най „измененѣт“ царь на България, както го нарича папа Инонентъ.

Но Иоанъ Асенъ, или Теодоръ, старий братъ ($\dagger$ 1196), оставилъ двама синове: Иоанъ Асенъ II и Александъръ. Гърция отъ тѣхъ веднага съ възкарването на братовчеда си узуратора Борила, забѣгнала въ страната на русите (Г. Акрополит стр. 38 р. п.) и като приживѣла тамъ дълго време, събрали нѣколко дружини руски войска и почнали да търсятъ своето башинично наследство.

Встѫпилъ въ борба съ Борила, както ще видимъ по-нататъкъ, Иоанъ Асенъ слѣдъ седемдесетна обсада на Търново, го плѣнъ и ослѣпъ, като завлѣзъ доста обширната България по новое време.

Прѣди поражението си при Червена, или Кричемонъ, днешният Кримичъ, Борилъ се пригответъ и въ 1211 година ний го намирали да върди изпълната на латинъ *Хенрика* при Русса, градъ находящъ се

¹⁾ Въ лѣтописите на кръстоносците, както и въ зантийцитѣ това име се срѣща — у първите *Chusmen* (Чуузменъ — келт. — избрънъ човѣкъ) у гърците Чузменосъ.

на мястото на днешния Кешанъ. На този пътъ се очаквало да мине той при връшането си отъ Солунъ за Цариградъ; впрочемъ Борилъ билъ заставенъ да отложи, защото гърците предупрѣдили латините. Въ сълѣдующата година той билъ разбитъ отъ кръстоносците съ помощта на Слава.

Въ 1213 година ний викдале Борилъ и Хенрика посватени, благодарение посрѣдничеството на папата, който ималъ голъмо влияние приъдъ Борила. Алберикъ съ споменава за изпращането на кардиналъ делегатъ отъ Римъ слѣдъ съюза съ императоръ. Хенрика едно за да го подзвари отъ папата и второ — за да му честити за очистването на България отъ ересите съ свикването на събора противъ богомилии¹.

Въ слѣдующите години ний викдале България на Борила и на деспота Слава — като съюзники въ войната на латинъ противъ Стефанъ Неманя. Троеглавата армия доходжа до Нишъ, гдѣто, били принудени да прѣстановятъ похода поради намѣста на маджарския кръзъ Андреа.

За да го спечели на своя страна Хенрика му дадъ по-рано за жена една отъ своятъ плѣненици отъ Иоланда и Конти д' Осовъръ, втора дата на Ласкарастра (?), а трета на кръзъ Иоанъ. Инонентъ прѣдъ Борила имаше двама: Иоанъ — Калоянъ — царь български и Иоанъ — кръзъ нерусалимски. Ласкарастра е навѣрно погрѣшка, защото Ласкараски е името на Никейския гръцки императоръ, който дѣйствително се посвати съ Хенрика; но окончанието Страсъ много напомня Стрезъ, който и безъ това водеше 4 жени и спорѣдъ Ст. Неманя бѣлъ убить отъ ангелъ господенъ, слѣдъ като отблъсналъ молбата на св. Сава да не види рѣка противъ „брѣзка Сърбия“...

Слѣдъ смъртта на Калоянъ българското царство било раздрусано въ своятъ основи.

Латинската империя, която той привелъ въ пълно безсилie, била една сънка срѣчу прѣматата свои врагове.

ГЛАВА XVII.

I. Никейския императоръ, епирския деспотъ и Българската царъ.

Доклѣто ний опасъзъ за ней била Калоянъ, Бонифаций Монфератски едва смогъзъ да удръжи своята корона и своята жена — Мария-Рита, владица на Исаакъ Ангела. Слѣдъ смъртта на Калоянъ и позлатението за царъ на личността като Борила, който завлявалъ една империя чѣзъ б зместето на една невѣрна жена — за Латинъ прѣстапала опасността отъ Сѣверъ.

Епирския деспотъ оставалъ ней-опасъзъ претендентъ не само на Бизантинъ, но и на България, чиято князия водиши. По този начинъ самъ по себе си се усмишила необходиността: да се подържи български царь противъ Епирския деспотъ и Никейския императоръ.

Боронихъ на Императора Хенрика — братовчедъ на Балдуина — го посрѣднивали да тури основа на едно по-дълго приятелство съ България, чѣзъ единъ бракъ съ дъщерята на Асенъ — Мария — която се спасвала съ своята пословинна хубостъ.

Положението на Борила било таково, че за него това посвѣтване съ Латинъ го обдавало отъ пръвата на пълното подчинение, благодарение на неговите собственни грѣшки.

Както е известно Бориљъ, следът смъртта на Калояна, поискаш, по примера на вуйко си, да продължи войната съ Латиницъ. За тази цел той заключил съюз съ Византийския императоръ Ласкарисъ. При Вереа на 31 юли 1207 година, той съ 38 хилядници си армия, побийдил надъ Латиницъ, но бил окончателно поражен отъ 18 хиляди кръстоносци при Пловдивъ, подъ начаството на маршала Жераръ де Стремъ, сродника на Рене Третски.

Отъ тамъ побъдоносната Латинска войска се отправила за владѣната на другия отцѣникъ — деспота Славъ, когото срѣщали при Кричимъ. Повелителя на Родопската област се видѣлъ принуденъ тоже да проси миръ, явилъ се лично въ лагера на франките, цѣнуналъ ржата на императора, следъ което билъ признатъ за васалъ, като му обѣщали даже титлата *dux* на „Grande Blaue“ — Князъ на Велика Влахия. Къмъ края на същата година Славъ постигъ императора въ Цариградъ и се оженилъ за незаконната му дъщеря.

Лѣтописците на Кръстоносците, начело съ Вилхардуена не се скъплятъ въ епитети за Бориљъ.

Така на едно място Willehardiun го нарича: „Burile le traître, qui se faisait empereur contre Dieu et contre raison — Бориљъ, прѣдателя, който се възвѣде въ императоръ противъ Бога и противъ разума“.

Печатъ на Иван Асенъ

Печатъ на Бориљъ

Извадени отъ статията за Византийски печати т. с. 815 отъ Сб. М. Н. П. на В. Добруски. И двата тия печати съ митнически търговски пломби, съ каквото, както знаемъ, още отъ времето на Кормеса и Кардамусъ се скрепяваха търговските бали.

Първия е напървън въ Цариградъ, а втория — въ с. Бѣлотинци — въ едно градище. Вѣроятно е, че постъдни, Бѣлотинци печатъ, да е билъ тюремно клеймо, или осагатъкъ отъ нѣкоя грамота, на която не се е слѣдалъ „златопечатленное слово“, съ каквото съ удостовъзни важните царски гра оти.

И двата тия печати се съхраняватъ въ Народния Музей.

II. Първата победа на Бориљъ.

„Императора Хенрихъ слѣдъ петдесетницата въ юни 1207 год. потегли отъ Царградъ противъ Бориљъ, където на Богрите, защото му биде донесено, че Богри и Кумани нахлули пакъ въ империята... и пр.

„Но като дойде до Одринъ императора узна, че има елинъ човѣкъ въ Богрия, на име Ескласъ (Славъ), който бѣше въ война съ Бурила, макаръ да бѣ неговъ племенникъ, защото този Буриль му бѣ въ земята съ измама“ (с. 309). И рѣшило се да се атакува Буриль съ помощта на Калояна.

Императора Хенрихъ, начало на своятъ барони прѣзъ Одринъ потегли и се спрѣлъ въ Верса (Вереа — Ст. Загора), търсейки да отъмъти Борилю заради брата си Балдунинъ, който биле убитъ отъ вуйчото на Бурила — Калояна.

Кръстоносците, добре изморени, пристали въ Ст. Загора, но на сутринта изнадѣзби Бытаритъ начало съ Бурила ги нападнали и разбили, като пленни мноzilla отъ тѣхъ, между които рицаря Леноръ, когото императоръ съ рисъкъ на живота си спасилъ.

„Ако нашиятъ хоръ отъ Франция и Фланандия бѣха всички въ Вереса заедно и ако Богъ не ни бѣ изоставилъ, Буриль не бы можалъ да ни направи това зло, което ни нанесе“, казва авторъ (*ibid. Conquête etc. p. 310—11*).

Слѣдъ тая деконфигтура (deconfiture — разбиване, „сучуване на фасона“), императоръ Хенрихъ потегли за Пловдивъ, гдѣ починалъ да фуражира срѣди неприятеля. Кръстоносците отвлачали стадата на Срѣдногорци и Родопчани, довърени на Слава.

Прѣдупрѣдомънъ за това Буриль се явилъ съ една армия отъ 1600 души, която скоро се увеличила до 30,000 отъ околните селяни. Битката се развила въ една красива долина подъ подножието на Родопа, гдѣ Бытаритъ биле разсѣяни благодарение помощта на гърдитъ и хората на Слава.

Willhehardouin казва: „Les troupes de Burile de Borguerie portaient des glaives vertes avec de longs fers de Bohême; ici les glaives sont bien encoré de lances, pas des épées. — Войските на Бориля — царя на Боргерия носяха зелени копия (съ брадви отъ страни) Бокемски, или Моравски типъ. Тѣзи глеви сѫ по-скоро копия, а не сабли. р. 476.

Историка Lebeau въ „Hist. de Bas empire“ по случай тоя походъ на Хенрихъ пише:

„Императора намѣри града Вереса празънъ отъ жители и пъленъ съ храна. На единъ денъ пѣхъ отъ Вереса до Пловдивъ той прѣвзе паланката Близмо (Blisme) — нѣдѣле къмъ Чирпанъ. Слѣдъ туй, като покори всички градове по своя пѣхъ, той се върна и разруши минералните бани въ Термесь (до Айтосъ).

Краль Стефанъ въ биографията на баща му — Стефанъ Неманя I наречи Бориля — „мъжчина, на чието душа е много приятно да пролива кръвта на своя родъ; той е омъртвилъ безсрѣтно число хора, като че гори отъ желание да оничтохи земята и морето!“.

¹⁾ На 11 юли 1216 година умрѣлъ латински императоръ Хенрихъ, зета на Бориля, (царя на България). Сървьменните латински лѣтописи единогласно подозиратъ че императоръ да е билъ отровенъ отъ българската принцеса, дъщерята на Иоанъ, която сподѣляла прѣстола.

Законния наследникъ на прѣстола Иоанъ Асенъ II, който къмъ 1208 година, слѣдъ смъртта на Калояна и възъзванието на Бориля бѣ забѣгалъ къмъ Киевъ при руските князе отъ дома на украинско-галицкиятъ Романовичи, съ нѣколко дружини, или друнги отъ руси се завръщалъ въ България и обсадилъ ненадѣйно града Търново, когото държалъ седемъ мѣсяци обсаденъ (1216 година).

и също в Болград на 2 август 1207 година.

След като паднала крепостта на Търновското царство, която била до този момент във владение на българския княз, поклоних се на императора и изпратихъмът съмъ единът — Генсиландър, азъ съмъ единът княз на България, а всичко, сребъръ, злато и други скъпоценности твои това, благородството мое е въспризнато. Но всичко имена, българите кубава дъщеря. Направете тая честностът, тя да ми даде роката си, а азъ залагамъ моята и външна услуга за винаги!*

Бързият съмъ и посыпвали императора да приеме за него този ступка, чито му даде своята незаконна дъщеря, която имашъ на Сантарида. Хенрихъ съмъ съгласи съмъ и отвърнал Славу:

— Слава, азъ ти давамъ моята дъщеря по съвътта на Болградът и съмъ моя съгласие, но съмъ едно условие: че ти ща блажишъ въчно съмъ менене не ще ми измъниши иската. Такъ же, отъ своя страна, ще назнача Кралъ на Влашия† При това императора дълът Славу единъ отъ своятъ коне и отъ Сантарида ща единъ ескорти отъ Германия и Латиния то изпрати въ Семиградие при дъщера си.

Слабата сънка съмъ следъ седемъ дни сът голъмъ пищностъ въ Цариградъ, отъ пътъ деспота Славъ съ завърналъ въ Мелникъ, или Граникъ (където имашъ лъжъ дворецъ), заедно съ своята гръцокатолическа съпруга (Willshard c. 331—2).

Бързият съмъ на България отъ ролята ѝ Пиемонтъ на Балканите пръв използва извънредни разпори средъ Кръстоносците, които, като дали предиматъ на своятъ честолобии, захватили да се приближатъ помежду си.

Близидретъ и Буфра — настойници на малолѣтния Димитрий II Урошъ Солунски, съ съдоприемъ съ Ломбардскиятъ Италиански аристократи и въ Македония, Тесалия и Ахея, за да основатъ голъмъ една империя, която да включи въ себе си цѣла Тракия, Македония, Тесалия, Епиръ и на съверъ до Дурано.

Пътъ пръвътъ, че отказъ противъ България, Хенрихъ се отправи въ Македония.

Ломбардскиятъ гарнизонъ въ Сърбия поставенъ за обсада, покинулъ на помощъ Борилъ, но вследствие извънкита на Българиятъ войскъ на Хенрихъ затели първи въ града и Българиятъ остави изгубени.

Къмъ 1210 година въ южната част на полуострова имашо шестима ерцхерцоги царя: Българския Борилъ, Литийскиятъ Хенрихъ, Никейскиятъ Искандъръ, Епирскиятъ Михаилъ, Струмишкио-Преславскиятъ Стърбъ и Родопскиятъ — Славъ.

ГЛАВА XVIII.

I. Женитбата на Имп. Хенриха съ Мария, дъщеря на Иоанис, спор. едни, — на Борила (Boris) 1213 год., споредъ друга.

Бароните остави вънри Хенриху, го съвътвали да поискъ раждана на Княгиня Мария, дъщеря на царь Иоанис, знуюка на великия Константи, и вуйчова дъщеря на Борила. Колкото и да бълъ непрятът този бракъ въ очите на Хенрихъ Фландрски, чийто братъ Балдуинъ почина въ пътъ въ Търново, въ една отъ кулийтъ надъ Янтра, той бълъ наложилъ за него, тъй като при алтернативата за честъта, или коронация, той пръвъ прочиталъ послѣдната. Хенрихъ поклонилъ своя рицарски хълъ и възложилъ че своятъ чувства на добъръ католикъ пръвъ интересът на дяснокатолическа империя, и това още повече, че сътъ папата го съзвътвалъ и благословилъ този бракъ между единъ католикъ императоръ съ единъ унгарски принцеса, която имашо това пръвнинство надъ Българиятъ, че бълъ чуда на фенерскиятъ козни и интриги.

Зестратъ, която получила императрица Мария, била и съмъ основа на баснословия: цѣли карими съ коне и кулъ, извършилъ съ зрабъ злато, съждове, копринени кадилъ, карими, покритъ съ иль-чумия и злато-платя, килими и изотъ злато-бъчни плаки (Подробно описание на нашата „Българска История“). Този зребълътъ пръвъ, чието място по този самъ въ приказките на хилда и видъ конъ и въ ролята на великии Дитенхисъ Ахрига, съдълъсънъ за подъвътъ болестъ, наслегътъ въ българския царствъ дълътъ еъ почувъ на всекимъ и да не побъдноноситъ войни отъ Генуя и — до Венеция, Западните и Атила, прѣбъвътъ къмъ създъбътъ устрои на Аланското съединение и Асенсовътъ премъжени.

Чувствувачи съ постепенно засръбяване и сътъ ръчната промътка относително Лагътъ отъ това време и бързиятъ по Струма и да се обявилъ за независимъ Родопски дълътъ съ великъ величие, тъй като дълътъ — Крличътъ — Борилъ обѣрналъ очъ къмъ извънредното чудо на Сърбската държава, тайно френски рицъ съ Балдуинъ и чието име бързъ изъ Моравскиятъ и частъ отъ Илърийскиятъ областъ. Но затъмъ съмъ съ бранило отъ него и къто се съюзилъ съ него и да извършилъ отъ Калоизна, изхлули дортъ по Калоизна.

Епирския деспотъ Киръ Тодоръ*), като разширилъ своите владѣния на сѣкти на Българска Македония, на югъ от Охрид и на съверо-западъ по брега на Адриатическо море, явявалъ се като единствен прѣдставителъ на елинизма въ Европа, винаги готовъ да отмъщава на България за жестоката справедливост, или справедлива жестокост на Калоян къмъ Гърциите за тѣхното двуличие и интригантство.

II. Богомилството.

Покрай външните неприятели на държавата Борилъ имало да се бори и съ едно вътрешно социално зло, израсло на богатата почва съ мистическо-дуалистически, или зороастриски идеи въ България, прѣнесени отъ келтско-славянските и зендо-арийците подъ видъ на Арианизъм, Зороастризъм, Манихейство и разни други религиозни секты.

Богомилството, което се появило още по времето на Бояна Магесника, получило образъ по времето на попът Богумила, канонизирано се легласно по времето на Самуила, достигнало най-високата степен на своето развитие преди времето на Борила.

Ренанъ Сакконы, бивши патаренски проповѣдникъ, от послѣ — доминикански монахъ, подробно описва тая секта съ всичките ѝ разклонения на дуалистична почва.

Борилъ пръв се опълчилъ противъ богомилите по покана на папата, съ когото билъ във връзки и който организиралъ отпътването на брака между императоръ Хенриха и дъщерята на вично му Мария.

Той издалъ царски единици за да се заявляватъ и съждатъ всички богомили проповѣдници, а на 11 февруари 1211 година свикналъ съборъ въ Търново отъ болярите и духовенството подъ председателството на патриархъ Василий.

Отъ уловените, по-вечето отъ които били гърци отъ Атонския монастири и евреи, сплождажани, едини килия, гнѣздо на идеолозите на тия ереси, икони се отказали, икони били казнени, а на други наложили насъвѣтънъ желъзънъ печат на челото.

Надъя богомилското учение тържествено била произнесена анатема, а противъ тъй бѣль издаденъ специаленъ законъ — сборникъ отъ постановления противъ тѣхното учение.

За да излезе отъ трудното положение, въ което то постави измѣната на Славъ и погрома при Пловдивъ, Борилъ прибѣгна до папската помощъ и застъпничество. Съ името на папата той се надвързъ да съкруши свояте вътрешни врагове. Отъ друга страна той се сближилъ съ париградските латини, които вече бѣха му отнели Одринъ и Пловдивъ, като прѣдложи за жена на имперъ Хенрика дъщерята на Иоанъ Асенъ — Мария.

Нѣкои отъ западните лѣтописци свидѣтелствуватъ, че тогава и Борилъ се оженилъ за дъщерята на графа Осоарпъ, но Du Fresne — изд. 1658 р. 52 „Hist. de Constantinople“ — го опровергава.

* Слѣдъ Михаила Епирски, прѣстола засъл братъ му Теодоръ, по послѣ, слѣдъ Клоконтица — пѣтина въ българския царски двъръ, родници се съ Иоанъ Асенъ II. Съ помощта на Албанци въ 1222 г. и съ благоволението на България той засъл града Солунъ, Охридъ, Прѣтъръ и Пелагония. Освободенъ въ 1240 год. отъ И. Асенъ.

По искането на папата Борилъ съзикалъ съборъ противъ богомилите въ Търново. На този съборъ, който се събраъ на 11 февруари 1210 година повикали водигрелите на богомилите и ги изобличили. Нѣкои отъ тѣхъ, уплашени отъ царя, се отрекли отъ ереста, а тѣзи: „иже не покориш съ православному събору прѣдани биша различнъмъ казнѣмъ и заточеніи.“

Albericus каза, че „Църковния съборъ въ Търново противъ богомилите е откритъ слѣдъ пристигането на Римъ на папски кардиналъ, който носиъ нѣкакви тайни порожчи.“

III. Появата на Иоанъ Асенъ II.

Такова било състоянието на България: отъ вътрѣ, раздена отъ богомилската ерес и борбата между Слава и Борила и събрътъ, гърци и латини. Къмъ 1218 г. идущъ отъ Русия съ шепа руски друженини, или другии, пристига Иоанъ Асенъ II законъ наследствънъ и намира:

Отъ великата империя на Калоянъ билъ останалъ само единъ ампутиранъ трупъ, една земя, отрѣзана отъ морето, лишена отъ богатите провинции на сушата, една империя като Никейската и онай на княза Славъ...

Нейното бѫдеще изглеждало разбито, а настоящото ѝ — едва търпимо. Това било една агонизираща държава, единъ трупъ, прояденъ отъ микроби и изложенъ беззащитно на силни стихии.

На новия царъ прѣдъ яло да възъсъдава, да цѣри, да обединява, да къса отъкъснати части отъ българското тѣло, да възъсъдава армия, да влагат душа въ държавата.

Твърдът умът и извъръденъ интелектъ за своя вѣкъ Иоанъ Асенъ II се явилъ като месия. И чрезъ строга дисциплина, присъженъ отъ една идеална правота, той отпачналъ възъсъдаванието на българската монархия, на която той бѣ герой и спасителъ.

Подобно на царь Симеона той се явилъ носителъ на идеята за великобългарското царство, комуто било склонено да обедини славяно-келтското население на полуострова съ огледъ на една всемирна столица на Изтокъ, каквато била Цариградъ.

Върнеъ на съключение договоръ съ папата, въ пръвътъ години той задържалъ папския кардиналъ въ Търново, който служелъ за сврѣзка и едва въ 1235 година, когато Ватацъ смъгналъ да го отомае въ мрѣжите на цариградските интриги, той скъсълъ за кратко врѣме сношението си съ Римъ; но веднага като съзънъ гъръшката си и съзвѣръ навигнатата колизия на маджарите отъ съверъ, на гърци и латини — отъ югъ, като узналъ за своето отлягане отъ Римо-католическата църква, побѣрзълъ да поправи гъръшката си, да се върне къмъ Майката-Църква, слѣдъ което получилъ прощението.

Георги Акрополитъ, гърцик историкъ, който питае една особена омраза противъ българи, съ произнася тъвѣдъ ласкаво за Иоанъ Асенъ. Той каза, че Иоанъ Асенъ не се оплатилъ съ проливаните на ромейска кръвъ и че него еднакво обичали и гърци и българи.

По отношение на вътрешното економическо повдигане на страната, характерна е грамотата, която Иоанъ Асенъ е далъ на Дубровнишките търговци. Въ нея той каза:

„Мое Царско величество дава този указъ на цѣлния
Бѫдрумски народъ, на любезните върни търговци на
мое Царско величество да ходятъ по цѣлата земя на мое
Царско величество съ каквиго да било стоки, донасять
ли, взематъ ли или прѣносатъ нѣкаква стока, до която и
да било земя, областъ, или окръгъ до Видинъ ли дотгнага,
или до Бранево и Бѣлградъ, до Търново и цѣло
Загорье, на съверъ отъ Варна между Кюстенджа и Ка-
варна — да отидатъ, или въ Крънската областъ, или въ
Боруйската областъ, или въ Одринъ и Димотъ, или въ
Скопската областъ, или же въ Прилепската, или въ Дѣ-
въдлоската, или въ земята Къланска, или въ Солунъ ли оти-
датъ — на всѣкъдѣ да купуватъ и продаватъ свободно безъ всѣкъкъ
ущърбъ да иматъ запрѣщение въ никоя отъ областите на мое Царско
величество, ни въ градо, ни въ крѣпости запрѣщение, но да ходятъ
да купуватъ и продаватъ безъ грънка, както и всички върни търговци на
моето царство. И който итъ принесе вреда въ работата въ крѣпостта,
или на пазаря — или гѣтъ и до било, въпрѣки импіански уставъ, той
да знае, че е противникъ на мое Царско величество, милостъ не ще да
има, но ще да истрѣпи моя велика гневъ.

Иоанъ Асенъ II

Во Христа Бога самодержецъ и пр.

Отъ този документъ се вижда, че почти цѣлня Балкански Полу-
островъ безъ Цариградъ и Мореа влизатъ въ прѣдѣлите на Българ-
ското царство.

Нито единъ отъ югославянските господари до него врѣме, и
съѣдъ него, даже Стефанъ Душантъ, не е обединявалъ една империя тай
мощна, признатая за такава отъ самия Ериений и никой не е владѣлъ съ
по-голяма такъвъ, съ по-голяма благотъ и съ такава законна строгость,
како него. Равноѣсно съ силите било нарушено въ Българска полза
и Цариградъ даже останалъ единъ градъ, който скъщ ставашъ по мил-
остъ и подъ благата опора на българския царь, когото обожавали търци
заси, албанци и българи.

IV. Войната съ Киръ Теодоръ — деспотъ Епирски.

Братът на Теодоръ Комнена (епирски деспотъ) именуванъ Ма-
ноилъ, когото Иоанъ Асенъ назначилъ за управителъ на Солунъ, билъ
жененъ за незаконната дъщеря на Иоанъ Асенъ.

Но въ 1228 година събитията взели такъв обратъ, че Асенъ и
Теодоръ се оказали съперници, защото поспѣднъ на възъзъ въ Маке-
дония и завладъ Хасково до Мукадата и келтийското селение Клокотница
— днешна Семисница, която била крѣпостъ на ю. и отъ днешните Кас-
ковски бачи. Латините, която владѣли едно малко дукство между Плов-
дивъ и Станичъ къз — до 1219 се присъединили къмъ Теодоръ Комнена, де
при когото билъ избѣгълъ кипърскиятъ кралъ Жераръ де Стремъ (Gerar de
Stroem) съ около 180 души отъ боромигъ — рицари. (Теодоръ изпѣдилъ
братъ си Мануилъ и завладъ Солунъ въ 1222 г.).

За да отбѣгъ непрѣятелъ по другите фронтове Асенъ изнашало
силочищъ съзъвъ съ Теодоръ; но последниятъ се възползвашъ отъ този
благоположение за да п. отстра алѣдъната си до Марика.

Въпрѣки дадената клятва Асену, той съ наемни армии отъ франки,
търци и албанци нападъ въ Тракия, минавъ Мукадата и стигналъ до
Семисница.

При това село на река Клокотница дѣвѣтъ армии се срѣтиха
на самия Белградски и Цариградски путь (via Singidunum adъ Caras-
sara). Това било прѣзъ априлъ 1230 година. Асенъ заповѣдалъ да носятъ
напрѣдъ прѣзъ знамето едно коле, на което висѣла като хоругва
склончениятъ договоръ съ Теодоръ Комнена.

Теодоръ билъ побѣденъ и въ битката, която се водила около
дѣвѣтъ милия до пътя, повече отъ три хиляди воиници съ много франкски
рицари положиха кости, които стоятъ и до наши дни по извѣтъ край
Семисице. Между пленниците, повече отъ петъ хиляди души, бѣль и самъ
Киръ Теодоръ. Асенъ заповѣдалъ да се освободятъ пленниците още на
сакото бойно поле, а Теодоръ, деспотъ Епирски, отвѣтъ въ пълънъ въ
Търново съ нѣколко величия.

Тия пленници били най-голѣмата прѣпорожка за Иоанна Асеня
въ мѣстата, дѣтъ се завърнали. Пленни отъ мекостта и правдолюбиято
на българския царь, градо и крѣпости пратили депутати до българ-
ския царь съ молба да иде и ги възиме подъ свое покровителство.

Латинскиятъ императоръ Хенрихъ, отъ брака си съ дъщерята на
Иоанъ Асенъ — Мария, имала синъ, комуто се слѣдавало да замести
прѣстола.

Това бѣше малолѣтниятъ Балдуинъ II.

Като виждаха възрастващото влияние на българския царь Иоанъ
Асенъ II, бароните съставляющи опекунския съветъ, рѣшили да го оже-
нятъ за хубавата дъщеря на Иоанъ Асенъ, Елена (Elena), отъ брака му съ
княгиня Мария — дъщеря на маджарския кралъ Андреа²⁾.

Въ Балдуенъ Аусенсъ (Boudouin d'Avesnes) чете тъ по
случая:

V. de Boudouin d' Avesnes: Руши — диалектъ:

„En brief tant apriès Baudouins (II) qui devoit estre empereur
esposua la fille le roi Jehan, puis fist, sairement de tenir la convenance
qui avoit este davisee et tuit li homme li firent hommage“. 427. Въ късо
врѣме Балдуинъ II, който се слѣдаваше да бѫде импер-
аторъ, се оженъ за дъщеря на царь Иеханъ, поспѣ даде клетва, че
чи заплаши договорътъ, които бѣха пригответи и всичките хора (бароните)
му отдахода частъ¹⁾. Такъ не е въпросъ за иерусалимския кралъ Иоанъ,
когото пишатъ Joan, и Jean, и Jehan — подъ това име се пише само
Иоанъ Асенъ II. Въ този цитатъ се визира прѣдполагаеми и почти
съзвъзни бракъ съ настийнич. тѣло на Балдуина II.

¹⁾ Promiserat enim Balduino imperator praedictus (горѣпомѣнатия
Иоанъ Асенъ II) sua gente suisque expensis propriis recuperare terram
totam imperii Romaniae, quam praedecessores amiserant.

Marini Sanutii Lib. crist. I 2, гл. 18.

²⁾ Маджарския кралъ Андреа водеще втора жена, плѣменицата
и мп. Хенриха отъ херцогъ д'Оссаръ и сестра му Иоланда, а понеже
Емерикъ водеше византийска принцеса, то и двата двора: Български и
Маджарски, свързани съ близни узи и съ латинътъ и съ византийцитъ,
относѣ претендентъ за цариградския прѣстолъ.

V. Отношенията на Иоанъ Асенъ II съ Латинитъ.

При възрастящите аспекти на Сърби и Гърци Иоанъ Асенъ заблагоразсъжди че Латинската държава, която вече проиграла своята мисия и се разлагала, възможността не представлява една опасност за българското царство.

И възприел той една политика на покровителство спрямо нея, което характеризира дебюта на неговото управление. Слънът съмъртта на Цариградския император Роберт I д. Куртене (1219–1228) на престола бъль избран от барон тѣ неговия брат Балдуин II, един 11 годишно дете. На това дете било потърбено единъ смѣлъ и мѣдаръ регентъ — настийникъ.

Но следъ съмъртта на Бонифация Монфератски, Дандоло и дукъ де Неверъ, па и останалите рицари, които бѣха населили некрополите на Византия, единственъ сериозенъ регентъ оставаша Иоанъ Асенъ II.

За да го заинтересува въ запазването на Латинската империя, изначало баронът бѣха съгласили и му предложиха женитбата на дъщеря му Елена съ младия Балдуин II — предложение, което той прие по начало, тъй като напълно отговаряше на проектите му за мирно проникване въ Цариградъ.

Той удобри този проектъ и даде своеето съгласие. Единъ договоръ сворвърмъни бѣ склонът между него и Латинитъ. Асенъ II предлагаше и се обвръщаше за възврънне на младия императоръ всички онни области, които Михаилъ Епирски и неговия наследникъ Тодоръ Комненъ бѣха отнели отъ Латинитъ.

Обаче, подложенъ на едно общо събрание отъ рицарите, този проекто-договоръ бил осъденъ и пропадна за голѣма радостъ на Никейския императоръ Вататесъ.

Съвътъ се отказа отъ договора, скъса съ Асенъ и отдале регентството на Иерусалимския Кръстъ — Жан I д. Бриенъ (1230–1237).

Отъ този отказъ се възползвали първите Гърци, които заговорили за една обща война противъ нашествениците Латини.

Вататесъ, който до скоро говорилъ, че за добри отношения между Гърци и Българи съ потърбъни въвъвъде, че трѣбва да застъпнатъ гробовете, които създаватъ гръжубица Калоянъ, забравяйки за епохата на Вулгарохона — измѣнилъ курса на политика и пратилъ посолство за прѣговори съ Иоанна Асенъ*).

Тодоръ Комненъ, отъ своя страна, когото подържалъ гръцките епископи, и който получилъ даже корона отъ Охридския Български архиепископъ въ 1222 год., билъ на мнѣние, че той, а не Никейския императоръ има право надъ Цариградския прѣстолъ.

*) Никейски императоръ Вататесъ побърза да прати до Иоанна Асенъ II поздравително посолство, за гдѣто се бѣлъ освободилъ отъ мрѣжата на Латинитъ и му предлагаше съзъзъ срѣщу тѣхъ. А за да бѫде този съзъзъ траенъ, той поискъ дъщеря му Елена за своя синъ Теодоръ Ласкаринъ — 12 год.

Елена бѣше десетъ години.

Сватбата станала съ голѣма извѣнитска помпозност въ Лампсакъ, гдѣто се срѣнчаха двамата царе фамилиарно. Тамъ пристигнали изъ Никея и бившиятъ патриархъ Германъ, който извѣршилъ обрена на вѣнчанието — 1234 година.

Прѣдложенето на Латинитъ до Асенъ до толкова взѣсило Киръ Тодоръ, щото той съ изпѣденитъ Пловдивски кръстоносци потеглилъ за Тракия, гдѣто, както е извѣстно отъ глава II, той биде разбитъ и плененъ.

Жителите на града Одринъ тогава, чрѣзъ специална депутация, поднесли ключовете на града Одринъ и го замолили да вѣлѣ въ града и ги вземе подъ своё покровителство като негови най-вѣрни и най-щастливи подданици*).

Цѣла Македония и Албания до Дурао го призоваха за свой царь. Градове и крѣпости отваряли своите порти и църковни килии съ херугви и хоръ посрещали отдавна желания български царь самодѣржецъ.

Деспотъ Славъ се прибралъ въ Търново, гдѣто билъ въ пътъ и съперника му Киръ Теодоръ, деспотъ на Епиръ, чиято дъщеря Иоанъ Асенъ вземъ за своя съпруга.

Една отъ своите дъщери той оженилъ за Мануила, управителя на Солунъ, а другата — дала за кралица на Сръбския князъ Стефанъ Владиславъ.

Къмъ това време бѣ трѣбвало да отнесемъ надписа на колоната, нѣйнът въ църквата „Св. Четиридесетъ мѫженици“ въ Търново, който надписъ визиръ отблѣзънитъ по-горнъ епохи.

„Азъ, Иоанъ Асенъ во Христа Бога вѣренъ царь и Самодѣржецъ на България, синъ Стагро Асенъ Царе, съзрихъ отъ основаніе и украсихъ съ живописъ до край прѣчестната тази църква въ името на Светиѣ 40 мѫженици, стъ чиято помощъ въ дванадесетата година отъ моето царуваніе, когато се украсяваше съ живописъ този храмъ, азъ излѣзъхъ на война съ Романия и раздѣлихъ гръцката войска и самия имъ царь Господина Теодора Комнена взехъ съ всичките негови болари и прѣвзехъ всички земи отъ Одринъ — до Драчъ, гръцката, а така сѫщо Албанска и Сръбска. Само градовете около Цариградъ и самия Цариградъ държава Фржитѣ (французи, латини), но и тѣ се подчиниха на моето величество, защото нѣмаха другъ царь, освѣтилъ мене и само благодаренъ на мене предъложаваха своеето сѫществуваніе, защото така е повелѣъ Богъ и безъ Него нито дума, нито дѣло. И нему слава во вѣки. Аминъ.“

По отношение на армията Иоанъ Асенъ се дължи образуването на една здрава армия съ стрѣната рицарска дисциплина, защото много отъ латинските рицари, недоволни отъ своята господари, напуснали латинската войска и постѣжили у него на служба.

VI. Вѣротърпимостта на И. Асенъ II и дошичъ послѣдници отъ това.

Подгонени и жигосани отъ царь Борила, Богумилитѣ намѣрили поводъ съ пристигането на законния наследникъ отъ Русия — Иоанъ Асенъ II — да се притечаха подъ неговите знамена и така сълѣдъ 1218 година подицъ завземането на властта отъ Асенъ II да се реабилитиратъ и да образуватъ наново свои църкви и мрѣжа отъ апостоли на тая ереся наново пльзнати изъ България.

*) Гл. Георгий Викрополита гл. 25; Albericus — 532–38 Cp. Starine IX; Макушевъ 58–65; Hopft 252 и слѣдъ. Willehardouin „Conquête de Constantinople“ Валансиенъ и пр.

Православни, Католици, бългрокатолици, латини-кръстоносци и болгари живели свободно за тия времена на Иоанъ Асенъ II нѣщо, което не се изрвело на Светия Престолъ, тъй като Папата добре знаешъ посл дщеритъ на полубна религиозна вътръстимостъ.

Въ единъ писмо, изпратено до Унгарския кралъ, Папата се оплаква отъ Иоанъ Асенъ, който даваътъ убийство на болгари, патрии, катарии и че всичкото му царство било пълно съ еретики. (Theiner „Monumenta Ungariae I., 160).

Поради отмъщението на Латинитъ отъ склонения вече бракъ съ дъщерята на Иоанъ Асенъ II — Елена, обидения царь рѣшилъ да тури край на Латинската империя и въпръвъ съзътъти на Палата, склонили съзътъ съ Византийския императоръ Ватацесъ.

Но прѣзъ връщето, когато въ Цариградъ пристигналъ Иоанъ де Бриенъ — Асенъ билъ вече засътъ съ войната, която му обвилъ Унгарския кралъ.

Тази война се развила на съзвездието на българска граница — въ днешна Трансилвания и отъ тамъ, по единъ фронтъ отъ 700 километра — до Бълградъ и Бранево — днешна Кюприя.

Начало на българските войски били Александъръ, братъ на Иоанъ Асенъ II.

Унгаритъ били разбити и прѣтърпѣли невиждано до тогава поражение, като дали въ плѣнъ графа и войводата (генералисима) на Трансилванска Сикули — Богомира — Синъ на Собеслава.

Впрочемъ, слѣдъ това поражение, като намѣрили сгоденъ моментъ при ангажирането на Българитъ съ Ватацеса про извъ Латинитъ, тѣ нахули и завзели Северино (Zaverino, до дн. Турну-Северинъ — Оршава), отъ което и маджарскиятъ кралъ почнали да се наричатъ Rex Bulgariae. Първътъ Северинско-маджарски банъ е назначенъ въ 1233 година (Theiner I., 123).

Иоанъ Асенъ II, който се проявилъ всѣкаждѣ като мяксъ и ми-
лостивъ царь, третирала Киръ Теодора и съмѣството му съ особна благостъ. Плѣнника билъ дълго време на особна почитъ, доклѣто не бѣлъ заловенъ въ единъ заговоръ и осъденъ.

Мануилъ, обаче, братъ на Киръ Теодора, бѣше на особно благоприятни условия и неговото благоразумие доведе царя до тамъ, што да го направи свой зетъ, като му даде една отъ незаконнитъ си дъщери. Отъ своя страна, слѣдъ смъртъта на маджарската принцеса Иоанъ Асенъ II се оженъ за дъщерята на пленения Киръ Теодоръ.

На своя зетъ Мануила той даде Солунъ и Епиръ като на власенъ князъ, а Киръ Теодора освободи.

Така едната му дъщеря остана да князува въ Солунъ; другата — жена на Стефанъ Владиславъ (1233—1243) бѣше събръска кралица, а самъ той бѣше зетъ на Маджарския Кралъ и на Киръ Теодора Епирски — въ последствие; чрѣзъ дъщеря си Елена — той бѣ засътъ на Ник. Императоръ Ватацесъ.

Уязденъ въ своето честолюбие, за гдѣто Латинитъ върнаха дъщеря му и ожениха младия латински императоръ Балдуинъ II — съ дъщерята на Иоанъ Брана, той рѣшилъ да устрои извѣстната коалиция противъ Латинитъ.

Отъ Мария, Маджарската принцеса, той извѣши дъщеря Елена, която хитрия Ватацесъ рѣши да употреби като звѣнно за този съзъ.

Той я помисли за своя сънъ Теодоръ, и Асенъ, безъ особно даумнѣніе, му я общи. Единъ обѣрнителъ и нападателъ съзътъ биде сключенъ между Никейския императоръ Ватацесъ и българския царь Иоанъ Асенъ II.

Съждата на Латинската империя бѣ рѣшена.

Въ прѣвъ дни на пролѣтъ прѣзъ 1235 год., Ватацесъ миньор Дарданелия при Галиполи и го обсадилъ. Гърциятъ били вече господари на града, когато Иоанъ Асенъ пристигналъ съ своята армия, водящъ съ голѣца свита Мария Унгарска съ дъщеря си Елена. Царницата и малата невѣста бѣха отведенки въ Лампсакъ, а Иоанъ Асенъ остана при своята армия.

По настояването на Иоанъ Асенъ II Никейския императоръ се обърнала къмъ източникъ патриарси: Иерусалимски, Александрийски и Китийския „да нарѣватъ и да дарятъ на Търновската Църква „Възнесение Христово“ — майката на църквите въ българското царство — единъ равенъ на тѣхната степенъ патриархъ, като утвѣдятъ това свое назначение писмено“.

Това свое исканіе Иоанъ Асенъ II базиралъ на туй, че спѣдъ посвиването си съ Ватацесъ и по силата на договора съ патриарха отъ 1232 година автономията и автокефалността на българската църква, призната даже отъ папите, се онитожавала. Патриархът Гермогенъ (Фенерски) искалъ, щото тѣй нарѣчните до сега Български пристави, или патриархъ да стане единъ отъ митрополитъ, подвластни на Източната Фенерска църква, а освѣтъ това, новия архиепископъ да се яви при него за ново посвященіе (I). Но това не станало, а Фенеръ отсѫпилъ по всички линии.

Чрѣзъ този актъ Гермогенъ признавалъ, че Българската Църква до 1232 година е била подъ прямата зависимостъ на Римския първосвещенникъ, отъ когото Търновския пристав е получилъ посвящение и палиумъ.

Иоанъ Асенъ, обаче, не отишътъ толкова далечъ. Като даваль на своятъ признаніе къмъ Фенеръ единъ обзначенъ прѣдъ Папата, че ти работи за обединението на църквите, той се стараилъ да използува положението за окончателното признаване и отъ Източните патриарси независимостта и автокефалността на Българската Църква.

И търсилъ въ царството си митрополитъ, ржкоположенъ по-рано и не отъ папските легати, като намѣрилъ такъвъ въ лицето на архиепископъ Иоакимъ (gl. Синодикътъ).

ГЛАВА XIX

Иоанъ Асенъ II отложченъ отъ Западната Църква.

Обсадата на Цариградъ не тряя дълго. Съ една армия отъ 20,000 души двамата царе обсадиха толицата по сухо, когато Мануилъ — зетъ на Иоанъ Асенъ, командващъ гърциката флота.

Въ туй връзъ, обаче, Леонардо Киръни и Марко Гуфоинъ съ сила венецианска флота атакували Мануила и му потопили 24 кораби. Другите кораби, почти безъ екипажъ, се оттеглили въ Лампсакъ, отъ гдѣто не съвели да се покажатъ.

Срещу обсадданието по сухо повель атака Жанъ де Бриенъ съ 300 рицари, които въ късъ връзъ обърнали въ бѣгъ българската армия.

Асенъ и Ватацесь при вида на своянѣ войници, плѣнени и поставени въ окови, отъ високината, отъ която наблюдавали, останали като гръмнати, казаха Лебо.

Впрочемъ, приблиз. той, Иоанъ Асенъ не изглеждалъ прѣкомѣрно натженъ, защото ако Цариградъ бѣ падналъ, той би падналъ въ вски случай въ рѫжѣтъ на Ватацесь — нѣшо, което не влизаше въ смѣктиѣ на българския царь, а така гласѣлъ подписанія договоръ...

Ватацесь, който получилъ отъ своя синъ отъ Никеа извѣстие, че та аріи изпъзали и прѣвзели сultантството на Конянския Селджукъ (Амир-мулукъ) безъ да съобщи новината никому, тихичко се оттеглилъ въ Мала Азия въ очакване на новите гости...

Иоанъ Асенъ II отъ своя страна се отдръпналъ въ вѫтрешността на Тракии — прѣзъ Виза.

Въ началото на новата година Папата Григорий IX въ Римъ тържествено отложилъ католика Иоанъ Асенъ II отъ църквата, като обявилъ това на католическите примири въ южната част на континентъ. (1236 година).

ГЛАВА XX

I. Иоанъ Асенъ отново се връща къмъ Западната Църква и получава прощение и отмѣна на Кръстоносния походъ противъ него.

Поставенъ лицемъ срѣчу неприятелството на Папата и при опита на Никейския императоръ да се придобри съ сѫщия Папа, Иоанъ Асенъ, безъ особно двоумѣнїе, вземашъ отново подъ своето покровителство латинската империя отъ краля ѿ Балдуин II, свалилъ патриарха Иоакима и поставилъ на негово място посвѧтенія отъ Папата патриархъ Василий.

Това узнаваме не само отъ Синодика, но и отъ житието на Света Петка*), отъ гдѣто се вижда, чѣ при срѣдането мошът на Св. Петка

* Въ житието на „Св. Петка“, четемъ: „Лжко субо сѧ слышавши фржзи, аbie готови къ проширую — быша... обѣщаваще сѧ и своя душа отдати аще мощно бы. Сѧ же ржко слышавши самодръжци Асенъ аbie послъ въсвѣщеннаго Марка Митрополита сѫща великаго Прѣслава во еже принести тѣло прѣподобныѧ“, като се вършашъ со мощиетъ Митрополита Марка.

Благочестивы Царь Иоанъ Асенъ изъиде изъ градъ съ матеріемъ своея царица Елена и съ своя царица Анна и съ всѣми вельможи сюими и съ ними же и въсѣчстни патриархъ Василіе*. Тия моши на Св. Петка около 1640 год. съ прѣнесени отъ Търново въ Яшъ, въ църквата „Три Святители“.

Два пергамента по случаю: „Сказание за обновл. Търнов. Църкв.“, „Синодикътъ на Царя Борила“, „Временникъ“ 1855 година кн. 21.

„Собралъ съ восточными царемъ Ватациемъ на Понтийскѣ мори, избраша мужа благоговѣйнаго Иоакима преждеосвѣщенаго архиепископа Търновскаго и нарѣша его патриархомъ.

Гръцкитъ историци Георгий Акрополита и Грегориасъ добавяватъ, че Търновския патриархъ (споредъ тѣхъ архиерей) биль признаѣтъ за патриархъ — и отъ тѣхъ.

II. 1237 — Епископъ Перуджино — 1237.

Като видѣлъ слабостта на гръцката стратегика, униlostъта на на тѣхния духъ, ативистичното влияние на дълговѣковната развала и разтленіе, вѫбъде невъзможностъ, па и опасностъ да се закрѣпятъ един до такава степенъ прогнила империя, Иоанъ Асенъ рѣшилъ да се подчини на сѫдбата и на Божието предопредѣленіе, като се обѣрналъ отново къмъ Папата.

Наистина, че на Папския прѣстолъ не седѣлъ Инокентий III, любящия отъ сърдце България, а Асенъ достатъчно бѣлъ обицялъ Папа Григорий IX, но слѣдъ извѣстно колебание Папата се съгласилъ и въ м. май 1237 година въ България пристигна Папския легатъ Епископъ Салво да Салвъсъ Перуджински.

Легатъ бѣлъ придвижънъ отъ Иоанъ Вилдхаузъ, нѣмецъ изъ Вестфалия, бивши Босненски епископъ.

Едно отъ исканіята на легата епископъ било щото Иоанъ Асенъ да очисти царството си отъ сектантѣтъ, като обви гоненіе противъ Богумилитѣ и другите еретики, съ които въ Южна Франция се водили кървави воини отъ страна на католическии събръ.

Иоанъ Асенъ трѣбаха навѣрно да е отказалъ, защото въ слѣдующата година папата подканъ Унгарския Краль Бела да обви война на Българии и разрушъ гнѣздото на ереситѣ.

Прѣдъ опасността отъ ново отложване отъ църквата и всѣдѣствие застѣжничеството на унгар. краль Иоанъ Асенъ рѣшилъ окончателно да скъса съ гърцитѣ и да вземе подъ свое покровителство латинитѣ*).

За да скъса, обаче, съ гърцитѣ, той трѣбваше прѣди всичко да изтегли изъ рѫжѣтъ имъ дѣщера си Елена. За тая цѣль той пристигналъ въ Одринъ и пратилъ едно посолство въ Ломпсакъ за да доведатъ Елена бѫдещата императрица, да я види и пакъ да я върне.

Гръцъ сполучила.

Гърцитѣ изпратили младата принцеса съ особенъ екскурсъ. Бансъ, обаче, разпушнали, или върнали екскурса, като имъ дълъ отпускане... дѣщера си отвѣти въ Търново.

I. На поканата на папата: да накаже Иоана Асеня за неговото отстѣжничество отъ Римъ, мадж. краль като сродникъ, зеть, го постыгватъ да се споразумѣе съ Свѣтия Прѣстолъ, а на папата отговорилъ: „Жената на Иоанъ Асенъ е моя дѣщера, а наследника Калиманъ — е мой внукъ. Какъ мога да влягна ржка на хора толкова близки по кръвь безъ да прѣдизикаямъ Вашето наказание?“

Краль Бела бѣ жененъ за Мария Ласкарисъ — сестра на Ирене — супруга на деспота Ватацесь. Тѣзи брачни връзки сближиха четиръ кралски дома. Отъ своя страна императоръ Хенрихъ вѣдше Мария — дѣщера на Асеня, Фортула на Девидъ, Краль Андреа маджарски водеше Иоланда, сестра на Балдуинъ, а Мария — унгарска принцеса — бѣше жена на Иоана Асеня II. По този начинъ и самия латински императоръ се явяваше сроденъ вѣче съ мѣстнѣтъ династии, тѣ като Борили бѣше синъ на сестрата на Калояна, братъ на Иоанъ Асенъ, а И. Асенъ — баща на Иоана Асеня II. Послѣдниятъ — прочее — бѣ зеть на латини, маджари, а съ втори бракъ и на гърци.

Това разказание бъще достатъчно за Григорий IX като встежжение за по-добри дни, щото той да отмени екскомуникацията и да посъвърства унгар. кралъ да се придоби съвършналия се въ обятията на църквата свой братъ.

Иоанъ Асен сълѣдъ това потеглилъ въ походъ къмъ Чорлу и заедно съ латините поставилъ своиѣ мѣтателни машини и манганиота противъ гърците, затворени въ крѣпостта.

Зла вѣсть, обиче, прѣстъвояла тази обсада. Извѣстие съ скороходец дошло отъ Търново, че жената на Асеня, големия му синъ и патриархъ Василий умрѣлъ отъ чума въ столицата.

Той върнался дъщеря си въ Лампакъ, вдигналъ обсадата и по-теглилъ обратно за Търново.

Иоанъ Асен се женилъ три пъти.

Слѣдъ смъртта на Мария Унгарска, той взелъ за жена Анна, бивша византийска принцеса отъ гръко-латински произходъ, съ която проживѣлъ късо време. Слѣдъ нейната смърть, той се ожененъ за Ирина дъщеря на Киръ Теодора, пѣтнадесетъ отъ Клокотница.

Положението въ Европа се застрашивало отъ нахлуването на нова една куманска вълна, която вече на толуми пѣтиминавала Дунава и се спушала на югъ за плаки, или же приемала врема на изнемъ армия у Иоана Асеня II. Двама, обиче, отъ князетъ на куманите — Иона и Сиронинъ, пристигнали въ Цариградъ при латините съ свити и своята дѣца, които съвзрали съюзъ съ тѣхъ и се обвързали да зе сражаватъ съ латините противъ българи и гърци.

Заедно съ латините тѣ обсадили Цурулионъ, дѣто било се задържало отъ извѣстно време Ватацесъ.

Въ Fleurii подъ година 1227 четемъ за куманите:

Inter haec redundit Gregorio Papae literae Archiepiscopi Strigoniensis, is significabat viam sibi offerri appertam ad convertendos Cumanos, seu Cornanos, populum infidilem, regiōnem Moldavia versus et Ostia Danubii inolentem. Dicbat: Nonulos viros nobiles huius gentis baptisavi et quidam regiōnis illius princeps nomine Borisius, fidem christianam cum omnibus subditis suis amplieci cupiens, misso ad me filio suo unico cum quibusdam fratribus predictaribus.

Между този връхъ изпращатъ писмо на Страганенския архиепископъ. Той казаше, че му било отворено пътя за обръщанието на не-вѣрния народъ кумани, или комани, който народъ живѣеше къмъ Молдова и насеяваше устието на Дунава. Въ писмото се казваше: „нѣколко“ души благородници отъ този народъ взъ покръстили, така че дори княза на тази областъ на име Борисъ, къто желдялъ много да приеме християнската вѣра съ воини свои поддължности, слѣдъ като изпрати своя единственъ синъ съ нѣколко братя проповѣдници, най-горещо моли да отиде възъ лично и имъ да замъ понятието за истинския Богъ. Отъ това съобщение се вижда, че куманите са живѣли въ Старото Козарско, или днешна Бесарабия — отъ устието на Дунава — въ цѣлата днешна Бесарабия и Молдавия.

Въ „Fragment d'une ancienne chronique“ на диалектъ Руши, че-темъ за Иоанъ Асеня (Калояна или Асеня II) Ватацесъ бѣ сърѣменикъ на Асеня II):

„Et quant il les eust vaincus Johannis lui fit requerre paix et elle fut faicte par tel si que Johannis lui donna une sienne fille. Et li emperor Henri donna trois siennes nièces, filles de sa cuer (soeur) feinme du comte d'Russiere en mariage, l'une a Johannis, l'autre à Coldalastre, et la tierce — à Andrieu — roi de Hongrie. (— А когато ги бѣ побѣдилъ Иоанисъ го застави да прибѣгнатъ до миръ, като имъ даде своята дъщеря; а импер. Хенрихъ даде трите си внучки отъ сестра си — жена на кнѧзъ д'Аоста, една на Ионини, друга на Кадаластра, а трета на Андрио — унгарски кралъ.

Въ „Chronique metrique de Philippe Mouskes“ 384 — 5:

*Por garder l'empire de Gres
S'en fu alés li roi Johannes
La ot este ne sai quans ans
Qu'il n'i ot pais faite ne guerre
Ainc perdi priés toute la terre
Son or garda et ses deniers*

За да запази империята на гърците, съюзи се царь Иоанесъ не се знае за колко, и отъ колко време той не е воювалъ. „Така той изгуби почти цѣлата земя, като запази само златото и динарите си“.

*Et li roi Aussens par effors
Quarant cinq batailles fist
Lues assemblerent, si com dit:
Les trois isi bien i ferirent
Que les quarant cinq venguerent...
Trois seulement en escaperent
Qu' Aussens et Vataces menerent
Tant ne fist d'armes en estor...*

А царя Аусенъ съ сила на 45 битки, като ги събра, каза на своите: „Трите битки добре сполучиха, но 45-те побѣдиха; трите битки само се изпълниха, както Асенъ и Ватацесъ лично водиха...“

Сърѣменикъ на Иоанъ Асеня II бѣлъ сърбски иноокъ и святителъ Св. Сава, бивши князъ отъ неманичинъ. Той докижълъ дълбока старостъ въ Хилендарски монастырь, отъ гдѣто на стариини посѣтилъ Иерусалимъ. На връщане отъ святыя градъ Св. Сава наминала въ Търново, гдѣто се спасиът съ своя прѣмъръ животъ и своята ученостъ български патриархъ Иоакимъ. Тамъ въ Търново сърбски святителъ заболялъ отъ простуда и се поминали. Царь, боляри и духовенъ кирилъ взели участие въ тържественното му погребение въ съсѣдния некропол (1237 година).

Слѣдъ години сърбския князъ Владиславъ изпросилъ мощите му (по случај гл. Цамблакъ).

Възвръщането тия мощи прѣдставило за Асеня новъ прѣдлогъ да изрази „своите“ миролюбии чувства спрѣмо Сърбите и своето благочестие изобщо.

Обаче, въ същото време Иоанъ Асенъ II усилно поддържалъ своите връзки съ папата, къмъ когото често отправялъ писма съ изява на крайна пребданност.

Думите, обаче, на Иоана Асеня не подхождали на дѣлата и ето защо Папа Григорий IX често се оплакавалъ на Маджарския краль Бела IV за перфидността на Българския царь:

Perfidus Assanus ... receperat in terra sua hearecticos et defensat, quibus tota terra ipsa infecta dicitur et repleta ... (Raynaldi anno 1238).

Големата свобода, дадена на вѣроизповѣданията, направило отъ България един пазар и свѣтълаще на всички ереси, а това положение било най-много използвувано отъ Богумилите, на които България била най-главниятъ станъ.

На Бела IV бъль бѣлъ обѣщанъ българския прѣстолъ въ случай, че се рѣши да очисти България отъ ересите.

Иоану Асену, обаче, както видѣхме по-рано, се удава да осути този удар, понеже той се поддържа съ маджарския дворъ поради първия си бракъ съ маджарската княгиня Мария, отъ която била роденъ Каломанъ.

Отъ новия свой бракъ съ дъщерята на пълнения Киръ Теодоръ — царица Ирина — Асенъ нѣмалъ дѣца, тъй като хитрата гъркиня въ случаи изиграла ролата на Атиловата Илдика, или Илдикона. Наскоро следъ брака си съ нея той се поминалъ.

Влемильт, Михаилъ Акоминатъ и други иѣко съврѣменни лѣтописци на Асеня и Вататеса описватъ въ много романтични черти старческото вѣтчение на Иоана Асеня II къмъ тая гръцка принцеса, която той „Обичалъ съ една страсть стократно по голѣма отъ оная на Антоний къмъ Клеопатра и бѣлъ рѣшънъ на всички жертви за нея“.

Колкото и да сѫ прѣувеличени тѣзи лѣтописи, за историка си остава неупоримъ фактъ, че подъ влиянието на тази хитра гъркиня Иоанъ Асенъ II още приживѣ раздѣли и раздаде империята си помежду братя, бащата и вуйчото на Ирина.

Въ 1241 година Иоанъ Асенъ II умрѣлъ.

Византински и сърбски източници единакво възторжено се произнасятъ за него.

Иоанъ Асенъ II за историята на България е единъ Соломонъ, както Калоянъ е нейния Давидъ.

Нему са слышни нито високите нравствени качества на Соломона нито неговите такти, нито неговите грѣшки и слабости къмъ женитѣ.

Влѣчението, стремежа за величие, е ржководното начало на този велиъкъ български царь.

Неговите съвѣтници войлади, неговите дипломати (външни воили), неговите генерали бѣха първите въ полуострова. Подъ неговите знамена се сражаваха рицари-кръстоносци, недоволни отъ латинското царство въ Цариградъ.

Българската столица въ него време по своето великолѣпие по нищо не отстъпвала на Солунъ и Цариградъ. Великолѣпни църкви, крѣости, монастири, некрополи — всичко това било въздигнато въ столицата, която се срѣща ту като *terrapanova* (нова земя), ту като *trianova* (Нова Багдрия).

Прѣтъ цѣля си животъ Иоанъ Асенъ не прѣставялъ да укрѣпява и украсява Търново, което пълнилъ съ стариини и мощи на резни български свати, които събиравълъ отъ цѣлъ свѣтъ.

Самъ той бидейки жененъ изначало съ Мария унгарска, далъ едната си дъщеря на Мануилъ Епирски, другата — на сърбския князъ Стефанъ Владиславъ; следъ смъртта на Мария, той взема за своя жена Ирина — дъщеря на Епирския деспотъ Киръ Теодоръ Коменъ. Така, прѣдъ бракъ и чрѣзъ меънъ, той доби такова обаждие срѣди масиѣ и такава властъ срѣди съѣдѣтъ, щото още малко упорство, още малко вѣздѣржане на старостъ — и България била спасена.

A libericus — съврѣменникъ на Асеня II пише по случай на смъртта му:

„Appo 1241 Circa festum S. Ioannis, Assanus rex mortuus est. Голубински се съмнява върху точността на тази дата, обаче съмнѣніята му сѫ безосновни. Допускими сѫ подозрѣнія отъ другъ характеръ: че велики този български царь е станалъ жертва на нѣкаква мълненна, или единовременна отровка отъ страна на гръцката принцеса Ирина, заподозрѣна въ отровването на царица Мария, патриарха и наследника на прѣстола.

Положението, създадено на България отъ бащата и чичото на Асеня II — Калояна — било едно отъ най-блѣстящите. Слѣдъ смъртта си той оставилъ царство, което се простиравало до трийтъ съѣдѣни морета: Синъо, Бѣло и Черно. Благодарение на дружествените отношения, които създадълъ за България съ своите женити и сватовства съ Сърбия, Унгария, Гърция и Латиниѣтъ, той съ право се наричалъ царь на българи, власти, ромеи и фрязи.

Споредъ описания на съврѣменници столицата на България — Търново — била много по разкоша отъ описаната отъ Луиapranda — Прѣслава.

Покрай великолѣпните палати, срини построени по основи отъ турцитъ, стояла маѣката на българскиятъ църкви Възнесение Христово, отъ която днесъ нѣма никакви слѣди. Свети четиридесетъ мѫженици, храма, въ който биде намѣрена колоната съ надписа отъ Иоана Асеня II, е била разрушена до основи и днесъ надъ олтаря лъ минава пляза за Трапезица. Св. Петка е горѣла и запаленѣтъ икони съ иконостаса ни говорятъ за трагичните часове, които ск прѣкарвали патриарха и клира при нашествието на турцитъ. На иконата Св. Иоанъ Кръстителъ, покрай славянско-български надписъ стоя един криптограма на Беотийски идиомъ:

„Душеведче, пса слюпъ!“

„И не оставимъ взлъкаща, Адонай! Ужасна сѫдъ!“

Ипсанандъръ пасмилопотъ!

Ке ми афиѣсъ елисо Адонеа! Евнуна вела!...“

Незначителни остатъци отъ стари дворци, ограбени и сринати, прѣобрънати въ турски жилища — това е днешното Търново, което иѣкото се е славило не сѫщо съ своею живописно мѣстоположение, но и по своято великолѣпие. Срѣди редицата църкви не на посъдъно мѣсто стояла Св. Димитъръ, съборена до основи, а отпослѣ прѣобръната въ параклисъ и некрополъ за 140-ть болари, изланъ съ изамама отъ турцитъ.

Отъ Евтиимиъ е въ житието на Иоанъ Рилски, отъ турския пътешественикъ Хаджи Калфа, както и отъ сърбина Домещанъ, който въ 1253 година описалъ житието на Св. Сава сърбски, знаемъ, че прѣдградието на Царюецъ сѫществувало въ нея епоха и че собственно храма

Св. 40 мъженици билъ вънка от кръгостъпта. Два двуколонни и двуаркови мостове били прѣхърълени надъ рѣката Янтра. Околността била пълна съ манастири, въ които идъли послушници, или богословски студенти отъ Влахия, Събria, Панония, Русия и Македония да се учатъ на чети, щърконо пънини и проповѣдъ.

На Света Гора се бѣльял великолѣпния манастир „Св. Бого родица“, а въ Ар-Баниски и Келифарево били главни училища за моделиране и църковна живопись. Въ единия манастир до посълданото село Г-ца Каролина презъ 1868 година намѣрила моделирани отъ въсъкъ икони съ ликоветъ на българскицъ царе и шампи съ тѣхнитъ ликове, нѣкои отъ които пищущи тая история видѣ въ музея Клони, а други професоръ Юрданъ Ивановъ прѣзъ тази година откри въ Парижкиятъ музей.

Освѣйни манастирътъ Прѣбояненски и Св. Троица, споменаватъ се още Плаковски, Присовски — Св. Архангелъ — и Кжипиновски — Св. Никола.

Безънѣнитъ ржкописъ на тѣзи манастири сѫ били отчасти раз грабени отъ руси и поляцъ, а отчасти изгорѣни отъ гръцкы владика, когото гъркоманитъ Купалъ (Папина) и други гърци довели изъ Фенерскитѣ мракобѣсни свѣтарилица въ септнорѣстълното Търново*).

ГЛАВА XXI.

Послѣдици отъ унията съ Римската черква.

Приложената кореспонденция, водена между Калоянъ, царя на българи и власи отъ една страна — и папа Инокентий III — отъ друга, сама говори за историческите събития. Писмата на Калоянъ, съхранени въ Ватикана сѫ запасени на латински, и напечатани въ „*Patriotica Latina*“ на Migne. Стила на тѣзи писма е съзвършено този, който е въ латинския прѣвѣтъ на Migne и Baluze, които писма ние прилагаме на латински въ края на тази книга. Писмата сѫ подпечатани съ печата на Иоанникий (Калоянъ) върху златенъ отливъкъ; а ония на архиепископа Василия и княза Белота сѫ по-вечето прѣвѣдени на латински езикъ отъ гръцки, а на гръцки сѫ прѣведені отъ българи. Отъ духа на тия писма, както се вижда, Калоянъ още съ самото си стъжене на прѣсто е поискалъ да избави българската църква отъ пакостната опека на Фенеръ, подъ която подпадна слѣдъ покоренето на България отъ Византъ. Василевски.

Унията съ Папата — това е тенденцията, начналната идея на всички писма. Въ прѣвѣтъ години, при все, че Калоянъ е състремно желалъ осъществяването на тая идея, той не е можалъ да я осъществи, понеже му сѫ прѣчели маджари и гърци, които спирали неговитѣ делегати.

Щомъ, обаче, папа Инокентий узнава за това желание на Българския цар, започватъ прѣговорите, заплахнатъ до маджарския краль и Венецианския дожъ и всичко се завръща съ една пънини уния между Българската и Римска църква.

Това единение, нека признаемът, не изглежда да се особено нрави на източно-православнитѣ писатели. И подъ тѣхнитѣ пера не само, че ве-

* Български столици по редъ и епоха: Болградъ, Виза, Сирмиумъ, Велеградъ, Керамисъ, или Вилазура, Кула, Плискова, Прѣславецъ, Прѣслава, Прѣспа — Охридъ, Търново, София.

ликия Калоянъ попадна като Христа подъ колибата на Римските войници, но и мнозина отъ руските истории, начало съ Василевски, Макушеева и даже българскиятъ Дриновъ, сѫ рѣзко осуждали Калояна (въ наши дни) за този му обратъ къмъ Римъ. Иречъ даже въ своята Българска История бѣгло прави едно обяснение на причините, които сѫ заставили царь Калоян да се обръне къмъ Римъ. Но за тая своя бѣгликъ той же не бѣ пощаденъ отъ рускозавитската критика (В. Ж. М. Н. П. Т. XVIII).

Това единение не се нрави на руската църква, която дълго врѣме подържаща гръцката патриаршия, за да поддържа Българитѣ тѣй, както отъ посѣтъ подържаща фирмалията въ стариното да къса диоцезите на Българската Църква въ Македония, които диоцези самия Василий Вулгароконъ призна за чисто български още въ X вѣкъ въ „Ентагма тонъ Канонъ“.

М. Дриновъ и Голубински — руски историци на врѣмето си, безъ да изслѣдватъ оригиналните на писмата, се произнесоха, че тая уния никога не е била фактъ, а нѣщо фиктивно, лицемѣрно, дипломатически мяръкъ Византия, и че отъ страна на Калоянъ никога не е имало намѣреніе да става римско-католикъ, а това било една мяръка, хвърлена за царската корона.

Това отрицане, че е лишено отъ историческо потвърждение, е ясно, но че то е лишено и отъ остроумие — това е, което го прави ненаучно и тъмно...

Прѣдъ очите на историята минаватъ събития, които не могатъ да бѣдятъ класирани по църковно-филетически капризи.

Фактъ е, че Калоянъ, както и Симеонъ, Самуилъ, Белота и Архиепископа Василий, не сѫ искали да ставатъ католики, а скъ станали скъдъ дълги молби и договори, скъдъ клетви и обѣщания — унияти или католици отъ източното обредъ.

Професоръ А. Л. Погодинъ твърди искрено и безпристрастно забѣлѣза по случай прѣмирните между Източната и Западната Църкви за владѣніето на България въ вѣрско отношение:

„Характерно е при това, дѣто католиците съ осланяли на най-новата християнска проповѣдь средъ съвременните имъ българи, тогава, когато Византия не се е ползвала отъ този аргументъ, на гледъ тѣй силенъ, а се е ограничавала съ мягливи указания за „Българското отечество“, т. е. на територията, която нѣкога си принадлежала на Източно Римската, или Византийската империя, а сега била завладѣана отъ Българитѣ. Не ли посочва това слабостта на фактическиятъ права на Византийското духовенство въ България? Не ли посочва факта, че главната работа тук е извѣтило не то, а католическото духовенство?“

Католиците казатъ:

„Българите сѫ ни избрали доброволно за свои първоначални учители. Святия Апостолски прѣстълъ, по разпоредба на Святейшия Папа Николай, както и сега чрѣзъ нѣкое отъ насъ, които се намиратъ тука, осветили сме въ България много църкви и ржколожили много свѧтеници, така той чрѣзъ прѣпочтенейшътъ епископи Павла, Доминика, Леонарда и Формоза, а днесъ и чрѣзъ нашия епископъ Григоалда, който по собствено желание на находищите се тука Българи, си остава и сега у тѣхъ съ много свѧтеници, като обръща съ необикновенъ трудъ при ржководството на благодатъта Божия отъ различни заблуждения — къмъ

истината на католическата вѣра — е държалъ ето вече щѣли три години тѣзи самитѣ Българи, държи ги и сега, управлява ги и разползга срѣди тѣхъ, гѣ че съсѣствъ не е послѣдователно да се разобѣтѣ Римската църква и отдѣли отъ ония, които е обѣтила въ вѣрата"...

А Гърдитецъ държалъ на владалото за земята, вмѣсто на душитѣ, (История Българска — Погодинъ с. 37).

Старобългарското църковно пѣние.

Професора по музика въ Софийското Музикално училище г. А. Николовъ, свършилъ Петербургската Консерватория, тѣзи дни издае свой учебникъ по църковното старобългарско пѣние, по руските ноти ръкописи отъ XV до XVII вѣкъ, ессеционалната мисъль на който учебникъ е, че древнобългарското черковно пѣние е самобитно, по отношение източното и близко до западното.

Иоанъ де Кастро, испанецъ, писалъ въ XVII вѣкъ, че напъвите на старобългарското пѣние иматъ нѣщо общо съ мотиви на Св. Амвросия Медиолански.

Логическото заключение отъ това е, че Българската Църква отъ времето на Св. Амвросия Медиолански, или даже отъ Х вѣкъ до падането на България подъ Турия, като е имала свое отдалено отъ Византийското пѣние, родоначалника на което е Св. Иоанъ Дамаскинъ") то тя дѣйствително е била въ пътина зависимостъ отъ Западната Църква, отъ която е правила своята заемки, като е прибавляла самобитни национални мотиви въ това „Западно църковно пѣние“.

ГЛАВА XXII.

Какви измѣнения сѫ вѣвели Иоанъ Капеланъ и кардиналъ Лъвъ.

Православнитѣ истории казватъ: при все че кардиналъ Лъвъ и Иоанъ Капеланъ имаха пълномоцно да даватъ нареджания и да възобновяватъ всичко, що имъ се би видѣло умѣстно, не сѫ измѣнили нищо въ обряда, ако изключимъ това, че сѫ започнали да получаватъ миро отъ Римъ, а не отъ Цариградъ. — Казватъ още, че дрогитъ на православието сѫ били запазени; Унията прочее е била по-вече привидна, не е искренна.

Въ отговоръ на тѣзи господа, достатъчно е да се изтькне неоснователността на твърдѣнието на Дринова, че българската църква е била принудена да получава свето миро отъ Римъ. Напротивъ папата е дала властъ на всички епископи въ България, както е обичая на западъ, всяка година на велики четвъртъкъ да освещаватъ светото миро. — Кардиналъ Лъвъ и Капеланъ Иоанъ сѫ запазили обреда, който обредъ бѣ удобрѣнъ отъ папата още прѣзъ 860 година. — Папските нунции сѫ задължили българската църква: 1-о да дава таинството

*) Гамитъ на източното пѣние, или паспаликита, сѫ заети отъ перситѣ и арабитѣ; тя е чисто ориенталска Ассирохалдейска и Персийска музика, тогава, когато древнобългарското църковно пѣние е съ прѣбъдащи западни Келтокимер. мотиви, Свендски, Свигоготски, нѣкои отъ които се срѣщатъ съ Свенценъ и Григъ.

на миропомазанието слѣдъ кръщението и то да се дава отъ епископите; 2-о задължили сѫ при ржкополагането на свещеници и владици да бѫдатъ помазвани съ свети елей; 3-о при извѣршването на унията сѫ удобрѣли славянския обредъ, който бѣ вече удобрѣнъ отъ папата Иоанъ VIII. (М. Т. 126 р. 904 ет. 905).

Дрогитъ, който сѫ приели сѫ тѣзи: Първенството на Папата, когото Калоянъ и Васили наричатъ: „Първоизточникъ на вѣрата, князъ на апостолите“, глава на източната и западна църкви“. Съ други думи тѣ признаватъ онай, чо Цариградъ отричаše.

Въпросътъ за конституцията на църквата единъ пѣтъ признаятъ, всички други въпроси се уреждаха тайно и неусетно. Така папските делегати задължиха Патриархата, митрополити и владици да научатъ народъ и Клира за всичко оново, чо застѣга вѣрата.

Не е нужно всичко веднага да се направи; слѣдъ като бѣха установили иерархията, удобрѣли славянския обредъ, прѣчистили отъ не католическо учение въведеното отъ гръцки интриганти въ славянския обредъ, делегатите бѣха изпълнили най-съвѣтно своя дѣлъ.

ГЛАВА XXXIII

Каква вѣра сѫ изповѣдавали прѣдшествениците на Калояна царетѣ: Борисъ, Симеонъ, Петъръ и Самуилъ.

Калоянъ, казватъ източникът и западни автори, се е задължилъ прѣдъ папата да изповѣда онай вѣра, която сѫ изповѣдавали неговите прѣдѣди, бляжениятѣ императори на Българи и Власи. Всички прѣдшественици на Калоянъ сѫ били православни. Никога, проче, Калоянъ не е мѣнилъ своята вѣра.

Не правимъ въпросъ за царь Бориса, защото този царь, споредъ историите е умръл като ревностенъ католикъ, даже е признать за светеца и въ западната църква. — Но ние подтверждамъ още, че и приемниците на Бориса, Симеонъ, Петъръ, Самуилъ сѫ били католици. — Шо значи католическа вѣра? Католическо е събиране на всички покръстени на цѣлото земно кѣло, които иматъ единство по вѣра, по таинства, по управление, подъ видимия глава на църквата, Римския Първовъсъщеникъ. — Католиците не отказватъ, че Иисусъ Христосъ е глава на църквата, тѣ го признаватъ за невидимъ глава, защото човѣцът не трбва прѣзъ земния си животъ да бѫдатъ сѫденіи отъ Бога, а отъ неговите замѣстници. Римския първовъсъщеникъ е наследилъ Петровия прѣстолъ, слѣдователно и неговата власть. Ако св. Петъръ бѣ умръл въ София, Софийския владица щѣше да бѫде началникъ на църквата. Св. Петъръ избра Римъ, затова Римскиятъ първовъсъщеникъ се признава отъ културния свѣтъ за законенъ шефъ на църквата и за това го наричатъ католицитетъ: Христовъ Замѣстникъ.

За да докажемъ, че българските царе сѫ били католици, за насы е достатъчънъ аргументъ този: при все че българите сѫ си служили съ славяно-гръцки обредъ, не сѫ прѣставали да признаватъ папата за глава на църквата.

Исторически е доказано, че Цариградът отъ 886 година, когато Фотий бѣ лишенъ отъ патриаршеска длъжност, до патриарха Серги II, сродникъ на Фотия, не е имало разколничество. Сергий, който отъ началото признаваше властта на папата е замелъ патриаршеската длъжност прѣзъ 999 година до 1019 година. — Доказателство за това е писмото на патриарх Петър Антиохийски, който пише до Михаилъ Церулари така: „Азъ съмъ свидѣтель, че името на Римския първосвещеникъ Иоанъ (който е билъ папа отъ 1003 до 1009 година) е било писано въ свещените дифтици. Михаилъ Церулари постежва на патриаршески прѣстолъ прѣзъ 1040 година до 1058.

Всички останали патриарси сѫ били умни, добри и светци.

За кратко време бѣ въведено разцепление отъ патриарх Николай Мистикъ, който мислѣше, че четвъртът бракъ е забранено по Божествено право и бѣ отказанъ на императора Лъвъ Мъдрия да встъпи въ четвърти бракъ, на когото папата разбръши. щомъ Николай Мистикъ съзна своята грѣшка, подчини се на папата и съ посланието (Migne Patr. gr. T. III, подъ № LIII, LIV, LV, VI и LXXVII) моли папата да възстанови нова свещено единство, което е съществувало прѣди. Това единение стана, когато зае папската длъжност Иоанъ X. — За възстановеното единство този патриарх пише до царь Симеона и му съобщава благата вѣсть, много приятна на царя на българите.

Николай Мистикъ е билъ патриархъ прѣзъ 925 год. и по-послѣ. — Ако изключимъ 11 години заточение, прѣзъ които е билъ Серги II племенникъ на Фотия.

Всички съвременни писатели единодушно твърдятъ, че прѣзъ това време гърци и българи сѫ били единовѣрци, които сѫ признавали римския първосвещеникъ за юридически глава на църквата¹⁾.

¹⁾ Вѣрата въ Римския първосвещеникъ като върховенъ видимъ глава на църквата датира отъ апостолско време. Самото Евангелие нарича св. Петър прѣзъ: Протоиск. Симонъ, Мат. 10, 2. не за това, че Петър е билъ прѣзъ призванието защото неговиятъ братъ Андрей е билъ по-прѣдъ призванъ, както говори Евангелистъ Иоанъ въ гл. 1, 42., а защото е билъ прѣзъ, като глава на църквата съдѣтъ възнесението на исуса Христъ. Не е простира на номерация, защото съдѣтъ прѣвръзъ да се каже втори, трети и пр. — Климентъ папа Римски прѣзъ 92 год. до 101, пише до коринтяните послание, за да помиритъ раздорите и напомняща имъ едълъ да бѫдатъ послушни на Римската църква. Въ това време живееше още св. Иоанъ Евангелистъ, Коринтъ бѣ по-близо до Ефесъ. Ако не бѣ призната властта на приемника на св. Петър, разумно бѣше тѣ да се отправятъ не до Римъ, а до Ефесъ, до любимия ученикъ на Исусе Христъ. Справка: Sanctorum Patrum opuscula t. XVII.

Въ това послание този заповѣда да прибръзнатъ ежбите, иначе той не отговаря за грѣха, въ който биха паднали, ако не се подчиняватъ на неговата заповѣдъ. Същия въпросъ третира сметни Ириней, свидѣтель на Източната заповѣдъ, ученикъ на св. Поликарпъ, който непосредствено е билъ въ снощиене съ св. Иоанъ апостолъ. — Въ тази книга той пише противъ Гностицитетъ и казва, че даже скълътищата да се добре човѣкъ до истината, това е да се изследватъ всички онзи църкви, гдѣто скълътища апостолътъ, който ляже въ невъзможенъ и много дълъгъ. Но има, казалъ той, и другъ ляже по-крайнъ и сигуренъ, той е да се вѣрва всичко чо вѣра Римската църква: Ad hanc ecclesiam propter potiorem principaliatem pessime est omptum conuenienter Ecclesiam. — Ириней пише къмъ 175 година слѣдъ Христа. Принципата засега искри съ длъжници да се подчиняватъ на Римската църква въ поради първенството, което замелъ тази църква, propter potiorem principaliatem²⁾.

Папата Викторъ прѣзъ 189 — 99 год. сл. Хр. заповѣда на цѣлата Източна църква да сѣдѣтъ общично на Римската църква при празнуването на папската. Свети Киприанъ моли римския първосвещеникъ да назначи другъ владика на мѣстото на единъ отъ уволнените. Прѣзъ това време испанскиятъ владици апелиратъ къмъ папата

Въ Patriistica graeca на Migne, сѫ запазени 26 писма на цариградския патриарх Николай Мистикъ, въ които той моли царь Симеона да прѣкрати войните противъ Гърция и на всѣкаждъ изразива същата мисъль: „Гърци и Българи сѫ единовѣрци, братя въ Христъ, два народа, които иматъ единъ Богъ и една, и сѫща вѣра. (Вижъ послание 8-о, 9-о, 10-о, 11-о, 12-о, 14-о Migne P. g. t. 111 — стр. 62 до 191.)

Този патриархъ е признатъ и отъ западната църква за светеца. (Vижъ Bolland. Act. ss. die 15 Maij).

Щомъ, проче, гърците сѫ били католици, значи, че и тѣхните единовѣрци българи сѫ били католици, а Симеонъ, тѣхънъ царь, не е ималъ друга вѣра отъ вѣрата на своя народъ.

2-о. — Другъ фактъ доказва, че Симеонъ е билъ католикъ. Когато Борисъ се научи, че Владимиръ, неговъ първороденъ синъ, не държи на истинската вѣра, той го лиши отъ прѣстола и назна и Симеона, понеже бѣше ревнителъ на християнската вѣра. Извѣстно е, между туй, че Борисъ умръ като ревностенъ католикъ и е признатъ за светецъ въ западната църква; значи, че и неговиятъ синъ Симеонъ е изполвѣдалъ католическата вѣра.

3-о. Патриархъ Николай, за да смѣкчи царь Симеона и да го убѣди да прѣкрати кръвопролитните войни противъ Византия, щомъ се възстанови единство на Цариградската съ Римската църква, съобщава му благата, радостната за него и утѣшителна вѣсть. Ако царь Симеонъ бѣше православенъ владѣтель, но щѣше да се раздава, а щѣше да се сърди на Цариградъ, защото е приель това единение съ Римъ.

4-о. Когато папата, помоленъ отъ гърците, изпраща делегати до Симеона, да го увѣщава да даде миръ на Византия, надѣяватъ се,

като цитиратъ думите отъ Евангелието Мат. 16, 18: Ти си Петъръ и върху този камъкъ ще основа мята църква... — Но този догма е вече призната официално въ 440 година, и папата Лъвъ I,писка толкова повелителни послания, че до днесъ никой отъ папите не е употребявалъ подобни изразения. Но Халкедонскиятъ съборъ този пише: Не е възполнено да разискватъ втората вѣрата, а просто сте длъжни да приемете онъ ѩо азъ съмъ определенъ вече въ посланието до епископъ Флавианъ: non licet defendi, quod non licet credi, не е възполнено да се разисква върху онова що е вече противъ вѣрата.

Този папа отказа да удобри 28 канонъ на Халкедонскиятъ съборъ — Причината защо е забранено на тѣхъ да разискватъ въ събора е тази: In Petro ergo omnium fortitudo munitur, et divinae gratiae ita ordinatur auxilium ut firmitas, quae per Christum Petru tribuitur, per Petrum apostolus conferatur — (Sermo II — in anniv. ass. I, XIV. opusc. SS. P.P.). Въ Петра се уврѣявя силаятъ на всички, и Божията благодатъ, дадена на Петра се дава на всички останали апостоли, чрезъ Петра. — In persona humilitatis meae illi honoretur (Petrus) — Въ моето скромна личностъ Петъръ да биде почитанъ. (ibi).

Св. Августинъ въ 5-и пише: „Римъ е говорилъ, дай Боже скоро да сътвориш и заблуддението! „Roma loquitur, causa finita est..“ Прѣзъ 514 — 523 година отг҃ци на четвърти Цариградски вселенски съборъ поддържа формулата на Хормизда: „Не може да се изостави поученето на Г. Н. И. Хр., Ти си Петъръ и пр...“ и това чо каза Спасителятъ се потвърждава отъ факти, че въ апостолското седалнице се е запазила безъ грѣшка католическата вѣра. — Най-послѣ самия факъ, че Фоти, когато не е билъ съдѣтъ на папата го е признатъ за видимъ глава на църквата, показава, че не е нова догма тази, а е толкова стара, колкото и самото Евангелие и християнство. Папите сѫ получавали апелации отъ всички страни на света, прѣзъ всички вѣкове.

Прави сѫ, проче, много отъ протестантските и католически писатели, които твърдятъ, че въ IV вѣкъ, първенството на папата е било въ такава смисъль признато, въ каквато сега го почитатъ всички католици по земното кѣлбо.

че ще бждат послушани, защото Симеонъ не само е роден католик, но още неговите отношения съ папата съ били такива на тясно приятелство, защото тъ прѣдлагатъ на него да послуша гласа на посрѣдника и приятеля си папата: *vocem amicitiae intercedentis*. Папският делегати му съобщаватъ; че ако не прѣкрати войните противъ Византия, ще бжде афоресанъ отъ папата...

Католическата църква никога не е афоресвала лица, които не съ били католики.

5-о. Прѣз 927 година царъ Симеонъ и неговиятъ синъ Петъръ съ били побѣдени отъ хърватите, съ които българите, за пръвъ пътъ влизаха въ война. Симеонъ за да сключи миръ съ тѣхъ, изпраща своя делегат Иоанъ-Крумъ въ Римъ, за да иска посрѣдничеството на папата. — За тази цѣлъ папата назначи епископъ Маделберта, който заедно съ Иоанъ-Крума дойдоха въ България. (Вижъ *Illyrium Sacrum*, T. III стр. 103). Името Крумъ не е нито латинско, нито славянско, а просто Херуло-българско. Това лице е изпратено отъ Симеона да иска посрѣдничеството на папата. Хърватите побѣдители не съ искали това посрѣдничество, а побѣдениятъ българи, Симеонъ и Петъръ, които обѣщаха да живѣятъ въ миръ съ тѣхъ и мирътъ чрѣзъ Маделберта е било скълько.

6-о. Шомъ Симеонъ е билъ католикъ, безъ съмнѣніе и неговиятъ синъ Петъръ е билъ отъ вѣрата на своя баща. Нищо по-вече: този царъ Петъръ е признатъ отъ западната църква, както и дѣло му Борисъ, за католически светци. (Вижъ *Baronii T. X Martinov* стр. 328. *Hilferding* II. 47).

Този царъ се е прѣпоръждавалъ на молитвѣ на св. Иванъ Рилски и на св. Павелъ Латрински. Първиятъ светецъ е признатъ въ двѣтъ църкви за такъвъ, а вториятъ е признатъ само въ Римската църква. (Вижъ *Bollar. Acta ss. T. IX* мѣсецъ октомври, стр. 683).

Прѣзъ царуването си Петъръ е основавалъ голѣмъ монастиръ, и монасите въ този монастиръ, както съ ходили въ Йерусалимъ, така сѫщо и въ Римъ да посѣщаватъ светите места, което не правятъ православните калуѓери. (*Hilferding* II. 63).

Сълъдъ съмртвата си Иванъ Рилски, е билъ провъзгласенъ за покровителъ на България.

7-о. Доказателство, че и царъ Самуилъ е билъ католикъ е факта, че Иоанъ Владимиръ Зетински е встѫпилъ въ бракъ съ Косара дъщеря на Самуила; ако тя не бѣше дъщеря на католически родители, никога не би се съгласила съ Иванъ Владимиръ да встѫпи въ бракъ съ не католичинка, както царъ Иоанъ Асенъ II, който даде своята дъщеря на Ватчаевия синъ, не католикъ, а православенъ, и бѣ принуденъ да развали годежка; иначе папата щѣше да го афореса. (В. *Illyrium Sacrum VIII* p. 231).

Иоанъ Владимиръ Зетински е светецъ, признатъ въ Западната църква, който никога не би се съгласилъ да наруши църковните закони и да се вѣнчава съ не католичинка.

8-о. Друго доказателство, че българскиятъ царе Симеонъ, Петъръ, Самуилъ съ били католики е твърдѣнието на Калоянъ, че той е прѣгледалъ архивитъ и е намѣрилъ, че онзи блажени императори на българи и власи, негови прѣдшественици, съ получавали короната и патриаршески благословъ отъ Римъ: *Imperatores illi Bulgarorum et*

Blacorum Simeon, Petrus et Samuel, nostri proedcessores, coronam imperii et patriarchalem benedictionem acceperunt a Sanctissima Romana Ecclesia et ab apostolica Sede, principe apostolorum Petro. Migne T. 214 p. 1114.

Папата отговаря, че той е прѣгледалъ своите „*regesta*“ и е намѣрилъ, тази истиня: че дѣйствително много български царе съ били короновани отъ папата.

Тези официални съѣднения отъ XIII вѣкъ не подлежатъ на съмнѣніе.

Hilferding II стр. 62, и *Дриновъ* стр. 31, 33 — казватъ, че дѣйствително съ били короновани отъ папата, обаче тѣ не съ си проѣмнявали вѣра.

Пита се: възможно ли е католическата църква да е короновала нѣкого за царь, безъ да бжде той католикъ?

Ние отговаряме: абсолютно не. — Църквата е изисквала винаги, както вътрѣшно, така и външното убѣждение. Изисквала е отъ владѣтелите, нито които е давала короната, да даватъ клетва, че ще защитяватъ вѣрата и църквата, съ всички срѣдства, съ които разполагатъ.

Щомъ християнските владѣтели не се подчиняваха на наредбите на църквата, веднага биваха лишавани отъ прѣстола, защото не сѫ изпълнили своята клѣтва при короноването.

ГЛАВА XXIV.

Калоянъ, патриархъ Васили, Браничевския, Нишкия и Велешкия владици католици ли бѣха или православни? Кога Българитѣ напуснаха католическата вѣра и приеха Гръцкитѣ учения.

Нѣкои писатели казватъ: ако Българитѣ сѫ приели дѣйствително католическата вѣра по врѣме на Калоянъ, трѣбаша да приематъ и Богослужението на латински „езыкъ“. Самия царь Калоянъ казва, че нѣмъхоръ да разбрать този езыкъ, за това е изпратилъ двама младежи, за да изучатъ латински езыкъ, за да кореспондиратъ съ папата. Всичко това означава, че Българитѣ сѫ си останали православни, или схизматици.

Ние казваме, че католическата църква понеже е една за всички народи и плѣмена, за това признава 12 обреди на различни езици. Папата не е искала никога, да се промѣни литургиите отъ Славянски, да се чете на латински, а е изисквала отъ Патриархъ Василий, да заличи всичко, чо е било не католическо и да въвѣде католически догми въ Богослужението.

Че това е станало си личи отъ речта, която произнесе Цамблакъ, по народностъ българинъ, въ честь на патриархъ Евтимия.

Казва този ораторъ, че той е билъ ревностън за православието; е прѣчистъ служебникъ книги отъ „*ереси*“. — Какъ сѫ тѣзи еретически учения, които бихъ проникнали въ служебниците и трѣбници на православието?

Богомилитѣ ли? — Не, защото тѣхните учения не сѫ били до стъпни за светите олтари.

Прѣзъ това врѣме въ България е имало Католици, Православни и Богомили. Значи щомъ православниятъ патриархъ е прѣчистъл слу

жебните книги от ереси, иска да каже, че той е заличил всичко що бъде възърхъл патриарх Васили и неговите съмишленци. От тази година, когато цар Иван Асен II откъсна българската от католическата църква, до днес България също са били православни, или схизмити. Думата „Православен“ пръв XIV век се употребява вече, за да се означават онези лица, които също се отказали от католическата църква и са създали народни или самовластни църкви.

Рассадникът на тези разколници от католичеството е била „Света Гора“, гдъто и самият патриарх Евтий е бил игумен.

Думата „еретик“ в устата на онези новбъги монаси, означава тези лица, които също останали въври на Христовото учение и също се отказали от заблужденията на Церулария и Фотия, които лица не съдруги, осъвъни католици.

Патриарх Евтий е бил още игумен и на манастира „Студиум“, който монастиръ по пръвмето на Фотия е бил католически, даже именуването защото отказа да се сношува съ нечестивия Фоти, бъде изпратен на заточение за цели 7 години. Съ течение на пръвмето, Фотийнът успява да назначава свои хора във този манастир за игуamenti, и ние видяхме, че пръвът 1060 год. нѣкъи си Никита Стетарь, пише отровни и огнени филизи против католиците.

Калоянъ, казва Дриновъ, не е никога приель католичеството, даже може да се каже, че той умълто е хвърлил въдицата на папата и го е измамил, като си е останал православен, даже когато католицият съ искали да наложат католическата вѣра съ силата на оръжието, Калоянъ се е явил като защитникъ на православието. Така приближително говори Дриновъ на 77 страница.

Какъвът защитникъ на православието е бил Калоянъ ще разбере читателя от следните съждения, които ни дават православниятъ съврѣменини писатели:

Никита Хониятъ пише въ „Balduino Flandro № 4“: Гърциятъ като получиха отказа да бѫдатъ приети въ армията на латиниите отидаха при Калоянъ, който най-любозън ги прѣ и сълѣдъ като съ помощъ на куманинът прѣвзе Македония, той изпрати ронемът въ Отечество, които устроиха нападение въ тила на латиниите и така съ помощъ на куманинът българитъ, латиниите бѣха побѣдени. — Но каква полза отъ това! Иоанъ Български (Скига) щомъ побѣди латиниите отъдѣде се на грабежки . . . Сълѣдъ като прѣвзе Пловдивъ, разруши го и много отъ гражданинът обезглави. . . Подъ № 7: „Иоанъ Мизийски, като се ожесточи противъ гърциятъ, защото бѣха минали къмъ латиниите, понеже бѣха обидени отъ Иоана, сълѣдъ отмъщението ги прѣваде на кумани и власи, които бѣха още езичници и ги откарака въ пълънъ като стада отъ говеда и овци. Подъ № 8 пише: Что си страдали гърциятъ отъ тези Варвари, никога не ще може се изказа.“

Георги Акрополитъ казва подъ № 13 — сълѣдъ разказа на кланетата въ Пловдивъ, че той посъ такъвъ страшень походъ изъ Македония, толкова кланета извърши, толкова голъмо зло направи, че както Васили се наречаше Вулгароконът, така Иоанци — Ромеоконът. За тази причина всички го наречаха не Кало-Иоанъ, а Скило-Иоанъ.

Мисля, че сълѣдъ тези съждения, самият Дриновъ, не ще симѣ да счита Калояна за покровителъ на православието.

При все че Калоянъ не е ималъ намѣрение да воюва срѣтъ латиниите, тѣхната гордостъ и алчностъ за чужди земи го е принудила да бѫде тѣхънъ врагъ. — Исторически обаче е доказано, че вътрѣни войните съ латиниите, той не се е разколебалъ въ католическата вѣра. Гърциятъ, които бѣха фанатици въ православието, не съж съзъзили съ Калоянъ, а съ отвратителните тѣмъ латини.

Защо Калоянъ не е изпращалъ делегати въ Римъ? — Отноваряме, защото нѣмаше нужда. Калоянъ бѣ извършилъ униятъ, бѣ уредилъ иерархията, бѣ получилъ короната, не се явяваше нужда отъ често изпращане делегати въ Римъ. Отъ последното писмо на папата до Калоянъ се казва изрично, че той е изпратилъ делегатъ прѣзъ 1207 година, последната отъ неговия животъ. Между другиъ причини напомнява и тази: Калоянъ е ималъ много врагове, каквито бѣха гърци, венецианци и маджари, на които папата заповѣдава да даватъ свободенъ пропускъ на Калояновите делегати, защото не съ имъ позволявали да ходятъ до Римъ и да се сношуватъ съ папата.

Най-послѣ е много явно, че неговото обръщение и приемане католичество не е било вѣрмънно, защото изпраща двама младежи да изучаватъ латински езикъ, за да могатъ да кореспондиратъ по между си.

Патриархъ Васили иска за своята владици да имъ изпрати палиуми и папата заповѣдава на Василия всѣко четиридесетъ съдъ съ явява въ Римъ на докладъ.

Архипресвитър Доминикъ, останалъ дълго врѣме въ България намира, че Калоянъ е искренъ; Иоанъ Капеланъ узная отъ самия Калоянови врагове, че той е много привързанъ къмъ Светия Прѣстъль.

Въ последното си писмо до папата пише, че въ готовъ да си даде живота за истини на католическата вѣра, „сарпіt exponeres pro eadem“, както пише въ последното си писмо до папата. Инокенти е единъ отъ най-умните папи, които брои католическата църква, той знае и най-тайните намѣрения, при все това никакво съмѣнне не изказва за него, даже го нарича въ посланието до Хенрихъ Ц. градски, „filius charissimus“ — възлюбленъ синъ.

Латини и Маджари, заклѧти врагове на Калоянъ, за да го обвинятъ прѣдъ папата и никакъ не симѣ да изкажатъ съмѣнните въ неговата искренна вѣра. Инокенти трети бѣ писалъ до маджарския краль, че ако Калоянъ, сълѣдъ получаването на короната не би се съгласилъ да приеме архицата за спорнѣ земи, ще бѫде строго наказанъ, а той щеще ли пощади Калоянъ, ако бѣ изневѣръл? Този папа е афоресвалъ владици, князе, цѣли империи, когато не съж се подчинявали на църквата, или съж изнебѣвали на дадената клетва, та щъщес ли той пощади Калоянъ?

Щомъ царъ Иоанъ Асенъ втори се отказа отъ католическата вѣра, папата Григорий IX го офореса. Нищо подобно не намираме за Калояна. За това приемаме като историческа теза, че Калоянъ е билъ добъръ и ревностенъ католикъ до последната часъ на живота си.

Сѫщото трѣбва да се приеме и за Патриархъ Василия, както и за владициятъ, които бѣха приели униятъ съ Римската Църква. — За доказателство на това наше твърдѣніе служи Синодалната книга на царъ Бориля, издадена напослѣдъкъ отъ Пловдивова. Нѣма съмѣнне, че името на патриархъ Васили прѣзъ 1210 година е било написано въ тази синодална книга или синодикона.

Въ послѣдните издания обаче, името на този архиерей не личи. Както не личат и имената на онзи епископи, ржоколожени от Папата, които бѣха виновни на унита съ Римъ, каквито бѣха Власи Браницевски, Кирикъ Нишки и Сава Прѣславски. Знакъ, че патриархъ Евтими бѣ успѣл да ги заличи отъ обществената книга, като провиниен защо сѫ приели унита съ Папата.

Вижъ Палаузъвъ Вѣтмен. Общ. Истор. стр. 14 кн. 21 — и Голубински Очеркъ стр. 36—82.

ГЛАВА XXV.

Приемниците на Калояна, Борила и Иоанъ Асенъ II.

Прѣзъ 1237 година, Иоанъ Асенъ II получи слѣдното писмо отъ Папата Григорий II:

До възлюбленния синъ, благородни Иоанъ Асенъ, Господарь на Българи и Власи.

„Получихме посланието на Ваше благородие, и обърнахме голъмо внимание на новата, що се съдържа въ тъкът. Поражахме твоята набожностъ на Господа и му поднасяме благодареніе, защото се стравае да ни покажете Вашето великолуко угодно на нась чрѣзъ духа на смиреніето, съ което се подчинявашъ на Бога и на Римската Църква.

Ние разбираеме отъ твърдът писма, че желавашъ да назначимъ едно лице благоразумно и честно, което да разисква върху положението на империята и на Цариградъ. За тази цѣлъ ние назначихме нашия почетенъ събрътъ Перузински Епископъ... Ти, проче, се отнасяшъ съ нашия синъ въ Христъ Иоанъ Царигредски императоръ, чрѣзъ свѣти, помощи и благосклонностъ, съ които нѣща ще покажешъ на дѣло, че ти си католически князъ, привързанъ къмъ Светото Сѣдалище, синъ и вѣрънъ, и така ще можемъ да прѣпоръжчаме на Бога твоята искренна ревностъ. Archiv. Vatic. in populi mentis Hungarorum I p. 155 № 275 Rayn. 1237 № 7.

Папата поръчка този свой нунци на Бела, Унгарски краль, когото моли да съдѣствува за закрѣпването на Цариградската империя и да подпомогне... щото благородниятъ Иоанъ Асенъ да продължи да бѣде вѣрънъ на Църквата, а съ помощта на Бога, Ватацесь да изостави сизматата и да се повърне въ лоното на едината Христова Църква (Rayn. 1237 № 71).

Въ особено послание до българските епископи поръчва своя делегатъ и моли да приематъ съ подобаваната немъ честъ. Ibidem № 73. Иоанъ Асенъ II встъпи въ бракъ съ Мария дъщеря на Андрей Унгарски Краль, за това събитие той увѣдомява Папата. Archiv. Vatic. in populi Hung. T. I p. 21 № 32.

Католическата Църква винаги е забранявала на католици, да встъпватъ въ бракъ съ не католици безъ разрѣщение на Св. Прѣстолъ.

Трансильванская воювада Ладиславъ, защото даде своята дъщеря, за съпруга на сръбския краль, който не бѣше католикъ, веднага бѣ афоресанъ отъ Папата. (M. H. I p. 82).

Понеже унгарскиятъ краль самъ съобщава на папата за склонения бракъ и не иска разрѣщение, папата съ мълчанието си го одобрява, значи, Иоанъ Асенъ е билъ католикъ.

Въ своите писма папата го нарича свой синъ, привързанъ къмъ Светия Прѣстолъ, вѣрънъ, всичко това потъръждая, че докль е била жива царица Мария и Иоанъ Асенъ е билъ католикъ.

Когато сключва съюзъ прѣзъ 1236 год. съ Ватацесь, папата прѣзъ Стригинския епископъ му изпраща афоресването, ако той не се откаже отъ сизматическия владѣтель Ватацесь, и ако не бѣ прѣкрайти войнитѣ съ Латинитѣ.

Самото афоресване, показва, че Иоанъ Асенъ е билъ католикъ, защото църквата никога не е давала това наказание на лица не католици, иначе първи, който трѣбаше да бѣде афоресантъ, това би билъ Ватацесь. Понеже никога не е билъ католикъ, за това и папата не го е афоресанъ — Михаилъ Палеологъ и синъ му Андроникъ сѫ били афоресани, защото сѫ били католики. — Иконентъ III, отказа да заповѣда на Калояна, прѣдъ той да е приель католичеството и се отказа послѣ, е билъ афоресанъ отъ папата.

Прѣзъ 1237 година царица Мария се помина. Иоанъ Асенъ II, се съзъсъль съ Ватацесь, се отказа отъ католическата вѣра.

Папата го афоресва и съ особено послание кани маджарския краль да накаже този вѣростъжникъ, който бѣ разжъжалъ дрехата Христова. (B. Royn. a. 1237 № 8).

Както папата, така и латинитѣ въ Цариградъ почитаха този царь като единовѣрецъ, даже слѣдъ смъртта на Роберта го бѣха избрали за настоящникъ на Балдуинъ II, тогава десетъ годишенъ.

Прѣзъ 1299 година бѣ сключенъ контрактъ, удобрънъ отъ папата, че императорътъ на Иерусалимъ Иоанъ Брисенски ще церува вмѣсто Балдуина втори докль той бѣде пълнолѣтънъ. Въ договора се казва изрично, че на никого не е позволено да окупира царството на Иоанъ Асенъ втори и Солунското царство, но земитѣ на не католическиятъ владѣтели е позволено, както е позволено да окупира земитѣ на Теодоръ Комнена, понеже е сизматинъ, или православенъ.

Най-послѣдните виждаме, че въ монети на Иоанъ Асенъ втори, че той държи въ ръка си златна яблка съ кръстъ поставенъ надъ нея, който символъ не се намира? въ православни владѣтели.

Слѣдъ тѣзи съведенія, който би могълъ да каже, че Иоанъ Асенъ втори е билъ православенъ отъ млади години още?

Шомъ сме доказали, че Иоанъ Асенъ втори е билъ католикъ, считаме за доказано, че и Борила Борисъ III е билъ католически владѣтель. Дриновъ даже го нарича слуга на папата Иконентъ III, до него изпрати нѣкътъ си кардиналъ съ тайна мисия (Vizъ Albericus ad apum 1206). По същата на папата, Борила свика съборъ противъ боломилитѣ, праотци на албигезиъ, който бѣха причина на дълги войни въ южна Франция и въ Италия. — Обсаденъ въ Търновската крѣпостъ, той поискъ помощъ отъ папата (Vizъ Иричъ стр. 247), което нѣщо не бѣ направилъ единъ православенъ владѣтель.

Много остатъни прѣзъ XIV вѣкъ е имало отъ католичеството, както е напримѣръ единократното потопяне въ вода при кръщенето, а не трикратно какъто е обичай при гърцийтѣ, и които сѫ много плахи протестирали противъ този обичай, който Евтими нарича ересъ.

Това единение между Българската и Римската църква е траяло поне до 1234 година, когато Иоанъ Асен II, след смъртта на неговата съпруга Мария, склучва съюзъ съ Вататесъ, издъбствува от Гръцкия патриарх Германъ, да биде призната Българската Патриаршия. На патриаршески Търновски престол встъпва Иоакимъ, който наследва Василий I, и във съгласие съ царя обявява гръцкото учение, като официална религия на България. Привърженикът на католицизма постепенно съх се намалявали и при патриарх Евтими съ бил почти окончателно разбити. И този път гърците успяха да се наложат на Българите. Патриарх Германъ имъ призна Патриаршията, която има съвършена католически владика, да освещава Светото Миро. Когато гърците не съ могли да поддържат Българския народ съ оржие, съж, сък подчинявали чрезъ духовната власть.

За това всички императори съ правили усилия, да отклонят нашия народъ от Римската църква, която винаги е признавала правото на народите да съществува и да се управляват. Съ измама тъ откъснаха от Римъ Българската църква по време на Бориса; съ измама дадоха на нашия народъ владици не Българи по времето на Василий Българоубиецъ; съ измама най-послѣ успеха да ни отвѣдятъ от Римъ по времето на царъ Иоанъ Асенъ.

Историята е учителка на народите. Исторически е доказано, че цѣлът на стремежкът на Фенеръ да наложатъ своята разколничество на Балканските народи е била само национален стремежъ. Българите, покръстени от Римската църква, съ били прѣцѣлната точка на Византия. Когато Василий Българоубиецъ пороби България, въ същия вѣкъ и Михаилъ Церуларий откъсна Източната Църква от Римъ. Нашът народъ още незрѣл, прѣе владици, избрани от гръцките Василеви, постепенно и неусъстън се намѣри и той вънъ от Христовата църква, като го нарекоха „православенъ“, успокоиха неговото сърце и той повѣръе на Византийците. Когато идвашъ на власт „Асеневци“ прозорили дължавни маже, разбирај, че съ измамени от гърците и се връщатъ въ онази църква, която бѣ отхристила великиятъ български царе – Бориса, Симеона, Петра, Самуила. До тогава е била велика България, до когато е била съединена съ католическата църква.

Може да се каже за нашия народъ, както за Израилъ, до когато бѣ той вѣрънъ на своя Богъ, бѣ велики и мощенъ; но щомъ израильт забравише своя Богъ, падаше робъ на другогвѣрти и язычници. Най-указните борбъ гърците водиха противъ славянския обредъ. Тъ наречаха еретици не само учениците на Св. Св. Кирила и Методия, но още и Римските правосвещеници, които защитаваха славянските просветители отъ нападките на нѣмци и гърци. Този лукавъ народъ, по гордът отъ семия Луциферъ, прѣвъзираше всичко онова, чо не бѣ гръцко. Императорътъ Михаилъ III наречиша Латинския езикъ варварски. Псевдо – Патриархъ Фоти наречиша Латинския езикъ варварски. Псевудо – Патриархъ Трифонъ наречиша Латининътъ: чада на мрака; Никифоръ II бѣ забранявъ на Италиянинътъ въ Италия да служища на латински езикъ. Въобще стремежъ и политика на Византия бѣше този: Всичко не гръцко да се заличи и затрие. Шомъ гърците не позволяваха служебътъ да се вършатъ на латински, защото считаха този езикъ за варварски, кой може да допустне, че гръцката църква щѣ да позволи славянския езикъ? Прави сѫ, прочее, историците, които казватъ, че

ако не бѣше мощната подкрепа на папитъ, славяните не биха могли да иматъ нито служби, нито славянска азбука.

До днешен денъ нѣма официален документъ отъ гръцката църква, съ който да се докаже, че тя е удобрена славянския езикъ и обредъ. – Свети Методи прѣведе както латинската литургия, така и гръцката, но тази последната взима надмошне между славяните.

Като заключение на този нашъ трудъ, ние заявяваме предъ любителите на науката, сме съ старали да дадемъ истинската Отечествена История. Ние не сме гледали нито прѣзъ очилата на православието, нито прѣзъ очилата на католичеството. Ние гледаме прѣзъ очилата на фактитъ и на документитъ. За това не сме твърдили нищо, което да не е подкреплено отъ документи, които никој не цитираме въ страниците на тази история и прилагаме на края на латински езикъ. Ше кажемъ на нашия народъ думите на Свещеното Писание: Попитай своя баща и той ще ти извѣсти, твоите дѣди и ще ти кажатъ истината. (Второзак, 32, 7).

ГЛАВА XXVI.

Раздѣленietо на унобългарскитъ земи слѣдъ Атила между източната и западна империи и църкви.

Когато Теодосий раздѣлилъ империята между двамата си синове, тогава и Илирика билъ раздѣленъ на двѣ части. Западната Р. империя получила Илирийски диоцесъ съ слѣдните шесте провинции:

Pannonia prima, Pannonia Secunda, Savia, Dalmatia, Noricum mediterraneum Noricum r  penses.

Западната Р. империя имала въ разни епохи префектура Илирикъ съ диоцези:

Dacia, състояща изъ провинции; Dacia mediterranea, Dacia ripensis, Moesia prima, Dardania, Prevalitana и Pars, Macedonia salutaris и Macedonia собственса съ провинции: Macedonia, Achaea, Epirus vetus, Epirus Nova и Epirus pars.

Гражданското управление на Източния Илирикъ било въ Сирмиумъ; съ раздѣленietо на империята – било отнесено въ Солунъ. Между 425 – 426 слѣдъ поражението на Руа – отново било отнесено въ Сирмия; но нападението на Унобългарите на Атила прѣзъ 447 година заставило префекта на Илирика отново да избѣга въ Солунъ Herzberg „Geschilf der griech. im Mittelalt. S. 62).

Слѣдъ нападението на унобългарите подъ водителството на Виталиния (514 – 515) които възстановаха заради заточението на двама българоамондиски епископи отъ страна на Изток. Р. империя и които били рижкоположени и признавали властта на папата, папата Ормудъ писалъ на Кесария, Арелатский епископъ, когото нарча Episcopum tam Dardanos, cum illiricus reple omnes, nec non scythes, че изпраща нови легати въ Изток, който отново се е възвѣрналъ къмъ Sedem Apostolicam.

М. Соколовъ, като взема акть отъ Тавериопол.-бълг. мъжчици казва: „Може съ голѣма положителностъ да се прѣдполага, че въз-

становлението на църквата във Първа Юстинияна и появленето там на българско християнство се отнася към една епоха много по-ранна от кръщението, извършено от Бориса. Границите на Българското царство към западът при този цар съ неизвестни; тъй се само гадаят въпоследствие".

Първото известие, което се касае до съвършения фактъ на българското покръщение, или обявление намирате в единъ документ, отнасящ се към 864 година. Въ м. май нея година Константийски епископъ Соломонъ I по заповѣдъ на краля Людовикъ II Немски съобщава на папа Николай I, че Людовикъ се надѣва на обръщение въ западното християнство и краля на българите, отъ които мнозина сѫ вече християни. Папата назначилъ молебенъ и посты за щастливия изходъ.

Второто съобщение иде отъ Гинкмаря (чети въ приложението). Още по-важното съобщение е това, гдѣто Борисъ между другите подаръци, изплатени на папата, праща му оржията, съ които се е сражавалъ противъ враговете на християнството, представявано отъ папата.

Заключението отъ това е, че десетътъ комитетски боляри сѫ били арияне, а не язичници, сир. че той се бориътъ съ еретики и отстъпници. Въ 867, когато изпратенътъ отъ Людовикъ епископъ: Ерманрий Пасавский и сонътъ свещеници, и дякони дошли въ България—нашли тамъ вече епископътъ, изплатени отъ папата и се върнали назадъ.

Всичко това не говори осъщънъ въ полза на Западната Римска църква, която ратува за българите били тѣ въ Сирмия, Илирия и Македония, които иска да запази въ лоното на Западната Апостолическа Църква.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ПРИЛОЖЕНИЕ.

Прилагаме тукъ автентичнѣтъ писма на Калояна до Папата и на Папата Инокентий III до Калояна. Запазенитъ писма въ Ватиканската архива сѫ напечатани въ „*Patristica Latina*“ на Migne.

Писнатата на Калояна сѫ написани на Български, отъ Български на Гръцки, а отъ Гръцки на Латински. Онѣзи писма, които можахме да намѣримъ ги печатимъ тукъ, но има още други документи, които се надѣваме съ течението на времето да дадемъ на българското общество.

Колкото е възможно слѣдимъ хронологическия редъ.

I. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. II.

CCLXVI.

Nobili viro Joannitio.

Resexit Dominus humiliatorem tuam et devotionem quam erga Romanum Ecclesiam cognosceris haec tenet habuisse, et te inter tumultus bellicos et guerrarum discrimina non solum potenter defendit, sed etiam mirabiliter et misericorditer dilatavit. Nos autem auditio quod de nobili urbis Romae prospicia progenitores tui originem traxerint, et tu ab eis et sanguinis generositasem contraxeris et sinceram devotionis affectum quem ad apostolicam sedem geris quasi haereditario iure, jampridem te proposuimus litteris et nuntiis visitare. Sed variis Ecclesiae sollicitudinibus deteni, haec non potuimus nostrum propositum adimplere. Nunc vero inter alias sollicitudines nostras, hanc etiam assumendum duximus, imo consummandam potius jamdudum assumptam, ut per legatos et litteras nostras in ea laudabili foveamus proposito et in devotione sedis apostolicae solidemus. Dilectum itaque filium nostrum Dominicum archipresbyterum Graecorum de Brundisio ad te personaliter destinantes, monemus nobilitatem tuam et exhortamur in Domino, ac per rescripta apostolica tibi mandamus quatenus ipsum humiliiter et devote recipiens, honoriſce ac benigne prætractes et per eum plenius nobis tuam devotionem exponas. Cum enim plene nobis per ipsum de sinceritate tui proposit et devotionis affectu constiterit, ad te proposuimus maiores nuntios vel legatos potius destinare, qui tam te quam tuos in apostolicae sedis dilectione confirmant et te de benevolentia nostra efficiant certiorum.

M. T. 214, pag. 825, № 266

II. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. V.

CXV (444)

Epistola Calojoannis imperatoris Bulgarorum ad Papam.

Litterae Calojoannis, domini Bulgarorum et Blacorum, missae domino Innocentio papa III, translatae de Bulgarico in Graecum et de Graeco postea in Latinum. Respondet epistole 266, lib. II.

Venerabili et sanctissimo patri summo pontifici, ego Calojoannes, imperator Bulgarorum et Blacorum, gaudium et salutem mando tibi. Notum facimus sanctitati vestrae quod nos recipimus vestras sacrosanctas litteras, quas nobis portavit religiosus archipresbyter Brundusinus, et nos reputavimus eas charas super omne aurum et quemlibet lapidem pretiosum. Unde multas egimus gratias omnipotenti Deo, qui visitavit nos servos suos indignos secundum suam ineffabiliter bonitatem et respergit humilitatem nostram et reduxit nos ad memoriam sanguinis et patriae nostrae, a qua descendimus. Et nunc sancte Pater, tanquam bonus pastor et caput omnium fidelium Christianorum, filios sanctae catholicae et apostolicae sedis congregare volens in unum, requististi nos remotos secundum corpus. Et quamvis fratres mei bonae memoriae jamdudum voluerint mittere sanctitati vestrae non tamen ad vos pervenire propter multos nostros contrarios potuerunt; et nos similiter probantes senem, secundo et tertio ad vos dirigere, deducere non potuimus, quod optabamus in fructum. Et nunc videntes quod sanctitas vestra dignata est mittere imperio nostro, tanquam proprii et dilectissimi fili, sicut amantissimo et desiderantissimo patri mitimus misericordiae vestrae religiosum electum Brandizuberensem, fidelem presbyterum Blasium, una cum fidelis nuntio vestro, archipresbytero Brundusino, referentes vobis ex parte nostra gratiarum actiones et amicitiam et servitium sicut patri spirituali et summo pontifici. Sanctissime Pater, significasti nobis per sacras litteras vestras quod nos significaremus vobis quid ab Ecclesia Romana petamus. Hoc autem petit imperium nostrum ab apostolica sede, ut nos simus in Ecclesia Romana sicut matris filialitate firmati. In primis petimus ab Ecclesia Romana matre nostra coronam et honorem, tanquam dilectus filius, secundum quod imperatores nostri veteres habuerunt. Unus fuit Petrus, alius fuit Samuel et alii qui eos in imperio praecesserunt, sicut in libris nostris invenimus esse scriptum. Nunc autem, si placitum est sanctitati vestrae nobis istud implere, quiquid imperio nostro duxeris injungendum, illud ad honorem Dei et Ecclesiae Romanae complebitur. Nec mirerimini quod nuntius vester cito non reddit quia nos suspiciati fuimus aliquid contra eum: quia multi venerunt in imperium nostrum nos decipere cogitantes, sed nos ab omnibus bene novimus praecavere. Sed nos pro eo testimonium recipimus Praetaxati et ei acquevimus. Verum si placet vobis, sanctissime Pater, mitite nobis magnos nuntios, de quibus nobis per vestras litteras intimastis, et istum destinate cum eis, et tunc certificabimus de prima missione pariter et secunda. Det vobis Dominus multos annos.

M. 214, pag. 1112, № 115.

III. INNOCENTII III. REGESTORUM LIB. V.

CXXVII (446)

Epistola Basilii, Archiepiscopi Zagorensis, ad Papam.

Gratias agit ad papae.

Honoratissimo et sanctissimo summo pontifici papae, ego Basilius, indignus archiepiscopus sanctitati vestrae et pastor de Zagora, salutem, gaudium, et adorationem mitto vobis, tanquam patri nostro spirituii.

Quoniam non possumus vos corporaliter adorare, vos tanDEM spiritualiter adoramus, notificantes sanctitati vestrae quod, cum nos vidimus missum a vobis Dominicum, archipresbyterum Brundusinum, Deo gratias

egimus, qui non despexit nos humiles et indignos servos suos, esurientes et sitiens gratiam et benedictionem sanctae catholicæ et apostolicae sedis; quia dominus nostri imperatores et nos voluimus a multis annis mittere ad vos, sed non potuimus et nunc per voluntatem omnipotentis Dai et vestrae sanctitatis, quia misisti domino nostro imperatori orationem et benedictionem, valde bene fecisti. Nos autem haec ab imperatore dicentes, qui fecit nos vocari, levavimus manus ad coelum cum universo populo sic dicentes: Memor fuit nostri Dominus, quod nos non cogitavimus. Unde nos omnes, parvi et magni, sicut boni filii, rogamus vos sicut bonum patrem, ut dominus noster imperator quod petit a vobis obtineat, quia dignus est hoc obtinere; quia ipse et totum imperium ejus bonam devotionem ad Ecclesiam Romanam habent, tanquam haeredes descendentes a sanguine Romanorum. Item rogamus sanctitatem vestram quod sint vobis recommendati filius et socius noster, Blasius presbyter, Brandizuberensis electus, una cum fidelissimo nuntio vestro Dominico, archipresbytero Brundusino, quia iesi commitit dominus noster, Calojoannes imperator, sua secreta, et quod iesi dixerint vobis et nostrae litterae, firmum habeatis; et precamur sanctitatem vestram quod festinetis vestros nuntios destinare. M. 214, pag. 1115, № 117.

IV. INNOCENTII III. REGESTORUM LIB. V.

CXVIII (447).

Epistola Bellotae Principis ad Pontificem.

Communionem cum Ecclesia Romana expedit.

Ego, Bellota princeps, nimis peccator, adoro maiorem sanctitatem vestram superexaltatum universo mundo.

Facimus tibi notum, quod, veniente ad nos nuntio vestro, archipresbytero Dominico, et referente ad nos de sanctitate et oratione vestra, valde gratum habuimus et ego salutem ex parte Dei maiorem sanctitatem vestram, et peto orationem vestram et benedictionem sanctitatis tuae, ut ego debeat esse particeps et uxori, filii mei et tota domus mea, gratiae Ecclesiae Romanae, et quicunque primum per nos transierit, nobis deferat scripta vestra et vestram benedictionem, ut in vestris orationibus confirmemur.

M. T. 214, pag. 1116, № 118.

V. INNOCENTII III. REGESTORUM LIB. VI.

CXLII.

Litterae Calojoannis Imperatoris Bulgarorum ad Papam.

S Romanæ Ecclesiae submittit.

Calojoannes, imperator Bulgarorum, sanctissimo domino, fidei Christianorum ab Oriente usque ad occidente patriarchae, papae Romano: ego chartam mitto tibi, gaudens si nuntius meus inveniet te sanum et laetum, cum omnibus, qui sunt tecum, et omnibus consanguineis, et amicis tuis. Ego sanus sum per virtutem Domini, et beatae Virginis, et per orationes sanctorum Petri et Pauli apostolorum, et per sanctas orationes tuas. Intelligo ego Calojoannes imperator Bulgarorum, quot tu habes potestatem a Deo ligandi, et solvendi, sicut habuit beatus Petrus apostolus, cui dixit

Dominus: „Quodcumque ligaveris super terram etc. Matth. XVI., sic tibi contulit Deus gratiam istam; unde, quem ligaveris ligatus est, et quem solveris, solutus. Notum facio sanctitati tuae, quod elapsi sunt sex anni, quod ego semel, secundo, et tertio misi ad vos, sed nuntii mei non potuerunt ad sanctitatem tuam accedere, et proponere verbum meum, et referre mihi consolationem tuam. Inspiravit Dominus sanctitatem tuam ut mitteret mihi Dominicum, archipresbyterum Brundusinum, per quem intellexi, quod non es oblitus mei, servi tui quem honoravi sicut hominem tuum, et dedi ei litteras, quas tuae sanctitati deferret, quas utrum attulerit, vel non attulerit, Deus novit. Ex quo sciverunt istud Graeci, miserunt mihi patriarcham, et imperator: Veni ad nos, coronabimus te in imperatorem, et faciemus tibi patriarcham, quia imperium sine patriarcha non statet; sed ego non volui, immo recurre ad sanctitatem tuam, quia volo esse servus sancti Petri, et tuae sanctitatis; et sciat sanctitas tua, quod ego misi ad te archiepiscopum meum cum omni ordinatione et pecunia, et panis sericis, cera et argento, equis et mulis, ut adoret sanctitatem tuam pro me servo tuo. Et rogo per orationes beati apostoli Petri, et per sanctas orationes tuas, ut tu mittas cardinales, quibus praecipiat sanctitas tua, ut me corone in imperatorem, et in terra mea faciant patriarcham, ut sim servus tuus tempore vitae meae.

Ad haec, noverit sanctitas tua, quod ego archiepiscopus Basilius, veniebam cum ista pecunia adorare sanctitatem tuam, et usque ad Durachium perveni, ubi vidi nuntios comitis Valterii mecum pariter congregantes et disponentes mecum pariter transfretare; sed Graecus, qui veniebat cum illis, non permisit me transire cum illis, habito consilio ducis Durachii, assenseret quod molestum imperatori existeret si transirem. Quo auditio, archidiaconus, et clerici Latinorum qui sunt Durachii, consuluerunt similiter ne transirem, et si alter agerem, res omittentem et personam. Unde misi ad te bonos homines, fideles imperatoris, Sergium comestabularium et Constantium presbyterum, quibus injunctum est ut tibi veritatem proponant. Inspiret tibi Dominus, ut bene te super hoc servitio intromittas.

M. T. 215, pag. 155. № 142.

VI. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. V.

CXVI (445).

Calojoanni, Domino Blacorum et Bulgarorum. Respondet epistola superiori.

(V Kal Decemb.)

Apostolica sedes, cui, licet immeriti, praesideremus, evangelici verbi memor, quo beato Petro apostolorum principi et cuiilibet successori ejus intelligit esse dictum, si diligis me, pasce oves meas, ut purae dilectionis affectum habere circa Dominum se ostendat, oves ejus passere satagit, et in unius Ecclesiae gremio remotas etiam congregare, ut sit unum ovile et unus pastor. Cum enim mater sit omnium generalis, ut circa filios matris exhibeat lenitatem, convocare ipsos et congregare conatur in unum, sicut gallina congregat pullos suos, et eos tum per legatos tum per litteras suas visitat ut et pastor suas oves agnoscat et cognoscant oves ovile pariter et pastorem. Hoc igitur attendentes, jampridem nobilitatem tuam per nuntium

et litteras nostras diximus visitandam, ut intellecto devotionis affectu quem habes ad Romanam Ecclesiam matrem tuam, maiores ad te nuntios post modum mittamus, qui tam te, qui ex nobili Romanorum prosapia diceris descendisse, quam degentem sub te populum verbo passerent et exemplo et de benevolentia et gratia sedis apostolicae redderent certiori. Et licet de nuntio nostro primum tua nobilitas dubitaverit, sciens quod angelus Satanae interdum in lucis angelum se transfigurat, intellecta tamen postmodum per nobilis viri Praetaxati testimonium veritate, benigne ac honifice ipsum recipere procurasti, sicut transmissae ad nos tuae litterae contingebant. Rescipsisti autem nobis per eum et humiliasti intimasti, quod litteras nostras reputaveras pretiosas super omne aurum et quemlibet lapidem pretiosum, et Deo gratias exsolvares quod et dignatus fuerat visitare. Addidisti etiam quod, licet inlatae recordationis fratrum tuorum secutus exemplum, semel et secundo et tertio ad nos nuntios dirigere tentavisses, non potueras tamen quod desideraveras adimplere, sed nunc per nostras litteras confortabis. B. presbyterum, Brandziberensem electum, cum nostro nuntio destinabas, quanvis idem electus ad nos propter viarum discrimina non potuerit pervenire. Petisti vero humiliiter ut coronam tibi Ecclesia Romana concederer, sicut illustris memoriae Petro, Samuei et aliis progenitoribus tuis in libris tuis legitur concessisse. Nos igitur ut super hoc majorem certitudinem habemus, regesta nostra perlegi fecimus diligenter; ex quibus evidenter comperimus quod in terra tibi subjacta multi reges fuerint coronati. Praeterea continebatur in eis quod tempore bonae memoriae Nicolai papae, praedecessoris nostri, rex Bulgarorum, ad cuius consulta saepissime respondebat, cum toto regno sibi commisso ad praedicationem ejus fuerat baptizatus et rex ipse ab eo archi-iscipum postularat. Legatus quoque Michaelis, regis Bulgarici, cum don regalibus Adriano papae, praedecessori nostro, regias litteras praesentat: ac pustularat ab eo ut aliquem ex cardinalibus in archiepiscopum eligendum dirigat, quem post approbationem eorum ad sedem apostolicam remeante ipse postmodum consecraret. Cumque idem Adrianus illic cum duobus episcopis quemdam subdiaconi direxisset, Bulgari corrupti donis Graecorum et missionibus circumventi, Romanis ejectis, Graecos prebyteros receperunt. Licet igitur tantae memoria levitatis nos usque adeo induxit ad cautelam, ut nullum ex fratribus nostris, cardinalibus scilicet, ad tuam praesentiam mitteremus, nihilominus tamen dilectum filium, Joannem, capellum et familiarem nostrum apostolicae sedis legitimam, virum providum et discretum, quem nos et fratres nostri sue religionis et probitatis obtenta inter caeteros capellanos nostros specialis in Domino dilectione brachii amplexum, ad te duximus destinandum, cui etiam commisimus vices nostras, ut in tota terra tua quoad spiritualia corrigit quae corrignenda cognoverit et statuat quae secundum Deum fuerint statuenda. Per ipsum quoque, archiepiscopo terrae tuae pallium insigne videlicet plenitudinis pontificalis offici, destinamus, ei juxta formam quam sub bulla nostra dirigimus conferendum. Eudem quoque legato nostro dedimus in mandatis, ut, si qui forsan in terra tua promovendi ad ordinis fuerint vel in episcopos consecrandi, per vicinos catholicos dumtaxat episcopos et ordinandos ordinet et consecret consecrando. Mandamus quoque ipsi, ut de corona progenitoribus tuis ab Ecclesia Romana collata, tam per libros veteros quam alia documenta, inquirat diligentius veritatem et de omnibus tecum tractet quae fuerint pertractanda, ut, cum per ipsum et nuntios tuos de omnibus rediti fuerimus

certiores consultius et maturius prout procedendum fuerit procedamus. Monemus igitur nobilitatem tuam et hortamur in Domino quatenus legatum ipsum sicut personam nostram benigne suscias et honifice studeas pertrectare, salubriter monita et statuta ipsius et tu ipse recipiens et ab universo Bulgarorum et Blacorum multitudine recipi faciens et servari. Expedit enim tibi, tam ad temporalem gloriam quam salutem aeternam, ut sicut genere, sic sis etiam imitatione Romanus, et populus terrae tuae, qui de sanguine Romanorum se asserit descendisse, Ecclesiae Romanae instituta sequatur. ut etiam in cultu divino mores videantur patrios redolere.

Data V Kal. Decembri.

M. T. 214, pag. 1113, № 116.

VII. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. V.

CIXX (448).

Basilio Archiepiscopo de Zagora.

Respondet epistolaie 117.

Quia nobis in beato Petro apostolorum principe intelligimus esse d'ctum : Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos ; cum ab innumeris sollicitudinibus quae nobis incumbunt ad tranquillitatem convertimus nostrae mentis, remotos etiam fratres et coepiscopos nostros, quos etsi habeamus absentes corpore, praesentes tamen spiritu reputamus, confirmamus in his quae ad salutem eorum et Ecclesiae pertinent unitatem, ut sicut sunt in partem sollicitudinis evocati, sic etiam nostris monitis roburent. Sane cum unum sit Ecclesiae sanctus corpus, iuxta illud Apostoli: „Omnès unum corpus sumus in Christo (Rom. XII. 5) a estimari non debet in uno corpore capite esse plura, sed es duxata post Dominum intelligentius est Ecclesiae. Dei caput, quem Jesus Christus, Dominus noster, vicarium sibi substituit, et caput eius nominavit, dicens ad Petrum : Tu vocaberis Cephas (Joan. I. 42); quod et Petrus interpretatur et caput. Sane, cum eum Dominus pascendas commiserit oves suas, pasce, inquiens, oves meas (Joan XXI, 17), ab ovili Cristi, quod est Ecclesia, extraneum se demonstrat, qui caput eum habere noluerit et pastorem. Nos ergo quos Dominus, licet immitteros, vicarios suos esse voluit et apostolorum principis successores, ut paternae dilectionis affectum, circa Bulgarum et Blacorum Ecclesias, que ex Romanis secundum carnem et sanguinem descendisse dicitur per effectum etiam operis monstraremus, iam pridem dilectum filium, archipresbyterum Brundusinum, ad dilecti filii, nobilis viri, Calojoannis, domini Bulgarorum et Blacorum, praesentiam duximus destinandum qui tam ipsum quād degentem sub eo populū Christianū in devotione sedis apostolicæ roboretur, et nos de puritate fidei et sinceritate devotionis ipsius rediens rediret certiores. Gaudemus autem et tuam prudentiam in Domino commendamus, quod apostolicae sedis magisterium recognoscens, scriptis gratiam et benedictionem sanctae catholicæ et apostolicae Ecclesiae te sitire ac Deo gloriarum actiones egisse, quod praedicti nobilis nostris meruerat litteris visitari. Volentes igitur adhuc plenius te ac Ecclesiam tibi confissam in ecclesiasticaliter ad devotionem sedis apostolicæ robore, dilectum filium, Joannem, capellanan et familiarem nostrum, apostolicas sedis legatum, virum providendum discretumque nos et fratres nostri sede religionis et probitatis obtuenti inter caeteros capellanos nostros specialia in Dominae dilectionis brachis amplexamus, ad te missum memoratum duximus destinandum, cui etiam commisimus vices nostras, ut in tota terra ejusdem nobilis corrigant, quae corrigitur congooverit et statuat quae secundum Deum fuerint statuenda. Per ipsum quoque fraternitatii tuæ pallium, insigne videlicet plenitudinis pontificis officii destinamus, tibi juxta formam quam sub bulla nostra dirigimus conferendum. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus, magisterium et primum sedis apostolicæ recognoscimus et in nostra et Ecclesias Romanae devotione persistas, et legatum ipsum sicut personam nostram benigne recipias et honifice studeas pertrectare, salubriter monita et statuta ipsius et ipse recipiens et ab universo Bulgarorum et Blacorum multitudine recipi faciens et servari, ut quia Romanis traxerunt originem, Ecclesiae Romanae instituta sequatur. Noveris autem, quod eidem legato nostro dedimus in mandatis, ut si qui forsan in provincia tua promovendi ad ordines fuerint vel in episcopos consecrandi, per vicinos catholicos

duntescat episcopos et ordinandos ordinet et consecrandos consecret. Mandavimus quoque ipsi, ut de corona progenitoribus ejusdem nobilis ab Ecclesia Romana collate, tam per libros veteres quam alia documenta inquirant diligenter veritatem et de omnibus tecum tractet quae fuerint pertrectanda, ut cum per ipsum et nuntios tuos de omnibus redditu fuerimus certiores, consilios et maturius prout procedendum fuerit procedamus.

M. T. 214, pag. 1116, № 119.

VIIa. INNOCENTI III REGESTORUM LIB. V.

CXX (449)

Nobili viro Bellotae principi . . . uxori, ac filiis ejus.

Respondebat epistolaie 118.

(Laterani, V Kal. Decembri.)

Recepimus litteras, quas per dilectum filium . . . archipresbyterum Brundusinum vestra nobis nobilitas destinavit, benignitate quam decuit et quae significasti per eas intelleximus diligenter. Gaudemus autem in Domino et vestra nobilitatis prudentiam commendamus, quod circa nos et Romanam Ecclesiam pure geritis devotionis affectum benedictione nostra muniri petitis et orationibus adjuvari. Monemus igitur nobilitatem vestram et exhortamur attentius et per apostolicas scripta mandamus quatenus, in nostra et apostolicae sedis devotione humiliter persistentes, dilectum filium J . . . capellanan et familiarrem nostrum, apostolicae sedis legatum, virum providum et discretum, quem nos et fratres nostri, suae religionis et probitatis obtuenti, inter caeteros capellanos nostros specialis dilectionis in Domino brachis amplexamus, benigne recipere ac pertrectare honificie procuretis. Nos enim habentes vos in scriberibus charitatis, oramus ad Dominum, ut sic per bona temporalia tribuat vos transire, quod tandem obtineatis aeterna.

Datum Laterani, V Kal. Decembri.

M. T. 214, pag. 1118, № 190.

VIII. INNOCENTII III. REGESTORAM LIB. VII.

Instrumentum quo Rex Bulgariae et Blacie imperium suum Ecclesiae Romanae subjicit.

Anno 1204, Indictione VII.

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, amen. Cum placuit Domino nostro Iesu Christo, me dominum et imperatorem totius Bulgariae et Blacie facere, inquisivi antiquorum nostrorum praetecessorum scripturas et libros, et beatæ memoriae imperatorum nostrorum praetecessorum leges, unde ipsi sumpserunt regnum Bulgarorum et firmamentum imperiale, coronam super caput eorum et patriarchalem benedictionem; et diligenter perscrutantes, in eorum inventimus scripturis, quod beatæ memoriae illi imperatores Bulgarorum et Blacorum, Simeon, Petrus et Samuel, et nostri praedecessores, coronam imperii eorum, et patriarchalem benedictionem accepérunt a sanctissima Dei Romana Ecclesia, et ab apostolica sede, principe apostolorum Petrus. Sed imperium meum voluit benedictionem, et imperiale firmamentum corona capituli imperii sui suspicere, et patriarchalem benedictionem ab Ecclesia Romana, ab apostolicae sedis principe apostolorum Petro, et a sanctissimo Patre nostro, universalis papa tertio Innocentio. Et

a quoque patriarchalis benedictio et mandatum (sic). in civitate imperii mei Trinovi, data et concessa fuerit a Domino papa, faciendo et consecrando archiepiscopos, metropolitas, et episcopos, et reliquias ecclesiasticas obsecutiones sacramentales, concedit imperium meum, ut plenissimum in omni tenimento et imperii mei pertinentibus habeant potestatem. Ecclesiae enim omnes tatus imperii mei et tenimenti, et patriarcha meus metropolitanus, episcopi, archiepiscopi, et cuncti sacerdotes Romanae subsint Ecclesiae, et teneant legem, et consuetudinem, et observationem, quas tenuerunt beatae memoriae imperatores totius Bulgariae et Blacie, prisci illi praedecessores nostri, et nos eodem modo vestigia eorum imitantur. Subsignat autem imperium meum ad securitatem chrysobolum suum, quod nunquam ab Ecclesia Romana et ab apostolica sede, principe apostolorum Petro, ipsum videlicet, imperium meum discedet, neque alii imperii mei principes disgregabuntur; sed ut vocatus dilectus filius sacrosanctae et apostolicae Romanae sedis principis apostolorum Petri ero. Et deinceps, quasunque terras Christianorum seu paganorum meum acquisiverint imperium, sub potestate et mandato ejusdem sacrosanctae Romanae Ecclesiae et apostolicæ sedis erunt. Et, ut praesens chrysobolus imperii mei ratum et finum habeat, dedi imperium meum in manibus reverendissimi viri Joannis, sacrosanctae Romanae sedis legati, et domini papae capellani, in quo et nostrum pium et a Deo promotum subsignavit imperium, anno sex millesimo septingentesimo duodecimo, indictione VII.

M. T. 215, pag. 287, № 4.

IX. INOCENTII REGESTORUM LIB. VII.

Litterae Basili Archiepiscopi Trinovitani. — Scribit, quod cum se conferre voluisse ad sedem apostolicam, Durachii Impeditis ei fuit transitus; deinde revocatus ab imperatore, mense Septembri, in festo Nativitatis, pallo insignitus fuit.

Multas inclinationes et magnas preces Domino, et glorioissimo, et concathedrali apostolicae sedis, Patri totius Christianitatis, et Domino meo, Innocentio tertio papae, archiepiscopo Basili, de minoribus et humiliis totius Bulgariae et Blacie, vestram perdatam benedictionem. Adoro Clementissimum Deum, et beatissimam Dei Genitricem, ut sanata et gaudentem vestram sanctitatem meum inventiat scriptum, et quod me anima desideravit per octavum decimum annum, ecce hodie dedit nobis Deus, et sancta tua oratio, benedictionem sedis beati apostoli Petri et tuae sanctitatis. Nosca! sanctitas tua, quia ego converesus sum tuam querenserunt benedictionem. Mola est per nossem Julli quartus sex millesimo septingentesimo undecimo indictione sexta, mes humilior ad sanctum et glorioissimum Petrum nostrum Innocentium papam Romanum, et fui dies triginta in Dyrrachio iuxta mare. Et cum vellem introire navim gratis transferrandi, tunc retineruerunt me Graeci, et non dimisserunt tansire, sed tenuerunt me apud Dyrrachium per octo dies, et multa mea depreciatione erga Deum et beatissimum principem apostolorum Petrum, per sanctas tuas orationes, dimisserunt me Latinis nam consimil accepitern projicendi me in mare, sed eripuit me Dominus huius sancta protexit. Exiens autem de civitate, reversus sum in villa nuncupata Cavatorochi, et ibi dies quindecimus permansi, et inde misi duas bonas homines meos Romanum sanctitati tue, et utrum transierunt necne novit Deus; sed litterae mihi ex parte domini mei Imperatoris venerantur, domini Joannis, dicentes mihi: Revertere cito, quia hic pervenit cardinalis a domino papा. Legens ergo litteras imperatoris, videns quoniam me vocabat reversus sum, et perveni Drinam mensem Septembri, et inventi virum sanctum, justum et rectum, a tua sanctitate directum; nomen eius, Joannes capellanus; et dedi mihi omnes litteras ex parte vestrae sanctitatis, et perieac mihi fuerunt. Unde valde anima mea est laetitia, et manus meas ad coelum extendens, gratias Deo egli, quia visitavit Dominus plebem suam, et Pater noster beatus papa, querens ovem quea perierat, ut et eam reducat in sancto ovi. Et sicuti continebatur in litteris sanctitatis vestrae, sic dominus Joannes capellanus effect, secundum editum magnae vestrae sanctitatis, vestram mihi dedit benedictionem,

et largiens pallium ad plenitudinem pontificis officii, mense Septembri, octava die in festo Nativitatis sanctissime nostrae Dei genitricis. Et ego cum multis devotionis humiliatis recepto pallo, exhibeo fidelitatis obediens, praesentibus episcopis qui seribunt sanctitati vestrae, et principe nostro, et multis aliis in ecclesia assistentibus. Et iterum, Pater sancte, vestram rogo sanctitatem, ut dispenses, et adimpleas ordinem ecclesiasticum, et qualiter debeam regere ovile quod mihi est commissum a Deo et sanctitate tua. Sanctum christum non habemus, imo a Graecis reasperamus: sed de caetero nos tanquam et vos Graeci exosos habent. Et scitis, domine mi, quaniam haec omnia in sanctitate tua remanserunt, quod debeat in omnibus dispensare, et de sancto christmate nos doceas, qualiter gentem baptizare debeamus, et ne rema eat gens absque christmate sancto, et erit peccatum. Sed in omnibus nos filios tuos perditos et pereentes moneas, et militas mihi, Pater bone, palles ad opus duorum metropolitanorum Priostihlavae et Belebusdii, et quidquid aliud noverit vestra sanctitas quae sint ad opus mei pontificis officii plenitudinem, mihi illud vestra dirigat sanctitas. M. 215 p. 288 № 5.

IXa. Litterae Anastasii archiepiscopi Belesbudiensis, arhiepiscopi Prosthilvae et suffraganeorum episcoporum.

Colla eorum sui domini bravio supponentes, ut sanctissimo Patri, et domino, domino papae, prona cervice flexisque politibus inclinacionem. In primis peccator et humilius metropolitanus sanctissimae ecclesiae Belesbudi Anastasius; post eum peccator et humilius metropolitanus Saccas magna ecclesiae Prostave, et episcopus, licet indignus, Sanctissimam ecclesiae Del Genitricis de Scopia Marinus; humilius episcopus sanctissimi episcopatus sanctissimae ecclesiae beati et glorioissimi magni martyris Procopii de Niso Kiricus; et indignus episcopus atque peccator sanctissimae ecclesiae Del Genitricis Hydmens. Clemens: ut nostrum singularem pastorem et universalem patrem et dominum, quatenus pallium ad pontificis officii plenitudinem mittere dignemini humotonum rogatamus, ut et nos omnibus diebus virtue nostrae pro vestra magnificientia orare non desistamus.

Ibidem.

X. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VII.

VI.

Litterae Calojoannis Innocentio papae. — De eodem argumento ac in epistola superiori. Sanctissimo et dominatori et universalis papae sedenti in sede beati Petri, et domino patri regni mei, tertio Innocentio, papae sedis apostolicae et Ecclesiae Romanae, et magistro totius mundi. Spero in Deum Salvatorem omnium quod bene et multum bene valeat sanctitas tua, cum omnibus sedentibus circa thronum sanctitatis tuae, cardinalibus sanctae ecclesiae Romanae. Noverit magna sanctitas tua, quod ego, filius tuus et Romanae Ecclesiae, Imperator omnium Bulgarorum et Blacorum, cum omnibus principibus imperii mei multum bene sum per Deum et orationem tuam. Multoties misit imperium meum nuntios suis ad sanctitatem tuam. Ideo certe non potuerunt transire, quia illi qui non habebant pacem cum imperio meo servabant vias. Postea, mense Junii praeterito, imperium meum (misit) archiepiscopum meum et totius Bulgariae regionis, et universalis sanctae et magnae ecclesiae Trinovae, et magnum hominem imperii mei merito nominatum primatrem, et archiepiscopum totius Bulgariae et Blacie, nomine Basilium: qui, cum pervenisset Durachium, non fuit permisus transire ad sanctitatem tuam, ut completeret desiderium imperii mei sanctitas tua, secundum consuetudinem praedecessorum meorum, imperatorum Bulgarorum et Blacorum, Simeonis, Petri, et Samuelis, progenitorum meorum, et caeterorum omnium imperatorum Bulgarorum. Verum,

Deo adjuvante, et interventientibus orationibus sanctitatis tuae, venit ad me praesens nuntius apostolicae cathedrae, et primae sedis principis apostolorum, et sanctae et universalis Ecclesiae Romanae. Joannes, capelanus, et detulit mihi litteras ex praecerto sanctitatis vestrae et apostolicae sedis, et palleavit dictum archiepiscopum, et fecit eum primatum totius Bulgariae et Blacie, et portavit imperio meo litteras sanctitatis tuae, et exposuit quid ei sanctitas vestra mandavit; et [re]pletum est cor meum gaudio magno, quoniam secundum voluntatem imperii mei donavit mihi Deus et sanctitas tua. Et rogo et deprecor magnam sanctitatem tuam ut compleat desiderium imperii mei, et mittat virginem pastoralem ad congregandas oves, et caetera que patriarcha consuevit habere, et faciat praesentem primatum et patriarcham in sancta et magna ecclesia Trinovae, primae civitatis totius Bulgariae, et habeat ecclesia ipsa etiam post mortem istius patriarchae patriarcham in perpetuum, ex praecerto sanctitatis tuae. Et grave esset, propter longitudinem viae et guerrarum hominum, in obitu cujusque patriarchae recurrere ad Ecclesiam Romanam, concedatur ab Ecclesia Romana ecclesiae Trinovae ut sibi possit eligere et consecrare patriarcham, ne ex ejus absentia terra illa sine benedictione remaneat, et tua consecratio imperfecta, et redundet peccatum in sanctitatem tuam. Nunc autem petimus ut fiat chrisma ex praecerto sanctitatis tuae in sancta et magna ecclesia civitatis Trinovae, pro baptismo Christianorum. Sciat sanctitas tua quod cum scierint Romae quod receperimus consecrationem a sanctitate tua, non dabunt mihi christma. Et aliud peto a sanctitate tua, ut mittas cardinalem ad imperium meum, seu istum qui venit ad me, sive alium a sede apostolica, et des ei diadema et sceptrum secundum apostolicae sedis et apostolorum principis benedictionem, et mittas privilegium bullatum aurea bulla ad exemplarum ipsius servandum perpetuo in ecclesia Trinovae; et haec omnia dent imperio meo, et consecrent et coronent iperium meum. Omnia autem praedicta, quae mitti debent ad imperium meum a sanctitate tua videat praesens nuntius, episcopus Brandizuberensis, Blasius, ut possit referre quid ut scriperis manus propria. Et si haec omnia impleverit sanctitas tua ita reputabo cum prosapia imperii mei et omnium Bulgarorum et Blacorum, quod sumus dilecti filii orthodoxae sanctae Romanae ecclesiae. Et de confinio Ungariae, Bulgariae, et Blacie relinquo iudicio sanctitatis tuae ut dirigas negotium istud recte et juste, ut non habeat peccatum anima sanctitatis tuae, et ita habeat imperium meum justitias Bulgariae et Blacie, quod rex Ungariae habeat justitias Ungariae, et cessent occisiones Christianorum in me et imperium. Sciat autem sanctitatis tua quod quinque episcopatus Bulgariae pertinent ad imperium meum, quos invasit et detinet rex Ungariae cum justitiis ecclesiis; et ipsi episcopatus sunt annihilati; et si justum est hoc fiat. Quidquid dicturus est praesens nuntius imperii mei, episcopus Brandizuberensis, Blasius, sanctitati tuae, habeas verum; quoniam ex parte mea dicet. Misi sanctitati tuae examita dupla tria, et cupram auream, et yperperorum libras quatuor, et scutellas argenteas tres, et gradale argenteum. Imperator Bulgariae Calojoannes."

M.I.T. 215, pag. 290, № 6.

XI. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VI.

CXL (321).

B. Archiepiscopo de Zagora. Respondet epistole superiori.

(Ferentini, IV Id. Septembri).

Recepitis litteris, quas sub nomine nobilis viri Calojannis, domini Bulgarorum, per dilectum filium Constantimum presbyterum, et Sergium comestabularium tua nobis fraternitas destinavit, laetitiam suscepimus plenioram, intelligentes ex eis, quod ambo pariter recte de clavibus Ecclesiae sentientes, Ecclesiae Romanae primatum, ac nobis ligandi et solvendi recognoscitis potestatem, et magisterium ecclesiasticae disciplinae. Intelligentes etenim, quod nobis non solum in beato Petro est dictum a Domino: Tibi dabo claves regni coelorum, et quodcumque ligaveris super terram etc (Matth. XVI), sed nobis etiam dicitur in propheta: Ecce constitui te hodie super gentes et regna, ut destruas et dissipes, et disperdas, aedifices, et plantes; a nobis petitis, et regium diadema, et patriarchali praeminentiam dignitatis, cum enim nobilis auctoritate nostra sibi veli coronam imponi, et in terra sua per nos institui patriarcham. Nos autem, jamdum, ut de ipsis et subjectorum ejus devotione, ac statu terrae possemus effici certiores, cum non velimus simpliciter, sed optamus etiam, ut sicut descendit ex nobili prosapia Romana, sic etiam Ecclesiae Romanae instituta sequatur, et ab ea magisterium catholicae fidei et honoris sui suspiciat incrementum. (dilectum filium, Dominicum archipresbyterum Brundusinum, ad ejusdem nobilis duximus praesentiam destinandum). Illa quoque cum litteris ejusdem domini Bulgarorum, tuis etiam, et Bellotae principis, ad sedem apostolicam redeunte, de praedictis certiores effecti, dilectum filium, J. Cappellum nostrum, Ecclesiae Romanae legatum ad eum duximus destinandum, plena ei facultate concessa, ut in terra tuta ipsis quoad spiritualia corrigeret, que corrigit cognoscere, et statueret, que forent secundum Dominum staudena. Per ipsum quoque uni archiepiscoporum terrae ipsis pallium, insigne videlicet plenitudinis pontificalis offici, duximus destinandum; mandantes eidem, ut si qui forsan in terra illa promovendi ad ordines essent, vel in episcopum consecrandi, per vicinos catholicos duxantur episcopos in ordinandorum ordinatione et consecratione consecrandorum procedere non tardaret. Eadem etiam dedimus in mandatis ut de corona progenitoribus nobilis saepedicti ab Ecclesia Romana concessa, inquirerem diligenter veritatem, et tractarem de omnibus cum eodem, quea cognoscere pertractanda, ut per ipsum tandem, et nuntios ejusdem nobilis de omnibus reddit certiores, consultius et maturius super hoc procedere valeamus. Nuper autem idem legatus noster nuntius ejusdem nobilis obviavit ad charissimum in Christo filium nostrum, H.... illustrem regem Ungariae, destinatis, cum quibus ad eorum dominum sine mora se asseruit profecturum. Licit igitur praedictos Const. presbyterum, et Sergium comestabilem ad praesentiam nostram duxeris destinando, quia tamen tibi specialiter memoriam nobilis venidi ad nos laborem imposuit, et onus suae legationis injunxit, monemus fraternitatem tuam, et exhortamus attentionis, et per apostolica scripta mandamus, quantenus, si unquam fieri potest, familiae aquitatarum multitudine si oportere derelicta, nostro te conspicui represeantes. Credimus etenim, quod usque adeo per te certificabimus super his de quibus volumus effici certiores, quod non oportebit nos forsitan praedicti legati redditum expectare, imo nostrum tecum poterimus de-

stinare legatum, per quem desiderio et petitioni domini Bulgarorum plenus satisfiet. Studeas igitur in Apuliam navigare, quoniam exinde ad praesentiam nostram te faciemus secure conduci, et vel aliunde per mare vel terram, ad partes tuas sub seculo conductu remitti, ut te non oporteat de reditu dubitare.

Datum Ferentini, IV Id. Septembris.

M. T. 215, pag. 156 № 143.

XIa. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VI.

CXLIV (322).

Calojoanni, Dominio Bulgarorum

De eodem argumento. (Datum ut supra.)

In eumdem fere modum, usque in finem. Cum ergo archiepiscopus ipse ad nos accesserit, ut speramus, petitionibus tuis et ejus, quantum cum Deo et honestate nostra poterimus, annuerimus, utpote qui proponimus, tam te quam populum tuae jurisdictioni commisimus, et in fide confirmare catholica, et in devotione sedis apostolicae radicare, ac honorare personam tuam sicut Ecclesiae filium specialem. Ad haec, nobilitatem tuam monemus et exhortarum attentius, quatenus cum dilecto filio, nobili viro, Vlco, pacis studeas foedera reformare, ne occasione discordiae, terra tua vel ejus, incurrat irreparabile detrimentum.

Datum ut supra.

M. T. 215, pag. 158. № 144

XII. INNOCENTII III. REGESTORUM LIB. VII.

VIII.

Illustri regi Bulgarorum et Blacorum.

Significat ei quod mandavit legato ut ipsum inungret et regalia ei concederet.

Licet, ex eo quod, per apostolorum principis merita, universalis Ecclesia sub eo sumus pastore pastores, qui oves alias, quae de ipsis ovili non fuerant, in unum adduxit ovile, ac pascendas eas Petro pastori commisit: Pasce, inquiens, oves meas (Joann. XXI), instanti nostra quotidiana sit universarum ecclesiastiarum sollicitudo continua, et prefectus omnium populorum, quos mater Ecclesia, fermento veteri expurgato, in novam regeneravit infantiam, et in sinum suum; sicut gallina pullos suos congregat, congregavat; Bulgarorum et Blacorum populis tanto nos reputamus specialibus debitores, quantum non solum fidem catholicam per sedem apostolicam olim devotissime reppererunt, sed dencenderunt etiam ex sanguine Romanorum, quorum sumus prefectui et ministerio specialius deputati, qui tanquam peculiari populus noster, nobis tam in spiritualibus quam temporalibus nullo subjacenti mediante. Ut igitur ejus magisterium recognoscant, a qua sciunt se spiritualiter dildisse quod credunt, et quod sunt carnaliter accipiente, cum secundum carnem descendenter ex nobilibus Romanorum, nos, pro quibus Dominus, tanquam beati Petri successoribus exoravit, ne deficit fides nostra, sed fratres nostros conversi aliquando confirmemus, eos confirmare volumus in fide catholica, et in devotione sedis

apostolicae robolare. Ut autem paternae dilectionis affectu, quem gerimus circa ipsos, omnibus innotescat, et in filiis matris liberalitas commendetur, in spiritualibus et temporalibus eos tanquam speciales Ecclesiae Romane filios volumus honore, ideoque dilectum filium, L. tituli sanctae Crucis presbyterum cardinalem, apostolicae sedis legatum, virum litteratura conspicuum et praeditum honestate, quem inter caeteros fratres nostros specialis dulcedenis brachis amplexum, in Bulgariam et Blaciā a nostro latere destinamus, qui te auctoritate ac vice nostra inungat, sceptrum tibi regale tribuat et imponat regium diadema. Cumque venerabili fratri nostro... archiepiscopo Trinovatensi, per dilectum filium, J. capellum nostrum, pallium duxerimus destinandum, et statuerimus eum totius Bulgariae et Blacie primatum, per eundem legatum metropolitanis, quos idem capellanus instituens eidem novo subjecit, pallium, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, destinamus, eis juxta formam, quam sub bulla nostra interclusam mittimus, conferendum; eidem quoque legato plenam contulimus facultatem corrigendam quae corrigenda cognoverit, et statuendi quae duxerit statuenda, mandantes eisdem, ut tam clerum quam populum, in his quae pertinent ad fidei christiana profectum, informent, et de bene: voluntia nostra efficiant certiores. Monemus igitur serenitatem regiam et exhortarum attentius, quatenus legatum ipsum sicut personam nostram, imo nos et beatum Petrum in ipso, benigne recipias et honorifice studeas pertractare, salubria monita et statuta ipsius et tu ipse recipiens et observans, et ab universa terra tua, recipi faciens et servari; taliter super hoc quod scribimus impleturus; ut devotionis affectum, quem circa nos et Romanam ecclesiam habere te credimus, in effectu operis cognoscamus.

T 215, pag. 292.

XIII. INNOCENTII III.

Regestorum Liber septimus.

Calojoanni Bulgarorum et Blacorum Regi, ejusque Posteris. — Privilium, quo Leoni, tituli S. Crucis presbytero cardinali, apostolicae sedis legato, conceditur facultas ipsum in regem ungendi. (Anagniae, VI Kal. Martii).

Calojoanni, illustri Bulgarorum et Blacorum regi ejusque posteris ei tam in regno quam in devotione sedis apostolicae successuris, In perpetuum. Rex regum et Dominus dominantium, Jesus Christus, sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech, cui dedit omnia Pater in manu, pedibus eius subiiciens universa, cuius est terra et plenitudo ejus orbis terrarum et omnes habitantes in eo, imo cui flectitur omne genu coelestium, terrestrium et infernorum, summum apostolicae sadis et Ecclesiae Romanae, pontificem, quem in beato Petro sibi vicarium ordinavit, super gentes et regna constitut, evellendi, destruendi, disperandi, et dissipandi, et aedificandi, et plantandi ei conferens patescentem, loquens ad eum in propheta, qui fuit de saeculibus Anatoloth: Ecce constitui te super gentes et regna, ut te bellas et destruas et disperdas, et dissipes et aedifices et plantes. Ut autem id expressius demonstraret, non per alium, sed seipsum, cum pro hominibus carnem assumpsisset humanam, et calceamentum suum extensisset in Iudeam, ut et allophilii subderentur, et oves suas quae de hoc ovili non erant adduceret, et fieret unus ovile et unus pastor, in se, qui est super cuncta Deus benedictus in saecula, universalis Ecclesiae, posuit

fundamentum, ejusque apostolorum principi Petro magisterium contulit et primum, dicens ad eum: Tu es Petrus, et super hanc potram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam et tibi dabo claves regni coelorum (Matth. XVII). Ubi etiam consequenter adiecit: Quodcumque ligaveris super terram, erit solutum et in celis (ibid), Post passionem quoque suam, ascensurus in coelum, ovile suum, videlicet Ecclesiam, ei committens et commendans in omnibus, dixit ei: Pasce oves meas (Ivan. XXI), vocabulo tertio repetito: per hoc patenter ostendens quod ad ejus ovile non pertinent oves illae quae se commissas et subjectas esse beato Petro contumaciter denegarent, et ejus noluerint erudiri doctrina et magisterio subjaceant. Siquidem Ecclesia est illa arca, in qua paucae animae, pereuntibus caeteris in diluvio, sunt salvatae. Unde, sicut omnes quos arca non cepit, in diluvio perierunt, sic omnes qui extra Ecclesiam inventi fuerint, in iudicio damnabuntur. Arca enim Ecclesiam, cataclysmus iudicium, et pastorem Ecclesiae Petrum Noe rector arcae figurant. Illa cum Domino legitur ambulasse hic autem super undas mari, quod hunc mundum significat, ad Dominum scribitur pervenisse. In quo etiam expresse notatur, quod Petrus non specialiter aliqua specialis Ecclesia, sed totum mundum commisus fuerit et Ecclesia generalis. Nam, sicut aquae multae sunt populi multi, sic mare magnum et spatiostum mundum significat universum. Unde, vocatis caeteris in partem sollicitudinis, hunc assumpsit Dominus in plenitudinem potestatis, cum inquit ad eum: Tu vocaberis Cephas quod Petrus interpretetur (Ivan. I) et caput, ut Petrum caput Ecclesiae demonstraret, qui sicut unguentum quod a capite Aaron descendit in barbam, in membra diffundenter, ut nihil sibi penitus deperiret, quoniam in capite viget sensuum plenitudo, ad membra vero pars eorum aquila derivatur. Insuper, querenti Petro si quoties peccaret in eum frater ejus dimitteret et ei usque septies, Dominus legitur respondisse: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies. (Matth. XVIII). Sane, cum omne tempus septem dierum numero concludatur, multiplicatus in septuaginta septem in hoc loco notat universa peccata universorum, cum solus Petrus non solum omnia sed et omnium possit crimina relaxare. Ipsi enim, et non alii, dictum a Domino reperitur: Tu me sequere (Matth. VIII); id est in veri pastoris officio et potestatis ecclesiasticae plenitudine imitare; qui eum in officio vicarium sibi substituit Dominus et in magisterio successorem, sic haeredatem, in cuius praeclaris funes ejus occiderant, transferens in eundem, ut alii possit per eum et sub eis quasi patrem facere de haereditate legata. Cum igitur, licet, immorit ejus vices geramus in terris qui dominatur in regno hominum, et cui voluerit dabit illud, utpote per quem reges regnant et principes dominatur, cum Petru et successoribus suis, et nobis in eo, noverimus esse dictum: Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficit fides tua, et tu aliquando conversus [confirmis] fratres tuos (Luc. XXII); cum ex precepto Domini oves ejus pascente teneamus, populis Bulgarorum et Blacorum, qui multo iam tempore ab iberibus matris sue alienati fuerunt, in spiritualibus et temporalibus paterna sollicitudine provideat volentes, ejus auctoritate confisi per quem Samuel David in regem ininxit, regem te statuimus super eos, et per dilectum filium, Leonem, tituli Sanctae Crucis praesbyterum cardinalium, apostolicae sedis legatum, virum providum et honestum nobis inter caeteros fratres nostros acceptum, sceptrum regni ac regium tibi mitimus diadema, ejus quasi nostris tibi manus imponendum, recipiendo a te juratoriam cautionam quod nobis et successoribus nostris et

Ecclesiae Romanae devotus et obediens permanebis et cunctas terras et gentes tuo subiectia imperio in obedientia et devozione sedis apostolicae conservabis. Ad petitionem insuper venerabilis fratris nostri, Blasii, Brandi-zuberensis episcopi, quem ad sedem apostolicam destinasti, publicam in regno tuo cuodam monetam tuo charactere insignitam liberam tibi concedimus facultatem. Venerabili etiam fratre nostro archiepiscopo Trinovitano, in terris in quibus imperas universi privilegium concedimus primatiae, qui, et successores ipsius, tuos in posterum successores, similis ab eis iuramento recepto, apostolicae sedis auctoritate coronent, et in terra tua primatus obtineant dignitatem, eique metropolitani tam in Bulgariae quam Blacie provincialis constituti subjaceant, et juxta formam canonicanam reverentiam primati debitam exhibeant et honorem. Si ergo, fili charissime, gratiam quam apostolicae sedes matri tua tibi facit agnoscas, sic retribus nobis pro omnibus quea tribulimus tibi, sic regnum tuum in apostolicae sedis subjectione ac devozione confimes, ut cum sub beato Petro in illius perpetua fuerit firmitate fundatum, de qua inquit Apostolus: Petra autem erat Christus (I Cor. X), nec pluviarum imbres, nec impulsus ventorum, nec fluminum formidet incursum, tu quoque, praeter auxilium apostolicae sedis, quod iuxta devotionem tuam senties in praesenti, de temporali regno ad regnum pervenias semperimum. Decernimus ergo ut nullus omnino .... hoc privilegium nostrae constitutionis et confirmationis infringere, vel, ei, etc. Si quis autem, etc.

Datum Anagniae, per manum Joannis sanctae Romanae Ecclesiae subdiaconi et notarii. XI Kal. Martii, indict. VII, Incarnationis Dominicæ anno 1203, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno septimo.

M. T. 215, pag. 277, № 1.

XIIa. INNOCENTII III REGESTORUM LIBER SEPTIMUS (VII).

II.

Archiepiscopo Trinovitano.

Constitut etiam Trinovitanum archiepiscopum primatum totius Bulgariae et Blacie, mittingit illi privilegium hujusmodi per dictum legatum. (Anagniae, ut sup.a)

Archiepiscopo Trinovitano, Bulgarorum et Blacorum primati, ejusque successoribus canonice substituendis in devotione sedis apostolicae successuris in perpetuum. Rex regum, etc., usque ad Samuel David in regem ininxit, charissimum in Christo filium nostrum, Calojoannem, haciem ipsum dominum, regem statuimus super eos, per dilectum filium, etc., usque devotione sedis apostolicae conservabit. Te quoque in regno Bulgarorum et Blacorum primatum statuimus, ecclesiae trinovitanae praesenti privilegio auctoritatem concedimus primatiae statuentes, ut tu, et successores tui, qui tibi in apostolicae sedis devotione successerent, caeteros metropolitanos Bulgariae et Blacie praecellatis ratione primatiae, et ipsi tibi et eis iuxta formam canonicanam reverentiam primati debitam exhibeant et honorem, fraternitatem tuam scire volentes, quod apud nos haec duo nomina, primas et patriarcha, pene penitus idem sonant, cum patriarchae et primates teneant unam formam, licet eorum nomina sint diversa. Praesentis quoque privilegio, tibi et per te tuis successoribus, inungendi, benedicendi et coronandi reges Bulgarorum et Blacorum in posterum liberam concedimus facultatem. Obeunte vero, nunc ecclesiae memoratae primate, nullus ibi qualibet subreptionis astutia praeponatur, nisi qui canonice fuerit

electus ad eam secundum consuetudinem approbatam. Electus autem per metropolitanum et alios suffraganeos ejusdem ecclesiae, qui proutur interesse, in episcopum solemnitatem consecratur. Consecratus vero, ad sedem apostolicam nuntios suos mittat pallium de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificis officii, petitus: in cuius susceptione juramentum illud nobis, et successoribus nostris, ecclesiae Romanae praestabat, quod alii primates et metropolitanani, secundum generalem consuetudinem, nobis praestant, et tu ipse in susceptione pallii praestitisti: cuius formam bulla nostra signatum ad perpetuam memoriam destinamus, exprimentes in ea, ut, cum in regem quaelibet ex praedicti regis successoribus coronarint, praescriptum ab eo recipiant juramentum. Cum autem aliquis metropolitanorum, qui tibi jure subjacent primatiae, viam fuerit universae carnis ingressus confirmabis electionem canonicanam de persona idonea celebratam et personam electam in episcopum consecrabis. Pro pallo vero, nuntios tuos cum nuntiis ecclesiae cui praest, ad apostolicam sedem mittes, nosque illud tibi per eos libenter et hilariter transmittemus, per te metropolitano episcopo, juxta formam sub bulla nostra recipies, solemniter conferendum; ita tamen, quod, si legatum vel nuntium nostrum contigerit interesse, id cum eo pariter exsequaris. Christma vero et oleum catechumenorum et infirmorum singulis annis in coena Domini, tam in ecclesia tua, quam in qualibet Ecclesia Blaciae, fieri secundum consuetudinem Ecclesiae Romanae concedimus, ut, quoties necesse fuerit, qui baptizandi fuerint baptizentur, et confirmantur per dioecesanos episcopos qui fuerint confirmandi, nec episcoporum consecratio, nec ordinatio sacerdotum, propter defectum hujusmodi, vel impeditum penitus, vel diutius differatur, quia, licet hactenus apud vos nec in sua ordinatione presbyteri, nec in consecratione sua episcopi conseruerint sacram recipere unctionem, volumus tamen, ut deinceps, non tam ritum nostrum quam mandatum divinum sequentes, per quod in lege praecipitur ut pontifices et sacerdotes ungantur, manus eorum qui ordinantur sunt in praesbyteros, et tam manus quam caput eorum qui consecrandi sunt in episcopos, solemniter inungantur. Praeterea, crucem, vexilem videlicet Dominicam passionis, ante te per totam Bulgariam et Blaciam deferendi fraternitati tuae licentiam impartimur. De cernimus ergo, etc.

Datum, ut supra.

M. T. 215, pag. 280 № 2.

XIII.b. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VII.

Archiepiscopo Trinovitano Bulgarorum et Blacorum Primati.

Significat ei, quod episcopum Brandizuberensem fecit inungi. Mandat ut in posterum tam primas quam metropolitani episcopi et presbyteri ipsius provinciae recipient unctionem, etc. (Datum, ut supra.)

Cum vernisset ad apostolicam sedem venerabilis frater noster, episcopus Brandizuberensis, clara nobis insinuatione monstravit quod in consecratione sua sacram non receperat unctionem, quoniam apud vos non conservere pontifices, cum consecrantur, inungi. Nos ergo, quod illi defuerat mandavimus in ipso suppleri, facientes caput ejus et manus per venerabilem fratrem nostrum Joannem, Albanensem episcopum, assistentibus ei duobus episcopis secundum morem ecclesiasticum, sacro christmate deliniri. Hoc enim Catholica tenet Ecclesia, non solum ex paecepto divino, verum etiam apostolorum exemplo. In exodo quippe legitur paecepisse

Dominus Moysi ut Aaron et filios ejus inungeret, quatenus ei sacerdotio fungerentur. Et Anaclethus, natione Graecus, qui a beato Petro fuit in presbyterum ordinatus, et postea in apostolatus officio Clementi successit, tradit in ordinatione sua ungendos episcopos, more apostolorum et Moysis; quia omnis sanctificatio in Spiritu sancto consistit, cuius invisibilis virtus sancto christmati est permista. Unde, scire te volumus duas esse species unctionis: exteriorem, quae materialis est visibilis: et interiorum, quae est spiritualis et invisibilis. Exteriore visibiliter ungitur corpus, interiore invisibiliter ungitur cor. De prima Jacobus apostolus ait: „Infirmatur quis in vobis?“ (Jac. V). Inducat presbyteres ecclesiae, et orient super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvitabat infirmum. De secunda Joannes (11) apostolus ait: „Vos, unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis, et non necesse habetis ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio eis vos docet de omnibus“ (I Joan. II).“ Unctio visibilis et exterior, signum est interioris et invisibilis unctionis; unctio vero invisibilis et interior, non solumentum est signum, sed etiam sacramentum; quiae, si digne sumatur, vel agit, vel auget absque dubio quod designat. Ad exhibendam igitur exteriorem et visibilem unctionem, benedicitur oleum, quoq; dicitur catechumenorum vel infirmorum, et conficitur christma, quod ex oleo fit et balsamo, mystica ratione. Per oleum enim, nitor conscientiae designatur, iuxta quod legitur: „Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus“ (Matth. V); per balsamum autem, exprimitur odor famae, propter quod dicitur: „Sicut balsamum aromatizans odorem dedi“ (Eccl. XXIV).“ Hoc igitur christmate ungi debet episcopus, non tam in corpore quam in corde, ut et interior habeat nitorem conscientiae quoad Deum, et exterius habeat odorem famae quoad proximum. De nitore conscientiae dicit Apostolus: „Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae“ (II Cor. II).“ Nam omnis gloria filiae Regis ab intus. De odore famae idem Apostolus ait: „Christi bonus odor sunus in omni loco, et alii sumus odor vitae in vitam, alii odor mortis in mortem“ (II Cor. II).“ Debet enim episcopus bonum habere testimonium et ab his qui sunt intus, et ab his qui sunt foris, ut cortina continam trahat, et qui audit dicat: Veni. Hoc unguento caput et manus episcopi consecratur. Per caput enim mens intelligitur, iuxta illud: „Uinge caput tuum, et faciem tuam lava.“ (Matth. VI).“ Per manus opera designantur, secundum illud: „Manus meae distillaverunt myrrham“ (Cant. X).“ Manus igitur unguntur oleo pietatis, ut episcopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Caput autem inunguntur balsamo charitatis, ut episcopus diligat Deum et toto corde, et ex tota mente, et ex tota anima, et proximum suum sicut seipsum. Caput inunguntur propter auctoritatem et dignitatem, manus propter ministerium et officium. Caput inungitur, ut ostendatur illius repreäsentare Personam, de quo dicitur pro prophetam: „Sicut unguento in capite ejus, quod descendit in barbam, barbam Aaron Psal. CXXXII.“ Caput enim viri Christus, caput Christi Deus est, qui de se dicit: Spiritus Domini super me, propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me (Luc. IV).“ Manus unguuntur episcopo, ut ostenda ac percipere potestatem benedicendi et consecrandi. Unde, cum eas consecrator inungi: „Consecrate, inquit, et sanctificare digneris, Domine, manus istas per istam sanctam unctionem et nostram benedictionem ut quaecunque consecraverint consecrentur et quaecunque benedixerint benedicantur in nomine Domini.“ Verum, in Veteri testamento non solum ungebatur sacerdos, sed et rex, et propheta, sicut

in libro regum praecipit Dominus Eliae: „Vade, et revertere in viam tuam per desertum in Damascum; cumque perveneris illuc unges Hazael regem super Syriam, et Jehu, filium Namni, unges Regem super Israe;“ Elisaeum autem, filium Saphat, qui est de Abel-nala, unges prophetam pro te (III Reg. XIX).“ Sed ubi Jesus Nazarenus, quem unxit Deus Spiritu sancto sicut in actibus apostolorum est caput Ecclesiae, quae est corpus ipsius, principis uncio a capite scilicet in brachium est translatu, ut princeps extunde non ungatur in capite, sed in brachio, sive in humero vel in armo, in quibus principatus congrue designatur, iuxta quod legiuit: „Et factus est principatus super humerum ejus (Isa. IX).“ Ad quod etiam designationem, Samuel fecit ponit armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos qui fuerant invitati. In capite verso pontificis sacramentalis est delibatio conservata, quia personam capitis in pontificali officio repreäsentat.

Difffert autem in' inter pontificis et principis unctionem, quia caput pontificis christiana e consecratur, brachium vero principis oleo delinitur, ut ostendatur quanta sit differencia inter auctoritatem pontificis et principis post eius em. Quia vero Christus in sanguine suo fecit nos Deo nostro regnum e' sacerdotes, propero quod Petrus apostolus ait: „Vos esis genus electum, regale sacerdotium (I Pet. II); idcirco, in Novo Testamento, non solum sacerdotes ei reges unguentur, sed omnes e' etiam Christiani bis an' baptismum, scilicet oleo benedicto, primum in pectore, deinde in' scapulas, et ibi post baptismum, scilicet chrismate sacro, primum in verice, deinde in fronte. In pectore namque ungitur baptizandus, ut per Spiritum sanctum donum abiciat errorum et ignoriam, et suscipiat fidem reclam, quia „Iesus ex fide v'nt. (Rom. I).“ Inter scapulas au' em baptizandus inungitur, ut per Spiritum sancti gratiam excludat negligientiam et torporem ei' bonam operationem exerceat, quia „fides sine operibus mortua est (Jac. II).“ E' c. ut per fidem sacramentum sit munditia cogitationum in pectore, per operis exercitium sit fortitudo laborum in scapulis, quatenus fides per dilectionem, secundum Aposolatum, operetur. In vertice vero baptizandus inungitur, ut sit pars omni poscenti de fide reddere rationem, quia per caput in' illi' glori mans' juxta quod legitur: Oculi sapientis in capite ejus; cujas superior pars est ratio, et inferior sensualitas.“ Unde, bene per veritatem, q'li es: suprema pars capitis, intelligitur ratio, quae superior pars est mentis. In fronte ungitur baptizatus, ut libere confiteatur quod credit, quia corde creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem: memor ejus quod Dominus ait: „Qui me confessus fuerit coram hominibus confitebitur et ego eum coram patre meo (Matth. X).“ Ante baptismum vero inungitur oleo benedicto, et post baptismum chrismate sacro, quia chrisma soli competit Christiano. Christus enim a christmate dicitur, vel potius a Christo dicitur chrismate, non secundum nominis formam, sed secundum fideli rationem. A Christo enim Christiani dicuntur, tanquam unci deriventur ab uncio; ut omnes currant in odorem unguentorum illius, cuius nomen oleum est offussum. Per frontis christimationem manus impossito designatur, quae alio nomine dicitur confirmatione, quia per eam Spiritus sanctus ad augmentum datur et robur. Unde, cum caeteras unctiones simplex sacerdos, id est presbyter, valeat exhibere, non nisi summus sacerdos, id est episcopus, debet conferre, quia de solis apostolis legitur, quorum vicari sunt episcopi, quod per manus impositionem Spiritum sanctum dabant, quemadmodum Actuum apostolorum lecio manifestat. „Cum audissent, inquit, apostoli qui erant Hierosolymis quia receperisset Samaria verbum Dei,

miserunt ad eos Petrum et Joannem: qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent: Spiritum sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tanum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum (Act. VIII); cuius advenit per uncionis mysterium designatur, quam columba in qua Spiritus sanctus super Christum in baptismo descendit ad vesperam. in cataclysmo revertens ramum retulit virientes o'lvae. Cujus utique Sacramentum David propheta praeonsens, exilarandam faciem in oleo predecavit. Unquntur praeterea secundum ecclesiast. cum morem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum, et cum benedicatur calix, non solum ex mandato legis divinae, verum etiam exempli beati Silvestri, qui cum consecrata: altare, illud christiane perungebat. Praecepit enim Dominus Moysi ut faceret oleum uncionis, de quo ungeret tabernaculum testimonii, et arcum testamenti, mensamque cum vasis. De quibus etiam unctionibus si forsan dubitaveris, cum a' te fuerimus requisiiti, fraternitate tua plenius instruemu'. Verumtamen uncionis sacramentum aliud quidem efficit et figuram tam in Novo quam in Veteri Testamento. Unde, non iudaizat Ecclesie a' cum uncionis celebat sacramentum, sicut aliqui mentiuntur, qui neque Scripturas neque Dei novae veritatem. Monemus igitur fraternaliter eam et exhortamus a' tentius, per apostolica tibi scripta mandans, quia enus ad mandatum dilecti filii nostri, Leonis, tituli Sanctae Crucis presbiteri cardinalis, apostolicae sedis legati, tu quoque sacram suscipias unctionem, ne quid tibi desit ad plenitudinem sacramenti; ut, cum sacro fuere christimale delibutus, archiepiscopos et episcopos tuos similiter ungas, et per eos facias manus sacerdotum inungiri oleo benedictione, illum de cael'ero (in ordinantis presbyters et conserandas episcopis morem servans et faciens observari, quem apostolica sedes obseruat), quae, disponente Domino, cunctorum fidelium mater est et magistra. Mittimus autem tibi per cardinalem praedictum pontificalia ornamenta, caligas et sandalia, amictum et albam, cingulum et succinctorium, orarium et manipulum, tunicam et dalmaticam, chirothecas et annulum, planetarum et mitram. Pallium vero per dictum filium, Joannem, capellum nostrum, anteaa miseramus. Et licet, (Romanus pontifex non utatur baculo pastorali, tum propter historiam, tum etiam propter mysticam rationem quod idem cardinalis, sicut a nobis accepti poterit edoceri.) Tu tamen ad similitudinem aliorum pontificum poteris eo uti.

Datum, ut supra.

M. T. 215, pag. 282, № III.

XIIIC. INOCENTII REGESTORUM LIB. VII.

IX.

Archiepiscopo Trinovitanensi, totius Bulgariae et Blacie primati, et aliis archiepiscopis, episcopis, clero, et populo in Bulgaria et Blacia constitutis.

Licet ex eo, etc. usque certiores. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamus attentius, et per apostolica scripta vobis mandamus, quatenus legatum ipsum, etc., usque honorifice pertractetis, ea quae inter vos corrigena duixerit vel etiam statuenda, suspicentes hilariter et inviolabiliter observantes, ut etsi fueritis hactenus sicut oves errantes, ex quo tamen conversi estis ad episcopum et pastorem animarum vestrarum, ejus sequamini doctrinam et formam, cui dominus totius Ecclesiae magisterium con-

tulit et primatum. Cavete autem, ne de facili moveamini a constantia mentis vestrae, sed in pono perseverantes proposito, in devotione sedis apostolicae humiliter persistatis, ut in illius videsamini petrae soliditate firmati, supra quam Dominus Ecclesiae posuit fundamentum, claves regni coelorum concedens, ut esset, quibus Petrus aperiret, apertum, et quibus clauderet, non pataret.

M. T. 215, pag. 294.

XIV. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VII.

CXXVI.

H. Ungariae Regi.

Summopere dolet quod in finibus Ungariae injuriose impeditisset cardinali legato transitum ad Bulgarium, monet eum de tali errore emanando, ne in ipsum animadvertere cogatur.

Inter alios reges catholicos et principes Christianos, de te specia-
liter filii charissime, gloriariunt, quod Deo fidelis nobisque devotus existas,
ita, ut tu merito valeas gloriari, quod gratiam et favorem apostolicam sedis
obtinetas speciale, sicut hinc inde plurima probant non solum indica, sed
exempla. Rediens enim ad apostolicam sedem, Joannes, tunc capellanus
noster, nunc Furconianus episcopus constanti nobis assertione suggestit,
quod, a te cum ingenti honore et devotione susceptus, clementer obtinuit,
non solum quod circa negotium Culini Bani a regia celsitudine requisivit,
verum etiam impetravit, quod tam ipsi quam aliis Ecclesiae Romanae num-
tis et legatis liber patet per regnum tuum progressus pariter et regressus
in Bulgarium et Blachiam. Tu quoque, si bene recolimus, suggestisti,
quod tuae serenitati placebat, ut Megajuppanus Serviae, debitam et devoti-
tam apostolicae sedi reverentiam ei, obedientiam exhiberet, et a nobis,
salvo in temporalibus iure tuo, regium suscipere diadema. Unde, nos
hujus executionem negotio venerabilis fratri nostro.... Colocensi archie-
piscopo, meminimus injunxisse. Per has ergo, non tam generales quam
speciales causas induci, dilectum filium nostrum, Leonem, tituli Sanctae
Crucis, presbyterum cardinalis, apostolicae sedis legatum, in Bulgarium et
Blachiam per regnum tuum ad propagationem fidei Christianae duximus
desinandum, qui, sicut nobis suis litteris intimavit, a tua regia celsitudine
ultra etiam quam crederis, extitit honoratus, ita ut, quasi deposita gra-
vitate regali, universa conareris efficerre quae sibi crederes complacere,
dato prius cum omni jucunditate ducatu nuntiis, quos in Bulgarium duxerat
transmittendos; datoque pacis osculo, et facta cum magno gaudio mutua
promissionis amitiae specialis, ac muneribus elargitis, non solum licentiam
obtinuit transeundi, verum etiam nuntios tuis praecipisti, ut eum trans-
ferrent in Bulgarium cum honore, promittentes quod tibi scripsum in
confino destinares, quod ipse apud se secretius retineret, et secundum
illud ad reformationem pacis fideliter laboraret. Procedens ergo cum
nuntiis tuis usque ad regni terminum, pervenit ad castrum quod vocatur
Keve, ubi solo Danubio mediante, regnum Ungariae a Bulgarorum pro-
vincia separatur, multis eum cum desiderio expectantibus ex altera parte.
Sed post unius horam diei, nuntios tuos ex insperato recepit, qui cum
festinatione maxima venientes, sibi et.... episcopo Bulgaro, transitum
fecerunt omnia praecludi, ex parte regia proponentes, ut ad quadquam tuum
praedium retroiret, quod itinere trium dierum reliquerat jam post tergum,
ibique morans Domino Bulgarorum per nuntios demandaret, quod ad

quandam insulam festinus accederet, in confino constituan, ut ibi prius
de controversia quae vertitur inter vos plene cognosceret, et eam fine de-
bito terminaret, alias ei transitus non pataret. Ipse vero cardinalis inter
multa respondit, quod hoc tali modo facere non debebat, tum quia, si eum
cum hujusmodi pactionibus recipere, ad matris ubera redeundem, cum
super hoc non tam saeculare quam spirituale negotium ageretur, videretur
intervenire species Simoniacae pravitatis, tum quia non posset eum com-
pellere ad aliquid faciendum, donec obligatus esset apostolicae sedi per
vinculum speciale. Unde, cum nollet ab incepto intinere retrore, protinus
exit dictum a comite Castr., quod quicunque sibi et suis, aut etiam epis-
copo memorato auderent aliquid vendere, seu aliquid humanitatis solatium
exhibere, poenam incurrent personam et rerum, et ipse cardinalis cum
episcopo saepedicto a trecentis ad minus circumfusis satellitibus custoditur,
qui adeo ipsum comprimit, quod ostium camerae, si camera dicit debet,
observant, ut taceamus quae sibi et suis circa necessaria naturae viliter
irrogantur. Heu! heu! fili charissime, ubi est regalis clemencia, ubi religio
Christianæ, ubi specialis devotio quam ad nos et Romanam Ecclesiam pre-
dicaris habere? Mutatus est color optimus, et aurum in scoriam est con-
versum. Parcat igitur eis Deus, qui animum tuum tam pravo consilio se-
duxerint, violentibus inter regnum et sacerdotium discordiam seminare!
Sed nos pro certo speramus, quod aut per te ipsum jam errata correxit,
aut ad commotionem nostram taliter debeat emendare, ut injury transeat
in honorem et offensa in gratiam convertatur. Quocirca, serenitatem re-
giam, de qua plene confidimus, rogamus attentius, et monemus, in remis-
sionem tibi peccaminum injungentes, quatenus injuriam cardinalis praedito,
imo verius nobis in ipso, quin potius illatum Domino Iesu Christo in nobis,
ita satagás aboleré, ut nos in hoc devotionem tuam experiri possimus, et
non cogamus propter hoc aliquid agere quod tibi possit esse molestum,
quia quantumcumque nobis molestum existere te in aliquo molestare, non
possemus tam perversum exemplum relinquere incorrectum, et propositionem
nostrum, quod autore Deo Inchoavimus, nihilominus exsequemur. Scriptum
est, suffraganeis Strigoniensis Ecclesiae, ut ipsum regem ad hoc moneant
attentius, et inducant, et tales se circa negotium istud, omni gratia et
timore postpositis, exhibere procurent, quod fidem et devotionem, quam
erga matrem suam Romanam Ecclesiam habere tenentur, in opere co-
gnoscamus.

Haec cedula fuit interclusa in litteris ad praedictum regem trans-
missis. „Mitius et benignius tibi scribimus, quam instans materia postu-
laret, ne quis forte litteras nostras inspiciens aestimaret apostolicas sedis
favorem tibi esse subtractum, quod utique utilitati ac honori tuo nullatenus
expedit, quia multa gesta sunt, et geruntur in regno tuo, quae, si dedu-
cerentur, ad illam, correctionem exposcerent graviores, non solum de
voto tuo, captione fraterna et electionibus praeflatorum, sed etiam multis
aliis quae, ne nimium contuberis ad praesens duximus supprimendas.
Provideas ergo tibi, ne in eam te difficultatem inducas, de qua non valeas
expedit.“

M. T. 215, pag. 410.

XIV.a. INNOCENTII III. REGESTORUM LIB. VII.
(CXXVII.)

L. Tituli Sanctae Crucis prebytero cardinali, apostolicae sedis legato.
Respondeat querelis regis Ungariae.

(Apud S. Petrum. XVII Kal. Octobris)

Ad litteras quas nobis charissimum in Christo filius noster . . . . .
rex Hungariae, destinavit, describimus in hunc modum . . . . .
Ad secundum vero capitulum, respondemus hoc modo, quod revera tu
nuntiis nostris in terram Joanni:ii, domini Bulgariae; et ipsius nuntiis
ad Ecclesiam Romanam ire volentibus, per terram tuam securum conducendum
et liberum transitum concessisti, ei mittens exercitum ad preces legati nostri,
quem congregaveras contra ipsum, sumptibus frustra consumptis, super
quibus ser:nitati tuae copiosas gra:larum referimus actiones. Quod autem
scripsisti, quoniam praedictus Joannitus terram, quam pater tuus . . . . .
sorori tuae, imperatrici Graecorum, dedit in dotem, distinet occupatam, et
terram Servias, tuae coronaee subiectam, adjuncta sibi paganorum multitudine
copiosa, crudeliter devastavit, ita quod praeter eos, qui per ejus tyrani:
nidem sunt perempti, non pauci Christiani sunt in paganorum cap:ivi:alem
deducti, eo videlicet tempore, quo precibus nostris inductus, rege Bohemiae
a Philippi consortio separato, et regi Ottoni conjuncto, cum ipso, pro isto,
validum contra illum exercitum destinasti, certissime noveris, nobis esse
valde molestium, quidquid in tuam injuriam et jacturam noscitur atten:atum,
et ut tibi congrue salisfias, nos diligens studium impensuros et op:ram
efficiemus. Ad terium vero capitulum, taliter respondemus quoniam, et si
scriperis, quod praedictus Joannitus nullius terrae de jure sit dominus,
licet aliquam partem tui, et aliam alterius regni ad tempus distinet occu:
patam, unde miraris, quod tam manifestum inimicum tuum, te inconsolito,
tam subito in regem proposuerimus coronare, secus est tamen ex aliqua
parte, ut salva tui pace loquamur, cum super hoc non plene noveris veri:
tatem. Nam antiquis in Bulgaria multi reges successive fuerunt auctoritate
apostolicae coronati, sicut Pe:rus, et Samuel, et alii nonnulli post illos.
Nam, et ad prædicationem sanctae memoriae Nicolai papae, praedecessoris
nos:ri, rex Bulgariae, ad quorum consulta saepissime respondebam, cum totu:
mo regno suo commisso meruit baptizari, sed tandem praevalentibus
Graeci, Bulgari perdiderunt regiam dignitatem, quinimo compulsi sunt
gravi sub iugo Imperatoris Constantinopolitano servire, donec novissime duo
fratres, Petrus videlicet et Joannitus, de priorum regnum prosapia descendentes,
terram patrum suorum non tam occupare quam recuperare coepere:
runt, ita, quod una die de magnis principibus, et innomeris populis mirabilem
sunt victoriam consecuti. Non ergo negamus, quin forsan aliquam
partem terrae violenter invaserunt, sed constanter asservimus quod plurimam
terras partem de jure recuperare paterno. Unde, nos eum non super
alienam terram sed super propriam ad instar praedecessorum nostrorum
regem intendimus coronare volentes, ut et ipse terram restituant injuste
detinentam, et terra injuste detenta restituatur eidem, cum ipse postulaverit
hoc a nobis, ut de terris invasis faciamus inter te, et ipsum utrue parti
justitiam exhiberi. Cum igitur nuntiis nostris ad eum, et nuntiis ejus ad
nos, non solum liberum concesseris transitum, verum etiam securum du:
catum, non debuimus opinari, quod ipse tibi esset infestissimus inimicus,

licet per nostra sollicitudinis studium inimicitarum occasione sublata,
de inimicis fieri valeatis amici, nec repente processimus ad hoc negotium
consumandum, cum frequenter ad eum nuntiis cum litteris nostris propter
hoc curaverimus destinare, ut filiam revocaremus ad matrem, et membrum
reduceremus ad caput, quatenus esset unum civile et unus pastor. Verum,
et illud non abs re potuissest attendere in hoc casu, quod cum nobilis
vir, Stephanus, Meganippanus, Sarviae, per honorabiles nuntios nobis hu:
miliiter supplicaverit, ut in terram suam dirigamus legatum qui eam ad
obedientiam Ecclesiae Romane reduceret, et regium sibi diadema conferet,
nosque petitionem ipsius de communis fratrum nostrorum consilio decre:
verimus admittendam, hujus legationis officium venerabili fratri nostro
J. Albanensi episcopo, injungentes, intellecto tandem quod hoc tue subli:
mitati plurimum displiceret, ob tui gratiam non sine quadam nostri con:
fusione destitutus ab incepto. Tu, vero postquam expugnasti Sarviam,
amato Stephano, et Vulco substituto in locum ipsius, per tuos nobis nuntios
intimasti, quod terram illam ad obedientiam Ecclesiae Romane redu:
cere cupiebas, et salvo in temporaliter jure tuo, aequaremister sustinebas,
ut dictus Vulcus regalem susciperet ab apostolica sede coronam. Unde,
nos hujus executionem negotii de consilio nuntiorum tuorum venerabili
fratri nostro . . . . . Colocen, archiepiscopo, duximus commitendam; sed
cum iam biennium sit transactum, in nullo novimus esse processum. Ad
quartum vero capitulum respondemus hoc modo, quod licet dilectum filium,
L. tituli Sancte Crucis presbyterum cardinalis, apostolicae sedis legatum,
devote receperis et honoraveris studiose, ita quod eum in osculo pacis
benigne dimisissi fecisti usque ad regni fines honeste conducti, ut jam non
supererset nisi Danubii transitus de Ungaria in Bulgariae, quia tamen,
juxta verbum poetum: Turpium ejicitur quam non admittitur hospes (Ovid.
Trist. 5, 6, 13). Mirarum non modicum et movetur, magis quidem pro
te, quam pro nobis, quod mox eum reintroducere praecepsisti, cum minus
indecens existisset si non admisisses eum, etiam quod admissum non sineres
proficiisci. Rationibus ergo, quas ob hoc in tuis litteris expressisti, suffi:
ceret illud Salomonicum respondere: Frusta jacit rete ante oculos p:nnarum
(Prov. I) nisi respondere nos oportet ad illud, quod per litteras
tuas supliciter postulasti, ut, vel a proposito coronationis illi:is disisteremus
omnino, vel saltu tamdi c:ssarimus, donec discordia in:er vos
judicio possit, vel arbitrio terminari, cum tu paratus ex:stas judicio, vel
arbitrio legali nostri parere. Reddismus ergo paucissimas de plurimis ra:
tiones, ne nimis expressa responsio te nimil conturbaret. Cum enim
cardinalis praedictus in regno tuo longam fecerit moram, et tam a t:,
cum ab aliis non solum honeste receptus, sed et magnifice fuit: hono:
ratus. profecto non posset esse mediator communis ad concordiam refor:
mandam iudex aequalis ad controversiam d:rimandam, nisi pari modo
in terra sua recuperetur ab illo, ut omnis missio tolleretur. Praeterea,
non posset illum compellere ad faciendum concordiam, vel justitiam exhib:
endam, antequam jugum susciperet apostolicae disciplinae, nostrisque se:
sibjiceret magisterio et praecepto. Et haec, cum idem legatus procedat
ad propagandum Christianae fidei sacramentum, et promovendum apostol:
icae sedis honorem, si forsitan impeditus euudem, profecto divinam indi:
gnationem incurres, et nostram merereris offendens, illumque ti: i redderes
amplius inimicum, nihilque proficeres quia nos modo alio, possemus nostrae
voluntatis propositum adimplere. Attende nihilominus diligenter quale

denique reputares, si nos impeditre velemus, ne filius tuus carnalis coronari posset in regem, et tale reputare cognosce, si tu impeditre coneris, ne filius noster spiritualis in regem valeat coronari; filius, inquam, prodigus, qui olim cum meretricibus vivendo luxuriose substantiam dissipavit, sed tandem ad se ipsum reversus patrem revertitur, qui accurens amplectitur, et osculatur filium revertentem, praecipiens servis suis, ut eum induant stolam primam, et dent annulum in manu ejus, et calcaementa in pede ipsius, occidantque vitulum saginatum ut manduent et epuletur, quia filius ejus mortuus fuerat, et revixit perierat et inventus est. Qualiter ergo Pater indignationem sedaverit filii senioris, parabola te doceat evangelica, cujus doctrinam te cupimus, et in hoc et in aliis imitari. Quod si forsitan verearis, ne postquam coronam accepit, insolenter fiat subito sublimatus, scire debes pro certo, quod non tantum ex procurata fraude proficeret, quantum deficeret ex fidem mentita, nosque minus dicimus tibi, ut tu intellegas per te magis. Ad quintum ergo capitulum, respondemus quoniam, etsi scripseras, quod de iis, qui sedis apostolicae sententiam contemnentes, tibi sub securitate nostra contra fraudem inimicorum nil providenti, Jaderam destruxerunt, elapsi jam fere bientio, nihil adhuc justitiae super tam irreparabilem damno per Romanam Ecclesiam consequi potuisti; unde, si permetteres praedictum Joannitium coronari, antequam inter te et ipsum discordia sopiretur, nunquam amplius per Romanam Ecclesiam tibi posset justitia exhiberi, nolumus te, fili charissime, ignorare, quod tam stolium Venetorum, quam Francorum exercitum propter destructionem Jaderae anathematis vinculo curavimus innodare. Cumque majores exercitus Galliani absolutionis beneficium postularent, non prius potuerunt absolvi, quam juraverint nostris stare mandatis, et obligaverint non solum se ipsos, sed suos etiam successores per litteras authenticas et patentes, quod ad mandatum nostrum super illo excessu satisfacere procurabant. Quia vero . . . . dux Venetorum, et sui nondum absolutionis gratiam postularunt, nos in tantum tam processimus contra eos, quod dilectum filium . . . . suum patriarcham electum, nolumus consecrare; imo cum ad nos personaliter accessisset, remisisimus eum non sine multo pudore confusum. Significavimus quoque tibi, ut apud Jaderam, quae hactenus cum tota provicia sua subjecta fuit patriarchae Graden, faceres electionem canonican de persona idonea celebrari, et electum ad nos consecrandum et palliandum dirigeres, ut sic inciperemus punire superbiam Venetorum. Pari modo praedictus Joannitius puniretur, si post susceptionem coronae nollet super discordia, quae vertitur inter vos, arbitrio vel judicio legati nostri parere, fierentque novissima sua deteriora prioribus, et error novissimum pejor priore. Quia vero quantumque saepedictum Joannitium diligamus, te tamen diligimus incomparabiliter magis; modum, sicut credimus, invenimus congruentem, per quem honori, et juri tuo debeat provideri, sicut per litteras, quas super hoc modo dirigimus, adverte poteris evidenter. Quocirca, serenitatem regiam rogamus attente, et monemus, quatenus, Deo dans gloriam et nobis honorem, non impediatis propagationem fidei catholicae, nec dilationem apostolica sedis, cuius consilium experieris absque dubio fructuosum. Hactenus regi praedicto. De caetero devotioni tuae per apostolica scripta praecipiendi mandamus, quatenus praedictum Joannitium non super alienam terram, sed super propriam corones in regem, et ad terminandam discordiam, quae vertitur inter ipsum, et praedictum regem Hungariae, cognita plenis veritate, justitia mediante, procedas, faciens,

quod decreveris, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, firmiter observari.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, XVII Kalendas Octobris.

M. T. 215, pag. 413.

XV. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VII.

Archiepiscopis, episcopis, abbatibus, et aliis ecclesiarum prelatis, et omnibus tam clericis quam laicis, in regno Hungariae constitutis.

Scribit eis super reductione Bulgarorum, et ut legatum bene tractent.

Volens apostolica sedes filios suos per varias mundi partes in unum, seu gallina sub aliis pullos suos congreget, congregare ut ipsa suas oves agnoscat, et agnoscatur ab eis, flatque unum ovile, ac unus pastor, sicut Dominus ipse dicit, Bulgarorum, et Blacorum Ecclesiam, quae, tanquam non cognosceret semetipsam, illo pastore relicto, cui Christus pascendas commiserat oves suas: Pasce, inquiens, oves meas (Joann. XXI) post vestigia gregum abiaberat, et velut ovis errans recesserat ab ovili, ad se desiderat revocare, ut sit, juxta verbum propheticum, bonum pariter et jucundum habitare fratres in unum, flatque magis gaudium ecclesiis Dei super ecclesia illa, cum ad apostolicae sedis devotionem redierit, et reconciliare fuerit ecclesiasticae veritati, quam supra nonaginta novem aliis, quas nec mors, nec gladius ab Ecclesiae Romanae reverentia separavit. Ut igitur, ejus exemplo, qui filium prodigum redeuntem induit stola prima, et annum dedit ei, Bulgarorum et Blacorum populos ad devotionem et reverentiam sedis apostolicae redeuentes, in spiritualibus et temporalibus honorenus, per dilectum filium, L, tituli Sancta Crucis presbyterum cardinalem, apostolicae sedis legatum, virum providum et honestum, et inter caeteros fratres nostros praerogativa quadam dilectionis acceptum, ipsos duximus visitandos, qui eos in fide catholica et Ecclesiae Romanae devotione studeat confirmare. Ne autem primogenito scandalum pariat, et his qui nobiscum semper quondam velut invidiam moveant, si ecclesiam illam cum primogenito ad matris ubera redeuntem taliter honorenus, occidentes in ejus redditu vitulum saginatum, ei autem nec haedum etiam quem cum amicis suis comedat tribuamus, sed ipse gaudeat, et pariter epuletur, quoniam epulari eum convenit, et gaudere, quia frater ejus qui mortuus fuerat jam revixit, et qui perierat est inventus; eidem legato plenam concessimus facultatem, ut in provinciis per quas transit, causas quae ad ejus audiendum perferentur, audiat et decidat si potuerit, vel delegat, metatque in earum decisione et delegatione de ipsis omnia scandala; et seminaris semen pacis controversias studeas sepelire, et fiat odor vitae in vitam omnibus per quos transit. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus cardinali ipsum sicut apostolicae sedis legatum recipiatis hilariter et honifice prætractetis, et tam in eundo, quam redendo in necessariis omnibus, et seculo conductu ita liberaliter provideatis eidem, ut patronum eum de caetero apud sedem apostolicam habeatis, tantoque citius ab ea exaudiatur pro vobis, quanto a vobis pro ipsa fuerit amplius honoratus.

M. T. 215, pag. 296.

XV. INNOCENTII III REGESTORIJ LIB. VII.

XII.

Calojoanni regi Bulgarorum et Blacorum illustri.

Militi ei vexillum.

Ut in cruce Domini nostri Iesu Christi cum apostolo glorieris, et non tibi, sed ei cui flectitur omne genu, tuos de cætero triumphos ascribas, qui docet manus ad præfum et dgitos mouet ad bellum, et inter varos bellorum eventus ejus suffragio sentias te muniri, cui Dominus claves regni: coelorum et I. gandi atque solvendi contulit potes'atem, praeter regiae dignitatis ins.gna, quae tioi per dilectum filium. Leonem, tituli Sanctæ Crucis presbyterum card.nalem, apostolicæ sed s legatum, v.rum providum et honestum, (uae serenitati d.r.g.mus, per eundem, vexillum, quo contra illos utarisi qui honorant labii Crucifixum, cor autem eorum est longinquum ab ipso ad petitionem venerabilis fratris nostri, B. Brandizuberensis episcopi, tibi duximus destinandum. Praetendit autem non sine mysterio crucem et claves, qui beatus Petrus apostolus et crucem pro Christo sustinuit, et claves a Christo suscepit. Repraesentat itaque signum crucis, in quo Christus, utpote qui vincit, regnat et imperat, debellavit aeras potestates, et in quo capiens preda praedonem absorbit, moriens vita mortem et Behemoth cepit in suis oculis quasi hamo. Clavem autem gominam repraesentat, discretionis alteram reliquam potestatis, ut cum discreverit inter bonum et malum, lucem et tenebras, sanctum et profanum, commissum tibi materialem gladium ad vindictam malefactorum, in laudem vero bonorum exercetas, et arma contra illos apprehendas et scutum qui non posuerunt Deum adjutorem sibi), sed in feritate sua et multitudine confidentes, niturum contra stimulum calcitrare. Monemus igitur serenitatem regiam et hortamur attentius, et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus eodem vexillo in humilitate cordis utarisi, et inter acies bellicas memor Dominicæ Passionis existas, ejusque magisterium recognoscas, cui Dominus ipse dixit: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portas inferi non praevalebunt adversus eam; et tibi dabo claves regni coelorum (Math. XVII) Sic enim inimici tui non solum contra te praevalere non poterunt, sed ante faciem tuam dante Domino non subsistent.

M. T. 215, pag. 295.

XVa. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VII.

CCXXX.

Litterae Calojoannis, regis Bulgariae ad papam.

Significat ei legati adventum, a quo deinde recepit coronam, et aliqua dona ei mittit. Calojoannes, rex totius Bulgariae et Blacie, ad a Deo promotum et sanctissimum et in Christo dilectum et honorificissimum patrem regni mei, tertium Innocentium et sacerdum papam Romae et successorem principis apostoli Petri. Legatus apostolicæ sedis, dominus Leo, cardinalis, sanctitatis tuae scriptum meo obtulit imperio; addicens quoque de cuius sanitatis et incolumente, omnipotenti Deo et sanctissimae Matris sue glorificavit. Et utinam quod scriptum imperii mei inventiat sanctitatem tuam viventem et degentem cum omni gudio et hilaritate; et imperium meum, per gratiam omnipotentis Dei et beatissimæ Dei ge-

nitricis, et per intercessiones sanctitatis vestrae senum est et multum bene omni gaudent exultatione. Hoc autem notum sit sanctitati vestrae, pater specialis regni mei, domine papa, quod dominus Leo, legatus apostolicæ sedis, venit ad imperium meum, sibi afferens coronam ei eam benedicens super caput imperii mei impositum, in manibus meis dedit mihi sceptrum atque vexillum, et benedixit sanctissimo patriarchae regni mei et totius Bulgariae ex praecerto vestrae sanctitatis glorificavimus, eo quod secundum petitionem imperii mei sanctitas vestra totum suum velle adimpievit. Et universa Bulgaria et Blacia et omnis imperii mei pertinentia, valde glorificavit et vesram sanctitatem magnificavit. Scribo autem vobis et de Ungria, quoniam imperium meum non habet aliquam societatem regionum, vel aliquam rem cum eo, neque ei nocet, imo ipse parvipendet ei nocet regionibus imperii mei. Et dominus Leo, cardinalis, videt, et vestrae sanctitatis annuntiabit justum vel injustum quod est ab imperio meo, aut si ego parvipendo Ungarum, vel si ipse meum imperium parvipendit. Et scribat ei sanctitas vestra, quatenus distet a regno meo, quoniam imperium meum nec eum habet parvipendere nec contra terras ejus abire. Si vero ipse venerit contra terras imperii mei, et Deus adjuverit ut vincatur, non habeat sanctitas vestra imperium meum suspectum, sed sim liber. De Latinis quoque, qui Constantinopolim intieroient, scribo sanctitati vestrae, ut eis scribabis quatenus distent ab imperio meo, et sicut imperium meum nullum malum eis facit, negue ipsi nobis parvipendant. Si forte ipsi conati fuerint, contra imperium meum, et parvipenderint eum, et occidetur ex eis, non habeat sanctitas vestra imperium meum suspectum, sed sint universa libera. Misi autem ad tuam magnam sanctitatem pueros duos; unus vero nominatur Basilius, alias Bithelesem; et dentur ex praecerto ejus, ut addiscant in scholis litteras Latinas, quoniam hic gramaticos non habemus, qui possint litteras, quas mittitis, nobis transferre; et postquam ipsi addiscerint, remittantur ad imperium meum. Misi autem ad praesens, in signo parvae recordationis, eximita duo, episima dupla, unum est rubrum et aliud album, camelum unum. Cum vero mittam legatos ad sanctitatem vestram, semper vestrae sanctitatis recordabor.

M. T. 215, pag. 552.

XVI. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VII.

CXXXI.

Litterae Basillii, Bulgarorum primatis, ad papam.
Significat ei se a cardinali legato fuisse sacra unctione munitum.

Multas inclinations et multas sanitates, a me, Basilio, humili Bulgariae et Blachorum primata, erga patrem universorum, et dominum, et patrem meum, magnificissimum et sanctissimum papam Innocentium. Oramus omnipotentem Deum, et sanctissimam Dei Genitricem, et beatissimos apostolos Petrum et Paulum, ut cum sanitate et ospitate inveniant vos scriptum meæ humilitatis; et per vestri dominii magnificientiam vivo et ego, per Dei gratiam, magnis involutus delictis. Notum sit ergo vestrae magnæ sanctitati, quoniam Leo, cardinalis, sanus et sospes pervenit, delegatus a vestra sanctitate et apostolica sede, et usque ad nostram magnam civitatem Trinovae tendetit quinto decimo die mensis Octobris, et portavit universam plenitudinem patriarchalis dignitatis, et paramenta omnia, quae mihi a vestra magna sanctitate fuerunt delegata; tradidit similiter et an-

nulum, et privilegium, et scripta et instructiones. Et p[re]cepto vestrae sanctitatis unxit me chrismate, mihi benedicens, et consecravit me in patriarcham, mense Novembri, septimo die, in festivitate scilicet sancti apostoli Jacobi, fratris Domini, et ego illa die duos unxi metropolitanos, et caeteros episcopos, magno cum gaudio, et duobus de metropolitanis benedix cardinalis, et tradidit illis palleum atque mitras, et reliquias in caput eorum mitras imposuit. Octavo vero die ejusdem mensis, in festivitate videlicet sancti Michaelis, coronavit et benedixit imperatori Calojoanni, domino omnium Bulgarorum, atque Blachorum, et superposuit capit[em] suo regiam coronam, et sceptrum suis manibus imponens. Omnia haec complevit et perfecte secundum sanctitatis vestrae velle, et benedicens nobis, segregatus est a nobis mensis Novembri die quindecim. Interea, sciat vestra magna sanctitas, quod duos pueros ex p[re]cepto domini imperatoris vobis mitto; unus est presbiter Constantini filius, alias vero regis; ut ex p[re]cepto vestrae sanctitatis litteras latinas addiscant. Et quidquid meditari valetis ad honorem imperatoris, faciatis. Manuteneat enim Deus vestram sanctitatem per multa et longaeva tempora.

M. T. 215, pag. 553.

XVIa. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VII.

Forma juramenti ab archiepiscopo Trinovitanano praestiti.

Ego, archiepiscopus Trinovitanus, primas totius Bulgariae et Blaciae, ab hac hora in aetas ero fidelis et obediens beato Petro sanctae Romanae et apostolicae sedi et domino meo Innocentio eiusque catholicis successoribus. Non ero in facto, vel consilio, vel consensi ut perdant vitam aut membrum, vel capiatur aut sollicitetur. Consilium quod mihi crediderint, ad eorum dannum, me sciente, nemini pandam. Eorum certum malum si scivero, impedito studebo. Quod si non potero impeditre, eis, quam cito potero, intimare curabo. Papatum Romanum, honores, dignitates et rationes apostolicae sedis defendam pro posse, salvo ordine meo, contra omnem viventem. Vocatus ad synodum veniam, nisi praepeditio canonica fuerit impeditus. Apostolorum limina singulis quadrienniis per me vel per meum nuntium visitabo, nisi eorum absoluta licentia. Legatum apostolicae sedis, quem pro certo scivero esse legatum, devote suscipiam, et in suis necessitatibus adjuvabo. Cum quilibet de meis suffraganeis consecravero, faciam illi jurare ut Romano pontifici et Ecclesiae Romanae perpetuum obediendum et debitum honorem impeditam. Caeterum, cum aliquem coronavero in regem Bulgarorum et Blacorum, juxta indulgentiam mihi et successoribus meis ab apostolica sede concessam, ab eo juratorum recipiam cautionem, quod ei qui tunc apostolicae sedis praeficerit, successoribus ejus, et Ecclesiae Romanae devotus et obediens permanebit, et cunctas terras et gentes suu subjectas imperio, in obedientia et devotione sedis apostolicae conseverabit. Haec omnia bona fide servabo. Sic me Deus adjuvet, et haec sancta Evangelia in praesenti et in futuro. Amen.

M. T. 215, pag. № 295.

XVIb. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VII.

Archiepiscopi, episcopis, abbatis, et allii ecclesiarum p[re]latis et universo, in Serviae provincia constitutis

De eodem argumento.

Volens apostolica sedes etc., in eundem fere modum, usque est inventus, In Servia quoque ipsi legationis officium duximus injungendum, ut evellet, destruet, disperdat et dissipet, aedificet et plantet, juxta quod ad profectum catholicae fidei, statum ecclesiae, correctionem et utilitatem vestram viderit expedire. Monemus igitur universitatem vestram et exhortarum in Domino, et per apostolicae vobis scripta p[re]ciliendo mandamus, quatenus legatum ipsum sicut personam nostram, imo nos in eo

recipientes, hilariter et honorifice pertractantes, sintula et mandata ipsius suspiciatis humilliter et inviolabiliter observetis; alioquin, sententiam quam tulerit in rebellis ratam habebimus, et faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari.

M. T. 215, pag. № 297.

XVic. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VII.

VII.

Anastasio archiepiscopo Bellebusiensi.

Mittit pallium.

Cum omnes unum corpus simus in Christo, singuli autem alter alterius membrorum, nec omnia membra eundem actum habere noscantur, sed non solum in officiis sed in forma et a se distent, distanta hujusmodi, vel differentia potius, non deformitatem corporis sed decorum potius operante, cum stella etiam in claritate distet a stella, decet, ut qui majorem locum in Ecclesia Dei tenent, honorentur amplius, et specialibus honoris insignibus adornentur. Cum igitur venerabilem fratrem nostrum ..... archiepiscopum Trinovitanensem in omnibus terris, in quibus charissimus in Christo filius noster, Calojoannes, rex Bulgarorum et Blacorum illustris, imperat, primatem duxerimus statuendo, honoris insignia, quae ad officium ejus spectant, et iuxta sedis apostolicae consuetudinem concedentes; ut te quoque, tanquam honorabile membrum ecclesiae Trinovitanensis, et metropolitanum Bellebusiensis ecclesiae, ac suffraganeis ejus metropolitico jure praefatum, specialiter honoremus, per dilectum filium, L. tituli Sanctae Crucis presbyterum cardinalem, apostolicae sedis legatum, virum honestate morum et doce scientiae commendatorem, quem inter caeteros fratres nostros specialis dilectionis brachis amplexamur, palleum de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, tibi dirigimus conferendum Juxta formam bullae nostrae munimur reboratam. Monemus igitur fraternitatem tuam, et exhortarum in Domino, et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus illud humiliter et devote suscipias, et eo, non ad elationem sed humilitatem potius, infra ecclesiam tuam in missarum solemnibus, diebus illis utaris, quos idem tibi cardinalis exponet, talemque te studeas exhibere, ut interior virtutum ornatus exteriorem vestrum ornatum excedat, et amictus exterior interior mentis habitum, non imaginaria tantum simulatione sed vera potius expressione figuret.

M. T. 215, pag. 292, № VII.

XVla. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VII.

X.

Forma qua pallium tradi debet archiepiscopis Belesbadiensi et Tirnovitano.

(Ad honorem Dei) omnipotentis et beatae Mariae Virginis, et beatorum apostolorum Petri et Pauli, et domini papae Innocentii, et Romanae Ecclesiae, nec non et Ecclesiae tibi commissae, tradimus tibi pallium de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, quo ad missarum solemnia infra ecclesias tibi subiectas utaris in Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephani, circumcidione Domini, Epiphania, Hipapanti, Dominica in Ramis palmarum, Coena Domini, Sabbato sancto,

Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione Domini, Pentecoste, tribus festivitatibus sanctae Mariae, Natali beati Joannis Baptiste, solemitatibus omnium apostolorum, commemoratione omnium sanctorum, dedicationibus ecclesiarum, consecrationibus episcoporum, ordinacionibus clericorum, ecclesiae tuae principalibus festivitatibus, et anniversario consecrationis tuae. (Sane, solus Romanus pontifex in missarum solemnibus pallio semper utitur, et utique, quoniam assumptus est in plenitudinem ecclesiasticae potestatis, quae per pallium figuratur. Alii autem eo nec semper, nec ubique, sed in ecclesia sua, in qua jurisdictionem ecclesiasticam acceperunt, certis debent uti diebus, quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.)

M. T. 215, pag. 294.

XVII. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VIII CXXIX.

Calojoanni, regi Bulgarorum et Blachorum.

Ut faciat pacem cum Latinis, et liberet imperatorem Constantinopolitanum quem tenet captivum.

Ex illa gratia speciali, quia te glorificavimus inter omnes principes Christianos, usque adeo te diligimus, ut ad tuum commodum ei: honorem efficaciter aspireremus, pro certo sperantes, quod tu, in devote sacrosanctae Romanae Ecclesiae, matris tuae, proficeret debeat incessanter, per cuius merita gloriosum acquivisti triumphum adversus eos qui te nitebantur graviter molestare. Cum igitur regium diadema et militare vexillum a nobis per legatum apostolicam sedis acceperis, ut regnum tuum beati Petri sit speciale, providere volumus diligenter, ut, ab hostium undique liberatus incuribus, tranquilla pace laeteris. Noveris ergo, fili charissime, quod ingens exercitus de occidentalibus partibus est in Graeciam prefecturus, praeter illum qui nuper accessit. Unde, tibi et terrae tuae debet sumprope videre, ut, dum potes, pacem in eas cum Latinis; ne, si forte ipsi ex una parte, et Hungari ex altera, te studierint impugnare, non facile possis resistere conatibus utrorumque. Quocirca, serenitati tuae suggerimus et consilium recta fide, quatenus, cum Baldwinum, Constantinopolitanum imperatorem, dicaris tenere captivum, ita tibi provideas, ut per liberationem ipsius veram et firmam pacem facias cum Latinis ut ab impugnatione tua et terrae tuae penitus conquiescant. Nos enim Henrico, fratri ejusdem imperatoris, qui Constantinopoli paaest exercitu Latinorum, per apostolica scripta mandamus, ut ad pacem tuam pro liberatione ipsius imperatoris Latinos inclinet, et a tua molestatione cessen omnino. Inspiret itaque tibi Deus, ut nostris monitis, et consiliis acquiescas, quatenus regnum tuum, quod beato Petro et Ecclesiae Romanae devotissime dedicasti, ab omni perturbatione servetur illasum, ad quod diligens studium impendere cupimus et operam efficiemus.

Scriptum est . . . Trinovitan. archiepiscopo, Bulgarorum et Blachorum Primati, ut eum ad hoc diligenter moneat et inducat.

T. 215, pag. 705

XVIII. INNOCENTII III REGESTORUM LIB. VIII.

CXXXI.

Litterae Henricii, fratris imperatoris.

Significat ei quod Baldwinus imperator caput fuit a Bulgaris ac nuntios mittit. (In palatio Blachernae, anno Domini 1205, Nonis Junii.)

Sanctissimo Patri ac domino Innocentio, Dei gratia summo Pontifici, H. frater imperatoris Constantinopolitanus, et moderator imperii, cum debita reverentia, humili et devoto pedum osculo. Cum universum Christiani exercitus progressum, et laborum peregrinationis nostre seriem, paternitati vestrae per multiplices litteras et nuntios frater meus e: dominus imperator, usque ad Martium elapsum novissime, satis lucide significaverit, eventus nostros, extunc prioribus multum dissimiles, imo, peccatis nostris exigentibus, nimis miserabiles, vobis, tanquam Patri et domiro, dignum duxi propalare. Contigit igitur, Graecos, qui, ex inna malitia et perfidia consueta, post omne genus securitatis et cautionis, preditione se semper pronus, exhibent, statim post dimissionem nuntiorum ad vos ultimo directorum, preditionem, quam pridem mente conceperunt, rebellione contra nos facta detegere manifeste. Quo comperto, frater meus et dominus imperator, opportune paucioribus comitatus, quippe nobis per munitiones et archias, pro magna parte dispersis, contra caput rebellionis, Andronopolim videlicet, quae civitas est Graeciae summitsima, et montibus tantum interpositis, Blachorum affinis populis, ulciscendi animum intendens, urbem regiam egressus est. Eramus enim tunc temporis sic divisi: marchio Montisferrati ultra Thessalonicanam erat cum multis; ego, ex altera parte Brachii Sancti Georgii eram apud Andromiticum cum non paucis; Paganus de Aurelia, et P. de Bracel. versus Niceam, ex eadem parte Brachii, R. de Tric, apud Philippopolim cum pluribus; et alii alibi per loca et munitiones dispersi. Porro, auditio a Joanniffo, Blacorum domino, quod Latini in tanta virorum paucitate civitatem praedictam obsidissent, quem etiam Graeci in auxilium suum, occulite tamen, ut magis laederent, avocarent, irruit subito Blachus ille Joannitius; in nostros cum multitudo Barbarorum innumera, Blachis videbile, Commannis et aliis, quibus etiam nimis improvise obviam exuenitus nostris, et remotius quam oportenter instantibus, per inimicorum insidiis tandem vallatis undique (proh dolor!) dominus meus, imperator, comes Lod. Stephanus de Pertico, et quidam alii barones et milites, quod non sine sanguinearum lacrymarum effusione referre valeo, tanta obriti multitudine, non sine damno tamen illorum, ab inimicis intercepti sunt. Nesclimus revera qui capti fuerint, qui occisi. Accepimus tamen ab exploratoribus nostris certissimis et fama veridica, quod dominus meus, imperator, teneatur et vivus, qui ab eodem Joanniffo, satis, ut assenser, pro tempore honorabiliter procuratur, cum quibusdam aliis, quod tamen adhuc expresse nescimus nominare. Sciatis autem, quod, ab ea die qua Graecorum fines ingressi fuimus, usque ad diem infelici illius congressus, quatacumque nobis et nostris occurreret multitudi, licet aliquando nostri paucissimi fuissent, cum triumpho tamen semper et Victoria recesserunt. Inaestimabilem vero jacturam, quam tunc nobis dolemus et plangimur accidisse, ex inconsulta nostrorum audacia, et peccatorum nostrorum meritis credimus contigisse. Illi itaque, qui elapsi a proelio, manus inimicorum evaserunt, consilio abbreviato cum his qui ad tentoria servanda remanserant, absque alio damno ab obsidione recesserunt. Quibus tendentibus ad urbem regiam, et tam

inopinabiliter desolatis, tandem Dominus subito dedit consolationem, ut quasi in momento omnes simul, quotquot dispersi fuerant, tanquam con vocati a Domino, apud civitatem quamdam, quae dicitur Rodestoc, convenirent. Marchio tamen, feliciter et victoriouse in suis marchiis, per R. de Tric. in suis partibus per Dei gratiam incolimus morabatur et indemniss. Inspectis igitur nostrorum viribus, urbes et castella extinximus munire coepimus, quae contra Graecorum rebellionem tenere posse videbantur et inter agendum Constantinopolim usque profecti sumus. Licerat itaque in personis amissis infortunium lugubre nobis acciderit, speramus tamen in Domino, et audenter confidimus, quod inimicorum nostrorum insidias et assaltas diutius, volente Domino sustinere poterimus, et etiam de longinquu subventionem et auxilium expectare. Ecce tamen, quod verebamur, hoc accidit, et quod fama canebat publica, quoque per litteras ipsius Blachii, confederationem ipsius cum Turcis et caeteris crucis Christi inimicis continebatur, edicti fulmis, quas etiam, a nobis cum nuntiis ipsius interceptas, apostolatu vestro in utraque lingua transmisimus, licerat gravius expectato vulnus incurrimus et ruinam;

M. T. 215, pag. 706.

XIX. INNOCENTII III. REGESTORUM LIB. VIII.

XXXII.

Henrico fratri Constantinopolitan imperatoris.

Ut pacem stabilias et firmet cum rego Bulgarorum.

Nobilissimi tue per apostolicae scripta mandamus quatenus, ad liberationem fratris tui diligenter intendes, veram et firmam pacem stabilias cum charissimo filio nostro, Calojoenne, rege Bulgarorum et Blachorum illustri, ut inter Bulgaros et Latinos, fideiis et stabiliis amicitia de cetero perseveret. Brevitely scribimus, quia opus est magis opere quam sermone. Multum enim utrinque poterit esse amicitia fructuosa. Datum etc.

M. T. 215, pag. 710.

XX. INVENTII III. REGESTORUM LIB. X.

LXV.

Charissimo in Christo Filio nostro Kalo Joanni
Regi Bulgarorum illustri.

Ut pacem et treugam ineat cum imperatore C. P. et Latinis.

Laterani VIII. Kal. Junii.

Cum superbis Deus resistat, humiliibus autem det gratiam, juxta quod apostolus Jacobus contestatur, a Domino tibi triumphum concessum non fave virtuti adscribere debuisti, sed potius illorum imputare peccatis, qui suis exigentibus meritis ceciderunt, utpote in arcu suo sparentes, et suo salvari gladio confidentes. Verum tu tibi ascribis triumphum et hosibus reportum. Deo in cuius sunt manus corda regum, prout debueras, gloriam non dedidisti. Quod ex eo satis potius manifeste perpendi, quod cum ad te nostrum curaverimus nuntium destinare, ut cum Latinis apud Constantinopolim commorantibus pacem inres aut treugas, non solum id facere nolueris, verum etiam ipsius nuntium suscepisti et dimisisti minus honeste quam decuerit regiam dignitatem, quem ob reverentiam apostolicae sedis et benignie recipere debuisti et honeste tractare, attendens quod missus fuerat evangelizare pacem et praedicare salutem. Licerat ergo ex praefata victoria circa te ipsum fueris plus debito exaltatus, quia tamen te sicut charissimum in Christo filium sincera diligimus charitate, optantes tibi salutem et pacem, dilectum filium . . . nuntium tuum et litteras, quas per eum nobis misisti benigne receperimus, et quae nobis significasti per eas notavimus diligenter, intellecto sane quod iandundam nuntios affectaveras ad nostram praesentiam destinare, sed ipsis aditus non potebat, cum per Unganum transire non audeant, nec per Du-

tatum propter Venetos dominantes ibidem, charissimo in Christo filio . . . illustri regi Hungariae per scripta nostra mandamus ut nuntios tuos, quos ad sedem duxeris apostolicam destinando, per terram suam transire permittat libere ac securi, id item dicto filio nobili viro . . . Venetorum duci mandantes, ut eisdem per Duratum faciat transitum habere securum. Super eo autem quod te in devotione apostolice sedis firmiter asseveras, et, SI, NECESSE FORET, CAPUT EXPONERES PRO EADEM, excellentiam regiam Domino commendamus, et gratianum actiones referemus bonorum omnium targiti, qui hoc propositum tibi misericorditer inspiravit. Monemus igitur serenitatem regiam et exhortamur in Domino, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus cum charissimo in Christo filio nostro . . . Constantinopolitano imperatore illustri et aliis Latinis in Romaniae Imperio commorantibus pacem vel treugam ineas et observes.

Nos enim de miltendo ad te nuntium nostrum, cum expedire viderimus, curamus providere, iuxta quod nobis fuerit desuper inspiratum.

Datum Laterani VIII Kal. Junii anno decimo.

M. T. pag. 1162, № 65.

(НАРОДНА БИБЛИОТЕКА)